

GLASUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ A
SFINTEI MITROPOLII A MUNTENIEI ȘI DOBROGEI

Anul LIII nr. 5 - 8 MAI - AUGUST 1997

GLASUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ A
SFINTEI MITROPOLII A MUNTENIEI ȘI DOBROGEI

Anul LIII, nr. 5 - 8
mai-august 1997

COMITETUL DE REDACȚIE

Președinte:

Prea Fericitul Părinte
TEOCTIST
Mitropolitul Munteniei și Dobrogei
și
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Vicepreședinți:

Î.P.S. *Lucian* al Tomisului
Î.P.S. *Vasile* al Târgoviștei
P.S. *Epifanie* al Buzăului
P.S. *Calinic* al Argeșului
P.S. *Casian* al Dunării de Jos
P.S. *Nifon* al Sloboziei și Călărașilor
P.S. *Galaction* al Alexandriei și
Teleormanului
P.S. *Teodosie Snagoveanul*

Redactori responsabili:

P.C. Pr. Mihai Hau
P.C. Diac. Gheorghe Pop
Prof. Adrian N. Popescu

CUPRINS

I. EDITORIAL

„Copiii sunt un dar și o binecuvântare a lui Dumnezeu“

Cuvânt pastoral al Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române de ziua copilului,
1 iunie 1997 — Președintele Sfântului Sinod, Teoctist Patriarhul
Bisericii Ortodoxe Române

5

II. PAGINI DE SPIRITUALITATE ȘI DUHOVNICIE

Cuvânt la Duminica a V-a după Sfintele Paști, a samarinencei

Pr. Prof. Vasile Gordon

8

Cuvânt la Duminica Intrării în Ierusalim a Mântuitorului Iisus Hristos

Pr. Prof. Ioan G. Coman

10

Despre vredniciile Sfinților Apostoli — Cuvânt la Sfinții Apostoli Petru și Pavel

Prof. Teodor M. Popescu

14

Căi ale desăvârșirii spirituale după Sfântul Ambrozie

Pr. Prof. Dr. Ștefan Alexe

18

III. CREDINȚĂ ȘI MĂRTURISIRE

Credință și credincioșie — Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu

24

Adormirea Maicii Domnului în cultul Bisericii Ortodoxe

Pr. Prof. Dr. Nicolae D. Necula

27

IV. DOCUMENTARE

Sfântul Ioan Casian Străromânul — Î.P.S. Lucian, Arhiepiscopul Tomisului

35

Sinagoga în literatura și tradiția rabinică — Pr. Lect. Ioan Stancu

39

Mărturiile unor călători poloni despre Biserica Românească

Pr. Conf. Dr. Ioan Vasile Leb

48

V. VIAȚA BISERICESCĂ ÎN MITROPOLIE

Reconcilierea — un dar sfânt și o lucrare grea. Scurtă evaluare a adunării de la Graz

Î.P.S. Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

58

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, oaspete de seamă al Arhiepiscopiei Tomisului

Î.P.S. Lucian, Arhiepiscopul Tomisului

61

Biserica, spațiul revelației — reșfințirea bisericii parohiei Sfântul Ilie — Grant, Protoieria I

Capitală, de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist — Diacon Nicolae Vladu

67

„Casei Tale se cuvine sfințenie, Doamne” — Sfințirea bisericii Filipescu — <i>Drajna de Jos, Protoieria Vălenii de Munte</i> — Diac. Gheorghe Pop	72
<i>Agenda de lucru a Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, pe perioada 1 mai - 31 august</i> — Diac. Nicolae Vladu	75
<i>O candelă arzând în inima Bucureștilui</i> — <i>Schitul Darvari</i> Ierom. Ambrozie Melcaci	86
<i>Schitul Crasna, vatră de hărnicie și desăvârșire duhovnicească</i> Ierom. Sebastian Pașcanu	89
<i>Metafizică și teologie sau despre începutul „reîntâlnirii” Teologiei cu Academia</i> Diac. Doru Costache	91
<i>Tineri teologi care au primit Taina Hirotoniei</i> — Ref. Ichim Camelușa	96
<i>Candelile vredniciei noastre</i> — <i>Biserici târnosite, sfințite și resfințite</i> — Pr. Ioan Șurubaru	97
<i>Din agenda de lucru a Înalț Prea Sfințitului Arhiepiscop Lucian al Tomisului pe perioada 1 mai - 31 august</i> — Pr. Cernica Gheorghe	98

VI. BISERICA ȘI ȘCOALA

<i>Hramul paraclisului Seminarului Teologic din București</i> — Prof. Adrian N. Popescu	106
<i>Serbarea de sfârșit de an școlar la Seminarul Teologic din București</i> Prof. Adrian N. Popescu	110

VII. BISERICA ȘI NEAMUL

<i>Apel la un dialog între Biserici neobstrucționat de către Stat</i> † Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Pr. Constantin Părvu, vicar administrativ, Ioan Neagu, consilier juridic	114
<i>Dragostea și toleranța creștină</i> — [Prof. Dr. Paul Blidaru]	116
<i>Statul român nu poate dispune de ceea ce nu-i aparține</i> Consiliul profesoral al Facultății de Teologie Ortodoxă din București	118

VIII. MERGÂND, ÎNVĂȚAȚI TOATE NEAMURILE

<i>Pentru o mai activă prezență a Bisericii în societate</i> Interviu cu Acad. Dr. Constantin Bălăceanu-Stolnici	119
---	-----

IX. SEMNAL

<i>Biblia de la București</i> , Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Ediția a II-a, București, 1997 — Gh. Vasilescu	123
---	-----

X. MELOS

<i>Anton Pann, clasic al muzicii psaltice românești — 200 de ani de la nașterea sa</i> Arhid. Prof. Dr. Sebastian Barbu-Bucur	125
„Psalmodia” în sala de concert — Titus Moisescu	133

XI. IN MEMORIAM

<i>In Memoriam: Pr. Dr. Sabîn Verzan</i> — Pr. Constantin Drăgușin	135
--	-----

EDITORIAL

„COPIII SUNT UN DAR ȘI O BINECUVÂNTARE A LUI DUMNEZEU“*

*Prea iubitului cler și dreptmăritorilor creștini din cuprinsul Patriarhiei
Române har, milă și pace de la Dumnezeu-Tatăl, iar de la noi arhieriești și
părintești binecuvântări*

*„Precum sunt săgețile în mâna celui viteaz, așa
sunt copiii părinților tineri“ (Ps. 126, 4).*

***Iubiți credincioși,
Părinți ai fiilor Bisericii noastre,***

Ne bucurăm că suntem cunoscuți și apreciați pentru credința noastră, pentru tradițiile noastre și pentru felul în care ne manifestăm la marile praznice și sărbători creștine. Aceste aprecieri se întemeiază pe o realitate vie și obiectivă a vieții și spiritualității noastre creștine, numai că ne paște un mare pericol: acela de a crede că toate lucrurile merg bine. Nu ne referim de data aceasta la aspectul material al vieții, fiindcă este limpede pentru oricine cu câte lipsuri și greutate se confruntă credincioșii în această perioadă de timp, ci ne referim la trăirea noastră creștină, la aspectul duhovnicesc al vieții noastre.

Sunt neenumărate relele care macină vîlaga sufletului și trupului poporului român, dar una le întrece pe toate, pentru că pătrunde până la rădăcina tainică a vieții: este vorba de abort, de pruncucidere. Acest păcat strigător la cer curmă viața la aproape un milion de copii în fiecare an. Evident că pentru justificarea suprimării vieții, înainte de naștere, se invocă numeroase motive legate de starea materială a omului și anume: sărăcia unora dintre tinerii căsătoriți, lipsa locuințelor, o lege post-decembristă mai permisivă decât oriunde în favoarea avortului. Se uită însă cel mai serios motiv, care este absența unei convingeri creștine puternice, referitoare la rostul familiei și al copilului și care trece dincolo de greutățile materiale și greutățile tranziției.

* Cuvântul pastoral al Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, de ziua copilului, 1 iunie 1997

Căsătoria creștină, ca Taină a iubirii este un act sfânt, de origine dumnezeiască în care, prin preot, se împărtășește harul Sfântului Duh, unui tânăr și unei tinere ce se unesc liber în căsătorie, care sfințește și înalță legătura naturală a căsătoriei lor la demnitatea reprezentării unirii duhovnicești dintre Hristos și Biserică. Iubirea dintre soți rodește în Taina căsătoriei multe daruri, între care cel mai mare este acela al nașterii de prunci. Fericirea celor doi este deplină și binecuvântată de Dumnezeu atunci când apar și pruncii: „*Fericit este omul care-și va umple casa de copii*”, spune Proorocul David (Ps. 126, 5). Iubirea este energie creatoare, ea cheamă la viață și îmbogățește viața. Comunicarea dintre soț și soție nu impune numai nedesfacerea acestei legături, divorțul constituind o grea și dureroasă boală morală a vremurilor noastre, ci aduce cu sine puterea ziditoare pentru început. Consfințită în Taina căsătoriei, iubirea își găsește expresia în reciproca și tainica dăruire a celor două ființe chemate la desăvârșire spirituală și unnează o lege universală, ieșită din plinătatea darurilor dumnezeiești: „*nașterea de prunci*”. Această iubire, însă, ieșind de la Dumnezeu se întoarce tot la El, nu singură, ci cu spor de viață nouă și sfințită de o altă taină: copiii. Lumina din sufletul copilului pregătește cu anticipare venirea Împărăției lui Dumnezeu. De aceea Mântuitorul vede în copil prototipul cetățeanului Împărăției cerurilor: „*Adevărat zic vouă: de nu vă veți întoarce și nu veți fi ca pruncii, nu veți intra în Împărăția cerurilor*” (Matei 18, 3).

A avea copii înseamnă a primi binecuvântarea lui Dumnezeu în casa ta și în sufletul tău. Cei ce nu iau aminte și disprețuiesc o familie cu copii, sunt oameni fără frica lui Dumnezeu. Când vezi o mamă cu pruncul în brațe, ai în față icoana Maicii Domnului cu dumnezeiescul Prunc Iisus Hristos în brațe și te gândești la cuvintele Mântuitorului: „*Cine va primi un prunc ca acesta în numele Meu, pe Mine Mă primește*” (Matei 18, 5).

Nașterea de prunci atrage după sine în fiecare familie o mare responsabilitate. Părinții lăcrimează și trudesc tainic la soarta copiilor lor cărora le dau naștere, aducându-i în trup care este lăcașul sufletului. Se îngrijesc de cele necesare creșterii trupești, dar sunt profund responsabili și de formarea lor duhovnicească. Copiii moștenesc de la părinți nu numai particularități fizice, ci și trăsături morale. Copiii poartă în ei calitățile și, din păcate, și unele defecte ale părinților. De aceea, și răspunderea viitorului părinte este foarte mare. De aceea, o viață curată până la căsătorie este premisa nașterii de copii sănătoși, sufletește și trupește, care vor fi mai târziu bucuria părinților lor.

Iubiții noștri fii sufletești,

Cu durere vedem că în lumea noastră nu toți oamenii sunt cu frica lui Dumnezeu, ci, încercați de greutăți, sau ispițiți de o viață mai ușoară, uită lesne de poruncile lui Dumnezeu. Așa se face că până și rostul căsătoriei poate fi răstălmăcit până la perversitate. Mulți văd în ea fie doar un mijloc lesnicios de a dobândi plăceri, fie o asigurare împotriva neputințelor de la bătrânețe și nicidecum o Taină sfântă a comuniunii și a iubirii. Nu-și dau seama de faptul că menirea căsătoriei este desăvârșirea personală a soților și nașterea de prunci. Uitarea acestui lucru generează egoismul dus până la limită, uneori întemeiat pe argumentul sărăciei materiale și îi determină pe unii dintre semenii noștri să nu-și dorească prunci. Tragic pentru ei și pentru neam este că, dacă totuși ei se zămislesc în pântece, recurg cu o iresponsabilă ușurință la oribila crimă a *avortului*. Ba se întâmplă din păcate ca uneori și, tot mai frecvent, tinerii luați de valul păcătoșeniei, ce-l revarsă puterea celui rău în lume, greșind înainte de căsătorie, și aflându-se în fața unei sarcini să recurgă cu ușurință tot la această fărădelege. Porunca a 6-a din Decalog spune limpede: „*Să nu ucizi!*” (Ieșire 20, 13). De aceea, nu numai oamenii Bisericii, ci și medicii, antropologii și biologii cinstiți, ne spun că avortul, din moment ce întrerupe o viață cu

identitate separată, este crimă. Embrionul, din momentul concepției, este viață cu existență, cu identitate de sine, individ cu toate drepturile.

Consecința acestui principiu fundamental — și anume că embrionul este o persoană în devenire din momentul concepției — este aceea că femeia care avortează copilul, cu voie, săvârșeșteucidere; iar complicitatea la avort a bărbatului și a medicului ginecolog, este complicitate la crimă. Pentru Biserica Creștină avortul nu este un oarecare act nepermis, ci este fără nici o nuanțare, omor, omor mai grav și mai oribil decât altele pentru că ia dreptul la viață unei ființe omenești înainte de a fi gustat din aceasta și mai ales înainte de a se învrednici de Sfântul Botez.

Lipsurile materiale nu sunt un argument serios pentru a justifica avortul. Poți ucide pe altul ca să trăiești tu? Iar pe de altă parte, Dumnezeu îi dă ficcăruiia pâinea cea de toate zilele. Ba s-a observat și faptul că aversiunea față de copil crește odată cu avuția. Iată de ce s-a și constatat că în zonele binecuvântate economic, există de multe ori o natalitate scăzută.

Tinerii căsătoriți, soții în general, ducând o viață de familie cumpătată, trebuie să primească binecuvântarea cerului, născând și crescând copiii. N-am dorit să intrăm, cu îndrăzneală, în cea mai intimă taină a iubirii: comuniunea dintre soț și soție. Dar ne-am văzut siliți, în calitate de părinți sufletești, care ne adresăm unor părinți, să vă împărtășim aceste gânduri, pentru că deși suntem un popor creștin și evlavios, deținem un trist record în lume cu întreruperile de sarcină și cu familiile destrămate prin divorț, care se înmulțesc de la o zi la alta.

Iubiții noștri, fii și fiice sufletești,

Toate păcatele sunt urâte de către Dumnezeu. Crima, însă, din rândul căreia face parte și avortul, este un păcat din categoria celor strigătoare la cer. Sângele vărsat strigă la Dumnezeu. Nici un atentat împotriva copilului nu rămâne fără urmări. Nu numai avortul, dar și contracepția au urmări grave și dureroase. Violarea legilor naturale, așezate de Dumnezeu, prin practici anticoncepționale presupune și expunerea la sancțiuni ulterioare. Natura nu se lasă înșelată fără ca sănătatea femeii, mai ales, să nu resimtă loviturile răzbuțătoare ale ei.

Dincolo de consecințele tragice ale avortului asupra mamei în particular și asupra familiei în general, acest păcat are urmări catastrofale, cu consecințe de nebănuț și pe țărâm național. De aceea considerăm că acest aspect l-ar putea observa cu mai multă atenție și forurile legiuitoare, reanalizând condițiile liberalizării avortului. Noi am fost un neam sănătos și viguros, însă nu după mulți ani, dacă vom continua așa, vom deveni o țară îmbătrânită, lipsită de vlagă și perspectivă, aducând atingere gravă ființei biologice și spirituale proprii. Nu place să ne lăudăm cu înaintașii noștri, și nu e rău, dar ei aveau o altă mentalitate. Oricât de greu le-ar fi fost, ei aduceau copiii pe lume și-i creșteau în frică de Dumnezeu. Când iudeii se lăudau cu strămoșul Avraam, Mântuitorul le-a zis: „dacă ați fi fiii lui Avraam, ați face faptele lui Avraam” (Ioan 8, 39).

Nădăjduind că aceste frământări și tristeți din sufletele noastre vor ajunge la inimile frăților voastre, mame și tați, tineri și bunici și că împreună vom medita serios asupra perspectivei noastre vremelnice și veșnice, atât la Biserică, cât și ca neam, vă împărtășim părintești binecuvântări și ne rugăm Bunului Dumnezeu ca pruncii și nepoții să vă crească frumoși și sănătoși „ca niște vlăstare tinere de măslin, împrejurul mesei voastre” (Ps. 127, 3).

Președintele Sfântului Sinod

† TEOCTIST

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

PAGINI DE SPIRITUALITATE ȘI DUHOVNICIE

CUVÂNT LA DUMINICA A V-A DUPĂ SFINTELE PAȘTI, A SAMARINENCEI

Hristos a înviat!

În cărțile Regilor din Vechiul Testament citim că după o domnie strălucită de 40 de ani, regele Solomon a trecut pragul veșniciei, pe la anul 930 î.d.Hr. În urmă-i, fiii săi au împărțit regatul în două: Ieroboam, în partea de nord, care se va numi Israel, cu capitala la Sichem, și Roboam, în partea de sud, cu numele regatul Iuda, cu capitala la Ierusalim. Pentru lămuririle care vor urma în legătură cu Sfânta Evanghelie de astăzi, trebuie să reținem că Regatul de nord va cădea sub asirieni prin anii 722-721 î.d.Hr., iar cel de sud, pe la anul 600 î.d.Hr.

Regatul de nord cuprindea în granițele sale și provincia Samaria. La căderea regatului, populația de aici a fost deportată în Asiria, iar în locul ei au fost aduși, după cum citim în Cartea a IV-a a Regilor (cap. 17, v. 24), „... oameni din Babilon, Cuta, Ava, Hamat și Sevarfaim, pe care i-a așezat prin cetățile Samariei...“.

Se înțelege că aceste populații au adus cu ele și zeități păgâne. La întoarcerea din robie (538 î.d.Hr.), samarinanii s-au amestecat cu aceste neamuri, dând naștere unui popor hibrid, atât din punct de vedere etnic, cât și din punct de vedere religios, care adora zei păgâni, precum Sucot-Benot, Nergal, Așima ș.a. (IV Regi 17, 30-31).

Numai în lumina acestor date istorico-biblice înțelegem de ce iudeii, care se considerau popor curat, nu voiau să aibă nici un amestec cu samarinanii, considerându-i spurcați. E greu cuvântul, dar așa se explică mirarea femeii samarinence din evanghelia de azi: „Cum, Tu, care ești iudeu, ceri să bei apă de la mine care sunt femeie samarineancă?...“ (Ioan 4, 9).

Iubiți credincioși,

Mesajul principal ce se desprinde din evanghelia de azi, este că Mesia — Fiul lui Dumnezeu n-a venit să măntuiască numai poporul iudaic, ci toate neamurile. În același sens, că nu numai în Ierusalim se poate aduce închinare Dumnezeului adevărat, ci în orice loc, pentru că Dumnezeu, Duh fiind, este pretutindeni.

Vom parcurge, pe scurt, firul convorbirii Mântuitorului cu femeia samarineancă, spre a putea înțelege mai bine mesajul pomenit.

Mai întâi, Mântuitorul face comparație între apa obișnuită, de băut, și „apa cea vie“, pe care El, numai El, o poate da. Ceea ce n-a înțeles femeia atunci, știm noi acum: „apa cea vie“

reprezintă, atât învățătura Sa, care adapă pe cei însetați de adevăr, cât și Sfintele Taine, prin care omul primește hrana cea veșnică.

În clipa în care Mântuitorul pomenește de cei cinci bărbați ai femeii (tâlcuitorii spun că ar fi o legătură cu cele cinci neamuri păgâne strămutate în Samaria), samarineanca își dă seama că are în fața ei un Om deosebit, „prooroc“ după socotința ei. Îi pune o întrebare ce o frământa nu numai pe ea, ci și pe conaționali ei: unde se poate aduce lui Dumnezeu adevărata închinare, „pe muntele acesta, ori în Ierusalim?“. „Muntele acesta“ era, de fapt, Garizim, pe care samarinenii zidiseră un templu, ca să-și arate opoziția față de cel din Ierusalim.

Iubiți credincioși,

Acum Mântuitorul Iisus Hristos dă răspunsul așteptat nu numai de samarineni, ci de întreaga omenire: „Duh este Dumnezeu și cei ce I se închină trebuie să I se închine în duh și în adevăr“ (Ioan 4, 24).

Așadar, nu doar în Ierusalim sau pe Garizim sau în altă parte, ci pretutindeni, acolo unde închinarea se face *în adevăr*. Adică Dumnezeului Celui adevărat, Iisus Hristos, precum El a spus: „Eu sunt *Calea, Adevărul și Viața*“ (Ioan 14, 6).

Iată adâncul tainei lucrării dumnezeiești: Iisus Hristos se descoperă ca Mesia unei femei „oarecare“, care făcea parte dintr-un neam disprețuit, marginalizat, considerat spurcat de către iudeii rigoriști, care — în orgoliul lor nemăsurat și exclusivist — credeau că numai lor li se poate descoperi adevărul.

Evident, nu întâmplător s-a descoperit așa, ci ca să arate, după propriu-i cuvânt, că „cei de pe urmă vor fi cei dintâi, iar cei dintâi vor fi pe urmă!“ (Matei 19, 30).

Tradiția consemnează că femeia samarineancă a devenit, în urma convorbirii, o aleasă *mărturisitoare* a Evangheliei, sfârșind viața ca martiră, la Roma. Biserica i-a dat zi de pomenire: Sfânta Fotinia, 26 februarie.

Samarinenii, ne spune Evanghelia „Îl rugau să rămână cu ei... și au crezut că El este cu adevărat Hristos, Mântuitorul lumii“ (Ioan 4, 40-42).

Asemeni lor, credem cu tărie și noi, azi, strigând și mărturisind: ***Hristos a înviat!***

Pr. Prof. Vasile Gordon

CUVÂNT LA DUMINICA INTRĂRII ÎN IERUSALIM A MÂNTUITORULUI IISUS HRISTOS

„Osana Fiul lui David!
Bine este cuvântat Cel ce vine
întru numele Domnului!” (Matei 21, 9)

Iubiți credincioși,

Sărbătoarea Intrării în Ierusalim a Mântuitorului Iisus Hristos sau Floriile este una dintre cele mai scumpe bogății ale Bisericii noastre și ale sufletului creștinesc. Este o bogăție de învățătură, de sfințenie și de bucurie.

Floriile sunt privedorul înflorit al Paștilor.

După învățătura și faptele minunate din timpul vieții Sale pământești, în această zi Mântuitorul Iisus Hristos se pregătește pentru ziua cea mare a jertfei Sale pe cruce pentru mântuirea noastră și apoi pentru ziua și mai mare și mai luminoasă a Învierii Sale.

Accastă pregătire, care este o prevestire și un simbol pentru marea dramă ce se va desfășura peste câteva zile, este însoțită de venirea dulcii primăveri cea încununată de flori, de lumină și de toate bucuriile aduse de viața cea nouă a acestui anotimp.

Mântuitorul înviașe pe prietenul său Lazăr, dând prin aceasta arvuna propriei Sale Învieri. Învierca lui Lazăr stărnise din nou mânia feriseilor și cărturarilor împotriva lui Iisus, dar de data aceasta cu hotărârea neștrămutată de a-L ucide.

Până la întocmirea planului potrivit căruia Iisus avea să fie omorât, Mântuitorul își face intrarea Sa triumfală în Ierusalim.

Ajungând la Betfaghe, lângă Muntele Măslinilor, Mântuitorul Iisus Hristos trimite doi dintre ucenicii în satul dinaintea lor spre a-i aduce o asină cu mánzul ei, ce se găsea acolo legată, cu lămurirea dacă cineva se va opune, să-i spună că este dorința Domnului: „*Iată acestea toate s-au făcut, ca să se plinească ceea ce s-a spus prin proorocul care zice: Bucură-te foarte, fiica Sionului, veselește-te, fiica Ierusalimului, căci iată Împăratul tău vine la tine drept și biruitor; smerit și călare pe asin, pe mánzul asinei*” (Zaharia 9, 9).

Mergând doi ucenici, au făcut precum le poruncise Iisus; au adus asina și mánzul ei și și-au pus pe ele hainele lor, iar Iisus a șezut pe dânsce. Foarte mulți din popor așterneau pe cale hainele lor, iar alții tăiau ramuri din copaci și le așterneau pe cale. Iar mulțimile care mergeau înaintea Lui și care veneau în urmă, strigau și ziceau: „*Osana Fiul lui David; binecuvântat este Cel ce vine întru numele Domnului! Osana întru cei de sus!*” (Matei 21, 9).

Și când a intrat El în Ierusalim, s-a cutremurat toată cetatea, zicând: „*Cine este Acesta?*” (Matei 21, 9).

Iată o întrebare mai puțin obișnuită în Ierusalim. Puțin obișnuită chiar pentru Iisus, care intrase de atâtea ori până atunci în capitala țării Sale.

Până acum Iisus intrase în Ierusalim ca un om obișnuit și căuta mai degrabă să se ascundă decât să se arate.

Acum, însă, după ce a răspândit învățătura dumnezeiască și a făcut atâtea minuni, acum când este aproape de patima și de moartea Sa, El își face o intrare deosebită. O intrare de Fiu al lui Dumnezeu întrupat, venit printre oameni și făcându-se asemenea lor pentru a-i mântui.

Nu este o intrare triumfală militară ca a atâtor regi ai poporului evreu, făcută în căruțe mărețe și cu cai strălucitori, cu gărzi personale și cu nesfârșite trupe de escortă, cu un aer de mândrie și putere. Iisus nu intră în Ierusalim cu alaiul lui David, al lui Solomon, al lui Roboam, al lui Manase și al atâtor regi ai evreilor. El intră în Ierusalim călare pe o asină.

Aceasta nu numai pentru a se împlini proorocia lui Zaharia amintită mai sus, ci și pentru alte pricini, cuprinse simbolic, în faptul intrării lui Iisus pe un animal așa de umil cum este asinul. Deși își face o intrare deosebită, sărbătorească, Iisus vine în Ierusalim smerit, așa cum fusese până atunci și cum va fi până la moarte.

Este o smerenie pe care n-ar fi putut-o realiza nici un om într-o situație asemănătoare.

Cu această smerenie neomenească, Domnul va plăti birul datorat morții pentru îngâmfarea cea din veac a neamului omenesc.

Iubiți frați creștini,

Șederea Mântuitorului pe mânz înseamnă, întoarcerea neamurilor, adică a păgânilor de la necredință la credință, dezlegarea acestor păgâni de dobitoacia lor cea mult înțelenită și înfrângerea vrăjmașilor prin doborârea sălbăticiei lor celei dobitocești.

Această tâlcuire, dată de Sfinții Părinți înțelege că prin șederea pe mânzul asinei, Mântuitorul va întinde Biserica Sa nu numai asupra evreilor, ci asupra tuturor oamenilor.

După ce până atunci păgânii trăiseră ca animalele necurate, ei vor reîncepe încetul cu încetul să se închine lui Hristos și să i se supună, pentru ca El să-i cuprindă și să se așeze peste ei.

Așternerea veșmintelor, întâi ale Apostolilor pe mânzul asinei și apoi ale mulțimilor care însoțeau pe Mântuitorul, înseamnă cinstea că Acesta e cineva mare și recunoașterea că El este Dumnezeu. Din cele mai îndepărtate timpuri se obișnuia ca cei mai mari ai popoarelor să calce, sau să treacă peste covoare scumpe când se înapoiau de la bătălie sau când voiau să viziteze una din localitățile țării lor.

Mântuitorului nu i se întind covoare luxoase, ci lucruri mai prețioase decât covoarele cele mai scumpe: veșmintele înseși, adică toată averea materială și sufletească a mulțimilor, care, în dragostea lor spontană și fierbinte, dau tot pentru cei pe care-i iubesc.

Aceste veșminte ale mulțimilor sărace, așezate în calea Mântuitorului Iisus Hristos, înseamnă viața însăși a acestor oameni, dată cu bucurie Mântuitorului.

Stălpărilor de finic — ramurile de salcie de la noi — adaugă la frumusețea și la strălucirea primirii Mântuitorului.

Dar aceste ramuri înflorite, cu care poporul întâmpină pe Domnul Hristos prevestesc lemnul crucii pe care El va fi răstignit peste câteva zile. Printre ramuri înflorite, Iisus Hristos vine spre patimile Sale. Aceste ramuri sunt însă purtate mai ales de prunci și tineret, adică de viața cea nouă care se întinde spre viitor.

Tineretea stălpărilor și a celor care le poartă, frumusețea și izvorul lor de viață înclipeie învierea Mântuitorului.

Ramurile înflorite prevestesc și înflorirea Mântuitorului din mormânt, adică Învierea Lui, biruința Lui asupra morții. De aceea într-o cântare din Triod, la această zi, se spune:

„Dealurile și toți munții și lemnele dumbrăvilor să salte“.

Poporul ce ședea în întuneric și în umbra morții a luat ramuri de copaci și stâlپări de finic, care închipuiau învierea.

Stâlپările și pruncii care le poartă sunt vestitorii Învierii, cum spune așa de frumos o altă cântare din Triod: „pruncii evreiești mai înainte vestind biruința Învierii. Te-au întâmpinat cu ramuri și cu stâlپări, zicând: „Binecuvântat ești Mântuitorule!“.

Stâlپările și pruncii sunt, în fine, semnul curăției și al nevinovăției.

Poporul nostru cântă „Intrarea Domnului în Ierusalim“ cu o rară gingășie de simțire religioasă cuprinzând toate momentele și înțelesurile importante ale acestei întâmplări:

„Azi cu toți prăznuim,
Pe Iisus să-L preamărim;
Hristos vine-n cetinel
Spre patimă, ca un miel

Azi intră-n Ierusalim,
Călare pe mânz de asin;
De popor e-nconjurat
Ca un mare împărat

La poartă e-ntâmpinat
Toți „Osana“ i-au cântat;
„Osana“ dintru-nălțime,
Că Hristos împărat vine

Pruncii cu stâlپări în mână,
Cântă cu toți împreună:
Osana dintru-nălțime,
Că Hristos împărat vine

Veniți cu toți dimpreună,
Să-mpletim cu toți cunună
De odrasle înverzite,
Și de stâlپări înflorite

Pe Hristos să-ntâmpinăm,
Și Lui să ne închinăm;
Iar ale noastre veșminte,
Să le așternem înainte“

Cununa de care este vorba aici este o cunună sărbătorească, se înțelege, dar ea e chipul cununii de spini pe care Domnul o va primi peste câteva zile pe dumnezeiasca Sa frunte.

Frumosul imn de întâmpinare pe care-l cântă mulțimile: „Osana Fiul lui David! Binecuvântat fie Cel ce vine în numele Domnului, Osana întru cei de sus“, imn pe care strana sau corul îl cântă la răspunsurile de la Sfânta Liturghie, este cel mai minunat cuvânt de „bun

venit", pe care inimile credincioase îl adresează Mântuitorului înainte de jertfa Sa. Așa trebuie întâmpinat totdeauna Fiul lui Dumnezeu. Care vine la noi ca stăpân al vieții noastre.

Să aducem și noi Domnului ramurile luminoase ale primăverii noastre sufletești, primindu-L cu inimile înflorite de nădejdea Învierii

Să aducem Mântuitorului ramuri duhovnicești, adică toate roadele binefăcătoare al minții și sufletului nostru, pe care să le sporim și să le desăvârșim.

Să aducem curățenia sufletului nostru prin pocăință sinceră în Săptămâna patimilor care se deschide mâine.

Să primim pe Domnul cu stâlparele păcii noastre personale și păcii tuturor oamenilor, căci El este Dumnezeul păcii și a venit în lume să aducă pace între oameni și mântuire tuturor.

Să primim pe Domnul cu stâlparele dragostei, cântând ca pruncii de la porțile Ierusalimului: „Osana Fiul lui David! Binecuvântat fie Cel ce vine într-un numele Domnului!”. Amin!

Pr. Prof. Ioan G. Coman

DESPRE VREDNICIILE SFINȚILOR APOSTOLI CUVÂNT LA SFINȚII APOSTOLI PETRU ȘI PAVEL

Biserica săvârșește azi pomenirea Sfinților Apostoli Petru și Pavel. Împreună cu Sfântul Ioan Evanghelistul, numele lor au rămas cele mai însemnate în istoria Bisericii, deși Apostolii au fost toți părtașii acleiași misiuni, adică acleiași chemări, acleiași slujiri lui Iisus Hristos, Mântuitorul.

Toți au fost propovăduitori ai Evangheliei, toți s-au ostenit cu mare râvnă în apostolia lor, toți au suferit pentru credința și pentru străduința lor, dar după firea lor sufletească și după împrejurările vieții și lucrării lor, Petru, Pavel și Ioan se bucură de o mai bună cunoaștere și de o cinste deosebită între Sfinții Apostoli.

De altfel, pe oricine am lăuda și cinsti dintre ei, lăudăm și cinstim pe toți ceilalți, ca deopotrivă Apostoli ai Mântuitorului, ca împreună ostenitori pentru împlinirea cuvântului și poruncii Lui: *„Alergând, învățați toate neamurile, hotărându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte am poruncit vouă”* (Matei 28, 19-20).

Părtași fiind la aceeași osteneală apostolească, părtași sunt și la aceeași vrednicie. Părtași fiind la aceeași râvnă, aceeași trudă și la același har, părtași sunt și la aceeași cinste apostolească.

De această vrednicie și cinste a apostolice se cade a vorbi azi, pe seama ucenicilor Mântuitorului, care au fost Sfinții Apostoli, în frunte cu Petru și Pavel.

Să amintim mai întâi chemarea la ucenicie și la slujirea apostolice, când, lăsând mrejele și corabia lor, Simon-Petru și Andrei, fiii lui Ionă, Iacob și Ioan, fiii lui Zevedeu, au urmat îndată Mântuitorului, la începutul lucrării Lui de propovăduire, de facere de bine și de mântuire. Și le-a zis Iisus: *„Veniți după Mine și vă voi face să fiți pescari de oameni. Și îndată lăsând mrejele au urmat Lui”* (Marcu 1, 17-18; Matei 4, 19-20; 21-22).

Matei a fost chemat de la slujba sa de vameș, ceilalți fiecare de la lucrul său. Au lăsat casă, părinți, indeletnicirea, odihna și traiul lor, ca să urmeze lui Iisus Hristos. Au străbătut cu El sate și orașe în Galileia, în Iudeea și au trecut în părțile Gadarenilor și în părțile Feniciei și în Samaria. Și au obosit pe drumuri lungi și au flămânzit și au însetat și au suferit de arșiță și de frig, și au înfruntat furtună și primejdie de la iudei. Și i-a trimis încă pe când îi învăța să propovăduiască Împărăția lui Dumnezeu și să vindece pe cei bolnavi, zicându-le: *„Nimic să nu luați pe cale: nici toaig, nici traistă, nici pâine, nici argint și nici să nu aveți câte două haine”* (Luca 9, 2-3). Iar ei n-au pregetat. Au urmat Învățătorului lor pretutindeni, s-au dus la propovăduire și la lucrare între oameni, și au avut, de atunci încă, bucuria de a vesti înălțura Mântuitorului și a săvârși ceva din lucrarea Lui.

Ucenicii Mântuitorului au avut uneori gânduri omenești, nedumeriri, întrebări, oarecare greutate de a înțelege și a se împăca cu gândul morții Mântuitorului. La vremea cea

grea a prinderii, a judecării, a patimilor și a morții Mântuitorului, s-au spăimântat și, în groaza și în teama lor, au ajuns să creadă cu zăbavă Învierea Domnului. Dar încredințându-se de adevărul Învierii și umplându-se de harul Sfântului Duh, au zis în ziua Cincizecimii că n-a fost primejdie și putere pe lume care să-i poată opri de la propovăduirea lui Hristos Cel înviat și a învățaturii Lui.

I-au prins iudeii necredincioși, i-a judecat sinedriul, au fost amenințați cu moartea, au fost bătuți, au fost prizoniți, unul din ei ucis (Iacob, fratele lui Ioan), dar n-au dat nicidecum înapoi, ci s-au întărit și mai mult în hotărârea și râvna lor.

Cuvântul și fapta lor umpleau Ierusalimul, umpleau țara de numele și de adevărul lui Iisus Hristos; umpleau totodată de ură și de mânie inima arhierelui, a cărturarilor și fariseilor. Ca să nu se răspândească mai mult cuvântul și lucrul lor, gândeau potrivnic: „Cu înfricoșare să-i înfricoșăm, ca să nu mai grăiască în numele acesta — adică al lui Hristos — nici un om. Și chemându-i, le-au poruncit ca nicidecum să nu mai grăiască, nici să mai învețe în numele lui Iisus: „*Iar Petru și Ioan, răspunzând, au zis: „Judecați dacă este drept înaintea lui Dumnezeu! Să ascultăm de voi mai mult decât de Dumnezeu căci noi nu putem să nu vorbim cele ce am văzut și am auzit”* (Faptele Apostolilor 4, 19-20).

Și când din nou au fost prinși și aduși la sinedriu, i-a întrebat arhieretul: „*Au nu cu poruncă am poruncit să nu mai învățați în numele Acesta? Și iată, ați umplut Ierusalimul cu învățătura voastră și vreți să aduceți asupra noastră sângele Acestui Om!*“. Iar Petru și Apostolii, răspunzând au zis: „*Trebuie să ascultăm pe Dumnezeu mai mult decât pe oameni... și suntem martori ai acestor cuvinte noi și Duhul Sfânt, pe Care L-a dat Dumnezeu celor ce-L ascultă*“ (Faptele Apostolilor 5, 28, 29, 32).

Fiind bătuți și poruncidu-li-se din nou să nu mai grăiască în numele lui Iisus, au plecat de la fața sinedriului, bucurându-se că pentru numele lui Iisus s-au învrednicit a fi batjocoriți (5, 41).

Acesta era numai începutul. A urmat prigoană sângeroasă, înverșunarea lui Saul împotriva creștinilor, împrăștierea creștinilor din Ierusalim, mai apoi uciderea lui Iacob și mare primejdie și strâmtorare pentru Apostoli.

Dar Bunul Dumnezeu purta grija Bisericii Sale. Potrivnicul și prigonitorul creștinilor, Saul, a fost chemat de Iisus cel prigonit la credința creștină și l-a făcut, din prigonitor, cel mai mare apostol și creștin.

Apostolii au purces la propovăduire în afară de Ierusalim și de țara lor, pornind spre largul mării împărății romane și străduindu-se să ducă numele și învățătura lui Hristos iudeilor împrăștiați și lumii păgâne, astfel că numele lui Hristos a ajuns până la marginea de răsărit a împărăției și până la centrul și puterea ei cea mare, capitala, care era Roma.

Sfântul Apostol Petru s-a bucurat de cinste deosebită între Apostoli. Fiind dintre cei dintâi chemați de Mântuitorul la apostolic, fiind și o fire de om vioi, care se aprindea, se înflăcără pentru o chemare ca apostolia, doritor de a ști și de a înțelege cât mai mult, cutezător la cuvânt și la faptă, a fost cinstit și de Mântuitorul cu încrederea și apropierea Sa și, împreună cu frații Iacob și Ioan, erau cei mai apropiați Mântuitorului între Apostoli. La ziua Cincizecimii, după pogorârea Sfântului Duh, Sfântul Apostol Petru a ridicat glasul înaintea tuturor și a vorbit mulțimii despre ceea ce se săvârșise și a propovăduit pe Iisus Hristos cu o putere care a trezit și a zguduit pe ascultători, i-a mișcat și i-a încredințat de adevărul Învierii și învățaturii Lui, dovedind că s-au împlinit proorociile despre El.

Împotriva necredinței multora și a dușmăniei mai-marilor poporului, Sfântul Apostol Petru a strigat: „*Pe acest Iisus, pe Care voi L-ați răstignit, Dumnezeu L-a înviat și L-a făcut Domn și Hristos*“ (Faptele Apostolilor 2, 36).

Înduplecați de puterea credinței Apostolului, au întrebat din mulțimea de ascultători: „Ce să facem?” Iar Petru a zis: „*Pocățiți-vă și să se boteze fiecare dintre voi în numele lui Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor voastre, și veți lua darul Sfântului Duh*” (Faptele Apostolilor 2, 38).

Și s-au botezat trei mii în acea primă zi a propovăduirii apostolice și numărul creștinilor a crescut apoi treptat. Apostolii au avut de suferit bătăi, închisori, primejdii de moarte, dar n-au încetat propovăduirea lor.

Când s-au răspândit în lume, Sfântul Apostol Petru a străbătut câteva provincii ale împărăției romane, vestind pe Hristos și învățătura Lui. Peste tot a înființat și organizat comunități creștine, de care a rămas legat numele lui. A mers și la Corint, în Grecia, și mai departe, până la Roma. Bătrân fiind, cu puterile lui din urmă, cu credința și cu râvna lui toată, el a propovăduit și acolo creștinismul, și împreună cu Sfântul Apostol Pavel a întărit și organizat Biserica de la Roma. Acolo i-a găsit prigoana împăratului Nero, în care și-au dat viața. Sfântul Petru fiind răstignit cu capul în jos, pe la anul 67 după Hristos.

Sfântul Apostol Pavel este deosebit de cei doisprezece, nefiind de la început dintre cei chemați de Mântuitorul. El a fost făcut Apostol din prigonitor. Pe cât a fost de aprig în prigoană, pe atât a fost de râvnitor și de stăruitor în Apostolie. El a străbătut cea mai mare parte din provinciile din partea de răsărit a împărăției romane, făcând călătorii numeroase, propovăduind cu timp și fără timp, dându-se cu tot sufletul, cu toate puterile, cu toată grija și dragostea lui, celor care aveau fericirea să-l asculte și să primească cuvântul lui.

O minte neobișnuit de ageră, o inimă plină de râvnă și focul duhului, o tărie sufletească mare și rară, o credință neclintită, neșovăitoare, o înțelepciune și o iscusință fără pereche, o voință neînfricată și binuioare, o putere de muncă neistovită, un suflet plin de virtuți și de conștiința datoriei sale — acesta a fost Apostolul Pavel.

Înfățișarea lui era a unui om mic de statură, slab, smerit și bolnăvicios. Acest om pe care îl batjocoreau și îl amenințau potrivnicii lui, acest om pe care îl urau de moarte iudeii necreștinați, acest om care întâmpina pe căile apostoliei sale multe greutăți și primejdii, a fost uimitor de însuflețit pentru chemarea sa, uimitor de stăruitor în lucrul său, uimitor de harnic și îndurător de suferințe nenumărate: bătăi cu pietre, cu toiage, cu biciul, temniță, foame, sete, arșiță și frig, naufragiat, adică scufundări de corăbii, oboseală, primejdii de la tâlhari și de la păgâni.

Mergând din oraș în oraș, din provincie în provincie, dintr-o parte în alta, a călătorit mii de kilometri de la Antiohia și Ierusalim până la Efes, Tesalonic, Atena, Corint și Roma, ca să amintim numai câteva orașe mai însemnate și mai cunoscute. Din inima Asiei a ajuns până în inima Italiei, la Roma, unde a fost trimis întâi sub pază, pentru judecată.

Pe urmele lui au rămas numeroase comunități creștine înființate, ucenici pregătiți pentru a duce lucrarea de propovăduire mai departe, au rămas episcopi, preoți și diaconi, au rămas scrisorile lui către Biserici și către ucenici, a rămas numele mare și cinstit al celui mai mare, mai însemnat propovăduitor al lui Hristos din toate timpurile.

Sfârșitul l-a prins la Roma, în prigoană sângeroasă, după mai multe primejdii de moarte de până atunci. Având drepturi de cetățean roman, sfârșitul lui era după lege sabia, și de sabia a murit, împăcat în marele său suflet furtunos că s-a unit cu Hristos, slujindu-L cu toată căldura și puterea ființei lui.

Vrednicia Apostolilor a stat, pe de o parte, în slujirea lor, de atât de mare cinste și folos, de atâta trebuință și rod pentru Hristos; pe de alta, în însușirile lor sufletești, cu care au săvârșit această slujire.

Apostolii au săvârșit cea mai mare slujire creștină cu cele mai mari virtuți, cu cele mai

mari gânduri și puteri sufletești. Mântuitorul le-a dat învățătură, împuternicire și poruncă. Sfântul Duh le-a dat har, putere și lumină, ca să săvârșească slujba lor.

Ei au pus tot sufletul lor, toată puterea lor omenească, toată râvna lor. Ei au ridicat lui Hristos Biserica creștină. Ei au făcut cunoscută lumii Ex anghelia și au slujit mântuirii noastre.

Cinstiți să fie și de noi, cinstiți să fie totdeauna și pretutindeni unde a ajuns cuvântul lor despre Hristos. Cinstiți să fie și ascultați și de noi, ca de cei care i-au ascultat la început: să-i rugăm cu cântarea Bisericii:

„Sfinților Apostoli, rugați pe Milostivul Dumnezeu să dea iertare greșelelor sufletelor noastre!” Amin.

Prof. Teodor M. Popescu

CĂI ALE DESĂVĂRȘIRII SPIRITUALE DUPĂ SFÂNTUL AMBROZIE*

La scurt timp după suirea pe scaunul episcopal al Mediolanului (Milanul de azi) Sfântul Ambrozie a adresat Sfântului Vasile cel Mare, arhiepiscop al Cezareii Capadociei, rugămintea de a-i trimite moaștele Sfântului Dionisie, fost episcop al acestui oraș prin anul 346, exilat în Capadocia, unde a și murit în 374. Nu s-a păstrat scrisoarea Sfântului Ambrozie. În schimb există răspunsul Sfântului Vasile, care a însoțit moaștele cerute². Acest răspuns este important atât despre aprecierea pe care a făcut-o Sfântul Vasile cel Mare tânărului episcop din Milan cât și pentru relatarea trimiterii sfințelor moaște³.

Impresionat de personalitatea Sfântului Ambrozie, Sfântul Vasile îl numește „om cu o cugetare înaltă, cu o origine strălucită, cu pricepere în ale obștii, cu putere în ale graiului, îmbrăcat cu toate podoabele dăruirilor lumești“⁴. Și îl îndeamnă: „Pășește, dar, înainte, omule al lui Dumnezeu, pentru că Evanghelia lui Hristos n-ai luat-o și n-ai învățat-o de la oameni, ci însuși Domnul te-a mutat de la judecătoria pământului pe scaunul apostolilor. Luptă-te luptă bună, alină suferințele popoului, dacă cumva s-ar molipsi careva de boala rătăcirii ariene, trezește în el vechile tipare ale Părinților și dă-ți silința să continui corespondența ca să zidești în noi casa iubirii frățești pe temelia pe care ai apucat-o, căci numai așa vom putea fi alături duhovnicește unii lângă alții, chiar dacă în privința locașului pământesc ne despart mari distanțe de loc“⁵.

Într-adevăr, una dintre laturile activității sacerdotale, căreia Sfântul Ambrozie i-a acordat o mare atenție, a fost cea pastorală, adică grija față de preoții și credincioșii săi încredințați spre păstorie. În vremea Sfântului Ambrozie, păgânismul era încă puternic, și diferiteerezii, unele sprijinite de persoane influente de la curtea imperială, bântuiau Biserica Ortodoxă a lui Hristos, Domnul nostru. Se cerea din partea episcopului Ambrozie grijă deoscobită pentru întărirea în credință a păstoriiților săi și pentru înălțarea lor spirituală către Dumnezeu.

Sfaturile date de către Sfântul Ambrozie creștinilor cucereau sufletele, pentru că ele plecau de la un suflet curat, împodobit cu multe virtuți, dintr-o credință fierbinte, întărită neconștient prin rugăciune și post. Sfântul Ambrozie avea un farmec al sfințeniei care atrăgea și mobiliza. Sfințenia vieții lui era alimentată prin lectura zilnică a Sfinței Scripturi și a cărților de teologie și trăire ortodoxă a credinței. Sfânta Scriptură învață credința cea adevărată iar postul și rugăciunea țin mintea trează și dau un echilibru sufleteesc necesar cunoașterii a ceea ce este trebuitor pentru viață și pentru mântuire.

Sfântul Ambrozie s-a străduit să înfățișeze lumii creștine un mod de a trăi, nepracticat în lumea păgână, mod care avea la temelie sentimentul cunoscut cu numele de *pudoare*. Implantat în viața de toate zilele, acest sentiment devine o forță socială a curăției sufletești, forță care îmbărbătase pe martiri și mărturisitori în focul persecuțiilor. Castitatea ca expresie a

sentimentului de pudoare a fost o floare aleasă crescută în familia episcopului milanez. Unirea cu Hristos ca vârf al desăvârșirii creștine este efectul propriu al castității sau al fecioriei. În lucrarea intitulată: *Despre feciorie*, Sfântul Ambrozie afirmă un adevăr la care se cuvine să medităm adânc și cu multă seriozitate. El scria așa: „Populația crește acolo unde se cultivă fecioria, iar acolo unde sunt puține fecioare, acolo și populația se împuținează”⁶. Această afirmație este de o importanță coplesitoare, dacă se ia în considerație faptul că în epoca noastră se fac presiuni în lumea seculară pentru liberalizarea avorturilor.

Castitatea cerută de Sfântul Ambrozie se referea deopotrivă și la membrii familiei, nu numai la monahi și monahii. El sfătuiește pe cei căsătoriți să nu se despartă, chiar dacă legea omenească îngăduie acest lucru. Legea dumnezeiască însă nu îngăduie despărțirea. „Ascultați legea Domnului, îndeamnă Sfântul Părinte, de care ascultă chiar și cei care alcătuiesc legile omenești: „Omul să nu despartă ceea ce a unit Dumnezeu”. A uita aceasta nu înscamnă numai a călca o poruncă cerească, ci, într-un anumit fel, a înlătura lucrarea lui Dumnezeu”⁷.

Tâlcuind cuvântul *Ecleziastului* (3, 7): „Vreme este să taci și vreme să grăiești”, Sfântul Ambrozie observă că *vorbirea și tăcerea* se cuvine să fie folosite cu înțelepciune. Dacă suntem trași la răspundere pentru vorbire nefolositoare, la fel, suntem trași la răspundere și pentru o tăcere nefolositoare. Vorbirea trebuie să reprezinte pe omul interior, pe omul spiritului. Ea trebuie să aibă un conținut moral, care zidește sufletele. Sfântul Apostol Pavel îi scrie lui Tit: „Grăiește cele ce se cuv în învățături sănătoase” Tit 2, 1. De la caz la caz, se impune fie tăcerea, fie vorbirea. Înțeleptul spune: „Nu răspunde nebunului după nebunia lui, ca să nu te asemeni și tu cu el”. Și mai departe: „Răspunde nebunului după nebunia lui, ca să nu se creadă înțelept în ochii lui” (*Pilde* 26, 4-5). Înțelepciunea este să știi când te porți într-un fel și când în felul celălalt. „Cea dintâi datorie, precizează Sfântul Ambrozie, este, așadar, păzirea bunecuviei în vorbire. Prin aceasta se aduce lui Dumnezeu o jertfă de laudă; prin aceasta se vedește respectul în timpul citirii Sfintei Scripturi; prin aceasta se cinstesc părinții. Eu sunt convins însă că foarte mulți vorbesc numai pentru că nu înțeleg să tacă și este rar cazul ca cineva să tacă pentru că vorbirea nu i-ar folosi la nimic. Cine este înțelept acela cumpănește înainte de a vorbi, ce, către cine, în ce loc, și în ce timp vorbește. Există, așadar, o dreaptă socoteală de tăcere și de gândire; la fel și în lucrare. Este bine totdeauna însă a ține măsura datoriei”⁸.

Aproape în aceiași termeni recomandă și Sfântul Grigorie de Nazianz că nu este dat tuturor de a vorbi despre Dumnezeu, ci numai aceluia care sunt instruiți și avansați în contemplare, adică evlavioși, al căror suflet și trup au fost deja purificate. Nu se poate vorbi despre Dumnezeu în orice timp, pretutindeni, nici în fața tuturor, nici despre toate problemele, ci numai în anumite împrejurări, în fața anumitor persoane și numai într-o anumită măsură⁹. Nu este exclus ca Sfântul Ambrozie să fi cunoscut *Cuvântările teologice* ale Sfântului Grigorie. Se pare însă că Sfântul Ambrozie lărgeste aria subiectelor ce pot fi discutate. El arată că vorbirea trebuie potrivită cu tema respectivă. Este o vorbire intimă, o vorbire care are ca obiect credința și o vorbire care are ca obiect obiceiurile. În orice situație, vorbirea să fie blândă, blajină, condusă de bunăvoință și solicitudine, fără aroganță, fără dorință de ceartă, fără mânie, fără supărare, fără asprime, fără să aducă ofensă. Vorbirea să fie cu judecată și înțelepciune¹⁰.

Tăcerea este un act înalt de modestie, iar modestia este o virtute care trebuie observată din tinerețe. Sfântul Ambrozie este de acord cu Părinții Bisericii care puneau un accent deosebit pe tăcere ca o cale existențială spre desăvârșire. De exemplu, Sfântul Ignatie Teofonul (+107), după ce afirmă că cel ce are în chip desăvârșit, în Iisus Hristos, credința și dragostea, Îl are pe Dumnezeu, spune apodictic: „Mai bine este să taci și să fii, decât să vorbești și să nu fii... Cel ce are cu adevărat cuvântul lui Iisus, acela poate să audă chiar tăcerea Lui, ca să fie

desăvârșit, pentru ca să facă prin cele ce spune și să se cunoască prin cele ce tace¹¹.

Sunt unele datorii care trebuie îndeplinite în așa fel ca ele să crească o dată cu vârsta. Se cuvine ca tineretul cuminte să se deprindă cu o adevărată *temere de Dumnezeu*, care este începutul înțelepciunii, de a se supune părinților, de a respecta bătrânețea, de a ține castitatea la înălțime și sfințenie, de a nu nesocoti smerenia, de a iubi blândețea și modestia, căci toate acestea sunt podoabe ale vârstei mai tinere. Bătrânul se cere să arate seriozitate plină de înțelepciune, bărbatul în putere ageră hotărâre, iar tânărul sfânta modestie ca un dar propriu al vârstei lui. Modestia se arată chiar în mișcarea și ținuta corpului și în mișcarea obișnuită. Nu rareori, caracterul sufletului se arată în ținuta corpului. Aici se oferă un punct de referință pentru judecarea omului nostru interior: dacă inima este ușuratică, îngâmfată și iute la mânie, sau dacă este serioasă, lămurită și credincioasă. În acest sens se poate spune că mișcarea trupului este limba sufletului¹².

O altă virtute recomandată cu căldură de Sfântul Ambrozie este *dreptatea*. În aplicarea dreptății potrivit Sfintei Scripturi, binele trebuie făcut în folosul mulțimii, nu în folos personal. Așa cum a făcut Mântuitorul Hristos, Care s-a smerit pe Sine primind trupul omului ca să îmbogățască omenirea cu puterea faptelor Sale dumnezeiești. Omul și-a primit numele de la pământ. În latinește, om se zice „homo“, iar pământ „humus“. Și, adaugă episcopul milanez, pământul nu răpește nimănui nimic, ci împarte tuturor toate și oferă roadele sale felurite pentru trebuința tuturor ființelor vii. Înrușinat cu cuvântul om și pământ, în latinește este cuvântul „humanitas“, care înseamnă umanitate sau omenie, virtute înăscută omului fiindcă ea creează o legătură strânsă între oameni. Mila este una din fețele omeniei, iar milostenia este cel mai simplu act de recunoaștere în aproapele pe omul care ești tu. Dimpotrivă, după Sfântul Părinte, este o crimă când este furat cel cu care trebuia să fie împărțită suferința, când se caută pagubă în mod viclean aceluia căruia ar trebui să i se dea ajutor. Cu alte cuvinte, a fi uman sau om de omenie înseamnă a fi drept, iar lipsa de omenie arată nedreptatea. Pe cel care, lipsit de înțelepciune, nu ține seama de ce este drept și ce este nedrept, Sfântul Ambrozie îl trimite să ia aminte la cuvintele Înțeleptului: „Cel ce achită pe cel vinovat și cel ce osândește pe cel drept, amândoi sunt urâciune înaintea Domnului“ (Pilde 17, 15). În ierarhia virtuților, adevărata credință se potrivește cu dreptatea, de aceea pictarea se îndreaptă mai întâi către Dumnezeu, în al doilea rând către țară, apoi către familie și, în fine, către toți oamenii. În tinerețea cea mai fragedă, noi iubim viața ca pe un dar al lui Dumnezeu, iubim țara și părinții, apoi și pe ceilalți cu care dorim să trăim în comunitate. Aici se află originea dragostei care se mișcă spre alții nu spre sine, care nu caută interesul propriu și tocmai în aceasta se află superioritatea dreptății¹³.

Tocmai în sensul de „a mișca dragostea“ unora către aproapele acționează Sfântul Ambrozie și a nume, de a mobiliza conștiințele celor bogați pentru ajutorarea celor lipsiți. Sfântul Părinte prezintă un exemplu din Vechiul Testament de un bogat și de un sărac. Nabot avea o vic lângă Ahab, regele Samaricii. Ahab îi cere via lui Nabot, fie în schimbul alteia, fie prin plata în argint. Refuzând Nabot, Izabela, soția lui Ahab, pune la cale moartea acestuia spre a-i lua via. Nabot este ucis cu pietre, iar Ahab rugându-și hainele sale, s-a îmbrăcat în sac și s-a dus la via lui Nabot să o ia în stăpânire (III Regi, 21). „Istoria lui Nabot este veche, spune Sfântul Ambrozie, dar ea se repetă în viața zilelor noastre. Ce bogat nu râvnește zilnic la bunul altuia? Ce om avut nu pretinde să înlăture unul mic de pe avutul său și să îndepărteze pe cel sărac de pe pământul strămoșilor săi? Cine este mulțumit cu averea sa? Care este bogatul a cărui proprietate vecină nu-i alăță dorința?... Nu este decât un singur Ahab; dar ceea ce este mai rău se nasc Ahabi în fiecare zi... Nabot nu este singurul sărac care a fost ucis: Nabot este executat în fiecare zi“¹⁴. Denunțând această nedreptate, Sfântul Ambrozie se adresează astfel

bogaților: „Sunteți singurii care locuiți acest pământ? Pentru ce aruncați pe cel ce împarte natura voastră și revendicați posesia acestei naturi? Pământul a fost rânduit pentru toți, bogați și săraci: pentru ce vă arogați numai vouă, bogaților, dreptul de proprietate? Nu cunoaște pe bogați, căci... ea ne creează pe toți asemenea”¹⁵. După ce analizează comportarea celui bogat și avar, în timpul vieții și al morții, Sfântul Ambrozie îi recomandă smerită cugetare și pocăință¹⁶.

În general celor ce-și puneau speranța în bogățiile lumii acesteia, le spunea: „Și tu care datorezi credința lui Hristos păstrează credința care este cu mult mai de preț decât banii. Credința este o bogăție veșnică, banii însă sunt o bogăție trecătoare”¹⁷. Sfântul Părinte amintea mereu că *munca* este izvorul binecuvântat al celor de trebuință pentru sine și pentru alții. El da ca exemplu de muncă pe albine. Viața albinelor este o viață de comuniune, de virtute, de muncă, de înțelepciune, de modestie, de dăruire pentru alții. De aceea trimitca pe creștini să mediteză asupra cuvintelor înțeleptului Solomon, care însemna astfel: „Mergi la albină și vezi cât este de harnică și de lucrare iscusită săvârșește. Munca ei o folosesc spre sănătate și regii și oamenii de rând. Căci este minunată și râvnită de toți” (*Pilde* 6, 8)¹⁸.

Ridicarea pe treptele desăvârșirii se face în Biserică, prin Iisus Hristos care este începutul mântuirii. Morți și înmormântați împreună cu Hristos înviem în Biserică și cine dorește Biserica, pe Hristos îl dorește¹⁹. Fiecare suflet, prin Botez, a început să zămislească și să se formeze în el Hristos, fiindcă a primit venirea Lui și se hrănește din bogățiile Lui, pentru ca nimic să nu-i lipsească pentru ca și alte suflete văzându-l să se-ntoarcă pe calea mântuirii. Sufletul va dobândi pacea (*Mihaila* 5,5) când va înlătura sau va nimici gândurile deșarte și când va supune toate pornirile patimilor răzvrătite și când vor crește necazurile și diferite obstacole care-l împiedică să urmeze o cale mai bună. Ajuns aici, sufletul se îndreaptă către sine și pocăit își zice: „Îndura-voi mânia Domnului, căci am păcătuit împotriva Lui, până când El va judeca pricina mea și îmi va face dreptate” (*Idem* 7,9)²⁰.

Sfântul Ambrozie pune accentul pe *Taina Mărturisirii* ca treaptă importantă a desăvârșirii: „Căci, zice sufletul, dacă nu mă voi mărturisii și nu voi achita prețul nedreptăților mele, nu voi putea fi iertat... Cu Sângele Fiului Tău ne speli păcatele și ne ierți, pentru ca prin fapte bune și prin spovedanie să ne ispășim greșelile... Mărturisindu-ne alunecările și alungându-le prin roada jertfelor și faptelor bune, păcatele noastre trec în sarcina celui ce ne împinge în greșală și ne infierbântă spre păcat. Căci ce altceva face cel ce-și mărturisește vina decât să ne arate că a scăpat de înșelăciunea și răutatea duhului vrăjmaș? De aceea, sufletul aduce mulțumiri, fiindcă Dumnezeu îi ridică păcatele, îi trece cu vederea nedreptățile și le scufundă în adâncul mării... Numai așa se întoarce sufletul”²¹.

Lucrarea Mântuitorului a fost împlinită pentru a ridica sufletul credinciosului în raiul din care a fost izgonit. Toate drumurile Mântuitorului au fost drumuri ale sufletului nostru, care fiind călît prin ele a aflat harul sfintei învățături. Tălharul pe cruce spusese: „Pomenește-mă, Doamne, când vei veni în Împărăția Ta”. În răspunsul Său, Mântuitorul Iisus Hristos nu amintește nimic despre împărăție, ci despre rai, zicând: „Astăzi vei fi cu Mine în rai” (*Luca* 23,42), arătând prin aceasta că mai întâi trebuie recăpătat ceea ce s-a pierdut, apoi trebuie dat ceea ce s-a adăugat, pentru ca să se ajungă prin rai la împărăție, iar nu prin împărăție în rai. Pe această cale merge sufletul evanghelic, sufletul fiului Bisericii, care se ridică prin credință și prin fapte bune la Domnul Iisus și la cele înalte²².

Domnul a făcut mai întâi cerul și la urmă a făcut omul ca o făptură cerească pe pământ; pentru că după suflet, omul se numără între cele cerești. Sufletul este cereș pentru că a fost făcut după chipul și asemănarea lui Dumnezeu (*Fac.* 1,27). Sfântul Ambrozie afirmă că „Dumnezeu a făcut un om părtaș firii dumnezeiești” și i-a dat din înrudirea Sa și firea judecării

ca să-L caute pe Cel dumnezeiesc, Care este aproape de ficcare dintre noi, în Care trăim, ne mișcăm și suntem²³. De asemenea, i-a dat omului daruri spre cunoașterea tainelor cerești precum și darul învățăturilor prin care se poate ajunge la înălțimea acestor taine și spre a-și deschide căile și a-i clădi trepte pe care să se urce până la palatul ceresc. Și Sfântul Ambrozie înfățișează urcusul minții către Dumnezeu astfel: „Iscoditoare a întregii firii, după asemănarea cu Dumnezeu Cel Preaînalt, pe care-L imită și-L urmează, mintea omului ridicându-se în văzduh și trecând mai presus de nori, prin râvna cunoașterii și prin dorul de înțelepciune, se înalță în slăvi, pierdută de uimire în fața stelelor cerului. Privind de acolo de sus cele omenești de aici, se îndreaptă către steaua cea de seară și către cea de miază-noapte și către celelalte planete mișcătoare și nemișcate. Vede cât de fără piedici este acel drum pe care fără greșală se pare că-l străbate și-l biruie, pentru ca să le-nfrunte pe toate, și se-nalță cu și mai mare dorință către sânul Tatălui, în care este Fiul lui Dumnezeu, Cel Unul-Născut, Cel ce a mărturisit tainele lui Dumnezeu (Ioan 1,18)... și în clip tainic, din Duhul și din voința Sa revarsă strălucirea luminii ca pe un șuvoi, pentru ca luminată mintea să spună: „Era în inima mea ceva, ca un fel de foc aprins, închis în oasele mele, și eu mă silcam să-l înfrânez și n-am putut“ (Jeremia 20,9)²⁴.

Sfântul Ambrozie precizează că pentru a atinge această culme a desăvârșirii, sufletul omului nu trebuie „să intre în vreun cort al păcatelor“, ci să fie împodobit cu virtuți, ca neprihănirea, cumpătarea, dragostea, credința, nădejdea, discernământul, liniștea lăuntrică, adică unirea omului lăuntric cu cel din afară. Cei care ajung la aceasta sunt bărbați desăvârșiți în cunoașterea lui Dumnezeu, împreună-moștenitori cu Hristos (Romani 8,17)²⁵.

Pr. Prof. Dr. Ștefan Alexe

Note bibliografice:

* Comunicare prezentată la *Congresul Internațional de Studii Ambroziene*, ținut la Milano, între 4-11 aprilie 1997, cu prilejul împlinirii a 1600 de ani de la moartea Sfântului Ambrozie episcopul Mediolanului (4 aprilie 397 - 4 aprilie 1997).

1. Sfântul Ambrozie a fost episcopul Milanului între 7 decembrie 373 și 4 aprilie 397.

2. *Epistola 197, către Ambrozie, episcopul Mediolanului*, în *Saint Basile, Lettres* — tome II, texte établi et traduit par J. Y. Courtonne, Paris, 1961, p. 149-152. Traducere în limba română de Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogae, în colecția „Părinți și scriitori bisericesti“ (presc. PSB) 12, București, 1988, p. 396-398.

3. În această privință a se vedea mai pe larg studiul Pr. Prof. Ioan G. Coman, *Sfântul Vasile cel Mare adresează elogii Sfântului Ambrozie al Milanului. Transferul moaștelor Sfântului Dionisie din Capadocia*, „Studii Teologice“, XXVII (1975), nr. 5-6, p. 359-376.

4. *Epistola 197*, PSB, 12, p. 397.

5. *Ibidem*.

6. *De virginitate*, Caput VII, 36, P.L., 16, 289.

7. *Expositio Evangelii secundum Lucam*, VIII, 5, P.L., 15, 1857 AB.

8. *De officiis ministrorum*, Liber I, Caput III-X, passim, P.L., 29 C — 37 C.

9. *Discours Théologiques*, 27, 3, trad. P. Gallay, „Sources Chrétiennes“ No. 250, Paris, 1978, p. 77.

10. *De officiis ministrorum*, Liber I, Caput XXVI, *Idem*, Col. 33 B.

11. Sfântul Ignatie Teoforul, *Epistola către Efesenii*, XV, 1-2, traducere Pr. D. Fecioru,

PSB, I, București, 1979, p. 162.

12. *De officiis ministrorum*, Liber I, Caput XVII, 65, și Caput XVIII, 71, *Idem*, Col. 46 D — 47 A și 48 D — 49 A.

13. *Ibidem*, Liber III, Caput III, 15-16 și Liber I, Caput XXVII, 127, *Idem*, 158, și 65 C — 66 A.

14. Ambroise de Milan, *Richesse et pauvreté ou Naboth le pauvre*, I, I, Collection „Les Pères dans la foi”, Paris, 1978, p. 23.

15. *Ibidem*, 2, p. 24.

16. *Ibidem*, XVI și XVII, p. 57-62.

17. *De Sacramentis*, Liber I, Caput II, 8, P.L., 16, 438.

18. *Hexaameron*, Liber V, Caput XXI, 66-72, P.L., 14, 218 B — 150 C.

19. *Epistola LXX*, Ambrosius Horontiano, 10-11, *Idem*, 1290 B.

20. *Ibidem*, 17-21, Col. 1291 C — 1293 B, *passim*.

21. *Ibidem*, 21-24, Col. 1293 A — 1294 B.

22. *Epistola LXXI*, Ambrosius Horontiano 8-10, *Idem*, 1296 B — 1297 A.

23. *Epistola XLIII*, Ambrosius Horontiano, 7-10, *Idem*, 1180 A — 1181 A.

24. *Ibidem*, 15, Col. 1182 B — 1183 A, Comp. Sfântul Vasile cel Mare, *Omilia XI: Despre credință*, I. P.G., 31, 465 ABC, Trad. în română de Pr. D. Fecionu, în PSB, 17, București, 1986, p. 510.

25. *Epistola XLIII*, Ambrosius Horontiano, 12, și *Epistola XLII*, Ambrosius Horontiano, 14, *Idem*, 1181 B — 1182 A și 1189 BC.

CREDINȚĂ ȘI MĂRTURISIRE

CREDINȚĂ ȘI CREDINCIOȘIE

Credință și credincioșie sunt două noțiuni și virtuți pe care le presupune calitatea de creștin, strâns legate între ele și, totuși, deosebite ca realități sufletești profunde, dar prezente în atitudinea de fiecare zi a credinciosului, căci omul credincios și cu frică de Dumnezeu manifestă credincioșie și cere, la rândul său, credincioșie din partea altora. Credincioșia implică prezența și lucrarea lui Dumnezeu în cel ce crede și este credincios cuvântului dat. De Dumnezeu nu te poți apropia fără credință în El, sau, altfel spus, credința este aceea care deschide dialogul omului cu Dumnezeu. Dar la credință omul nu ajunge prin propriile lui puteri, ci tot cu ajutorul lui Dumnezeu Însuși, Care îl cheamă la comuniune cu Sine, dându-i, în același timp, puterea, adică harul dumnezeiesc pentru a răspunde acestei chemări.

Cuvântul *credință* are diferite sensuri, fiind întâlnit la tot pasul în vorbirea oamenilor, chiar dacă nu înțeleg toți același lucru prin aceasta. Astfel, uneori, *credința* este sinonimă cu părerea, în afirmații ca: „Eu cred că este așa“, în sensul că „mi se pare că este așa“. În acest sens, „cred“, fiind identic cu „mi se pare“ este mai puțin decât „știu“. Prin credință, ca părere, se înțelege o cunoaștere nedeplină și nesigură a unui fapt sau a unei idei. Afirmarea acestui fapt sau idei se face cu toată rezerva, ca o presupunere care poate fi justă, dar poate să nu corespundă adevărului. O astfel de afirmație urmează să fie confirmată sau dezmințită de o cunoaștere sigură. Acest sens îl întâlnim frecvent în viața zilnică, când ni se spune: „Nu știu cum stau lucrurile, dar cred că e așa“, sau: „Nu știu care este soluția corectă a problemei, dar cred că aceasta ar fi mai potrivită“ etc. *Un alt sens pe care îl comportă cuvântul „credință“ este și cel de „certitudine“.* În acest caz, certitudinea este identică cu întreaga ființă a celui care o are sau o mărturisește. Este o convingere profundă, implicând o angajare a omului cu toată ființa sa în afirmația făcută. Credința este, acum, convingerea puternică despre un adevăr care are o importanță centrală pentru viața mea. Ceea ce cred este însăși viața mea. În afirmația *cred* este angajată existențial persoana mea. Prin credință, se mai exprimă și o încredere în cineva, pentru anumite motive. Credința, ca încredere, stă la baza tuturor relațiilor interpersonale. Copiii au încredere în părinții lor, elevii în profesori, prietenul în prietenul său, soții au încredere unul în altul, iar omul mai puțin cultivat, în omul de știință. De altfel, este greu să verifici personal un noian de comunicări și vești. Foarte multe din cunoștințele noastre le primim prin „credință“ de la alții, adică avem încredere în persoana care ni le comunică. Aceasta înseamnă că îi acordăm acelei persoane un credit moral, socotind că ea cunoaște bine ceea ce se spune și că n-are vreo intenție să ne înșele, ci vrea să ne comunice adevărul. De aceea, am putea spune chiar că orice act de comunicare între oameni este un act de credință. În primul rând este credința că semenul

meu este un subiect cu care pot intra în relație de la egal la egal, că pot intra în comuniune cu el. În al doilea rând, am credința în valoarea lui morală, în sinceritatea lui. Căci niciodată nu poți să ajungi să cunoști așa de bine pe cineva, fără să ai nevoie de credință, când vrei să intri în relație și comuniune cu el. Credința, ca încredere, întinde adevărate punți de înțelegere între oameni. Desigur, încrederea aceasta variază și ea după valoarea morală a semenului meu, care se verifică concret în fapte adecvate. Credința, ca încredere, mijlocește comunicarea între suflete: unul comunică, iar celălalt primește. În sfârșit, credința înseamnă și „statomicie”. Astfel, „a fi credincios cuiva este a rămâne static”. În cazul acesta, staticitatea este permanentizarea încrederii: prin ea rămâi în necontenită comuniune cu semenul tău. Credința, ca valoare și virtute religioasă, presupune toate aceste sensuri, depășindu-le. Din toate sensurile pe care le comportă noțiunea de credință, un lucru sigur se desprinde: credința implică o relație de dialog, o relație interpersonală. În sens religios, credința constituie relația personală a omului cu Dumnezeu, și anume răspunsul omului la chemarea lui Dumnezeu pentru comuniune cu El. Cuvântul lui Dumnezeu, grație fie prin prooroci, fie prin Mântuitorul Hristos, transmis prin Biserică, pune în mișcare dispoziția receptivă a omului și naște adevărată comuniune cu El și la Dumnezeu însuși. Care Se descoperă oamenilor prin imagini, semne și cuvinte. De altfel, cuvântul rostit, citit sau ascultat, transmite nu numai un conținut, ci și o putere și o chemare de a i se răspunde de cel căruia i se adresează. Nimeni nu vorbește de dragul de a vorbi, ci pentru a comunica ceva, a descoperi ceva și pentru a i se răspunde. Dacă cuvântul omenesc presupune aceasta, cu atât mai mult cuvântul lui Dumnezeu. Credința vine din cuvântul lui Dumnezeu, iar acesta din auzire, cum spune Sfântul Apostol Pavel (Romani 10, 17). De aici obligația Apostolului, a episcopului și a preotului de a propovădui cuvântul lui Dumnezeu: „*Căci, dacă vestesc Evanghelia, nu-mi este laudă, pentru că stă asupra mea datoria. Căci, voi mie, dacă nu voi binevesti*” (1 Corinteni 9, 16). Această obligație revine apoi fiecărui creștin, după măsura danului primit de la Dumnezeu, de a vesti prin cuvânt și faptă, prin concepția lui despre lume și viață și prin întreaga lui comportare morală și socială, pe Dumnezeu. Aceasta este credința împlinită.

Credința religioasă este, deci, adevărată comuniune a omului omenesc la cuvântul lui Dumnezeu cuprins în Sfânta Scriptură a Vechiului și Noului Testament și în Sfânta Tradiție a Bisericii. Ea cuprinde într-o împletire armonioasă două elemente: receptivitatea activă a omului față de realitățile nevăzute și descoperirea lui Dumnezeu.

În actul credinței, Dumnezeu are inițiativa relației noastre cu El, căci El nu numai că ni Se descoperă și ne cheamă la comunicare cu El, ci ne dă și puterea de a răspunde acestei chemări prin harul dumnezeiesc. Capacitatea receptivă a omului față de realitățile nevăzute este un dat ontologic al ființei acestuia, creată după chipul și asemănarea lui Dumnezeu (Facere 1, 16-27), capacitatea receptivă a omului față de realitățile nevăzute și tensiunea ființială după Dumnezeu a unei persoane. Adevărul însuși își are sursa în Dumnezeu, și anume adevărul care mântuiește pe om. Hristos este: „*Calea, Adevărul și Viața*” (Ioan 14, 6). Credințioșii implică astfel ținerea cuvântului dat, împlinirea făgăduinței ca pentru Hristos.

Îndatorirea credințioșilor răsare pentru omul obișnuit din făgăduința făcută în mod absolut, adică, dacă cel ce a făcut-o era îndreptățit să o facă, dacă a lucrat liber, dacă obiectivul respectiv era îngăduințat din punct de vedere moral și dacă făgăduința obligă la împlinirea chiar și față de dușman, în condițiile în care a fost făcută. Pentru omul credincios, adică cu credință și cu frică de Dumnezeu, credințioșii are în plus și o adâncă motivație religioasă. „*Dumnezeu însuși este credincios cuvântului dat, fiindcă nu poate să Se tăgăduiască pe Sine însuși*”, spune Sfântul Apostol Pavel. De aceea, și omul, ființă personală, creat după chipul și asemănarea lui

Dumnezeu, trebuie să rămână credincios cuvântului dat sau făgăduinței făcute. Îl obligă la aceasta însuși statutul său de subiect responsabil al propriilor sale acte și gânduri. Desigur, omul trebuie să rămână credincios numai adevărului, gândurilor, precum și cuvintelor și acțiunilor care privesc conduita morală demnă, buna viețuire creștină și socială și mântuirea sa personală. El trebuie să rămână credincios în muncile încredințate pentru binele societății semenilor săi (I Corinteni 4, 2). Călcarea făgăduinței este un păcat a cărui gravitate este dependentă de însemnătatea obiectului în cauză. Iertarea acestui păcat cere restituirea eventualei pagube, dacă prin făgăduința făcută s-a întemeiat un raport de drept. Dar obligația făgăduinței încetează când cel ce a primit-o renunță de bună voie la ea, când împlinirea ei devine imposibilă din punct de vedere moral sau aduce pagubă celui cărui i-a fost făcută. Credințioșia astfel înțeleasă este și o implicație directă a celor două virtuți moral-sociale: dreptatea și iubirea semenului. Prima, adică dreptatea, cere să se dea fiecăruia ceea ce este „al său“, să se respecte și să se ocrotească drepturile fiecăruia și să vrem aproapelui nostru binele, în măsura în care acest bine îi aparține de drept natural și pozitiv. Iubirea privește nu numai drepturile, ci și persoana aproapelui, angajând toate darurile și puterile creștinului pentru slujirea semenului, după pilda Mântuitorului Hristos. Pe semenul nostru trebuie să-l și iubim, din porunca dată nouă de Hristos: „*Poruncă nouă dau vouă: să vă iubiți unul pe altul. Precum Eu v-am iubit pe voi, așa să vă iubiți unul pe altul*“ (Ioan 13, 34). Credința în Dumnezeu și credințioșia sunt două coordonate esențiale ale vieții creștine și sociale în duhul Evangheliei lui Hristos, vizând și realizând împreună creșterea armonioasă a societății românești și renașterea noastră spirituală și națională, ca popor, după purificarea lui morală adusă de jertfele eroilor Revoluției române din decembrie 1989. Forța credinței și credințioșeniei este Hristos: Dumnezeu-Omul, pe Care credințioșii trebuie să-L mărturisească în viața proprie și în realitățile reciproce cu semenii lor.

Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu

ADORMIREA MAICII DOMNULUI ÎN CULTUL BISERICII ORTODOXE*

I. SUPRACINSTIREA MAICII DOMNULUI ÎN ORTODOXIE

A vorbi despre Maica Domnului înseamnă să vorbești despre o persoană dintre cele mai scumpe și mai iubite dintre oameni și despre o viață dintre cele mai frumoase și mai pline de fapte minunate. Maica Domnului ne este dragă tuturor, Preacurata Fecioară Maria, fiind mama cu adevărat a Mântuitorului nostru Iisus Hristos, dar și mama noastră, a tuturor creștinilor. Nașterea sa minunată din părinții Ioachim și Ana, petrecerea sa la templu, de la vârsta de trei ani până la 15 ani, alegerea ei de a fi vas ales pentru a zămisli într-însa pe Fiul lui Dumnezeu, nașterea de către ea a Mântuitorului Iisus Hristos, viața ei curată dusă lângă Fiul său până la cruce, Înviere și Înălțarea Sa la cer, fac din ea persoana cea mai scumpă și respectată, după persoanele Sfintei Treimi, fiind socotită mai presus decât toți sfinții, „mai cinstită decât Hieuvimii și mai mărită fără de asemănare decât Serafimii”¹, așa cum o preamăresc cântările sau imnele bisericești. De aceea învățătura ortodoxă despre Maica Domnului² este una dintre cele mai frumoase, iar cultul ei³ cel mai răspândit și mai respectat. Această învățătură are la bază ceea ce ne relatează Sfânta Scriptură și ceea ce au stabilit Sfinții Părinți în formulările dogmatice ale sinoadelor ecumenice, și mai ales la sinodul III ecumenic (Efes, 431) care hotărăște că Fecioara Maria este „Născătoare de Dumnezeu” (*θεοτόκος*) și „pururea Fecioară” (*ἀειπαρθένος*). Ea este cea mai sfântă dintre toți sfinții și rugătoare și mijlocitoare a noastră la Fiul său, Mântuitorul Iisus Hristos⁴.

Cultul Maicii Domnului se exprimă printr-un număr mare de sărbători închinare ei. Evenimentele mari din viața Maicii Domnului au dat naștere în Biserica Ortodoxă, ca de altfel

* Lucrarea de față este o comunicare făcută la Congresul al XVI-lea de Mariologie, ținut la Cestochowa (Polonia), între 18-26 august 1996.

¹ *Triodul*, Ediția a III-a, București, 1946, p. 679.

² Pr.Prof. Dumitru Stăniloae, *Învățătura despre Maica Domnului la ortodocși și catolici*, în „Ortodoxia”, II (1950), nr. 4, p. 559-609; Pr.Prof. Petru Rezuș, *Mariologia ortodoxă*, în „Ortodoxia”, II (1950), nr. 4, p. 515-558; Pr. V. Loichiță, *Doctrina Sfântului Ioan Damaschin despre Maica Preacurată*, Cernăuți, 1937

³ Pr.Prof. Ene Braniște, *Cinstirea Maicii Domnului în cultul ortodox și formele ei de exprimare*, în „Ortodoxia”, XXXIII (1980), nr. 3, p. 521-533

⁴ Pr.Prof. Dumitru Stăniloae, *Maica Domnului ca mijlocitoare*, în „Ortodoxia”, IV (1952), nr. 1, p. 79-129; Pr.Prof. Constantin Galeriu, *Maica Domnului „Povățuitoare”*, „Ortodoxia”, XXXIII (1980), nr. 3, p. 443-453

și în cea Romano-Catolică sau în Bisericile Ortodoxe Vechi-Orientale, la un număr de sărbători, care se bucură de cea mai mare cinstitie. Între aceste sărbători, patru sunt socotite și respectate ca sărbători mari și anume: *Nașterea Maicii Domnului* (8 septembrie), *Intrarea în Biserică a Maicii Domnului* (21 noiembrie), *Bunavestire* (25 martie) și *Adormirea Maicii Domnului* (15 august). La aceste sărbători se adaugă altele, mai mici, dintre care unele sunt deosebit de importante în viața religioasă: Soborul sau Adunarea Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, care se serbează a doua zi de Crăciun (26 decembrie), Acoperământul Maicii Domnului, cu termenul slav — Pokrov (1 octombrie), Vinerea Izvorului Tămăduirii, adică Vinerea din Săptămâna luminată, Zămisirea Sfintei Fecioare (9 decembrie), Punerea cinstului veșmânt al Maicii Domnului în raclă (31 august), O minune a Maicii Domnului (1 septembrie)⁵.

Pe lângă aceste sărbători, cultul Maicii Domnului îmbracă forme și manifestări foarte bogate în Biserica Ortodoxă: slujbe speciale, cântări și rugăciuni deosebite adresate ei, zidiri de biserici în cinstea ei, zugrăvirea sau reprezentarea chipului ei pe icoane, purtarea numelui⁶. Fără acest cult și fără cinstitirea Maicii Domnului, care, în Ortodoxie, ia forma hiperduliei, adică a supracinstirii (*ὁπερδουλεία*), viața și spiritualitatea ortodoxă nu se poate concepe.

Dar, în afară de Bunavestire, care este relatată în Sfânta Scriptură (Luca 2, 26-38), celelalte evenimente din viața Maicii Domnului, care stau la baza sărbătorilor închinute ei, ca de altfel întreg cultul ei, se bazează pe Sfânta Tradiție. O bună parte din informațiile privitoare la viața și cultul Maicii Domnului au la bază literatura apocrifă⁷. Imnele liturgice și sinaxarele în cinstea sărbătorilor sau evenimentelor importante din viața Maicii Domnului își au izvorul în această literatură și în cea din perioadele următoare care se înscriu pe linia tradiției adevărate a Bisericii. Nu sunt însă lipsite de importanță hotărârile sinoadelor ecumenice și literatura sau scrierile Sfinților Părinți în definierea învățaturii despre Maica Domnului și în compunerea iconografiei creștine privitoare la Maica Domnului. Această iconografie este expresia învățaturii de credință⁸.

II. ADORMIREA MAICII DOMNULUI DUPĂ CĂRȚILE DE CULT ALE BISERICII ORTODOXE

Adormirea Maicii Domnului este ultimul eveniment din viața sa. Despre aceasta, Sfânta Scriptură nu ne istorisește nimic. Ceea ce știm din Scriptură este faptul că Mântuitorul,

⁵ Pr. Prof. Ene Braniște, *Liturgia generală*, București, 1985, p. 230-247; Pr. Matei Păslaru, *Sărbătoarea „Adormirii Maicii Domnului”*, *Vechimea ei și locul unde se află normântul Sfintei Fecioare*, în „Glasul Bisericii”, XIX (1960), nr. 7-8, p. 585-596.

⁶ Pr. Prof. Ene Braniște, *Op. cit.*, p. 240-245.

⁷ Vezi *De transitu Virginis Mariae*, PG, V, col. 1231-1236, după Prof. Dr. Dumitru I. Belu, *Maica Domnului în lamina icoanelor: Etimologie*, Caransebeș, 1941; Pr. Prof. Dr. Nicolae C. Buzescu, „*Panaghia Theotokos*” în *iconologia Mincielor*, în „Ortodoxia”, XXXIII (1980), nr. 3, p. 534-558.

⁸ Pr. Prof. Dr. Petre Vintilescu, *Despre poezia iconografică din cărțile de ritual și cântarea bisericească*, București, 1937.

pe când se afla pe cruce, a încredințat pe Sfânta Fecioară, spre îngrijire, ucenicului Său iubit, Sfântul Ioan Evanghelistul, care, „din ceasul acela, a luat-o în casa sa“ (Ioan 19, 26-27). Din acel moment, viața Maicii Domnului este legată de cea a Sfântului Evanghelist Ioan. După înălțarea Mântuitorului la cer, ea se afla împreună cu ucenicii în Ierusalim, „stăruind în rugăciune, dimpreună cu apostolii și cu celelalte femei“ (Fapte 1, 14). De asemenea, ea se află împreună cu ucenicii la praznicul Cincizecimii (Faptele Apostolilor 2), rugându-se și preamărind pe Dumnezeu. După pogorârea Sfântului Duh, Sfânta Scriptură nu ne mai spune nimic despre Maica Domnului. Nici literatura patristică nu face nici un fel de referire la viața ei. Singurele informații le găsim în unele scrieri apocrife de unde au trecut și în cărțile de cult și mai ales în Mineiul pe august când se serbează Adormirea Maicii Domnului⁹. Conform acestei literaturi, Maica Domnului a trăit în Ierusalim încă zece ani, fiind inima comunității creștine înființate aici, istorisind viața și minunile făcute de Mântuitorul Hristos, la care ea luase parte, și întărind pe cei care deveniseră ucenicii Lui, adică pe creștini. Viața ei însă se apropie de sfârșit. După unii autori, Maica Domnului ar fi adormit la vârsta de 60-70 de ani, pe la anul 45 d.Hr. în orașul Efes, unde s-ar fi retras cu ucenicul Ioan și unde acesta a desfășurat ultima parte a activității sale. După alți autori, ea s-ar fi reîntors în Ierusalim și aici ar fi fost surprinsă de o persecuție împotriva creștinilor, în care ar fi pierit, împlinindu-se proorocia lui Simeon că „*prin sufletul tău va trece sabia*“ (Luca 2, 35). Lucrul acesta este mai puțin probabil cu atât mai mult cu cât cuvintele lui Simeon se refereau la altceva. Ceea ce este însă mai ușor de acceptat este faptul că dragostea de mamă și de locurile pe unde Fiul său a trăit și a propovăduit, a adus-o la Ierusalim, spre sfârșitul vieții, și aici și-a găsit sfârșitul¹⁰. Cele întâmplate de aici înainte cu Maica Domnului le găsim relatate în imnele Mineiului pe august și ele au fost fapte unanim acceptate de Biserica Ortodoxă. Conform sinaxarului, ziua trecerii la cele veșnice i-a fost descoperită de însuși Fiul său care a trimis pe arhanghelul Gavriil să o înștiințeze despre aceasta¹¹. Trecerea ei la cele veșnice a fost însoțită de o serie de fapte minunate săvârșite de Cel care se născuse dintr-însa. Mai întâi, Sfinții Apostoli, care erau împrăștiați în toată lumea ca să predice Evanghelia, au fost aduși ca să vadă și să petreacă la groapă pe cea care a fost mângâierea lor. Cântările bisericești din slujba sărbătorii Adormirii Maicii Domnului amintesc des de dumnezeiasca „*adunare a apostolilor*“, „*mulțimea apostolilor*“, „*adunarea cuvântătorilor de Dumnezeu de la marginile lumii*“, „*ceata apostolilor*“, care au fost aduși în chip minunat la căpătâiul Maicii Domnului: „*La adormirea ta cea fără de moarte, Născătoare de Dumnezeu, Maica vieții, norii au răpit pe apostoli prin văzduh și pe cei risipiți prin lume, într-o ceată i-a pus înaintea Preacuratului tău trup*“.¹² În multe din cântările bisericești, se menționează expres că ucenicii s-au adunat în Sion¹³, ceea ce ne îndreptățește să conchidem că Maica Domnului și-a dat obștescul sfârșit în Ierusalim. Conform dorinței Sfintei Fecioare, trupul său a fost petrecut cu cântări și îngropat lângă Ierusalim, în grădina de lângă satul Ghetsimani, pomenit expres în cântările bisericești, lângă mormintele părinților săi: „*Apostoli*

⁹ *Mineiul lunii august, Ediția a III-a, București, 1929, p. 175*

¹⁰ Pr. Ioan Păslaru, *op. cit.*, p. 590; *Mineiul pe august*, p. 161, 164, 165, 166, 170, 171, 172

¹¹ Vezi Sinaxarul sărbătorii în *Mineiul pe august*, p. 168

¹² *Mineiul pe august*, p. 164, 165, 166-172, 173

¹³ *Ibidem*, p. 161, 164, 165, 166, 170, 171, 172

de la margini adunați-vă aici, în satul Ghetsimani, îngropați trupul meu”¹⁴. „Ca una care avea firea muritoare, născându-se din coapse muritoare”¹⁵, se cădea să primească odihnă. Îngroparea a avut loc, cum era firesc, după ce Precurata Maică și-a încredințat „sufletul cel fără de prihană în mâinile Fiului său”¹⁶. La îngroparea trupului său „cel de viață începător și de Dumnezeu primitor”¹⁷, au luat parte, pe lângă apostoli, și mulțimea îngerilor care au cântat împreună cu apostolii, petrecând trupul său cel dumnezeiesc la îngropare¹⁸.

Sinaxarul, ca și una din cântări consemnează și întâmplarea minunată care a avut loc în timpul ducerii la groapă a Născătoarei de Dumnezeu. Este vorba de „tăierea mâinilor celor ocărătoare ale celui îndrăzneț, păzind întru slava Dumnezeirii cinstea sicriului celui însuflețit, în care Cuvântul trup S-a făcut”¹⁹. Căpetenia preoților iudei, văzând cinstea care i s-a dat Născătoarei de Dumnezeu, umplându-se de mânie, a vrut să răstoarne sicriul. Dar, în aceea clipă, mâinile lui au fost tăiate²⁰.

Trupul mort și îngropat al Maicii Domnului nu a rămas pradă stricăciunii. Ca și la învierea Mântuitorului Iisus Hristos, Toma avea să fie cel prin care trebuia să se descopere taina mutării la cer a Maicii Domnului. Venind la mormântul Născătoarei de Dumnezeu, după trei zile de la îngropare, el n-a aflat trupul ei acolo, ci doar giulgiurile de îngropare. „Căci trupul Maicii Domnului din care se întrupase Mântuitorul, nu putea să urmeze aceeași rânduială căreia îi sunt supuse trupurile morților obișnuitei. Așa cum spune cântarea bisericească: „Din tine a răsărit viața, cheile fecioriei nestricănd: deci cum ar fi fost precuratul și de viață începătorul tău trup împărtășit cu ispita morții?” sau „Precum întru naștere fecioară te-a păzit, așa și în groapă, trupul ți-a ferit de stricăciune”. „Întru nașterea ta, zămislirea a fost fără sământă, întru adormirea ta, moartea fără stricăciune”²¹. Iată de ce trupul Preasfintei Fecioare nu a rămas în mormânt, ci a fost mutat la cer de către „Hristos, Cel ce S-a născut dintr-însa”²². În această privință Condacul sărbătorii este foarte concludent: „Pre Născătoarea de Dumnezeu, cea întru rugăciune neadormită și în folosințe nădejde neschimbată, mormântul și moartea nu o au finit, căci, ca pe Maica vieții, la viață o a mutat Cel ce s-a sălășluit în pântecelul său, cel pururea fecioresc”²³. Ea nu s-a ridicat prin puterile sale, ci a fost luată sau ridicată de către Mântuitorul. Din această cauză, în cărțile de cult și în limbajul liturgic ortodox, ca și în operele teologice, trecerea Maicii Domnului la cele veșnice nu este exprimată prin cuvântul „moarte”, ci prin cel de „adormire”, „adormire fără de moarte”, mutare, ridicare, trecere²⁴.

¹⁴ *Ibidem*, p. 168, 173

¹⁵ *Ibidem*, p. 165

¹⁶ *Ibidem*, p. 161, 162, 172, 173

¹⁷ *Ibidem*, p. 163

¹⁸ *Ibidem*, p. 163, 166, 172, 173

¹⁹ *Ibidem*, p. 165, 169

²⁰ *Ibidem*, p. 169

²¹ *Ibidem*, p. 163

²² *Ibidem*, p. 163

²³ *Ibidem*, p. 168

²⁴ *Ibidem*, p. 167, 172, 158, 164, 166, 168, 170, 174

Așadar, în evenimentul ultim din viața Maicii Domnului sunt de fapt două faze sau aspecte: adormirea Sfintei Fecioare și luarea sa în cer cu sufletul și cu trupul. Așa se face că multă vreme cele două evenimente se serbau la date diferite în viața unor credincioși: adormirea la 18 ianuarie, iar ridicarea la cer la 15 august. Abia în vremea împăratului Mauriciu (582 — 602) s-a hotărât ca aceste două evenimente să fie serbate împreună la 15 august, după practica din Orient, constituind amândouă baza sărbătorii Adormirii Maicii Domnului.²⁵

În legătură cu adormirea Maicii Domnului se pune problema dacă imnografia din cărțile de cult, care se bazează pe literatura apocrifă, poate avea o valoare dogmatică²⁶. Fără îndoială că această imnografie are mai întâi un rol și o valoare educativă, de promovare a religiozității în general și în chip special a evlaviei față de Maica Domnului, înlocuind un joc istoric pe care Sfânta Scriptură și operele Sfinților Părinți îl lasă deschis. Cu toate acestea, imnele care ne înfățișează tabloul adormirii și mutării Maicii Domnului la cer nu sunt lipsite de importanță dogmatică. Conținutul lor este în concordanță cu învățătura de credință a Bisericii, lăsând la o parte forma poetică și unele adaosuri izvorâte din evlavie. Din această imnografie putem reține trei idei centrale și anume: 1) Sfânta Fecioară Maria a murit cu adevărat; 2) Trupul ei nu a suferit stricăciune; 3) Trupul ei a fost mutat la cer. În privința morții, Maica Domnului a murit cu adevărat, supunându-se legii generale omenești a morții, ca urmare a păcatului strămoșesc, dar s-a ridicat prin Hristos la o suportare ușoară și trecătoare a ei. Fiind și ea o fiică a lui Adam, zămislită și născută după rânduiala firii, a moștenit slăbiciunea naturii omenești de după cădere, care culminează în moarte: „Din coapse muritoare ieșind Curată, cu firea asemenea fiind, odihnă ai primit”.²⁷ Moartea despre care vorbește cântarea este o moarte reală, de care nu este absolvit nici un om care se naște în chip natural. Am putea spune că moartea ei este o dovadă că a avut o fire omenească adevărată și din această fire s-a întrupat Mântuitorul. Dacă Maica Domnului nu ar fi murit cu adevărat, s-ar putea obiecta că nici întruparea Mântuitorului și nici jertfa Sa n-au fost realități istorice, ci închipuiri. Această idee este foarte bine exprimată în următorul imn: „Iisus, Fiul tău, Născătoare de Dumnezeu, și Dumnezeuul nostru, amândouă frile încredințându-le (adeverindu-le) a murit ca un om, dar ca un Dumnezeu a înviat și bine a voit ca să mori și tu, Maica lui Dumnezeu, după legea firii, ca să nu se socotească necredincioșilor, nălucire, orânduiala sa”.²⁸

Cu privire la neputezirea trupului Maicii Domnului trebuie să spunem că acesta a fost ferit de stricăciune ca și trupul Mântuitorului, prin transfigurare în trup duhovnicesc. De la regula generală a putrezirii, căreia îi sunt supuși toți oamenii, au făcut excepție doar unii sfinți, prin păstrarea moaștelor lor. Dar și moaștele sunt o fază a trecerii trupului pământesc către cel ceresc sau duhovnicesc.

Dacă trupul Maicii Domnului a fost transfigurat, atunci mutarea ei la cer era o urmare a acestui fapt. Un trup transfigurat cere cu necesitate alt mediu care nu poate fi găsit decât în cer,

²⁵ Vezi Pr. Prof. Ene Braniște, *Liturgica generală*, București, 1985, p. 235-236; *Idem, Cinstirea Maicii Domnului...*, p. 524-526

²⁶ Pr. Prof. D. Belu, *Maica Domnului în lumina...*, p. 66-67. Pentru partea dogmatică, am folosit mai ales acest studiu.

²⁷ Vezi nota 15

²⁸ *Mineul pe august...*, p. 200

unde merg și sufletele dreptilor, sau în rai. În această privință, cântările bisericești vorbesc de ducerea trupului Maicii Domnului în rai: „*Oștile îngerești... cu veselie au dus în rai trupul tău*” sau „*Mutându-se sufletul tău cel înțelegător întru cele cerești, și trupul tău cel curat de stricăciune în rai se veselește, Preasfântă*”.²⁹

Pe de altă parte, transfigurarea trupului pământesc al Născătoarei de Dumnezeu în trup duhovnicesc s-a făcut tocmai cu scopul mutării ei la cer. În această privință, un imn bisericesc din slujba Adormirii zice: „*Datu-ți-a tie cele mai presus de fire Împăratul, Dumnezeuul tuturor; că precum întru naștere fecioria ți-a păzit, așa și în groapă trupul ți-a ferit de stricăciune; și împreună te-a preaslăvit întru dumnezeiasca mutare, cinste ție, Maicii, ca un Fiu, dăruindu-ți*”.³⁰

Învățătura despre mutarea Maicii Domnului cu trupul la cer, nefiind însă stabilită oficial de Biserică, ea nu este socotită în Ortodoxie adevăr de credință. În Biserica Ortodoxă s-a păstrat totdeauna tradiția că Maica Domnului a fost luată la cer, nu numai cu sufletul, ci și cu trupul, nu este însă dogmatică, ci numai istorică; deci ea nu este obiect al credinței obligatorii, ci negreșit obiect al pietății.³¹ De aceea Biserica Ortodoxă nu a declarat ca dogmă înălțarea Maicii Domnului cu trupul la cer, considerând că nu este necesară pentru mântuire. Această învățătură nefiind în contradicție cu învățătura dogmatică ortodoxă, ea poate fi acceptată doar ca teologumenă sau ca părere teologică.

III. OCROTIREA SAU MIJLOCIREA MAICII DOMNULUI PENTRU CREDINCIOȘI

Ridicată la cer și așezată de-a dreapta Fiului Său, Maica Domnului, cu dragostea sa de mamă a noastră a tuturor, se roagă și mijlocește pentru noi.³² Ea poartă rugăciunile noastre către Fiul său iubit și revarsă binefacerile pe care Acesta le trimite neamului omenesc. În această privință cântările sărbătorii Adormirii o numesc „*cea întru rugăciuni neadormită și întru folosințe, nădejde neschimbată*”.³³ Ea se roagă așadar neîncetat pentru noi, fiind nădejde de ajutor pentru toți creștinii. Troparul sărbătorii exprimă și mai pregnant această idee: „*Întru naștere, fecioria ai păzit, întru adormire, lumea nu ai părăsit, de Dumnezeu Născătoare. Mutatu-te-ai la viață fiind Maica vieții și, cu rugăciunile tale, izbăvești din moarte sufletele noastre*”.³⁴ Deși Maica lui Dumnezeu a trecut din această viață și a fost înălțată la cer, ea este pururea cu noi, nu a părăsit lumea. Prin rugăciunile ei izbăvește din moarte sufletele noastre.

²⁹ *Ibidem*, p. 177, 178, 212, 220

³⁰ *Ibidem*, p. 167

³¹ Eusebiu Popovici, *Istoria bisericească universală*, cartea I, Ediția a II-a, București, 1925, 202. Vezi și Pr. Prof. D. Belu, *op. cit.*, p. 71, 72; Pr. Prof. D. Stăniloae, *Învățătura despre Maica Domnului...*, p. 591-604; Pr. Prof. Petru Rezuș, *op. cit.*, p. 552

³² Pr. Prof. D. Stăniloae, *Maica Domnului ca mijlocitoare...*, p. 79-129

³³ *Minciul pe august...* p. 168

³⁴ *Ibidem*, p. 158

Este concentrată aici întreaga operă de rugătoare pentru noi, de mijlocitoare către Fiul, de dătătoare de daruri, însă nu prin propriile ei puteri, independent de Dumnezeu, ci prin mijlocirile și rugăciunile pe care ea le face pe lângă Fiul ei. Ea poartă și rugăciunile noastre, dar le înalță și pe ale ei, „căci mult poate rugăciunea Maicii spre îmblânzirea Stăpânului”.³⁵ Cu grija ei de mamă, ea acoperă pe tot neamul omenesc și se roagă neîncetat pentru cei care i se adresează ei, dar nu ea este cea care ne mântuiește, ci Fiul său, Mântuitorul nostru Iisus Hristos. De aceea credincioșii ortodocși i se adresează ei astfel: „Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluiește-ne pe noi”.^{35b} Cea mai frumoasă expresie a rugăciunii și mijlocirii Maicii Domnului pentru credincioși este aceea a acoperământului — Pokrov — prin care Maica Domnului acoperă pe tot neamul omenesc. Asemenea unei măame care își întinde brațele sale și acoperământul sau omoforul ei, ea ne cuprinde pe toți în rugăciunile sale și ne ajută în nevoi. Această lucrare a sa se reflectă și în iconografie și în slujba sărbătorii *Acoperământul Maicii Domnului* de la 1 octombrie.³⁶

IV. SĂRBĂTOAREA MAICII DOMNULUI ÎN EVLAVIA ORTODOXĂ

Iată de ce cultul Maicii Domnului este așa de dezvoltat în Biserica Ortodoxă, iar formele lui de exprimare așa de bogate și variate.³⁷ Cât privește sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului, care este cea mai veche și mai importantă dintre sărbătorile Maicii Domnului, ea se bucură de o atenție deosebită în Biserica Ortodoxă. Sărbătoarea poartă denumirea de Sfânta Maria Mare, spre deosebire de sărbătoarea Nașterii Maicii Domnului, care se numește în popor Sfânta Maria Mică. Sărbătoarea este precedată de o perioadă de post de două săptămâni, numit și Postul Sfintei Marii³⁸, în care credincioșii se pregătesc să întâmpine cu sufletele curate această sărbătoare. La sfârșitul postului, marea majoritate a credincioșilor se spovedesc și se împărtășesc cu Trupul și Sângele Domnului. În perioada Postului Sfintei Marii se oficiază și cele două Paraclise ale Maicii Domnului.³⁹ Slujba sărbătorii este solemnă. Ea cuprinde vecernia mică, privegherea, Sfânta Liturghie. De asemenea, în cinstea sărbătorii există un *Acatist special al Adormirii Maicii Domnului*⁴⁰ care se citește în biserică în ajun. O particularitate a ritului liturgic românesc o constituie Prohodul Maicii Domnului, care este o imitație a Prohodului Domnului nostru Iisus Hristos din slujba Uteniei Sâmbetei celei Mari

³⁵ *Mineiul pe ianuarie*, Ediția a III-a, București, 1962, p. 17-30

^{35b} Vezi Pr. Prof. Petre Vintilescu

³⁶ *Mineiul pe octombrie*, Ediția a III-a, București, 1929, p. 17-30

³⁷ Vezi nota 25

³⁸ Pr. Prof. Ene Braniște, *Liturgica generală...*, p. 324-325; Pr. Prof. Dr. Nicolae D. Necula, *Tradiție și înnoire în slujirea liturgică*, Editura Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 1996, p. 108-109

³⁹ Vezi textul lor în *Acatistier*, Ediția a II-a, București, 1982, p. 603-628

⁴⁰ *Ibidem*, p. 585-602

din Triod.⁴¹ Această slujbă, venită prin filieră rusească, a trecut mai întâi în mănăstiri, apoi și la bisericile de enorii, fiind încadrată în slujba Privegherii Adormirii Maicii Domnului și urmată de înconjurarea bisericii cu Epitaful Adormirii Născătoarei de Dumnezeu.

O seamă de biserici sunt închinare Maicii Domnului și poartă numele de Adormirea Maicii Domnului fiind zile de hram pentru parohii și credincioși.

Sărbătoarea Adormirii este una dintre cele mai respectate de către credincioși, fiind și aceasta o dovadă a cinstirii deosebite de care se bucură Maica Domnului în Ortodoxie.

În pictura bisericească, în afară de icoanele împărătești, unde putem întâlni icoana Adormirii Maicii Domnului, la bisericile care-i poartă hramul, deci care stau sub ocrotirea și patronajul Maicii Domnului, există o scenă aproape nelipsită din toate bisericile, zugrăvită pe perețele interior al pronaosului, în partea de apus, deasupra ușii de intrare în biserică care reprezintă Adormirea Maicii Domnului. Fecioara Maria este reprezentată moartă, în sicriu, alături de ea stau apostolii și ierarhii, cu făclii și cu cădelnițe. Sufletul Maicii Domnului, sub formă de copil înfășat în alb, este primit de Mântuitorul Iisus Hristos. Mai marele preoților iudei stă cu mâinile tăiate de înger în momentul în care s-a apropiat să răstoarne sicriul.⁴²

Toate aceste forme de cult fac din Adormirea Maicii Domnului, evenimentul central al vieții sale, care dealtfel este nu atât sfârșitul acesteia, ci doar începutul ei sau intrarea Maicii Domnului în veșnicie, în slava lui Dumnezeu, de unde se roagă și mijlocește pentru noi și pentru apropierea și unirea Bisericilor creștine, așa cum Fiul său cel iubit a dorit „ca toți să fie una” (Ioan 16, 21).

Pr.Prof.Dr. Nicolae D. Necula

⁴¹ Alcătuit de Manuel Corinteanul în secolul XVI, a fost tradus în românește de Ioan Pralea la Iași în 1820, apoi retipărit în 1869 și 1935 cu titlul *Prohodul Maicii Domnului*

⁴² Vezi *Erminia picturii bizantine*, Ediție de C. Săndulescu-Verna, 1979, p. 187

DOCUMENTARE

ȘFÂNTUL IOAN CASIAN STRĂROMÂNUL

Acest „întâistătător“ între sfinții cuvioși ai neamului românesc s-a născut în Scythia Minor de odinioară, Dobrogea de mai târziu și de astăzi; precizarea o face istoricul Ghenadie din Marsilia, aproape contemporan cu Sfântul Ioan Casian, când îl prezintă ca fiind de „nazione Scythia“. Savantul român Vasile Pârvan, în anul 1912, prin cercetări și săpături arheologice, a descoperit „hotarele teritoriilor Casienilor...“ și localitatea Casian la 40 Km N-N-V de Tomis (Constanța). În perioada stăpânirii otomane, satul Casian se numea „Șeremet“, cunoscut astfel de unii localnici și în zilele noastre. Cercetătorii, istoricii și arheologii îl prezintă pe Ioan Casian, ca fiind „originar din Sciția Mică“, adică, în limbajul de azi, spunem că este „un român din Dobrogea“.

În călătoriile sale de mai târziu prin Egipt, făcute împreună cu prictenul său mai vârstnic, Gherman, Sfântul Casian își amintește, nostalgic, de locurile natale și de locuitorii lor. „Zilnic — spunea el —, ne topcam de dorul să fim iarăși în țara noastră și să ne vedem părinții. Ceea ce prilejuiește această dorință este aducerea aminte de credința și evlavia lor. Niciodată nu ne-au împiedicat de la viața monahală, dimpotrivă. De aceea, stăruia mereu în noi acest gând, mai ales că ei ne înlesneau suișul prin aceea că ne procurau cele trebuitoare vieții ca nu cumva grijile pământești să ne abată de la scopul propus. Gândeam și nădăjduiam că, după ce ne vom pregăti bine, vom secera și holdă minunată, convertind neamurile și aducându-le la mântuire, prin pilda vieții și prin învățăturile călăuzitoare. Ne apăreau înaintea ochilor priveliștile locurilor natale moștenite de la strămoși cu împrejurimile și frumusețile zămbitoare. Ce întinderi nesfârșite, pline de singurătăți, pe cât de dulci, pe atât de prielnice! Ce desfătare duhovnicească pentru un pustnic în adâncul acestor păduri cu lesnicioase mijloace de trai!“ (*Convorbiri* XXIV, 1).

Fiu al unor părinți cu aleasă viață în Hristos și cu bună stare materială, tânărul Ioan a învățat la școlile din acest ținut, unde se vorbea greaca și latina. Centrul cultural apropiat era Tomis (Constanța). Se punea accent pe scriitorii, poeții și istoricii latini, din ale căror scrieri îi veneau în memorie sfântului când se nevoia în viața monahală pe meleagurile țării sfinte (*Convorbiri* XXIV, 12). Firește că a studiat și în limba greacă. Evlavia creștină îl va fi dus la bisericile din Tomis, unde va fi ascultat slujbele și predicile episcopului Teotim I, prictenul și apărătorul de mai târziu al Sfântului Ioan Gură de Aur.

Plăcerea vieții monahale a gustat-o sfântul „din copilărie, trăind printre monahi, ale căror îndemnuri le auzca și a căror duhovnicească tărie o vedea“ (Prefață la *Rânduiala vieții*

monahale). În vremea copilăriei lui, existau călugări pe acele meleaguri. Sfântul Epifanie din Salamina amintește de un călugăr sirian Audius, exilat în Scythia Mică, care a trecut apoi peste Istru (Dunăre) și a întemeiat „mănăstiri în care se practica viața monahală, fecioria și asceza” (*Contra ereziilor* LXX, 14, 5). Sfântul Vasile cel Mare se referă la un călugăr capadocian, misionar pe aceste meleaguri, numit Eutihie, pentru care are cuvinte de laudă. Existau deci, în mod sigur, așezări monahale bine organizate, având călugări bine instruiți, pe plaiurile Dobrogei și în părțile sud-est carpatice, iar la aceștia a făcut ucenicie și Sfântul Ioan Casian pentru formarea sa intelectuală, morală și spirituală.

Cu voia părinților săi, pe la vârsta de 20 de ani, Ioan, cu prietenul său mai vârstnic Gherman și cu sora sa, pleacă la Locurile Sfinte, spre „a se forma în ostășia duhovnicească” (*Convorbiri* XVI, 1); aceasta, poate și sub influența credincioșilor din țara sa, care făceau pelerinaje la Ierusalim. Cunoașterea limbilor greacă și latină le-a ușurat mult călătoria.

Amândoi închinătorii, Ioan și Gherman, îmbracă „chipul ingeresc” într-o mănăstire din părțile Betleemului, unde, peste câțiva ani, va ucenici și Fericitul Ieronim. Este de presupus că și sora Sfântului Ioan s-a călugărit tot aici.

Bogăția spirituală a monahismului egiptean, pustnicesc și chinovitic se revărsase în toată lumea creștină de atunci. Dacă Herodot a afirmat despre vechii egipteni că sunt „cei mai extraordinari de religioși dintre toți oamenii” (*Ist.* II, 37), aceeași afirmație se poate face și despre monahismul părinților egipteni în frunte cu Sfântul Pahomie, primul ctitor al vieții de obște, mare Avă (Părinte) peste 11 mănăstiri întemeiate de el, cu un număr de circa 7000 viețuitori.

După cinci ani de nevoință și profundă meditație, având binecuvântarea starețului de acolo, la anul 385, Sfântul Casian pleacă în Egipt cu prietenul său Gherman, revenind aici, pentru scurt timp, în anul 392, ca să se reînnoiască binecuvântarea de viațuire în aceste locuri ale nevoințelor duhovnicești. În Egipt, cei doi curioși români au conviețuit și cu alți pustnici, mari trăitori ai monahismului timpului. Este de presupus că au învățat și limba coptă deoarece aceasta era limba pustnicilor originari din Egipt, după cum știm că și Sfântul Antonie cel Mare vorbea numai limba coptă.

Disputele dintre monahii egipteni, din pricina origenismului i-au făcut pe sfinții români Ioan și Gherman să se întoarcă spre patria lor. S-au oprit mai întâi la Constantinopol, unde i-a atras marea personalitate a culturii creștine, Sfântul Ioan Gură de Aur, arhiepiscopul din acel timp. Aici au rămas din anul 399 până în anul 404. Că, într-adevăr, cei doi prieteni intenționau să vină în patria lor s-a văzut și din planurile de viitor pe care și le făcuseră mai înainte, cu gândul de a converti popoarele barbare care se perindau pe tărâmurile noastre. *Ei doreau să înființeze aici și alte așezăminte monahale și să reorganizeze pe cele existente.* La Constantinopol, Sfântul Ioan Casian este hirotonit diacon, iar Gherman preot, de către Sfântul Ioan Gură de Aur. Acest fapt se explică prin aceea că jurisdicția patriarhului de Constantinopol se întindea și peste ținuturile Scythiei. S-ar putea crede că cei doi sfinți români s-au oprit să cunoască și monahismul vasilian, care era în plin avânt în vremea aceea, cât și pentru a primi binecuvântarea Chiriarhului locului, pentru misiune. Așa de puternic s-a imprimat în Sfântul Ioan Casian personalitatea Sfântului Ioan Gură de Aur, încât mai târziu el spunea cu multă evlavie: „Eu sunt ucenicul și opera lui” (Ioan Gură de Aur — n.n.). (*Despre întruparea Domnului* VII, 31).

Condamnarea Sfântului Ioan Gură de Aur și exilarea lui, mișcarea amplă a credincioșilor în apărarea lui și edictul împăratului contra celor apropiați Sfântului Ioan Gură de Aur, au determinat pe cei doi români să părăsească Constantinopolul. La rugămintea credincioșilor, cei doi sfinți români, Ioan și Gherman, au plecat la Roma pentru a determina pe

papa Inocențiu I să intervină în apărarea Sfântului Ioan Gură de Aur.

Din acest moment, despre Sfântul Gherman nu mai știm nimic. Probabil că a murit aici la Roma. Sfântul Ioan Casian este hirotontit preot și rămâne și el la Roma mai bine de 10 ani. El era încă la Roma, pe la anul 415, deoarece este amintit de papă într-o scrisoare către patriarhul Alexandriei, sub numele de preotul Casian.

De la Roma, împreună cu sora sa, Sfântul Ioan Casian merge în sudul Galiei (Franța), unde face misiune 15 sau 20 de ani, până către anii 430-435. La Marsilia, unde se stabilește, Sfântul Ioan Casian întemeiază două mănăstiri: una de călugări și alta de călugărițe, cărora le dă rânduieli adecvate climatului spiritual și obiceiurilor locului natal (Sciția Mică).

La 30 de ani de la trecerea sa la cele veșnice, istoricul Ghenadie de Marsilia îl numește pe Ioan Casian „sfânt“ („sanctus Cassianus“), pentru că a cunoscut viața sa de autentică sfințenie. Biserica apuseană îl prăznuiește ca sfânt la 23 iulie, iar cea Ortodoxă la 28 februarie.

După Sfinții Pahomie și Vasile cel Mare, Sfântul Ioan Casian este socotit al treilea ctitor al monahismului creștin și ortodox. De la acest Sfânt Părinte ne-au rămas: o lucrare cu caracter dogmatic (*Despre intruparea Domnului, contra lui Nestorie*) și două cu caracter monahal (*Așezămintele vieții chinoviale și despre remediile împotriva celor opt patimi*, în 12 cărți și *Convorbirile cu părinții*, în 24 de cărți). *Așezămintele...* s-au tradus și în limba română, publicate în anul 1929, iar *Despre cele opt patimi* s-a tradus în anul 1825 și retradus în anul 1946. Ambele traduceri sunt copie fidelă din *Filocalia* Sfântului Nicodim Aghioritul, fiind un rezumat scurt al operei originale. Textul latin este de șase ori mai întins decât cel tradus din grecește. Întreaga operă a Sfântului Ioan Casian, tradusă cu multă competență în limba română, a apărut în colecția „Părinți și scriitori bisericești“, a Bisericii Ortodoxe Române.

La întocmirea lucrărilor sale, Sfântul Ioan Casian a folosit *Istoria monahilor* a lui Rufin, o recenzie din *Çuvintele bătrânilor* (patericul clasic), *Istoria lausiacă* a lui Paladic, de asemenea, scrierile lui Evagrie Ponticul, lui Origen, *Despre începuturi*, făcând aluzie și la rânduielile Sfântului Vasile cel Mare, la *Păstorul lui Herman*, la *Fericitul Ieronim*, la literatura profană latină și la lucrarea lui Cicero, *Despre prietenie*.

În ce privește viața monahală și analiza psihologică profundă a ei, Sfântul Ioan Casian influențează pe mulți din cei posteriori lui: pe Sfântul Benedict de Nursia (+547), care socotește demne de urmat toate învățăturile sale; pe Sfântul Chesarie de Arelate (+542); într-o anumită măsură și pe scriitorul bisericesc Isidor de Sevilla (+636), care adaptează regula Sfântului Ioan Casian la mănăstirile sale; pe Sfântul Ioan Scăranul, printr-o traducere grecească a *Așezământului vieții de obște*, aflată mai târziu în Biblioteca patriarhului Fotie; pe Sfântul Eutheriu, care rezumă pe Casian; pe Casiodor, ce îl recomandă pe Teoma d' Aquino, care citea în fiecare seară pe Sfântul Ioan Casian. Cunoscutul patrolog român pr. prof. Ioan G. Coman arată că „ceea ce a fost Sfântul Vasile cel Mare pentru Răsărit a fost Sfântul Ioan Casian pentru Apus..., creând astfel conștiința umanității creștine europene, unitate sfășiată de invaziile barbarilor“.

În anul 1969, unul din vestiții ecumeniști contemporani afirma limpede că Sfântul Ioan Casian a imprimat Occidentului tradiția orientală. „Ascultător celor patru patriarhi ai vremii sale: cel de Antiohia, ca monah în Țara Sfântă; cel de Alexandria, în timpul șederii în Egipt; cel de Constantinopole, unde Sfântul Ioan Gură de Aur îl hirotonește diacon și cel de la Roma, papa Inocențiu I, ca preot. Toate acestea îl îndreptățise pe Sfântul Ioan Casian a fi considerat, fără exagerare, precursor al ecumenismului și ctitor al unității creștine“.

Sfântul Ioan Casian, ca podoabă a Bisericii Ortodoxe Române bimilenare, are o importanță universal valabilă nu numai pentru creștinismul din vremea aceea ci și pentru cel de astăzi. Trăirea creștină, atât a monahilor cât și a credincioșilor, în sensul celor învățate de

Sfântul Ioan Casian, „Convorbirile...” scrise de Sfântul Ioan Casian, vor îmbunătăți și aprofunda viața duhovnicească a mănăstirilor, a credincioșilor noștri, călăuziți de învățătura Mântuitorului nostru Iisus Hristos și de dragostea Lui față de om.

Ca pioasă aducere aminte de acest înaintaș străromân, să ne îndreptăm gândurile către locurile copilăriei sale și împreună trăitor cu el — Sfântul Gherman Dobrogeanul —, să ne umplem de adevărată bucurie duhovnicească pășind pe glia pe care au pășit acești doi sfinți români.

Ne întărim duhovnicește respirând aerul pe care l-au respirat ei (în Scythia Mică), gustând din apa pe care ei au băut-o. Să ne bucurăm de frumusețea codrilor și de Sfânta sa Peșteră aflată în muntele care separă „podușul casienilor” de vecinătățile însoțite ale satului „Șeremet”. Stâncile din vremea casienilor păstrează grăitor numele acestora, cunoscute și azi de localnici, ca „piatra scrisă”, iar peștera de pe culmea muntelui calcaros este numită până astăzi „peștera lui Casian”.

Locul de origine al Sfântului Casian, cunoscut în toată lumea ne îndeamnă să așezăm aici: o cruce, un metoc, un schit, o biserică, și chiar o mănăstire.

Stâncile și peștera în care el a trăit, îl strigă și acum, ca și atunci, pe renumitul pustnic Casian și ne cheamă pe toți, după un mileniu și jumătate, aducându-ne aminte printr-o formă sau alta să dăm glas istoriei acestei arii geografice care astăzi ne este cunoscută, dar care se poate uita și chiar pierde...

† L u c i a n,

Arhiepiscopul Tomisului

SINAGOGA ÎN LITERATURA ȘI TRADIȚIA RABINICĂ

Este greu de răspuns în ce moment exact din istorie a apărut *sinagoga*, această instituție de o foarte mare importanță pentru viața religioasă și culturală a poporului evreu.

În calitate de casă de rugăciune — *συναγωγή* — care, după cum se va vedea, a fost funcția sa principală, dar nu și singura, originea sinagogii coincide în mod obligatoriu cu cel al adunărilor pentru rugăciunea din afara Sanctuarului. S-a convenit aproape în unanimitate, de cercetătorii istoriei poporului evreu, că astfel de adunări încep să aibă loc, în mod sporadic încă din perioada primului Templu, îndeosebi cu ocazia posturilor.

Orice ipoteză am lua în considerație, este sigur că aceste adunări la rugăciune nu apar decât începând cu perioada încetării disputelor cu privire la locul propriu-zis de rugăciune, deci la Templul din Ierusalim — unicul loc sacru considerat de poporul evreu.

Aceasta este perioada în care rugăciunea se practica pe locurile înalte, formă de cult, nu întotdeauna idolatră, care aparține perioadei post-exilice. În perioada exilului babiloncan, concepțiile lor religioase au evoluat foarte mult, în special în rândurile populației mai elevate.

Din nou profeții vor fi cei care vor schimba gândirea poporului și-l vor ridica pe o treaptă spirituală superioară, ancorându-l în speranța reînțoarcerii în țara lor lăsată în ruine.

Pe plan religios se resimte tot mai mult nevoia participării active la serviciul sacru. Preoții, ajutați astfel de profeți spiritualizează cultul sacrificial practicat odinioară pe altarul de jertfă al Templului. Cultul oficial se rezuma la participarea activă a poporului la rugăciune, la răspunsuri și la gesturi divine în amintirea cultului lor străvechi practicat sute de ani în Templul din Ierusalim¹.

Distrugerea Templului a dus la încetarea sacrificiilor și la sensibilizarea trăirii spirituale prin rugăciune. Rugăciunile solemne se rosteau în comun de sărbători, ceea ce nu excludea și caracterul lor particular specific perioadei patriarhilor. Rugăciunile pentru restaurarea independenței naționale erau inseparabil legate de rugăciunea pentru reconstruirea Templului.

Filo, folosește pentru cuvântul *sinagogă* termenul grecesc *προσευχη* (casă de rugăciune) și afirmă că sinagoga nu ar fi atât de sfântă ca Templul din Ierusalim. Goodenough amintește că evreii, când treceau pe lângă o sinagogă, o cinsteau și își plecau capul cu respect și considerație, cum și păgânii își cinsteau faptele lor².

¹ K. Hruby, *La synagogue dans la littérature Rabbinique*, în *L'Orient Syrien*, vol. IX, Vernon, 1964, p. 473-474, vezi și Mircea Eliade, *Sacrul și profanul*, trad. de Brândușa Prelipceanu, București, 1995, p. 29

² E. R. Goodenough, *Jewish symbols*, II, 1953, p. 87

Sinagogile iudaice erau admise în întreg Imperiul roman, cu drepturile unui locaş sfânt, recunoscute ca „aedes sacrae“ (locaşuri sacre). Prin această recunoaştere şi acceptare, iudeilor li s-a făcut o concesie, bine ştiind că romanii prigoneau religiile nou apărute şi de altă nuanţă faţă de cultul lor politeist, așa cum au fost prigoniți creștinii³. Sinagogile din diasporă, „micile locașuri sfinte“, erau socotite „Casa lui Dumnezeu din neam în neam“. Dumnezeu este prezent în același timp în toate locașurile, prin atotprezența Sa, care-L face să „salte“ din sinagogă în sinagogă, din școală în școală și să binecuvinteze poporul lui Israel⁴.

Credința într-un singur Dumnezeu, s-a reflectat în toate formele de cult ale poporului. În literatura rabinică, nu găsim cuvântul „Casa lui Dumnezeu“ atribuit sinagogii. Totuși din documentele de la Cairo-Geniza (este vorba de o perioadă mai târzie) aflăm că evreii doreau să-și facă casa în apropierea sinagogilor⁵, pe care le considerau locașuri sfinte, unde tronează Iahve. În prima perioadă a Vechiului Testament, locul de desfășurare al cultului divin era numai în Ierusalim, în Templu.

Aici se aducea jertfa zilnică a unui miel de un an, și jertfe de făină, vin, untdelemn și tămâie. Jertfele erau însoțite de cântări de psalmi, de rugăciuni, de citirea unor stihuri stabilite dinainte de un tipic.

Prin secolul III î.d.Hr., datorită imposibilității evreilor de a participa la cultul de la Templu, s-a născut cultul sinagogii; mai întâi în diaspora iudaică (Egipt, Babilon, etc) iar mai târziu s-a practicat și în Palestina.

În sinagogi nu se aduceau însă jertfe sângeroase ca la Templu. Locul jertfelor sângeroase îl ia „Jertfa Troiei“, recitarea unor capitole din ea, începând cu Leviticul⁶. Adunările de cult în sinagogi aveau loc dimineața și după amiaza sâmbetelor și sărbătorilor. Cea mai însemnată era adunarea de dimineață, care consta dintr-o binecuvântare și rugăciunea generală, pentru toți, rostită de un singur preot. Toți răspundeau, Amin.

La adunarea de cult după amiaza sâmbetei, se citea doar o pericopă din lege. Cultul sinagogii a dat posibilitate iudaismului să facă din ideile și practicile sale religioase, un element capabil să convină marile mase de credincioși, nu numai cămăturari. În sinagogă sabatul capătă caracterul unei zile de sfințire și nu numai o zi de odihnă, cum fusese socotită înainte. Locașul sinagogii era folosit nu numai în scopuri liturgice, cultice, ci și în scopuri didactice: aici se țineau de multe ori lecții de Tora și învățarea legii Vechiului Testament și adunări în care erau informați iudeii despre situația țării și a altor comunități evreiești.

În sinagoga din Tiberias, spre exemplu, a avut loc o astfel de adunare, în timpul războiului iudaic (66-73 d.Hr.) așa cum ne informează Iosif Flaviu (*Vita*, V, p. 280). Cea mai veche inscripție sinagogală din Palestina, a fost descoperită, în urma săpăturilor din Ierusalim și datează din sec. I d.Hr.: „Teodotos fiu al lui Vetenos, mai marele sinagogii, și nepot al mai marelui sinagogii, a construit sinagoga pentru a se citi legea și a se învăța poruncile: mai mult a făcut ospiciul și instalația de apă pentru cei care locuiau și pentru cei care erau găzduiți și pentru nevoile străinilor. Piatra de temelie a fost pusă de părinții săi și Simonides“ (R. Weill, în lucrarea sa „*La Cite de David*“, I, Paris, 1920, p. 186, vorbește despre săpăturile arheologice efectuate în Ierusalim și de descoperirea acestei inscripții).

³ S. Krauss, *Synagogal Altertumer*, Berlin-Wien, 1922, p. 413-417

⁴ *Ibidem*, p. 428-429

⁵ S. D. Goitein, *The Synagogue building and its furnishings according to the records of the Cairo Geniza*, Fr. Is, VII, 1974, 81-87 (ebr.), p. 170

⁶ S. Krauss, *Talmudische Archaeologie*, I-III, Leipzig, 1910-1912, p. 253 (aici vol. III, 1912) vezi și R. M. Grant, *op. cit* p. 226

Traducerea inscripției și cercetarea autenticității ei s-a făcut de către Sukenik⁷. Joseph Gutmann este de părere că „sinagogile la început erau simple case de adunare și nu case de rugăciune”⁸.

Funcționalitatea sinagogilor și transformarea lor în case de rugăciuni, trebuie să fi avut loc după dărâmarea Ierusalimului și a Templului (70 d.Hr.). Atunci au primit numele de beth ha-tefillah (casa de rugăciuni) și numele de beth ha-knesseth (sinagoga)⁹. Asupra întemeierii sinagogii în iudaism, părerile cercetătorilor sunt diferite:

a. După tradiția rabinică, sinagoga era cunoscută deja într-o perioadă timpurie a poporului lui Israel. La fel și teologii și cercetătorii creștini, au stabilit că „sinagoga a fost o instituție biblică, mozaică și premozaică”.

După părerea lui Finkelstein, sinagoga își are începutul în perioada preexilică (prophetic gatherings), întemeindu-și opinia pe textul din IV Regi IV, 23¹⁰. J. Morgenstern, afirmă că începutul sinagogii în Palestina trebuie căutat în timpul reformei lui Iosua (621 î.d.Hr.)¹¹.

Cele mai vechi mărturii privind existența sinagogilor provin din Egipt, într-o inscripție descoperită la Schedia, aproape de Alexandria, este vorba de ο προσευχη α εvreϊων din timpul regelui Ptolemeu Evergete (247-221 î.Hr.) și a reginei Berenice. Într-un papirus datând tot din secolul al III-lea î.d.Hr., se menționează, e drept, într-o manieră generală, sinagogile evreilor din Egipt.

b. Sinagoga în literatura rabinică

Ca în toate domeniile de cercetare, se cuvine a proceda cu maxim discernământ când trebuie să tragem concluzii din informațiile pe care ni le furnizează literatura rabinică despre această instituție de primă importanță care este sinagoga.

Pentru aceasta trebuie mai întâi analizate vechile învățăături pe care ni le oferă Mishna și Tosefta, iar apoi completate la nevoie cu detalii oferite de Gemara, care reflectă un stadiu de evoluție posterioară.

În ansamblul tradiției rabinice, sinagoga este o instituție veche, structurată după reguli precise și reglementată printr-un număr mare de prescripții. Ea este sub nume diferite, una din instituțiile fără de care viața comunitară este de neconceput.

Ca și în cazul altor instituții majore din viața poporului evreu, tradiția rabinică are tendința de a lega originile sinagogii de Moise, și chiar de Patriarhi. Astfel Dumnezeu îi prezice lui Avraam, cu ocazia trimerii celor trei îngeri, la stejarul Mamvri, că descendenții săi vor studia Tora, de la vârsta de patru sau cinci ani, în case de studiu și sinagogi¹².

Când Rebeca, însărcinată fiind, trecea prin fața unei sinagogi, a unei Bet ha-midrash, Iacob vru să plece de la sânul ei¹³.

⁷ E. L. Sukenik, *Synagogues in Palestine and Greece*, Londra, 1934, p. 70 (trad. din greacă)

⁸ J. Gutmann, *The Origin of the Synagogue*, in AA, 1972, 36-40, p. 38

⁹ *Idem.* op. cit., p. 40; vezi și Krauss, *op. cit.*, p. 34

¹⁰ L. Finkelstein, *The Origin of the synagogue*, Philadelphia, 1928-1930, p. 49

¹¹ J. Morgenstern, *The Origin of the Synagogue*, Instituto per l'Oriente, nr. 52, vol. II, 1956, 192-201, p. 193

¹² Hruby, *op. cit.* p. 479

¹³ *Idem.*, *op. cit.* p. 480

Îngerul care îl conduce pe Moise să vadă raiul și infernul, la porunca Domnului, îi descoperă și chimurile celor care n-au mers în viață la sinagogă. Dumnezeu îi poruncește lui Moise să învețe poporul din Tora, în ziua Sabatului în sinagogi¹⁴.

Binecuvântarea lui Valaam, fiul lui Beor, cuprinde printre altele mesajul lui Iahve către poporul său, din care să nu lipsească „sălaşurile” de învățare a Torei și corturile de rugăciuni.

Tot despre Moise se mai spune că atunci când rânile îi atinseră pe egipteni, el se ruga pentru Faraon, într-o sinagogă situată în afara orașului, din cauza idolilor. În aceeași perspectivă, poate fi văzut și textul de la leșire 18.20, precum și „locașul Domnului” de pe înălțimea din Ghibeon (cf I Cronici 16.39).

Din aceste câteva exemple ale literaturii rabinice, reiese destul de limpede că învățații poporului evreu își dădeau seama că sinagoga cu ceremonialul ei, cu repetarea rugăciunilor, vine de undeva din adâncul istoriei, dezvoltându-se organic, printr-un proces istoric¹⁵.

Nu este mai puțin adevărat, că teoria originii sale mozaice pare să fi fost în general admisă de istorici, cum o dovedește de altfel Filon și Iosif Flaviu. Avem un ecou al acestei teorii convingătoare în discursul pe care l-a ținut Sfântul Apostol Iacob mulțimilor: „Căci Moise are din timpurile vechi prin toate cetățile propovăduitorii săi, fiind citit în sinagogi în fiecare sâmbătă” (Faptele Apostolilor 15, 13-21).

c. Sinagoga — *Bet ha-knesset (casa de adunare) și Bet ha-midrash (școala)*

Așa cum am văzut, sinagoga este în primul rând loc de adunare la rugăciune, neexcluzându-se „apriori” faptul că aceste locuri sacre nu puteau fi folosite și în alte scopuri¹⁶.

Trebuie aici să precizăm însă raportul dintre casa de adunare și școală.

Este limpede că exista între cele două funcționalități ale sinagogii o legătură strânsă, dat fiind faptul că elementul instructiv are o funcție capitală în cultul sinagogal. Unul dintre elementele majore era lectura Torei și a profețiilor și transmiterea acesteia în limba populară, fie aramaică, fie greacă. În anumite sinagogi mai mari, Bet ha-midrashul se afla de altfel în același loc, sub același acoperiș cu sala de rugăciuni.

Sinagoga pare să fi servit uneori și ca loc de adunare a tribunalului. Din documentele rabinice aflăm că R. Abahu, șeful academei din Cezareea, ținea cursuri în fosta sinagogă a orașului și tot aici lua hotărârile judecătorești¹⁷. Această utilitate a locașului iudaic, ne duce cu mintea la curvintele Mântuitorului, care îndemna ucenicii Săi să se ferească de oameni, căci „vă vor da pe mâna sinedriștilor și în sinagogile lor vă vor bate cu biciul”. Tot aici erau stabilite sentințele de divorț, se prestau jurămintele și se judecau femeile care se revoltau împotriva soților. Pe lângă aceste activități juridice, aici se tratau afaceri de interes public în ziua sabatului și se delibera asupra activității caritabile. După distrugerea Templului, se striga în sinagogă lista obiectelor pierdute; această strigare se făcea dimineața și seara.

Cu toate aceste multiple funcțiuni pe care le avea sinagoga, funcția sa principală rămâne cea liturgică. Chiar din arhitectura sa se poate deduce acest lucru, unde elementele religioase prevalează. Una din cele mai vechi sinagogi, ale cărei mine au fost scoase la iveală — cea din Delos — unde se găsea celebrul Templu al lui Apollo, este o sală mare dreptunghiulară, prevăzută cu bănci de jur împrejur. Acest locaș datează din sec. II î.d.Hr., iar în sec. I î.d.Hr., sala a fost împărțită în două printr-un perete. Pe peretele vestic era așezat un jilț înalt și în

¹⁴ Numeri 24, 5, Iosua 24, 10

¹⁵ Van Der Leeuw, *L'homme primitif et la religion*, trad. fr., Alcan, 1940, p. 120; vezi și M. Eliade, *Traite d'Histoire des religions*, Payot, 1949, p. 360, 363

¹⁶ Leopold Low, *Gesamelte Schriften*, vol. IV, Szeged, 1896, p. 1-71

¹⁷ Hrubý, *op. cit.*, p. 483

mijlocul uncea din săli se ridica o estradă¹⁸.

În diaspora, sinagoga este locul de adunare al comunității evreiești, care, în virtutea legilor în vigoare, își păstra dreptul de a se administra singură, și de a-și practica propriul cult.

Sinagogile din Galileea — dintre care se cunosc vreo cincisprezece, se inspiră toate de la bazilica antică. După același model a fost construită și marea *προσευχη* — din Alexandria, distrusă în 116 d. Hr., după 24 de ani de la construirea ei.

Conform legislației rabinice, sinagogile trebuiau construite în punctele cele mai înalte ale orașului, iar intrarea în sinagogă, după porunca lui Moise, se făcea prin partea de răsărit (Numeri 3, 38).

În Babilon însă, rugăciunile și prosternările se făceau în direcția pământului sfânt, a Ierusalimului, unde rămăsese în ruine Templul (Daniel 6, 11).

d. Sinagogile de pe malul apei

După cum s-a constatat în urma săpăturilor arheologice, îndeosebi în țările din diaspora, numeroase sinagogi erau construite pe malul apelor. Sfântul Apostol Pavel găsește la Filipi o sinagogă pe malul fluviului (Faptele Apostolilor 16, 13). Istoricul Iosif Flaviu¹⁹ ne spune că senatul din Halicarnas permitea evreilor să-și desfășoare ritualurile lor religioase pe malul mării, așa cum se făceau în Palestina în zilele de post, iar Filo spune că evreii din Alexandria, pe vremea rea, mergeau pe malul mării să se roage „în locul cel mai pur” (Filo, în Flaccum, p. 14).

Motivul construirii sinagogilor cu preferință pe malul apelor ar putea fi înlesnirea purificărilor rituale. Totuși trebuie să ne ferim de orice confuzie între Templu și puritatea levitică impusă de anumite acte de cult și sinagogă. În sinagogă, singura purificare pe care o cerea tradiția iudaică, era rugăciunea înainte de spălarea mâinilor.

Cunoaștem importanța acestei dispoziții din discuția între Iisus și farisei, în ceea ce privește obligația spălării mâinilor înainte de masă (Matei 15, 1). Aici încă mai este vorba de o pură tradiție, de o practică fără un fundament scris explicit.

Practica băilor de purificare, în afara oricărui context sacru, a cunoscut succes în perioada esenienilor și a altor secte iudaice. Orice acumulare de apă naturală, cu condiția să conțină o cantitate suficientă, putea servi ritualului purificării.

Cursurile de apă erau deci cele mai apreciate, iar acolo unde era construită sinagoga nu mai era necesară amenajarea bazinelor speciale pentru purificare. Este adevărat că și civilizația balneară din antichitate era foarte diferită de a noastră și că anumite considerații de pudoare nu existau pe atunci. Acest lucru însă nu era valabil pentru lumea iudaică în care nu se admitea sub nici un pretext promiscuitatea care exista de regulă în așezămintele păgâne. Se pare că instalarea unor băi rituale în apropierea râurilor, fie numai pentru femei, constituia o necesitate reală.

La aceasta se adăuga faptul că, iarna, purificările în aer liber deveneau impracticabile din cauza frigului. Săpăturile arheologice ne aduc dovezi în această problemă. În Palestina, existența unei băi în incinta sinagogii a fost constatată cu ocazia săpăturilor făcute de R. Weill în 1913-1914. Este vorba de sinagoga zisă a lui Teodot, chiar în Ierusalim²⁰.

¹⁸ *Ibidem*, p. 484

¹⁹ Iosif Flaviu, *Antiquit.*, jud. XIV, 10, 23: se pare că la sirieni bisericile erau și ele construite aproape de un râu, în vederea botezului care trebuia făcut în principiu alături de o apă curgătoare. În lipsa ei se făcea aproape de o fântână, sau un lac cu apă.

²⁰ R. Weill, în *R.F.L.*, XX, 10 și LXXI, 46

G. Dalman²¹ considera de asemenea baie rituală o încăpere găsită sub marele mozaic al sinagogii din Kefar-Kena, din Galileea. Acest aspect al problemei ne interesează îndeosebi în ceea ce privește botezul prozelitilor. Nu putem, evident, să analizăm aici întreaga problemă deosebit de complexă a prozelitismului iudaic, nici cea a originilor și a antichității ceremoniilor de primire. Cât privește fenomenul prozelitismului iudaic, mărturiile din diferite documente sunt unanime. Ele ne arată pe de o parte, că în epoca nașterii și înfloririi creștinismului, iudaismul exercita o puternică atracție în anumite medii păgâne setoase de adevăr religios și de puritate morală; pe de altă parte, observăm chiar în sânul iudaismului un adevărat curent misionar despre care Iisus ne-a lăsat celebrele cuvinte: „Vai vouă cărturari și farisei fățarnici! Că înconjuerați marea și uscatul ca să faceți un ucenic...” (Matei 23, 15).

Mărturia lui Iosif Flaviu este elegant formală: „mulți greci au venit la legile noastre. Unii le-au rămas fideli, alții incapabili de statormicie le-au abandonat”²². În altă parte afirma că: „în mulțime [păgânii] se constată de multă vreme înclinare spre cultul nostru. Nu este oraș, fie la greci, fie la barbari sau în altă parte, unde să nu se fi impus sărbătorirea sabatului la fel ca la noi, postul, obiceiul de a aprinde lumini (de sabat) și unde să nu se poată vedea multe din obiceiurile și legile noastre privitoare la alimentație”²³.

Adevărații prozeiți, gere sedeq care se dedica întru totul iudaismului, după legislația iudaică trebuiau să săvârșească trei acte rituale diferite:

1. circumciderea; erau tăiați împrejur (milah)
2. baia rituală (tevilah)
3. harsaat damim — acceptarea sacrificării oferite lui Iahve

Cei din diaspora săvârșeau doar pe primele două, jertfele rămânând să fie ulterior aduse la Templu în Ierusalim.

După distrugerea Templului din Ierusalim, această obligativitate a încetat. Ceremonialul botezului prozelitilor îl găsim descris în tratatul Gerim (prozeiți)²⁴, unul din cele șapte mici tratate ale Talmudului, redactate mai târziu și care nu sunt canonice, alături de marile tratate inserate în Talmud.

Se poate ca ritualul să fi fost mai simplu în epoca Mișnei, dar elementele esențiale, pe plan juridic au fost în mod sigur aceleași. La botez prozelitul era asistat de doi învățați — martori, care recitau în fața lui în momentul afundării în apă, un anumit număr de porunci din Tora. Femeile erau botezate de femei, iar cei care îndeplineau funcția de martori trebuiau să stea „afară”, mi-ba-huț, probabil în vestibulul băii rituale, într-un loc de unde puteau fi auziți din interior, fără să poată vedea femeia care se boteza.

Botezul deci, avea loc într-o baie rituală amenajată miqweh, și nu în aer liber. Orice baie rituală de purificare însemna dezbrăcarea completă a celui care o făcea.

Construirea sinagogilor în apropierea apei, iar în diaspora în afara cetății, se făcea spre îndepărtarea de cultul păgân, sau putem argumenta chiar, prin împotrivirea preoților păgâni la construirea sinagogilor în interior.

²¹G. Dalman, *Orte und Wege Jesu*, p. 108

²²Iosif Flaviu, *Contra Apion II*, 10

²³*Ibidem*, 39

²⁴C. Angelos, *Der Kleine Talmudtraktat über die Proselyten*, trad. de Gotfried Polster, vol. III, 1926, p. 3

e. Interiorul sinagogii

Dacă arhitectura sinagogii se inspira din cea profană, interiorul trebuia amenajat după nevoile cultului. În prima perioadă a sinagogii împodobirea era simplă. Nelipsite erau cărțile sacre după care se făcea lectura publică, centrul întregii liturghii. De aceea, primul element al mobilierului sinagogii era un sipet destinat să adăpostească sulițele sacre. Acest sipet sau chivot, precum arca lui Noe, era numit de tradiția rabinică *tevah* sau *tevah shel sefarim*. În aramaică *tevod*.

Acest chivot era din lemn, iar la ceremoniile ce aveau loc în posturi, era purtat în procesiune ca o garanție a sacrului în piața principală a orașului.

Chivotul era acoperit cu un fel de baldachin numit *kilah*, sau cu o perdea — *perisa*, care servea și de suport pentru sul în timpul lecturii. Sulițele sacre erau înfășurate în textile — *mitpahot shel sefarim*. Dintr-o polemică între școala lui Hilel și Shammai aflăm că aceste textile erau adesea împodobite cu broderii și li se agățau și clopoței — *zagim le-mitpahot sefarim*.

Ca lectura din Tora să poată fi auzită și urmărită de întreaga asistență, era făcută de pe o estradă înălțată, cum procedase înainte Ezdra cu ocazia lecturii publice din Tora organizată de el: „Ezdra cântărilor stătea sus pe un podeț de lemn, făcut anume pentru acest prilej” (Neemia 8,4).

Această estradă sau „podeț de lemn” cum îl numește Sfânta Scriptură, a primit în sinagogă numele de *bimah* și nu era altceva decât numele tribunei care se ridica la Templu în ziua de după Sukkot a anului sabatic, de pe care regele citea din Tora.

Un astfel de *bimah* se găsea și în mijlocul marii sinagogi din Alexandria, și pe el lua loc mai marele sinagogii, *hazzan-ul ha knesett*, care conducea adunarea cu un steag în darea răspunsurilor liturgice. Pe *bimah* era așezată kursia, un fel de masă sau pupitru pe care era așezat sulița în timpul lecturii.

Acest cuvânt pare să desemneze același obiect — analogul — care va fi prezentat mai târziu și va fi utilizat în bisericile creștine¹⁸. Tosefta folosește termenul *quodesh* pentru desemnarea locului sacru unde se păstrează sulițele și poate fi o aluzie la chivotul sfânt al poporului evreu, care străjuia obscuritatea Sfintei Sfințelor, așteptând poruncile lui Iahve. Acest *quodesh* era orientat spre Ierusalim, spre *bet ha-miqdash*, iar poporul se aduna la ușa cortului adunării (Lev. 8,4; Ieșire 25,10).

Conform unor descrieri din Talmud¹⁹, chivotul avea locul său anume în sinagogă și era despărțit de rest printr-o perdea, *parokhet*, în aramaică *parokhtd*, iar în spatele ei se înfășura sulița Torei după terminarea lecturii.

Mobilierul sinagogii era completat cu *safsolim* (*subsellia*), bănci plasate de-a lungul pereților cum au fost descoperite în zidărie, în anumite sinagogi din Galileea. Existau deasemenea și jilțuri de onoare râvnite de cânturari și farisei (Cf. Mt., 23,6; Mc., 12,39; Lc., 11,43). Iluminatul se făcea prin candelabre *menorah* și lămpi, care rămâneau aprinse toată ziua de Kippur.

¹⁸ Kursia — în bisericile siriene a fost înlocuită prin Golgata (de la siriacul *Goghulto*, pe care se așează două lumânări și o cruce. Diaconul care merge în fața episcopului sau preotului officiant purtând cartea Evangheliilor, în timpul procesiunii spre *bimah*, așează cartea sacră pe Golgota unde va sta până la citirea pericopei zilei de către episcop sau preot după care urmează predica (*Ibidem*, p. 5-7)

¹⁹ Vezi Hruby, *op. cit.* p. 495

f. Slujitorii sinagogii

Îndeplinirea corectă a ceremoniilor religioase în sinagogă precum și bumul mers al vieții ei erau asigurate de slujitorii ei. Aici, în fața „chivotului sfânt”, poporul cereu experia sacrul situându-se în fața „Dumnezeului celui viu”, fiind convingși că acest Dumnezeu, numai al lor, se deosebește de orice simplă „rațiune cosmică”.

El este Alfa și Omega, esența ireductibilă a rațional, care trăiește în conștiința profeților și a mesagerilor Vechiului Testament¹⁷. Primul în ordinea acestor slujitori era mai marele sinagogii — roș ha kneset, care se îngrijea de respectarea ordinii în oficierea religioasă. Astfel în Antiohia Pisidiei, mai marele sinagogii autoriza pe Sfântul Apostol Pavel și Barnaba să predice în sinagogă (Faptele Apostolilor 13,15) în vreme ce omologul său din Corint îl împiedica în transmiterea mesajului evanghelic (Faptele Apostolilor 18,17).

Însuși Iisus a fost oprit la rândul Său, de mai marele sinagogii să vindece bolnavi în zilele de sâmbătă (Cf. Lc., 13,14).

Slujitorul sinagogii Șaliah sibbur — delegatul comunității, care făcea rugăciunea în numele mulțimii adunate, nu era un deținător de funcție. Sarcina de oficiant putea fi îndeplinită de orice membru din comunitate, care avea aptitudini pentru aceasta. În zilele de post se alegea ca slujitor un bătrân cu experiență numit zagen veragil „care trebuia să rostească rugăciunile”. Acesta trebuia să aibă și o voce plăcută la cântările liturgice pe care poporul le considera de natură divină.

Când poporul se afla în Babilon și limba imperiului era aramaica, la citirea textelor sacre se apela la un interpret — meturgeman, un bun cunoscător al textului ebraic, care făcea parte dintre cânturari. La fel și predicatorul — darșan, care trebuia să dea răspunsurile, începând cu Pentateuhul și profeții — era un cânturar¹⁸.

Ca predicator al legii, era invitat orice cunoscător al ei, cum a fost în repetate rânduri Domnul Iisus și Sfântul Apostol Pavel. În comunitățile iudaice din diaspora, unde cunoscătorii limbii ebraice vechi și ai Legii erau puțini, exista un singur lector oficial care citea întreaga pericopă.

g. Rolul femeii în cultul iudaic

Privitor la participarea femeii la cult, fie în temple, fie în sinagogă, tradiția rabinică consideră că femeia nu a fost ținută într-o poziție inferioară, cum s-a spus adesea. Neaparticiparea ei efectivă la exercitarea cultului, s-a datorat faptului că, pe plan biblic, femeia are rolul de soție și mamă. Ea este „coroana bărbatului” (Proverbe 12,4) și nimic nu trebuie să o sustragă obligațiilor ei principale. Singurele ei obligații prescrise de lege erau purificările lunare și luminile de sabat.

Despre participarea femeilor la serviciul divin al Templului, știm din cele expuse în capitolul „Templul lui Zorobabel”, că ele aveau voie să asiste numai din curtea femeilor, nepermițându-le pătrunderea în celelalte curți care înconjurau locul sacru.

În acest context trebuie să menționăm și rugăciunea de dimineață sau binecuvântarea: „Fie lăudat Domnul nostru, Stăpânul lumii, care nu m-a făcut femeie” — spusă de bărbați.

Femeile lăudau pe Dumnezeu în curtea femeilor zicând: „... care m-a făcut după voia Sa”.

¹⁷ R. Otto, *op. cit.*, p. 209

¹⁸ O. Holtzmann, *Die Mishna*, „Middat” (von den Massen des Tempels)

Tosefta explica sensul acestei formule, la prima vedere ciudată și antifeministă astfel: „Bărbatul îi mulțumește Creatorului pentru că este obligat să îndeplinească toate poruncile Torei, în timp ce femeia, este ferită de acest lucru”²⁰.

În anumite sinagogi din antichitate, îndeosebi în Galileea, au fost găsite urme de coridoare²¹. Este oare vreun indiciu care permite să ne gândim la separarea bărbaților de femei? În timp ce Krauss și Schurer²² susțin această teorie, R. Krautheimer o contestă argumentând astfel: „Existența sau lipsa coridoarelor în sinagogile din Galileea nu permite să se tragă concluzii în ceea ce privește tendința care s-ar fi manifestat în iudaism vizând introducerea de modificări: sigur este că aceste coridoare au fost construite în scopul de a separa bărbații de femei. Însăși ideea unei asemenea separări ar fi în contradicție cu atitudinea a-magică a iudaismului în perioada târzie. Coridoarele la început în lumea romană nu erau decât o îmbogățire a bazilicii, ele nefiind organic inserate în ea și lipsesc de exemplu într-unul din prototipurile cele mai vechi, la Pompei. Ele au fost adoptate ca accesorii facultative.

Evident, este posibil ca mai târziu, când separarea bărbaților de femei a devenit necesară, să se fi servit de ele în acest sens”²³. Fără a putea rezolva tranșant această problemă, trebuie să menționăm totuși că, fie și numai prin analogie cu Templul, o asemenea separare pare posibilă.

Pr. Lect. Ioan Stancu

²⁰ *Idem. op. cit.*, p.25

²¹ S. Krauss, *op. cit.*, 15

²² Schurer, *Synagogale Altertumer*, Berlin-Wien, 1922, p. 356

²³ R. Krautheimer, *Mittelalterliche Synagogen*, Berlin, 1927, p. 54

MĂRTURIILE UNOR CĂLĂTORI POLONI DESPRE BISERICA ROMÂNEASCĂ (SEC. XVI-XIX)

În rândul izvoarelor istorice, descrierile călătorilor își au și ele importanța lor aparte. Aceasta constă în faptul că ele cuprind observații, asupra instituțiilor, monumentelor și obiceiurilor, despre care adesea lipsesc știri în izvoarele interne. Dacă un scriitor nu acordă anumitor informații o importanță aparte, socotindu-le cunoscute cititorului, călătorului străin îi atrag atenția ca lucruri deosebite, care nu există în țara lui sau se deosebesc de cele cunoscute de el. Călătorii ne dau descrieri despre aspectul orașelor, satelor, al monumentelor, obiceiurilor, instituțiilor, în lipsind nici informațiile privitoare la Biserică¹.

În ceea ce-i privește pe călătorii poloni în țările noastre, aproape toți sunt soli oficiali, trimiși la Constantinopol, drumul lor trecând mai totdeauna prin Moldova, și, uneori și prin Țara Românească.

Importanța descrierilor făcute de călătorii poloni este mare, fiindcă autorii lor, vecini care ne cunoșteau, puteau înțelege și aprecia mai bine viața poporului și organizarea statului românesc decât occidentalii. Apoi, mulți dintre ei, cum este Oswiecim, care văzuse aproape toată Europa, sau un Radziejowski și un Rafael Leszczyński (tatăl regelui Stanislav) fuseseră înainte personalități politice cu o cultură vastă. Mulți dintre acești călători intrau în contact cu boierii și domnii din țările noastre. De pildă, Gninski cunoștea pe Miron Costin, iar Rafael Leszczyński a avut conversații cu Dimitrie Cantemir².

Dar, ca și celelalte informații provenite de la aceștia, și cele referitoare la Biserica românească trebuie preluate critic, privite în contextul realităților istorice și politice ale vremii în care au trăit, neuitând nici obiectivele pe care le urmăreau acești călători prin descrierile lor. În acest sens, trebuie amintit faptul că aproape toți erau de religie catolică, într-o perioadă când propaganda iezuită urmărea prin toate mijloacele să „aducă în sânul Bisericii Catolice”, pe ortodocșii considerați de ei schismatici. Așa încât, acestui motiv i se datorează și numărul mai mic al relațiilor privitoare la ortodocșii români, decât acelea provenite de pildă, din aprecierile călătorilor ruși³.

Unul dintre primii călători poloni la care aflăm informații despre Biserica noastră este literatul Maciej Strykowski, care, în 1574-1575 făcea parte din solia trimisă la Constantinopol, în frunte cu Andrei Taranowski⁴. Vorbind despre obiceiurile de înmormântare ale lituanilor, el spune că acestea se întâlnesc și la români. Iată ce spune el: „Lituani obișnuiesc să serbeze amintirea morților, a părinților, mamelor și rudelor lor, de obicei în luna octombrie, sau câteodată la fiecare sărbătoare, cântând bocete pe morminte și

plângând, mai ales femeile, care înșiră vitejiile, virtuțile, însușirile de gospodari ale bărbaților lor. Acest obicei se păstrează nu numai la aceștia, dar și în Moldova, în Țara Românească și în Bulgaria, precum am văzut în câteva orașele: la Buzău, la Ruscuc, la Giurgiu, pe Dunăre și la București, orașul de scaun al domnului muntelesc, unde, pe lângă acelea, aprind lumânări și cădelnițează cu tămâie pe morminte¹⁵.

Un alt sol polon care a trecut prin țările noastre este **Lavrin Piaseczynski**, trimis în trei rânduri, între 1601-1603, la hanul tătarilor din Crimeea. În descrierea celei de a treia călătorii (1602-1603) el amintește că solii poloni se aflau la Iași, la 3 februarie 1603, unde discută problema soldaților poloni, care luptaseră în Țara Românească, urmând să primească leafă de la Simion Movilă, dar nu primiseră nimic. Ieremia Movilă, domnul Moldovei, în urma sfătuirii cu mitropolitul Eftimie al Țării Românești (1594-1602), cu fratele său Simion și cu boierii, au trimis un protest regelui Poloniei, cu privire la prădăciunile soldaților nemulțumiți. În acest scop, Ieremia trimitea în solie la poloni pe marele vornic Nestor Ureche și pe logofătul Petriceicu, iar Simion Movilă pe mitropolitul Eftimie al Țării Românești (1594-1602) împreună cu câțiva boieri din Țara Românească¹⁶.

În anul 1636 trecea prin Moldova înspre Constantinopol **George Krasinski**, solul regelui Poloniei, Wladislaw IV, când pe tronul Moldovei era Vasile Lupu. Întrucât la acea dată Vasile Lupu, 1634-1653, era în dușmănie cu regele Poloniei, solul polon are cuvinte puțin măgulitoare la adresa domnului moldovean, mai ales că acesta nu i-a acordat atenția la care polonul se aștepta. De aceea și informațiile sale sunt tendențioase. Cu toate acestea, îi scapă și câteva informații privitoare la strădania domnului moldovean de a-și reface țara, pustiită în urma diferitelor războaie ce s-au dus în acest timp. Din scrierea întocmită de unul din însoțitorii lui Krasinski aflăm că la 21 martie 1636 solia polonă se afla în orașelul Ștefănești, județul Botoșani, care, după spusele călătorului polon, „a fost însemnat pe vremuri, după cum se vede din așezarea lui și după biserica de zid frumos clădită”. Întrucât, datorită deselor războaie biserica fusese ruinată, călătorul polon arată că la acea dată „se transporta piatră pentru restaurarea ei, asemenea și alte materiale”. De altfel, este binecunoscută opera de construire și reparare a bisericilor în timpul înfloritoarei domnii a lui Vasile Lupu, relatata de față întărind încă o dată această realitate.

La 22 martie 1636, aceeași solie ajungea la Iași unde va sta și a doua zi, sărbătorind sfintele Paști. Vizitând orașul, călătorul polon face și o descriere a acestuia, arătând printre altele că „întinderea lui este așa de mare încât se zice că are mai mult de șapte mii de case, ceea ce e de crezut după circumferința lui, care este destul de mare și după desimea caselor”. Castelul a fost refăcut de către domnitorul Vasile Lupu care „pentru a avea o locuință comodă l-a restaurat foarte bine și l-a îndreptat și a făcut întărituri bune de jur împrejur. Îndată lângă castel — spune călătorul polon — este o biserică frumoasă Sf. Nicolae, clădită din piatră cioplită. Mai sunt încă și alte biserici de zid frumoase, mai mult de zece, pe deosebite străzi... În sfârșit, mai este și o mănăstire frumoasă de zid pe un deal lângă oraș într-un loc mai bun”. Este mănăstirea Galata¹⁷. Plecând din Iași la 23 martie, solia polonă ajunge în satul Scânteia, „la numai trei mile de Iași”, sat care „s-a mărit mult, s-au așezat în el mulți oameni gospodari și s-a clădit o biserică nouă, frumoasă, de zid”¹⁸. După ce au înnoptat aici, a doua zi, 25 martie au ajuns la Vaslui. Descriind orașul, călătorul arată că „în fața castelului (a cetății) este o biserică de zid, foarte frumoasă, zugrăvită atât în interior, cât și pe dinafară. Sunt de asemenea și câteva biserici de lemn”¹⁹. La 26 martie solii se aflau la Bârlad, unde puteau vedea o biserică de zid și șase de lemn. Toate fuseseră pârjolite de năvăliri, ca și orașul²⁰. Era ultima ședere pe teritoriul Moldovei, la 27 martie, intrând pe teritoriul Țării Românești unde domnea Matei Basarab care,

spre deosebire de Vasile Lupu, era în relații bune cu polonii¹⁴. La 29 martie soția a înnoptat în Buzău, despre care scriitorul polon notează: „Acest orașel este destul de mare, are două mănăstiri de zid frumoase, o a treia biserică de asemenea de zid și o a patra părăsită, dar din ruinele ei se vede că era frumoasă ca arhitectură”¹⁵.

La 1 aprilie 1636, însoțiți de garda domnului, oaspeții poloni intrau în București, fiind găzduiți în mănăstirea Radu Vodă¹⁶. Despre capitala Țării Românești, scriitorul polon spune următoarele: „Acest oraș București este scaunul domnilor Țării Românești, peste care domnește acum Matei Basarab, un bărbat în vârstă, favorabil creștinătății și regatului polon și deși țara lui e supusă turcilor, le este mare dușman. Așezarea orașului este foarte frumoasă și veselă pe o câmpie neîntreruptă pe care am străbătut-o încă de la ieșire din Moldova: lângă oraș este o movilă mare ridicată deasupra oamenilor ce pieiră într-o luptă acum cinci ani, învinși fiind de acest domn¹⁷. Mai este și o a doua movilă în cealaltă parte a orașului între râuri, de asemenea un semn al unei izbânzii a aceluiași, acum un an¹⁸. Orașul este mai frumos clădit decât Iașul, deși este mai mic. Aproape toate casele au acoperișul de șindrilă. Întărituri nu sunt deloc, afară de mănăstiri întărite, anume, Sf. Mihai și cea pomenită mai sus. Orașul e împodobit cu frumoase biserici de zid. Cea mai frumoasă și cea mai de frunte însă este mănăstirea unde fusese așezat solul. Se află pe o insulă înaltă, într-un loc frumos înconjurat de apele râului Dâmbovița, care străbate orașul. Biserica din această mănăstire este foarte frumoasă ca arhitectură și zugrăveală și o alta mai frumoasă sau măcar asemănătoare nu am văzut. Într-o capelă lângă biserică este îngropat împreună cu soția Radul voievodul muntenesc, fondatorul mănăstirii și bisericii”¹⁹.

Prieten al polonilor, Matei Basarab i-a primit bine pe oaspeți, dezañându-le și dorința de a lupta împotriva turcilor, fiind gata să dea bani pentru armata regelui polon căci, după cum spune scriitorul polon, „neavând copii, nu dorește să dea altă întrebuințare comorilor sale nenumărate, decât pentru libertatea creștinilor de sub jugul turcesc”²⁰. Solii poloni au poposit la București până la 4 aprilie, timp în care s-au bucurat de ospitalitatea domnului și au făcut planuri în vederea străngerii relațiilor româno-polone, după care s-au îndreptat către Constantinopol.

Un alt sol la Constantinopol al regelui Poloniei Vladislav IV, care a trecut prin Moldova și Țara Românească a fost **Wojciech Miastkowski**²¹. La 24 martie 1640, el se afla la București unde a stat până la 30 martie. Relatarea sa are însă puține informații bisericești, amintind doar că în acest oraș se afla „o mănăstire bogată, clădită de Radul Voievod și un castel”²², informație pe care am aflat-o deja de la însoțitorul lui Krasinscki.

Cea mai amănunțită este descrierea făcută de secretarul solicii, **Achacy Taszycki**, bisericii Trei Ierarhi din Iași, unde se aflau între 6-11 martie 1640²³. Din acest răstimp, poate o marție, datează și relatarea acestuia, care spune între altele: „După amiază, pentru a mă distra m-am plimbat împreună cu Stryanski, Bronikowski, Nomosenski și Bazil, am fost la bazar și de acolo la biserică numită Sf. Vasile, patronul domnului, pe care el a clădit-o (de fapt biserică Trei Ierarhi n.n.), căci există obiceiul ca fiecare domn să clădească o biserică purtând numele (hramul) patronului său. Eu o descriu așa cum am văzut-o: mai întâi este un zid de cărămidă în jurul bisericii și al cimitinului, larg cât doi oameni; poarta este înaltă, frumos lucrată și acoperită cu țigle. Această poartă are un ceasornic și sub ceasornic sunt câteva clopote mari la o mare înălțime, căci, ca să ajungi acolo, trebuie să urci 280 de trepte în spiral. Biserica însăși e și mai frumoasă, atât pe dinafară, cât și pe dinauntru. Pe dinafară are piatră cu vine colorate și figuri grecești vopsite în diferite culori, înăuntru pe pereți se văd figuri diferite colorate în aur și pe însuși domnul, soția, fiul și două fiice. Am văzut pe domn în persoană care ieșea din biserică,

ducându-se afară din oraș ca să se înviorze²⁴.

Un alt sol polon prin țările noastre este palatinul de Culin, **Ioan Gninski**²⁵, trimisul la Constantinopol al regelui Ioan Sobieski, în intervalul 1677 iunie - 1678 decembrie. La 23 iunie 1677 solia se afla în Moldova, la Ștefănești, unde găseau aceeași biserică de zid, însă cu acoperișul ars. Domn al Moldovei era Antonie Ruset (1675-1678). Referindu-se la cetatea de scaun a acestuia, lașul, secretarul soliei scrie: „De asemenea, orașul mai e împodobit și prin cele două mănăstiri ce se află deasupra orașului, mai ales cea nouă clădită de Duca²⁶, ce era mai înainte domn al Moldovei și acum este al Țării Românești. Sunt alte patru mănăstiri în oraș cu biserici frumoase în care sunt tezaur păstrate și tot felul de mărfuri în grâmezi, mai ales mănăstirea și biserica de piatră cioplită întemeiată de Vasile Lupu²⁷. Este, desigur vorba de biserica Trei Ierarhi²⁸”.

Mai multe informații despre bisericile noastre aflăm și din relatările privind solia lui **Rafael Leszczyński**, general al Poloniei Mari. La 1700, acesta era trimis la Constantinopol de către dieta polonă, ostilă regelui August II (1697-1704 și 1704-1733), solia păstrându-se în trei relatări²⁹. Din prima relatare, scrisă de un membru al soliei, aflăm că la Suceava a existau biserici „foarte frumoase zugrăvite al fresco” și că în orașul Baia existau două biserici ortodoxe³⁰. La întoarcere, același călător aduce noi precizări cu privire la Suceava, spunând între altele: „Suceava pe râul Suceava, o așezare frumoasă și veselă. Suceava veche este în apropiere unde se află mai bine de zece biserici, dintre care una este Soborul, zugrăvită pe dinăuntru și pe dinafară, care zugrăveală se păstrează până acum... Lângă biserica Soborului este un palat domnesc de zid, pustiu căci mai înainte, în vechime, aici locuiau domnii Moldovei³¹”.

Cea de-a doua relatare a soliei lui Leszczyński a fost scrisă de **Francisc Radzewski**, căminar de Poznan care precizează că solia ajunsese la 20 februarie 1700 la Suceava, unde a văzut ruinele orașului vechi împreună cu cele ale unor mănăstiri³². De la el avem și o frumoasă descriere a unui banchet dat de domnul Moldovei în cinstea solilor poloni, cu care prilej aflăm și unele amănunte de etichetă de la curtea lui Antioh Cantemir, domn de atunci al Moldovei (1695-1700) Amintind așezarea la masă a invitaților, călătorul pomenit arată că: „Pe partea stângă după fratele domnului, lăsându-se loc ca pentru o persoană (probabil locul mitropolitului n.n.) ședea un călugăr schismatic, anume Cacavelo și boierii moldoveni³³”. Acest „călugăr schismatic”, adică ortodox, nu era altul decât Ieremia Cacavela, vestitul medic și filozof, profesorul lui Dimitrie Cantemir, fratele domnului Antioh Cantemir. Un amănunt semnificativ îl oferă cea de-a treia relatare a acestei călătorii, scrisă chiar de către solul polon **Rafael Leszczyński**. Acesta precizează că ziua banchetului a fost 28 februarie 1700 însă, pe lângă cele amintite de ceilalți călători, el arată că discutase cu domnul Moldovei și problemele catolicilor din Moldova „Spre marea mea mulțumire — spune solul — domnul a răspuns că nu înțelege cum părinții aceștia ar avea să se plângă de dânsul și că dacă are nevoie de ceva, a făgăduit că va face toate cele necesare, spunându-mi însă că la întoarcerea mea mă va ruga și el ca și în Polonia să fie respectat ritul grecesc al credinței sale³⁴”. Apoi, la audiența privată ce i-a fost acordată, solul polon a fost puternic impresionat de fratele domnului, Dimitrie Cantemir, despre care spune că era „un bărbat erudit în limba latină și cu educație aleasă, ca și cum ar fi fost educat în Polonia³⁵”. De fapt, personalitatea lui **Dimitrie Cantemir**, și el viitor domn al Moldovei, va ajunge cunoscută în lumea întreagă datorită indeletnicirilor sale de mare cărturar.

Între anii 1712-1714, voievodul Mazoviei, **Stanislav Chomatowski** a fost trimis în solie la sultanul Ahmed al IV-lea, trecând prin Moldova, condusă de către Nicolae Mavrocordat în a 2-a domnie (1711-1716). Descrierea s-a păstrat în trei redactări, datorită

însuși solului, alta secretarului soliei și a treia făcută de ieziuitul Francisc Gosciecki³⁶.

Informații despre Biserica noastră găsim doar în prima și ultima relatare, întrucât celei de-a doua îi lipsește tocmai fragmentul privitor la primirea soliei la Iași. Nici în relatarea solului Stanislav Chomatowski nu aflăm decât puține informații care ne interesează pe noi. Ne spune doar că a ajuns la Iași; a doua zi a fost primit de domnul Nicolae Mavroccordat „și m-a condus printr-o sală în care stătea patriarhul și tot divanul Moldovei”³⁷, fără a ne spune despre ce patriarh este vorba. Poate fi mitropolitul de atunci, Ghedeon al Moldovei (1708-1723), sau un patriarh din Orient. Ceva mai târziu, aflându-se la Constantinopol, solia polonă asistă la martirajul domnului Țării Românești, Constantin Brâncoveanu (1688-1714), pe care îl descrie³⁸. Mai amănunțit însă decât Chomatowski este ieziuitul Francisc Gosciecki. De la el ne-au rămas și câteva informații de natură bisericească, însă în tonul specific ieziuiților vremii sale³⁹.

Obiceiul ortodocșilor de a bate toaca este și el amintit, însă ieziuitul este surprins de faptul că clopotele nu au aceeași pondere în Răsărit ca și în Apus, fapt pentru care, la fel de infendat concepției catolice a vremii, când latinii vedeau în ortodocși doar erefici, el consemnează că „apropiindu-se de Iași s-au tras focuri de tun de la castel și clopotele bisericilor au început să sune”⁴⁰. Tot Gosciecki spune că „la Galați se află o biserică frumoasă, dar ruinată, care e numită Ierusalim”. Aici a fost îngropat hatmanul cazacilor zaporojeni, Ioan Mazeppa, al cărui destin a fost deosebit de zbuciumat.

Cronicarul Nicolae Costin spune și el că Mazeppa a fost îngropat la Galați „la Sfetei Gheorghe și nici acolo n-a avut odihnă”⁴¹, căci în timpul războiului din 1711 a fost dezgropat de turci, care l-au aruncat în Dunăre.

Un interes deosebit îl prezintă însă relatarea morții martirice a voievodului Constantin Brâncoveanu. Emoționant este momentul în care domnul socotește că este mai bine pentru fiul său să moară decât să treacă la mahomedanism. „La întrebarea sultanului Ahmed, dacă îngăduie fiului să-și schimbe legea ca să-și păstreze viața” zice Gosciecki: „Bătrâmul a suspinat adânc și a simțit cu cruzime în inimă această nouă lovitură... Deși evlavia se lupta în el cu dragostea părintească, totuși evlavia a învins dragostea și cu glas limpede a spus: „Din sângele nostru n-a mai fost nimeni care să-și piardă credința. Nenorocitul acesta, deși e fiul meu, dacă și-a pierdut cinstea prin prostia sa, să-și plătească capul cu sângele său”. Îndată a fost tăiat și acela și la urmă venerabilul bătrân și-a plecat capul sub sabia călăului”⁴². Este o dovadă a puternicei credințe a acestui domn ortodox care a preferat martiriul, trailului îndelungat pe care i l-ar fi oferit lepădarea de credință.

Unul dintre cei care au contribuit la pierderea lui Brâncoveanu a fost și **Filip Orlik**, care a predat sultanului corespondența domnului român cu Mazeppa, căruia i-a urmat la conducerea cazacilor zaporojeni. Orlik era ortodox originar din Cracovia și studiasse la Academia din Kiev, care fusese organizată de către românul Petru Movilă. Fiind în bune relații cu regele Suediei Carol XII, participă la luptele duse de acesta și va colinda o serie de state europene, lăsând și un jurnal interesant. Aflăm de aici că în martie 1720 el se afla în Moldova, mai precis, fiind bine primit de călugării ortodocși ai unei mănăstiri din Hotin. Aici el participă și la slujbele religioase. Ba, mai mult, s-a spovedit egumemului și apoi s-a împărțășit, după care a fost ospătat de către gazda sa. Era 5 aprilie 1720, de Sfintele Paști⁴³. De asemenea, la 23 mai participă și la slujba vecerniei⁴⁴, iar la 30 mai din nou la Sfânta Liturghie, după care a părăsit Hotinul⁴⁵. La 10 iunie ajunge la Galați urde a mers la biserica Sfântul Gheorghe, plătind și „o slujbă cu rugăciuni funebre pentru sufletul lui Ioan Mazeppa”. Aflăm că a fost bine primit de egumemul bisericii mănăstirii și că aceasta ținea de Muntele Athos, precum și de faptul că locuitorii

Galăților au folosit materialul ce exista în valul lui Traian ce se vedea încă pentru a zidi case, construind și un număr de zece biserici. De asemenea, mai aflăm că creștinii din Hârșova l-au rugat să stănuiască la Constantinopol să li se permită să clădească o biserică⁴⁶.

Nu știm dacă a intervenit sau nu în acest sens, dar izvoarele ne spun că la 24 mai 1742 st. v. (Joia Verde), Orlik a murit la Iași, în timpul unei vizite la Constantin Vodă Mavrocordat. Văzând că oaspetele său se simte rău, domnul Moldovei a chemat un preot catolic, știind că acesta trecuse la unire în timpul șederii sale la Bender. Dar Orlik îl va respinge pe ieziut și cere un preot ortodox. Așa se face că Orlik a fost îngropat cu slujbă ortodoxă în biserica mitropolitană din Iași. Mitropolitul Nichifor al Moldovei (1739-1750) a făcut parte din comisia care a inventariat averea acestuia ca să o păstreze până la sosirea la Iași a văduvei și a fiului său⁴⁷.

În aceeași mănăstire gălățeană, a Sfântului Gheorghe, la 31 octombrie 1759 era găzduit **Iosif Podnski**, trimisul regelui August III al Poloniei. **Adam Golarowski**, secretarul solicii scrie în jurnalul său la acea dată: „La Galați am stat într-o mănăstire de greci schismatici așa de încăpătoare, încât a încăput toată curtea acolo. Numai preoții capelani, medicul și comandantul cu garda au stat într-altă mănăstire”, ceea ce înseamnă că mai exista la Galați cel puțin încă un astfel de sfânt lăcaș⁴⁸.

În timpul primei domnii în Moldova a lui Alexandru Ghica (1764-1767), la 15 aprilie 1766 ajungea la Huși un alt sol polon, **Toma Alexandrovici**. Din relatarea solicii sale aflăm că locuitorii orașului l-au întâmpinat și „l-au condus cu strigăte de bucurie până la reședința episcopului grecesc”⁴⁹. La acea dată episcop de Huși era Inochentie de la Putna (1752-1782). Din păcate nu ne oferă alte informații cu privire la Biserica noastră.

Câteva informații interesante, deși nu lipsite de părtinire, ne oferă însă un alt sol polon și anume **W. Chrzanowski**. Scriind din Iași la 1780, el nota între altele că în oraș existau câteva mănăstiri, fără însă să le numească⁵⁰. Ceva mai încolo arată că „religia dominantă este cea grecească” (adică ortodoxă n.n) nemitând să adauge că existau și credincioși romano-catolici. Referindu-se la învățământ, spune că în școala patronată de domnul țării se învăța limba latină, greaca și teologie, predate fiind de către profesorii aleși dintre călugării din țară. Referindu-se apoi la țara Românească spune că „Bucureștii, capitala Valahiei are o școală destul de bună în care se învăța limba latină și greaca clasică”⁵¹.

Ultimul polon pe care îl vom aminti în lucrarea noastră este **Iosif Ignatju Kraszewski** (1812-1887), mare literat polonez al veacului al XIX-lea care la 1843 a călătorit prin Basarabia. În amintirile călătoriei sale el descrie cu multe amănunte Cetatea Albă, oraș cu o populație foarte pestriță. Aici, moldovenii trăiau în cartierul Păpușoia sau Cucuriza, unde își aveau și o biserică ortodoxă al cărei hram nu și-l amintește, iar grecii își aveau biserica pe marginea limanului⁵².

Descriind această biserică, Kraszewski spune: „Biserica e joasă, așezată pe malul limanului și un cap al cărui vârf e ocupat de cimitir. Forma ei e simplă, acoperișul e jos și are o cupolă deasupra. Lângă biserică, în vale, sunt mormintele cu pietre, cu inscripții grecești, dar prea vechi. În ziduri, în pereți și în curtea bisericii sunt o mulțime de cornișe mari, frumoase, de marmură albă, desigur resturi de la biserică cea veche. În cimitir este o mică capelă pe locul unde a fost omorât de turci Sfântul Ioan de la Suceava. Înăuntru, la mijloc, între lumânări aprinse, e un fel de sarcofag nou; pe podele, mănjită cu vopsea e o piatră antică adevărată cu inscripție greacă, pe care se văd două foi de palmier sculptate... Sfântul mucenic Ioan cel Nou din Trebizunda a fost omorât la Cetatea Albă la 1492 Iulie 2. Sfintele lui moaște se află la Suceava. Nadejdin în **Almanahul** din Odessa spune că există manuscrise grecești ale vieții lui

Era de neam din Trebizund și a fost martirizat la anul de la facerea lumii (7000) (1492)⁵⁴. Trebuie să corectăm însă datele călugărului polon arătând că Sfântul Ioan cel Nou a fost într-adevăr un negustor grec din Trebizonda, însă a fost martirizat de tătari în Cetatea Albă în jurul anului 1330, fiindcă nu a vrut să se lepede de credința creștină. Moaștele sale au fost duse la Suceava în anul 1402 de către domnitorul Alexandru cel Bun, la îndemnul mitropolitului Iosif⁵⁵.

Încheiem, consemnând o legendă amintită de către același călător polon, legată de existența în acele locuri a unui izvor al Sfintei Paraschiva. Iată fragmentul: „Acest izvor se afla la o viorstă și jumătate de oraș, pe stâncile limanului și are o legendă populară foarte frumoasă. Paraschiva era de neam din Polonia. Tătarii o prind în Podolia și din cauza frumuseții ei o dăruiesc pașei de la Cetatea Albă. Turcul se îndrăgostește de fată, care era abia de 16 ani; zadarnic caută, însă, să o îmbuneze, o ținea în haremul său, îi aducea daruri, îi face făgăduieli, îi spune cuvinte dulci. Ea tace mereu și se roagă. Disperat, turcul vrea într-o noapte să obțină cu forța ceea ce nu putea obține cu binele; un inger, însă, apare și musulmanul înspăimântat fuge. Paraschiva, văzând că acesta uitase ușile deschise fuge, dar pașa reîntors o urmărește cu oamenii lui. Tocmai când era s-o prindă, ea e transformată într-un izvor de minuni și unde astăzi bolnavii merg acolo să se scalde“⁵⁶.

Din cele amintite până acum s-a putut vedea că teritoriul Moldovei și al Țării Românești, cu toate dese războaie purtate de domnitori împotriva străinilor și, în primul rând împotriva turcilor, erau împânzite de numeroase biserici și mănăstiri, dovadă a unei puternice vieți religioase ortodoxe. Înșiși călătorii poloni, deși erau catolici școliți în spiritul iezuitismului, dușmani ai ortodocșilor pe care-i numeau fie „greci“, fie „schismatici“ și uneori „eretici“, au trebuit să consemneze și ei realitatea existenței unei puternice pulsații ortodoxe, care îi va face pe români capabili să se împotrivescă mai ales cuceritorilor musulmani. Este știut că pentru moldoveni, munteni și transilvăneni a fi român înseamnă a fi ortodox. Numai așa se poate explica martiriul domnitorului Brâncoveanu care a preferat să moară decât să-și schimbe credința ortodoxă. Iar faptul acesta, întâmplat acum 300 de ani a impresionat profund lumea contemporană lui, așa cum ne impresionează și pe noi cei de astăzi, rămânând încă o pildă vie de dănuire pentru credință și neamul nostru românesc.

Pr. Conf. Dr. Ioan Vasile Leb

Note bibliografice:

1. N. Iorga, *Istoria românilor prin călători*, ed. A. Anghelescu, București, 1981; Al. Sadi-Ionescu, *Bibliografia călătorilor străini în țările noastre*, București, 1916; *Călători străini despre Țările Române*, vol. I, București, 1968, p. V-XLVIII (citat mai departe Călători, vol. p.).

2. P. P. Panaitescu, *Călători poloni în Țările Române*, București, 1930, p. 3-4.

3. Pr. Prof. Liviu Streza, *Relatările unor pelerini ruși din secolele XVI-XVIII, în trecere prin Țările Române, despre viața liturgică ortodoxă și locașurile de cult românești*, în „Mitropolia Ardealului“, anul XXXIII (1988), nr. 2, p. 88-93; *Călători*, vol. I-VIII, XX, București, 1968-1983.

4. Despre Taranowski vezi: *Călători*, II, p. 395-397.

5. *Ibidem*, p. 450.

6. *Idem*, IV, p. 242-243; Panaitescu, p. 13.

7. *Călători*, V, p. 107-111; Panaitescu, p. 25; Despre Vasile Lupu vezi: *Istoria militară a poporului român*, vol. III, București, 1987, p. 254-274; C. C. Giurescu și Dinu C. Giurescu, *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până astăzi*, București, 1975, p. 432-434.

8. *Călători*, V, p. 113; Panaitescu, p. 23. Biserica Cuvioasa Paraschiva din Ștefănești-Botoșani, atribuită lui Ștefan cel Mare, a fost refăcută de Vasile Lupu în anul 1636. Cf. Ana Dobjanschi și Victor Simion, *Arta în epoca lui Vasile Lupu*, București, 1979, p. 105.

9. *Călători*, V, p. 116; Panaitescu, p. 25-26.

10. *Călători*, V, p. 116; La Iași se pot vedea și astăzi o serie de mănăstiri și biserici vechi, ca: biserica Sfântul Nicolae Domnesc, ctitorită de Ștefan cel Mare la 1491-1492; mănăstirea Socola, ctitorită la 1555 de Alexandru Lăpușeanu; Galata, ctitorită de Petru Șchiopul între 1592-1594; biserica Sf. Sava (1625); biserica Barnovschi (1627); biserica Nicoriță (1626-1627); Sfinții Trei Ierarhi, ctitorită între 1635-1639 de Vasile Lupu; biserica Sf. Ioan Botezătorul, ctitorită de Miron Barnovschi și Vasile Lupu între 1628-1635; Golia, ctitorită de logofătul Ioan Golia (1547) și reclădită de Vasile Lupu (1634-1635); biserica Sf. Ioan Zlataust, ctitorită de Ștefan Tomșa I (1563-1564), iar în forma actuală refăcută de Gheorghe Duca (1678-1683). Pe acestea solul polon le putea vedea la 1636. Ceva mai noi sunt: biserica Sfinții Teodori (1761); biserica Sfântul Gheorghe (Mitropolia veche, 1769-1772); biserica Sf. Spiridon (1804-1805); Catedrala mitropolitană (1833-1887); biserica Frumoasă (sec. XVII, restaurată în sec. XIX); biserica Bărboi (sec. XVII, restaurată în sec. XIX). Cf. *Monumente istorice bisericesti din Mitropolia Moldovei și Sucevei*, Iași, 1974, p. 452-453; N. Stoicescu, *Bibliografia monumentelor feudale din Moldova*, extras din „Mitropolia Olteniei”, nr. 5-6/1996, p. 575-607; Ioanichie Bălan, *Vêtre de sihăstrie românească*, București, 1982, p. 397-410 și C. Cihodaru, *Monumente de artă religioasă din a doua jumătate a secolului al XVI-lea și din prima jumătate a secolului al XVII-lea*, în vol. „Istoria orașului Iași”, Editura Junimea-Iași, 1980, p. 322-351.

11. *Călători*, V, p. 117; Panaitescu, p. 27. Biserica Sfinții Voievozi a fost refăcută de Vasile Lupu înainte de 1636. Cf. Ana Dobjanschi și Victor Simion, *op. cit.*, p. 105.

12. *Călători*, V, p. 118; Panaitescu, p. 27. Biserica Sf. Ioan din Vaslui fusese ctitorită de Ștefan cel Mare. Cf. *Monumente...*, p. 66-67.

13. *Călători*, V, p. 118; Panaitescu, p. 8. Biserica Adormirea Maicii Domnului din Bârlad a fost ridicată de Ștefan cel Mare și refăcută la 1636 de Vasile Lupu. Cf. A. Dobjanschi și Victor Simion, *op. cit.*, p. 105.

14. Panaitescu, *op. cit.*, p. 29. Despre Matei Basarab vezi și: N. Stoicescu, *Matei Basarab*, București, 1988, p. 81-94.

15. *Călători*, V, p. 119; Panaitescu, p. 29; N. Stoicescu, *Bibliografia monumentelor feudale din Țara Românească*, extras din „Mitropolia Olteniei”, anul 1967, p. 160-163; Ioanichie Bălan, *op. cit.*, p. 422-428; Pr. Gabriel Cocora, *Episcopia Buzăului*, Buzău, 1980, p. 300; Idem, *Mănăstiri din Eparhia Buzăului*, Buzău, 1987, p. 18-27; V. Nicolae, *Ctitoriile lui Matei Basarab*, București, 1982, p. 46-48.

16. *Călători*, V, p. 120, nota 55.

17. Lupta dintre Matei Basarab și Leon Tomșa (1631).

18. Probabil lupta dintre Matei Basarab și Radu, fiul lui Alexandru Iliș (4 noiembrie 1632) de lângă mănăstirea Plumbuita. Cf. *Călători* V, p. 120.

19. *Călători*, V, p. 121. Mănăstirea „Sfânta Troiță din jos de București” a fost ctitorită de Alexandru II Mircea (1568-1577) și refăcută din temelii, la 1615, în urma incendiului ei de către turci, de către Radu Mihnea (1611-1616 și 1620-1623); după numele acestuia, mănăstirea se numește Radu-Vodă. Cf. Pr. prof. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. 1,

București, 1980, p. 541; N. Stoicescu, *Repertoriu bibliografic al monumentelor feudale din București*, București, 1961.

20. *Călători*, V, p. 121; Panaitescu, p. 31; I. Sârbu, *Matei Vodă Basarabas auswärtige Beziehungen*, Leipzig, 1899, p. 87 și 192-193; N. Stoicescu, *Matei Basarab*, p. 135.

21. *Călători*, V, p. 150-152; Panaitescu, p. 32-33.

22. *Călători*, V, p. 157; Panaitescu, p. 40.

23. *Călători*, V, p. 163-170; Panaitescu, p. 37-38.

24. *Călători*, V, p. 169; Panaitescu, p. 48.

25. *Călători*, VII, p. 342-348; Panaitescu, p. 71.

26. Domnul Moldovei Duca Gheorghe (1668-1672) a ctitorit mănăstirea Cetățuia cu hramul „Sfinții Apostoli“ (1669-1672). Cf. *Monumente...*, p. 235-331; N. Stoicescu, *Bibliografia monumentelor feudale din Moldova*, p. 580-581. Cealaltă mănăstire este Galata. Cf. *Călători*, VII, p. 352-353 și 357.

27. *Călători*, VII, p. 357.

28. Despre Sfinții Trei Ierarhi vezi: *Monumente...*, p. 287-297; N. Stoicescu, *Bibliografia monumentelor feudale din Moldova*, p. 604-606; Nicolae Grigoraș, *Biserica Trei Ierarhi*, București, 1968.

29. *Călători*, VIII, p. 158-163; Panaitescu, p. 79-81.

30. Panaitescu, p. 94. La Baia existau: biserica Albă, cu hramul Sfântul Gheorghe, înălțată de Ștefan cel Mare, după lupta de la Baia (1467) și biserica Adormirea, ridicată de Petru Rareș în 1532. Cf. *Monumente...*, p. 151 și 181; N. Stoicescu, *Bibliografia monumentelor feudale din Moldova*, p. 1064-1065.

31. *Călători*, VIII, p. 184; Panaitescu, p. 97. Este biserica Sf. Gheorghe, despre care vezi: N. Stoicescu, *Bibliografia monumentelor feudale din Moldova*, p. 456-465; *Monumente* p. 155-162.

32. Panaitescu, p. 99.

33. *Călători*, VIII, p. 168 și 178; Panaitescu, p. 104.

34. *Călători*, VIII, p. 177; Panaitescu, p. 115.

35. *Călători*, VIII, p. 177; Panaitescu, p. 115.

36. *Călători*, VIII, p. 592; Panaitescu, p. 120.

37. *Călători*, VIII, p. 588; Panaitescu, p. 129.

38. Panaitescu, p. 131.

39. *Ibidem*, p. 136; Informația e inexactă. Cf. *Călători*, VIII, p. 593.

40. *Călători*, VIII, p. 594; Panaitescu, p. 137; Ioasaf Ganea, *Toaca în cultul Bisericii Ortodoxe Române. Semnificația și importanța ei*, în „*Biserica Ortodoxă Română*“, anul XCVII (1979), nr. 1-2, p. 89-96.

41. Panaitescu, p. 142; Nicolae Costin, *Letopisețul Țării Moldovei de la zidirea lumii până la 1709 și de la 1709 la 1711*, Iași, 1976, p. 339-340.

42. *Călători*, VIII, p. 598-599; Panaitescu, p. 145.

43. Panaitescu, p. 166-168.

44. *Ibidem*, p. 171.

45. *Ibidem*, p. 172.

46. *Ibidem*, p. 173-174.

47. *Ibidem*, p. 152-153.

48. *Ibidem*, p. 211; N. Stoicescu amintește la Galați: mănăstirea Mavrodolu (Adormirea), atestată la 1685, reconstruită de C. Duca (1700-1703), care o închină mănăstirii Mavrodol; biserica Precista, închinată la 1647 mănăstirii Vatoped și mănăstirea Sf. Gheorghe

(1664-1665) închinată Sfântului Mormânt. Acestea puteau găzdui pe solii poloni. Vezi: N. Stoicescu, *Bibliografia monumentelor feudale din Moldova*, p. 449-501.

49. Panaitescu, p. 200.

50. *Ibidem*, p. 236.

51. *Ibidem*.

52. *Ibidem*, p. 249.

53. *Ibidem*, p. 250.

54. Pr. prof. Mircea Păcurariu, *op. cit.*, p. 266 și Arhim. Ciprian Zaharia, *Iosif I Mușat, întâiul mare ierarh român*. Editura Episcopiei Romanului și Hușilor, 1987, p. 128-143, care socotește canonizarea și mutarea moaștelor Sfântului Ioan cel Nou la Suceava în anul 1415.

55. Panaitescu, p. 250.

VIAȚA BISERICESCĂ ÎN MITROPOLIE

RECONCILIAREA — UN DAR SFÂNT ȘI O LUCRARE GREA SCURTĂ EVALUARE A ADUNĂRII DE LA GRAZ

Între 23-29 iunie 1997, a avut loc la Graz, în Austria, a II-a *Adunare Ecumenică Europeană*, care a întrunit 700 delegați oficiali ai Bisericilor Catolice, Ortodoxe, Protestante și Anglicane din întreaga Europă, precum și peste 10.000 de participanți acreditați, iar în fiecare zi s-au prezentat la Graz peste 3000 noi vizitatori și pelerini. A fost cea mai mare adunare ecumenică europeană acum la sfârșit de secol.

Adunarea a fost organizată împreună de către Conferința Bisericilor Europene și Consiliul Conferințelor episcopilor catolici din Europa. Din România au participat delegați ai Bisericilor: Ortodoxă, Romano-catolică, Luterană și Reformată. Delegația Bisericii Ortodoxe Române a fost condusă de I.P.S. Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei.

Numărul participanților din diferite țări europene a variat foarte mult de la o țară la alta. Din acest punct de vedere, cel mai mare număr de participanți dintr-o țară a fost cel al românilor, și anume peste 1200 de participanți. Faptul a surprins în mod plăcut.

1) Așadar, prima remarcă în evaluarea noastră este tocmai constatarea că într-o vreme în care se vorbește de criza ecumenismului, *totuși românii, în special tinerii, se arată ecumenici*. Cum se explică aceasta? În primul rând, românii nu doresc să mai trăiască în izolare: apoi, prin însăși constituția lor spirituală, românii au vocația dialogului dintre Răsărit și Apus. Cele două întâlniri naționale ale românilor la Graz, în mare majoritate ortodocși și greco-catolici, s-au desfășurat într-o atmosferă caldă, frumoasă, aproape frățească, desigur mult diferită de atmosfera de acum din țară, foarte tensionată. Cele două întâlniri naționale ale românilor la Graz au fost co-prezidate de I.P.S. Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, și de Episcopul greco-catolic de Oradea, P.S. Virgil Bercea. Momente-simbol acolo pentru o speranță de

reconciliere acasă? Poate, atmosfera generală de acolo, tema adunării, rugăciunile și meditațiile biblice, toate au contribuit la o deschidere sufletească deosebită!

2) Adunarea a fost bogată în abordarea diferitelor probleme ale Europei de azi: căutarea unității vizibile, dialogul între religii și culturi, implicarea Bisericilor în opera social-filantropică, reconcilierea între etnii și state, implicarea creștinilor în rezolvarea problemelor legate de mediul înconjurător, împărțirea echitabilă a resurselor, noi mișcări și secte religioase în Europa, problema rasismului și a xenofobiei etc.

3) Adunarea a fost bine organizată din punct de vedere practic: conferințe, ateliere tematice, auditorii, expoziții, locuri de rugăciune în comun și pe diferite confesiuni, cu posibilitatea de a servi masa de seară, concerte muzicale în diferite piețe ale orașului, programe pentru copii și tineret etc.

4) Adunarea de la Graz a scos în evidență faptul că reconcilierea și unitatea între Biserici în Europa sunt un ideal frumos, dar și o lucrare grea. Faptul că Prea Fericitul Alexei II, Patriarhul Rusiei, nu s-a mai întâlnit cu Sanctitatea Sa Papa Ioan Paul al II-lea la Viena și faptul că Sanctitatea Sa Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului, nu a mai participat la adunarea de la Graz, anulându-și vizita oficială în Austria, au umbrit mult atmosfera luminoasă a adunării consacrată tocmai reconcilierii!

De asemenea, oratorii ortodocși din Europa răsăriteană, în frunte cu Patriarhul Moscovei și cu Sanctitatea Sa Karekin II, catolicosul suprem al armenilor, au deplâns la Graz prozelitismul pe care-l practică printre ortodocșii din Europa răsăriteană unele Biserici sau unele grupări creștine occidentale.

În plus, vestea retragerii Bisericii Ortodoxe a Georgiei din organizațiile creștine internaționale: Consiliul Ecumenic al Bisericilor și Conferința Bisericilor Europene, sub presiunea unor grupuri conservatoare din Georgia, a făcut și mai clară imaginea dificultăților existente pe calea apropiierii între Biserici și cooperarea lor în Europa. Afirmarea libertății și cultivarea unității de credință și de acțiune sunt azi imperative evidente, dar dificil de menținut împreună!

Adunarea de la Graz a arătat că a trecut timpul visurilor idealiste în privința realizării rapide a unității creștine. Pe de altă parte, ea a fost, totuși, un semn de speranță, deși marcat de realismul crucii eforturilor dificile pentru a birui păcatul dezbinării și al lipsei de iubire între creștini.

Adunarea de la Graz a arătat nu numai că reconcilierea între diferite confesiuni creștine este dificilă, ci și că uneori în interiorul aceleiași Biserici, chiar și în Ortodoxie, slăbește înțelegerea și comuniunea frățească. În Occident, tensiunea dintre liberalism și conservatorism, dintre mentalitatea secularizată și religiozitatea crispată ia forme acute. Secularismul relativizant este o tentație crescândă. Lui i se opune adesea o religiozitate intolerantă și chiar sectară. De aceea, criza ecumenismului este nu atât o criză de diplomatie inter-confesională, cât reflexul crizei spirituale a civilizației contemporane: fragmentarea interioară și dezintegrarea spirituală a omului de azi. Fenomenul este complex și necesită o

analiză duhovnicească atentă și profundă.

De aceea, criza ecumenismului de azi trebuie studiată în contextul crizei spirituale profunde a acestui sfârșit de veac în care drama libertății fragmentate, a viciei persoanei și a societății se învecinează, în mod paradoxal, cu dorul după o identitate consolidată nu atât în ceea ce oferă prezentul, ci fie în căutarea originilor (tradiției), fie în inovația radicală, adesea sincretistă și confuză.

Așadar, o alternativă la ecumenismul de azi nu poate fi decât un ecumenism mai bun, care înseamnă o spiritualitate creștină mai matură și mai aprofundată. Speranța vine din adevăr și sfințenie. Iar sfințenia vine din pocăință sinceră și din apropierea de Dumnezeu.

Criza de azi ne cheamă să ne apropiem mai mult de Hristos. Cât timp ecumenismul a avut ca centru focalizator taina Persoanei lui Hristos, el a fost mai puternic și mai convingător. Mărturisirea comună a lui Hristos a fost idealul și etosul marilor personalități ecumenice, cât și ortodoxe. Când aceasta a fost însă trecută pe plan secund de problematica politico-socială, s-a stabilit și idealul pentru unitate și entuziasmul pentru social. De fapt, numai în Hristos cosmosul poate fi perceput ca unificat. Fără legătura intimă cu Hristos, omul nu poate avea în raport cu lumea decât o experiență a fragmentării interioare.

De aceea, șansa unică a revigorării mișcării ecumenice nu este căutarea vre-unei noi ideologii de unitate sau unioniste de tip antropocentric și cosmocentric, confesionalist sau universalist, ci reafirmarea inteligentă și intensivă a centralității lui Hristos, adevăratul izvor al reconcilierii și al unității creștine. Numai El, Care ne-a împăcat cu Dumnezeu, ne poate face cu adevărat slujitori ai împăcării, atunci când Duhul Lui locuiește în noi.

† Daniel.

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

PREA FERICITUL PĂRINTE PATRIARH TEOCTIST OASPETE DE SEAMĂ AL ARHIEPISCOPIEI TOMISULUI

În perioada de început a lunii august din acest an, Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române s-a aflat în probleme pastorale și administrative ale Bisericii, la Mănăstirea Sfânta Maria din Techirghiol, județul Constanța.

În drum spre reședința patriarhală din București, Prea Fericirea Sa a binevoit să poposească, pentru prima dată, la mănăstirea „Sfântul Apostol Andrei” din preajma localității Ioan Corvin unde a propovăduit Sfântul Apostol Andrei, cel dintâi dintre Apostoli, chemat la slujba apostolică de Mântuitorul nostru Iisus Hristos.

În ziua de Duminică, 11 august, după oficierea Sfintei Liturghii la Mănăstirea Sfânta Maria din Techirghiol, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, însoțit de Înalț Prea Sfințitul Arhiepiscop Lucian al Tomisului, a poposit la Mănăstirea Peștera Sfântului Apostol Andrei.

Potrivit tradiției, glasul clopotelor au vestit sosirea Prea Fericirii Sale iar starețul mănăstirii — P. Cuv. Protosinghel Ierom. Oană Neagu Neofit împreună cu soborul și frații din mănăstire, însoțiți de numeroși credincioși ce au participat la Sfânta Liturghie, l-au întâmpinat cu fiască dragoste.

În atmosfera de intonare a imnului patriarhal, pășind cu fiori de evlavie rebătătoritele cărări sfințite de pașii Sfântului Apostol Andrei și uceniciei săi, Părintele Patriarh s-a oprit în fața acestei monumentale Peșteri care constituie cel dintâi locaș natural de rugăciune din țara noastră.

Privirile sorb priveștiștea iar fiorul sacru pătrunde în profunzimea sufletului. Intrând înăuntru peșterii suntem cuprinși de emoție cântând troparul Sfântului Apostol Andrei și alte rugăciuni.

În locul cel mai tainic, pe Sfântul Prestol se află Sfânta Evanghelie. Prea Fericitul Părinte Patriarh consemnează pe paginile Sfintei Evanghelie, cu emoție unică, momentul închinării și referă în scurte expresii, însemnătatea locului.

Privind cu atenție interiorul Peșterii, momentul devine și mai emoționant. Acum, Înalț Prea Sfințitul Arhiepiscop Lucian a prezentat Părintelui Patriarh interiorul Peșterii arătând lucrările efectuate începând din anul 1989 când s-a înălțat turla deasupra peșterii, s-a amenajat fațada acesteia, constituindu-se astfel o adevărată biserică cu turlă, catapeteasmă și cele necesare săvârșirii Cultului divin.

Aici, în interiorul Peșterii, unde a vibrat cuvântul Apostolului Andrei și unde ecoul învățaturii sale dăinuie peste veacuri, Părintele Patriarh a vorbit celor prezenți un înălțător.

bogat și mișcător cuvânt despre importanța Peșterii Sfântului Apostol Andrei pentru Biserica Ortodoxă Română, pentru poporul român și pentru creștinătatea întregii Europe. Prea Fericirea Sa adresându-se cu emoție celor de față a spus: „Sunt bucuros că mă aflu în vizită în aceste zile, în Arhiepiscopia Tomisului, ca oaspete al Înalț Prea Sfințitului Arhiepiscop Lucian.

Am luat cunoștință în mod nemijlocit de realitățile vieții religioase ale credincioșilor din această parte a țării noastre, ținutul Dobrogei, pe unde a pătruns la străbunii noștri, care, desigur, așteptau și ei venirea unui mântuitor, — cuvântul Evangheliei Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Ținut binecuvântat de lumina și căldura soarelui, dar, mai mult decât atât, ținut unde au trăit și trăiesc buni creștini, binecuvântați de lumina Evangheliei Mântuitorului nostru Iisus Hristos, adusă aici de Sfântul Apostol Andrei.

Pătruns de fiorul credinței noastre, pășesc cu evlavie sfântă acum, pentru prima dată în această mănăstire ce păstrează numele Sfântului Apostol Andrei.

Ne aflăm, cu ajutorul lui Dumnezeu, chiar în interiorul acestei peșteri, unde a poposit, s-a adăpostit, s-a rugat, a săvârșit „Frângerea Pâinii“ — adică Sfânta Euharistie, un ucenic al Mântuitorului Hristos în persoana Sfântului Apostol Andrei.

Aici, el, cu ucenicii săi de seamă, Andrei Apostolul lui Hristos, a făcut cunoscut celor ce trăiau în aceste ținuturi — străbuni ai noștri — Cuvântul Mântuitorului Hristos.

Această sfântă Peșteră numită „a Sfântului Apostol Andrei“ este primul lăcaș natural de rugăciune de pe cuprinsul patriei noastre. Prezența Sfintei Peșteri aici este o mărturie istorică, este doada Apostoliei Bisericii noastre.

Fără ca aici, fără această peșteră, ca document de netăgăduit, de nestrămutat — statornic în veci — ca și coastă — mădular — în trupul pământului străbun — creștinismul românesc nu s-ar putea dovedi ca fiind de sorginte apostolic.

Sunt și mai multe mărturii — documente istorice despre realitatea vieții creștinești din primele veacuri în sânul neamului nostru, dar Peștera Sfântului Apostol Andrei este însăși piatra de temelie a tuturor acestor peceți.

Sfântul Apostol Andrei, care s-a învrednicit ca cel dintâi să fie chemat la apostolat, el a fost acela care i-a vestit și lui Petru că L-a găsit pe Mesia cel prezis de profeți și așteptat de oameni. Întâietatea în apostolat o are, de fapt, Sfântul Apostol Andrei.

De această întâietate s-au bucurat — în duhul smerenici, străbunii noștri întru ascultarea Evangheliei Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Acesta este temelul demnității și identității noastre ca români și creștini în același timp.

Multe popoare din Europa și din lume ar dori să aibă astfel de mărturii de credință, așa cum se află aici, la noi, Peștera Sfântului Apostol Andrei.

De aici, Cuvântul Mântuitorului Hristos s-a răspândit prin ucenici și a luminat în tot ținutul carpato-danubiano-pontic locuit de români, rodind din belșug.

Flacăra credinței în Hristos s-a extins încât s-a statornicit în acele vetre de temeinică viață creștinească, așa cum sunt: Mitropolia de la Tomis, Mitropolia de la Vicina și în alte centre episcopale aparținătoare acestor mitropolii, adică Tomis și Vicina.

În vremurile cele de demult ale sec. II, III, IV, flacăra credinței a rodit în jertfele sfinților mucenici pe întregul pământ dobrogean, așa cum, din cuviincioasă recunoștință, amintim pe Sf. Mc. Emilian din Durostorum, Sf. Mc. Darie și Isiche, Sf. Nicandru și Marcian, Sfinții Pancrate și Valentian, Sf. Mc. Zotic, Filip, Kamasis și Atal de la Niculițel, Sf. Mc. Epictet și Astion de la Halmiris — Dunăvățul de astăzi și mulți alții. Frățiile veastre cunoașteți toate acestea.

Suntem datori să păstrăm cu sfințenie comoara credinței, ca pe mărgăritarul cel mai de preț. Să scoatem în relief roadele credinței, faptele bune prin care ne unim și ne înfrățim unii cu

alții în fața lui Dumnezeu.

Ca o considerare a acestui unic moment din viața mea, ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române și părinte duhovnicesc al tuturor fraților mei, românii ortodocși de pretutindeni, ca mărturie pentru posteritate, las scris pe pagina Sfintei Evanghelii: „*La invitația Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Lucian, am poposit aici pe urmele Sfântului Apostol Andrei. Părintele sufletește al poporului român — sădător în istorie de martiri și de spiritualitate creștină universală. Binecuvintează Doamne, pe părinții, frații și credincioșii care au reaprins candelă luminii Sfântului Apostol Andrei*” — astăzi 10 august 1997.

Vedem că în acești ani de deplină libertate și trăire creștină, Peștera Sfântului Apostol Andrei a revenit la măreția și importanța ei pentru Biserica Ortodoxă Română.

S-a adăugat această fațadă care este ca și o impunătoare catapeteasmă pe întinsul platou din fața Peșterii — un platou ospitalier ca o prispă de casă moldovenească — imagine la care se adaugă și aceea a unci frumoase turle ieșită din stânci, ce oferă adevărata podoabă caracteristică Bisericii, pe care creștinii veniți la rugăciune să le privească în atmosfera unci adevărate ctitorii apostolice.

Vedem în același timp, în fața noastră, în preajma Peșterii, noua biserică — adevărată catedrală — în construcție, atât de necesară pentru mulțimea credincioșilor veniți aici, din sete pentru Dumnezeu, în acest loc binecuvântat de Sfântul Apostol Andrei.

Mă aflu plăcut surprins să văd lângă peșteră, în cealaltă parte, deja construit paraclisul mănăstirii, pus sub ocrotirea „Acoperământului Maicii Domnului”. Aici este locul de rugăciune zilnic pentru obștea mănăstirii. Vedem chiliile necesare viețuitorilor, spații pentru administrație, arhondaric pentru credincioși și alte spații necesare mănăstirii. Toate acestea construite în acești câțiva ani, sub directa preocupare a Î.P.S. Arhiepiscop Lucian.

Împreună cu părintele stareț, protosinghelul Neofit, se află obștea călugărilor, majoritatea tineri.

Împărtășindu-vă tuturor viețuitorilor de aici experiența de vechi călugăr, trăit de mic în mănăstire, vă spun fraților, că viața de monah este un urcuș greu, dar ușor în Hristos. Voturile călugăriei cer monahului stăpânire de sine, efort continuu spre desăvârșire.

Ca să mă refer la ceea ce înseamnă „ascultarea” în mănăstire, amintesc, doar, de acel ucenic, novice, care, voind a rămâne în viața călugărească, a fost pus la încercare. A fost trimis să planteze varză și alte asemenea legume atât de necesare vieții mănăstirii. Iată concluzia: tăcerea voici, rugăciunea neincetată, ascultarea față de Biserică și de starțul mănăstirii. Viața monahală înseamnă urcuș, nevoităță spre desăvârșire.

Observ, deasemeni, în jurul nostru mulți credincioși, frați și surori, tineri și chiar copii veniți astăzi, în pelerinaj la această mănăstire. După vorbă și port îmi dau seama că sunteți între dumneavoastră și unui din alte îndepărtate zone ale țării.

Consider că aveți cu toții, ca și mine, — sfântă dorință de a veni și a vă închina lui Dumnezeu și în acest loc sfințit prin prezența și activitatea Sfântului Apostol Andrei.

Iată, acum, aplecându-mi genunchii inimii în fața Sfântului Prestol în paraclisul închinat în cinstea „Acoperământului Maicii Domnului”, înălțat de curând și târnosit în anul de grație — 1995 — în prezența multor pelerini. mă bucur să fie alături de mine mulți școlari veniți aici ca pelerini cu părinții lor. Las expresia trăirii mele pe pagina Sfintei Evanghelii — Cuvântul Domnului păstrat pe acest Prestol: „*Binecuvintează Doamne pe viețuitorii și osteniitorii acestei mănăstiri*”.

În același timp, sunt deosebit de bucuros văzând prezența dumneavoastră, a tuturor în jurul acestui „Prestol apostolesc”.

Vă binecuvântăm pe toți și ne rugăm ca Dumnezeu să reverse harul Său în inimile

dumneavoastră, în toți cei ai familiilor și caselor dumneavoastră.

De aici, de la Peșteră, Părintele Patriarh, înconjurat de viețuitorii mănăstirii și credincioși, a vizitat apoi paraclisul mănăstirii, nou construit și terminat în anul 1995 — sfințit la 1 octombrie.

Pe paginile sfintei Evanghelii din paraclisul închinat Acoperământului Maicii Domnului, Prea Fericirea Sa a lăsat gândurile sale de binecuvântare pentru mănăstire și viețuitorii ei.

Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Lucian a prezentat Prea Fericitului Părinte Patriarh realizările pe plan duhovnicesc și administrativ în mănăstire arătând faptul că în acci câțiva ani a fost amenajată Peștera, a fost construit corpul de clădiri unde se află stăreția și trapeza, încă un corp de chilii pentru călugări, acest frumos paraclis unde se oficiază acum cultul divin, biserica mare în construcție și altele.

Împărtășind părintești binecuvântări, aprecieri și încurajări, Prea Fericitul Părinte Patriarh, însoțit de Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Lucian s-a despărțit vremelnic — cu dragoste părintească, de viețuitorii acestei sihăstrie, mărturisind plăcerea de a reveni pe acest loc sfânt unde a petrecut o vreme unul din Apostolii Domnului.

Pelerinajul Prea Fericirii Sale s-a continuat la mănăstirea Dervent, spre sudul Dobrogei, la o distanță de 40 km.

Aici, în mod cu totul neașteptat, Prea Fericitul Părinte Patriarh a fost întâmpinat de o altă mulțime de credincioși sosiți aici pentru rugăciune și ușurare sufletească, înconjurând pe starețul mănăstirii, Prea Cuviosul Părinte Avram Gheorghe, împreună cu soborul și frații din acest așezământ monahal.

Sosirea neașteptată a Prea Fericirii Sale a surprins pe pelerini veniți într-un număr mare în acea duminică din ultima lună de vară. Bucuria momentului a devenit înălțătoare și a fost exprimată prin glasul semnificativ al clopotelor dar și prin glasul inimilor care cântau imnul patriarhal. Biserica mănăstirii a devenit neîncăpătoare față de numărul mare al credincioșilor spre această mănăstire dar și spre însemnătatea actuală a mănăstirilor în viața spirituală românească.

Simțind însetarea duhovnicească a monahilor și a credincioșilor pentru „cuvântul de folos spre zidire sufletească”, Prea Fericitul Părinte Patriarh a rostit un semnificativ și profund cuvânt de învățătură, din care menționăm:

„Temeiul credinței noastre îl constituie Învierea Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Femeile mironosițe s-au învrednicit primele a constata Învierea Domnului. Sfântul Evanghelist Luca descrie cum îngerul Domnului a zis femeilor: „Nu vă înspăimântați! Căutați pe Iisus Nazarineanul cel răstignit? A înviat! Nu este aici. Iată locul unde L-au pus. Ci duceți-vă de spuneți ucenicilor Lui și lui Petru că merge în Galileea mai înainte de voi, acolo Îl veți vedea, după cum v-a spus” Marcu 16, 6-7.

Îngerul Domnului — prin femeile mironosițe, trimite pe ucenici în Galileea unde vor vedea pe Iisus înviat. Galileea este „Biserica”. Drumul spre Galileea este calea spre Biserică. Galileea unde ucenicii L-au întâlnit pe Mântuitorul înviat este sufletul nostru în care avem certitudinea Învierii lui Hristos — locul tainic al sufletului unde exprimăm credința în Iisus înviat. Galileea este fiecare Biserică, fiecare mănăstire pentru că în Sfânta Liturghie trăim, nu tânguirea în fața mormântului gol ci trăim întâlnirea cu Mântuitorul Hristos înviat. Calea până la Galileea este „calea către inima noastră”. Galileea este locul unde se descoperă Iisus înviat, este Biserica dar este și sufletul nostru. Slava lui Dumnezeu se descoperă în Biserică,

sălășluiește în Biserică, în sufletul nostru.

Glasul îngerului îndemnând: „Mergeți în Galilea!“ este îndemnul: „Mergeți la Biserică!“. Un asemenea loc al întâlnirii noastre cu Hristos este și Peștera Sfântului Apostol Andrei, precum și această mănăstire în care ne aflăm — mănăstirea Dervent — loc ce la rândul său s-a bucurat, la acea vreme, de binecuvântarea Sfântului Apostol Andrei.

Viețuind în aceste ținuturi binecuvântate de Dumnezeu, cei între sfinți străbuni ai noștri, Sfântul Ioan Casian, Sfântul Gherman, Sfinții Ierarhi tomitani Bretanion și Teotim, Sfântul Dionisie smeritul, călugării sciți, mulțimi de mucenici și cuvioși trăitori pe pământul Dobrogei, au aflat pe Mântuitorul Hristos și L-au mărturisit și au trăit în chip adevărat credința în El.

Astăzi, dreapta credință este pândită și amenințată la fiecare pas. Valorile creștine sunt pângărite prin patimi care degenerază pe om ducându-l la pierderea demnității.

Dreapta credință este falsificată prin activitatea sectelor — pentecostali, mormoni, martorii lui Iehova, și alții.

Acțiunile prozelitiste ale sectelor sunt chemări înșelătoare.

Este foarte dureros că unii români s-au lăsat prinși în mreaja prozelitistă a sectelor încât merg la adunările sectanților. Unii se lasă atrași de bani, alții se lasă atrași de anumite ajutoare, sau prin sfaturi înșelătoare. De aceea vă îndemnăm pe dumneavoastră, părinți, mame, tineri, nu vă lăsați atrași de aceștia, nu vă îndepărtați de viața bisericească ortodoxă tradițională.

Noi ca români avem și păstrăm credința apostolică și nu o vom lepăda ca să nu ne pierdem demnitatea și identitatea noastră.

Din păcate câte unii își pierd demnitatea credinței și chiar demnitatea umană, lăsându-se robiți de patimi, petrecându-și viața în locuri de necinste. Sunt și mame care săvârșesc păcate de moarte. În loc să dea naștere la prunci buni și sănătoși, atentează la propria sănătate și chiar întrerup viața.

Tripul omenesc este zidit de Dumnezeu și pe tot parcursul vieții trebuie păstrat curat. Abuzurile — de tot felul — desfigurează chipul lui Dumnezeu din om, îl duc la decădere.

A trăi după voia lui Dumnezeu în Biserică, înseamnă a ne menține la demnitatea de fii ai lui Dumnezeu.

Lupta pe calea dreptei credințe este grea pentru noi toți, fie că trăim în lume, în viața socială, fie că trăim în mănăstire. Monahii se roagă pentru toți creștinii și în același timp luptă cu tot felul de ispite și înfruntă grele primejdii.

În aceste „curți frumoase ale Duhului Sfânt — care sunt bisericile și mănăstirile“, Dumnezeu rouează viața noastră cu ploile harului Duhului Sfânt, prin Sfintele Taine.

Aportul Bisericii, privind revigorarea vieții spirituale românești, se evidențiază în primul rând prin faptul că astăzi „Religia“ constituie în școală „obiect de studiu“, fiind considerată în rândul celorlalte materii de învățământ. De dorit este ca toți copiii să studieze Religia, inclusiv clasele de liceu.

Având în vedere complexitatea și diversitatea problemelor în contextul actual, vă îndemn pe toți preoții, mame, părinți, profesori, directori de școli, să vă păstrați tăria cugetului. Îndemnându-vă pe toți cei prezenți și pe toți fiii Bisericii strămoșești la unitate în credință, solidaritate, în înfăptuirea din fiecare parohie și la trăirea prin fapte a evlaviei, unitate care va conduce la realizări mai mari și mai frumoase din punct de vedere religios în Biserică, spre folosul tuturor semenilor.

Reorganizarea vieții mănăstirilor din Arhiepiscopia Tomisului — în acești ani de după '89 — când s-au reactivat vechile mănăstiri și s-au construit altele noi, dintre care amintim mănăstirea Peștera Sfântului Apostol Andrei, Schitul Sfânta Elena de la Mare și chiar

mănăstirea Derwent, cu frumoasele lor chilii și așezări gospodărești, constituie rodul credinței și evlaviei credincioșilor și a călugărilor — mai cu seamă — sub îndrumarea părintească a Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Lucian, și ni se înfățișează ca modele de viață creștin-ortodoxă în țara noastră.

Dumnezeu să vă binecuvinteze și să vă ocrotească neîncetat“.

După toată cuviința și smerenia, Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Lucian luând cuvântul a mulțumit Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist pentru osteneala de a vizita și a binecuvânta strădaniile depuse întru propășirea vieții religioase din străvechiul pământ al Dobrogei — Scythia Mică de altădată.

În scurtul popas petrecut la mănăstirea Derwent, Prea Fericirea Sa s-a întreținut cu obștea călugărească, cu credincioșii aflați la mănăstire, cărora pe lângă frumoase cuvinte de îndemn le-a înmănat și atenții — iconițe și cruciulițe.

De aici Prea Fericirea Sa s-a îndreptat spre așezarea Ostrov de Constanța, admirând istoricele așezări pe unde altădată străbuni ai noștri au învățat și au propovăduit cuvântul lui Dumnezeu până la martirium — Sfântul Mucenic Emilian de Durostorum, Sfântul Mucenic Dasie, Sfântul Isichie, Sfinții Nicandru și Marcian, Sfinții Pasirate și Valention, și mulți alții.

De pe aceste locuri sfințite cu jertfele și sângele atâtor martiri, trecând prin apropierea vechii cetăți a Durostorumului, Prea Fericirea Sa Teoctist, Patriarhul tuturor românilor de pe întinsul apelor Dunării, binecuvânta, de pe vasul plutitor ce traversa Dunărea, pe slujitorii și credincioșii rămași, care l-au însoțit până la malul Dunării — vechiul Istru.

† Lucian,
Arhiepiscopul Tomisului

**BISERICA, SPAȚIUL REVELAȚIEI
RESFINȚIREA BISERICII PAROHIEI
SFÂNTUL ILIE - GRANT,
PROTOIERIA I CAPITALĂ, DE CĂTRE
PREA FERICITUL PĂRINTE PATRIARH TEOCTIST**

Pe terenul donat de un enoriaș, — aproape de locul pe care după cum spune tradiția, a existat în vechime un mic schit — în zona Grant — Caracași azi inima cartierului Crângași — a început să se ridice, la începutul secolului al XX-lea biserica cu hramul *Sfântul Ilie — Grant*. Datorită condițiilor istorice, dar mai ales modestiei enoriașilor, sfântul locaș a fost ridicat în mai multe etape, din martie 1903 și până la 26 iulie 1918, slujba de tâmosire fiind săvârșită la 16 decembrie 1918 de către P.S. Arhiereu Vicar Meletie Gălățeanul delegat de către I.P.S. Mitropolit Primat Dr. Conon. Cutremurul din noiembrie 1940, bombardamentele din aprilie 1944, apoi din nou cutremurele din 1977, 1986 și 1990 au afectat în mod considerabil sfântul locaș.

După ani de jertfe, de griji și de tot atâtea împliniri minunate, ziua de prăznuire din acest an a Sfântului Prooroc Ilie a fost pentru slujitorii și credincioșii parohiei Sfântul Ilie — Grant un moment de aleasă și sfântă bucurie duhovnicească. La acest ceas de sărbătoare, marcând finalizarea lucrărilor de consolidare, reparații exterioare și interioare și de pictare a sfântului lăcaș, s-a aflat în mijlocul lor cu părintească dragoste, pentru a împreuna — trăi și a se bucura duhovnicește de această împlinire, însuși Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

La ora 9.00, Prea Fericirea Sa a pășit în sfântul lăcaș, — frumos îmveșmântat și luminat în haină de sărbătoare a noii picturi. Prea Fericirea Sa, ajutat de doi slujitori de la Catedrala Patriarhală, P.P.C.C.Diac. Nicolae Vladu și Diac. Vasile Ioana s-a îmbrăcat în sfințitele veșminte chiar în mijlocul credincioșilor, citind apoi rugăciunea de sfințire a apei și stropind cu aghiazmă pe binecredincioșii creștini prezenți. A urmat apoi ritualul bisericii: înconjurat de mulțimea de credincioși, ducând cu ei chiar icoane, asemenea D-lui Lt. Col. Ștefan Olteanu, membru al Consiliului parohial și ctitor de seamă al lucrărilor din ultimii ani, și de ceilalți preoți și diaconi slujitori, Prea Fericitul Părinte Patriarh a citit rugăciunile rânduite, a sfințit și pecetluit cu Sfântul și Marele Mir și cu semnul biruinței — Sfânta Cruce — zidurile exterioare ale bisericii, apoi cele interioare și catapeteasma.

Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul României a săvârșit în continuare Sfânta Liturghie în biserica resfințită. Răspunsurile liturgice au fost date cu multă măiestrie muzicală bisericească de un cor format din elevi de la școala de cântăreți bisericești din cadrul Seminarului Teologic Ortodox din București. La vremea cuvântului de învățătură, după împărțirea slujitorilor cu Preacuratele Taine ale Mântuitorului Hristos, P.C.Pr. Dumitru

Spoială — preot slujitor al parohiei Sfântul Ilie — Grant, — pe lângă învățătura Evangheliei Duminecii a V-a după Rusalii (vindecarea celor doi demonizați din ținutul Gadarei — Matei 8, 28-34) și pilda vieții, plină de credință, a Sfântului Prooroc Ilie Tesviteanul, ocrotitorul duhovnicesc al multor biserici românești, — a mărturisit bucuria cea mare a prezenței Întâistătorului Bisericii Ortodoxe Române.

P.C.Pr.paroh Vasile Bria, a mulțumit pentru venirea Prea Fericirii Sale în mijlocul credincioșilor parohiei și a arătat principalele momente ale istoriei bisericii Sfântul Ilie și situația anilor din urmă, când biserica s-a aflat multă vreme vitregită, neterminată și fără veșmânt iconografic. Cu ajutorul Bunului Dumnezeu, oameni credincioși și jertfitori, în frunte cu Dl. Lt. Col. St. Olteanu, au luat, încă din anul 1990, inițiativa de a pune în bună rânduială sfântul lăcaș, ceea ce a însemnat numeroase și costisitoare lucrări de consolidare, reparații exterioare și interioare, la turla și acoperiș, ca și pictarea sfântului lăcaș, lucrări finalizate chiar în cursul anului 1997.

Prea Fericitul Părinte Patriarh a adresat tuturor celor de față următorul cuvânt de învățătură:

„Iată, Dumnezeu a binevoit să ne ajute ca în ziua aceasta, când Mântuitorul Hristos a vindecat pe cei doi îndrăciți din ținutul Gadarei și în care, de asemenea, îl prăznuim pe slăvitul Prooroc Ilie, cel din Tesva Galaadului, — așa cum frumos a arătat în cuvântul său de învățătură părintele conslujitor Dumitru Spoială, — să trăim aceste clipe neînsemnat de frumoase, ale unci redeschiderii, ale unci resfințirii de biserici. Așa este rânduiala bisericăscă, ca atunci când sfântul locaș de rugăciune, „*Casa lui Dumnezeu*”, este reparată, când i se fac lucrări deosebite, cum este această frumoasă pictură, arhiereul locului să săvârșească slujba de resfințire, pentru că în timpul lucrărilor care se fac, lucrează diferiți meșteri și pictori, de toate felurile, care, poate, așa cum spune rugăciunea, au greșit cu ceva în biserică: fie cu vorbe, fie cu gesturi, fie într-un alt chip, săvârșind „*oarecare lucruri necuviincioase care ar aduce vreo întinăciune sfintei Tale biserici*”. Și aceasta pentru că în sfânta biserică intră numai cei pregătiți, sufletește și trupește, iar în sfântul altar numai preoții, și accia îmbrăcați în sfințitele veșminte, preoțești sau arhierești.

L-am ascultat pe părintele consilier Vasile Bria — fost consilier la Arhiepiscopia Bucureștilor, precum și pe părintele Covercă, făcând parte dintr-o generație de teologi atât de dragă mie, aceea a tinerilor studenți de acum patru decenii, pe vremea în care eram rector al Institutului Teologic din București, generația care a dat numeroși profesori universitari, doctori în teologie, slujitori de seamă și consilieri, asemenea celor doi aici de față, și multor alora, ca părintele Sabin Verzan, cel care ne-a părăsit de curând pentru a se muta la Tatăl cel ceresc — spunându-ne despre greutățile întâmpinate în timpul reparării acestui sfânt lăcaș. Vremuri grele a străbătut, de asemenea, și Biserica noastră. Și cu toate acestea credința nu s-a distrus, ci mai mult, a înflorit, prin smerenie, cu recunoștință față de Dumnezeu, prin jertfele pe care le-a dat Biserica prin ierarhii, preoții și credincioșii ei, prin profesorii de teologie sau de alte discipline, prin oamenii de rând, simpli dar curați sufletește și mărturisitori ai dreptei credințe, prin toți cei care au fost în închisori sau au murit. Dumnezeu nu ne-a uitat nici o clipă! Lumea credinței s-a păstrat biruitoare, străbătând în sufletele noastre și împreună cu noi deșertul celor patruzeci și cinci de ani de comunism ateu. Și am avut din 1990 încoace posibilitatea de a ne face datoriile noastre firești: organizatorice, gospodărești, misionare, de ajutorare și filantropic creștină; acestea din urmă, ca și celelalte, în mare parte, nu se puteau face înainte, sub regimul totalitar comunist. Săvârșeam atât cât se putea, în interiorul bisericii ca locaș de cult și în interiorul vieții bisericăști, altorii în casele credincioșilor. Dar preoții nu puteau pătrunde în spitale, în orfeline, în unitățile militare, în școală, acolo unde suferința sau nevoia sufletească

o cerea, așa cum facem astăzi peste tot în țara noastră. Mai mult, așa cum bine știți, credința în Dumnezeu și mărturisirea ei, slujirea la altar sau la strana bisericii, deveneau piedici de neîntrecut pentru copiii și tinerii studioși în dorința lor de a urma o facultate. Cu toate acestea, au fost în vremurile acelea mulți „*prooroci*” asemeni Sfântului Ilie. Curajul lui Ilie în fața lui Ahab și a Izabelei, ce duceau o viață destrăbălată, plină de abuzuri, de lăcomie, a fost curajul Bisericii, prin slujitorii și credincioșii ei, în fața celor ce voiau să se facă pe sine mai presus de Dumnezeu. Acești slujitori și credincioși s-au împărtășit din pildă de curaj și îndrăzneală a lui Ilie Proorocul... Și chiar dacă au plătit acestea fie cu ani grei de temniță, fie cu sângele și viața lor, fie în alte feluri de jertfire, ei rămân și vor rămâne pururea în sufletele noastre, și-i vom pomeni mereu, căci Biserica, în memoria ei dumnezeiască, îi păstrează pe toți acești creștini alături de cei aleși și sfinți ai lui Dumnezeu. Noi, creștinii dreptmăritori români, îi păstrăm în inimă, alături de sfinți, și pe cei care au încununat acest curaj, înfruntând gloanțele în zilele lui Decembrie 1989. Ei nu au murit ci au străbătut întinericul morții sălășluindu-se în lumina Taborului.

Proorocul Ilie, de la înălțimea staturii sale de vestitor al voii lui Dumnezeu și al dreptății dumnezeiești, de muștrător al abuzurilor, de postitor și rugător, și, întru toate, plin de viața îngerească pe pământ, s-a învrednicit și el de a vedea lumina cea necreată, împreună cu Moise. Acolo, pe muntele Tabor, așa cum vedem și în icoana Schimbării la Față a Domnului, alături de Mântuitorul Hristos, străjuiesc de o parte și de alta a Lui, în lumina cea de nedescris, Moise și Ilie. Ce mare taină este aceasta, ca cei doi prooroci ai Vechiului Testament să fie părtași Revelației dumnezeiești și să se împărtășească de lumina lui Hristos, pe care numai trei din cei doisprezece — Petru, Ioan și Iacob — au fost aleși să o întrevadă! De aceea, în evlavia poporului nostru, ca semn de cinstitie și evlavie, Sfântul Prooroc Ilie este prezent între ocrotitorii bisericilor noastre, mai mult decât alți sfinți, așa cum îl aflăm în hramuri și pe Sfântul Ioan Botezătorul, de asemenea din Vechiul Testament, cel care a încheiat șirul proorocilor, cel care s-a învrednicit, ca cel ce era „*inger în trup*”, să atingă cu mâinile sale omenești creștetul Stăpânului, în apele Iordanului.

Această lumină și aceste frumuseți de credință, iubirii mei, le păstrăm în Biserică, așa cum, veacuri de-a rândul, din neam în neam, am păstrat în tinda sfintelor locașuri nu numai Ortodoxia, dar și limba, tradițiile și cultura noastră românească. O cultură națională nu se naște dintr-o dată, la un anumit ceas al istoriei, ci se plămădește pas cu pas, treaptă cu treaptă, filă cu filă... În Apus, marile universități, începând cu secolul XI, condițiile sociale și economice, au născut și creat, mai ales în acest mileniu, o cultură deosebită, în toate domeniile ei de manifestare. Dar mai presus de toate aceste condiții, a existat liniștea istoriei, lipsa invaziilor și a pericolului asupra acestora, posibilitatea deci, de a zămisli, de a insista asupra cărților, cu scrieri de tot felul, asupra catedralelor, palatelor, asupra artelor, asupra culturii, în general. La gurile Dunării, în calea furiei cuceritoare a atătora, românul a înțeles că nimic nu se poate face fără Dumnezeu și nimic nu este ușor, ci presupune jertfă. Și L-a luat ca sprijin tare și apărare și nădejde, legându-se ființial de Biserică, dublându-și eforturile și jertfele, ctitorind și apărând tezaurul său spiritual. Iar Biserica, prin slujitorii ei, a fost mereu alături de popor, ca o făclie în vârf de munte, zidind împreună biserica sufletului întru nădejdea Învierii, dar și o cultură deosebită, demnă de o Europă și parte integrantă din cultura acestui continent.

Biserica Ortodoxă Română a trăit însușirile Bisericii, și pe plan național — pentru că este legată de pământ, de cultura națională, de istoria și specificul fiecărei țări — dar și pe plan universal, căci Biserica Ortodoxă Română deși este o Biserică Națională este și universală, în același timp, fiind ființial legată, prin Capul ei, Hristos, de celelalte Biserici Ortodoxe Naționale. De aceea, așa cum ați auzit, în unitate deplină, mărturisind aceeași credință, îi

pomenim și ne rugăm la Sfintele Liturghii pentru Întâistătătorii Bisericilor Ortodoxe, și, prin acestea, pentru ierarhii, preoții și credincioșii fiecăria în parte. Iată de ce iubiții mei, noi, Biserica Ortodoxă Română, credincioșii și slujitorii ei, nu ne simțim în afara Europei sau în afara unor granițe universale, omenești, ci suntem integrați pe deplin, prin identitatea noastră și prin contribuția pe care o putem aduce la această simfonică a popoarelor. Noi nu suntem o Biserică orientală, în sensul rău al cuvântului pe care ni-l atribuie sectanții sau rău-voitorii care nu cunosc și nici nu vor să cunoască Biserica. Noi suntem Biserica orientală, răsăriteană, pentru că în orient, în partea de răsărit a lumii, s-a născut Mântuitorul Hristos, „Răsăritul cel de sus”. În răsăritul lumii, în Locurile Sfinte, am dobândit mântuirea prin viața, activitatea, jertfa, moartea, învierea și înălțarea la cer a Mântuitorului; aici au avut loc Sinoadele ecumenice, cele șapte mari sinoade ale întregii creștinătăți, nedivizate, aici s-au scris cele mai mari pagini de duhovnicie, aici a înflorit martiriul pentru Hristos, a odrăslit monahismul și, în general, întreaga viață bisericească. Putem spune, deci, că și apusenii sunt, prin Hristos, răsăriteni, dar nu se poate spune că noi nu aparținem Europei sau lumii în general. Frumusețea duhovnicească a românilor este dată de acest mare dar de la Dumnezeu — de a fi latini, ca obârșie, dar ortodocși, ca credință. Nu toți înțeleg acest mare dar, această chemare deosebită făcută neamului nostru: de a avea, pe de o parte, o identitate cu adevărat europeană, iar pe de altă parte, o slujire și o mărturisire fidelă a învățaturii lăsate de Mântuitorul Hristos și de Sfinții Săi Apostoli, nepervertită de trecerea timpului, de interese omenești sau de alt fel. Cine nu vine aici, în sfânta biserică, într-un locaș ca acesta — ridicat sau înfrumusețat, ca atâtea alte biserici în Capitală și în țara noastră în ultima vreme — cine nu ascultă cuvântul ecteniei, rugându-se împreună cu noi, căci așa rostim „*Domnului să ne rugăm*”, cine nu privește sfințitele icoane cu ochiul credinței, pătrunzând pe calca luminată a învățaturii de credință, acela nu va putea înțelege Ortodoxia, aspirația ei de a-l înălța pe om pe verticală, spre Dumnezeu, neuitând și menirea lui pământească, chemările lui de la Dumnezeu, atât de încărcate de sens și valoare. Teologia este rugăciune și trăire. Credincioșii ortodocși sunt teologi pentru că se roagă, pentru că se spovedesc, pentru că se împărtășesc cu Sfântul Trup și Sfântul Sânge al Mântuitorului Hristos, fiind astfel în purura comuniune cu El, Domnul și Dumnezeul nostru, ca „*purători de Hristos*”. Cei care ne judecă numai la nivelul cunoștințelor dobândite din bibliotecă, cine se întemeiază pe filosofii și gândiri abstracte, aceia n-au cum să cunoască — sărmanii de ei! — lucrarea Duhului Sfânt; n-au de unde să înțeleagă și să cunoască ceea ce a văzut Ilie pe Tabor.

De aceea, Biserica, iată, ne prilejuiește această apropiere de Hristos, acest urcuș neincetat, cutremurător și plin de tainică împărtășire, către cel mai înalt pisc, către Taborul mântuirii noastre, către desăvârșirea desăvârșirilor. De aceea, pe pământul acestei țări, semănat cu sămânță plină de rod a Sfintei Evanghelii încă din vremea apostolică, au fost înălțate biserici și mănăstiri, pentru a ajuta urcușul nostru și al strămoșilor, schituri ca acela care, acum câteva veacuri, a existat în părțile acestea ale Crângașilor, aproape de apele Dâmboviței. A înflorit credința în Dumnezeu într-un neam de credincioși și de sfinți, de martiri și de eroi. Aceste valori nepieritoare, iubiții mei, trebuie puse la inima fiecăruia, spre neuitare, spre întărire, în clipele de ispită, spre a fi spuse mai departe copilașilor și tinerilor. Pentru că aceasta este imaginea noastră reală, cu care suntem de multă vreme în Europa, nu care apare uneori pe posturile străine de televiziune sau în diferite publicații: conflicte sângeroase, copii abandonăți, cerșetori, și multe altele. Desigur, acestea sunt problemele sociale, care ne frământă încă din primele clipe de după Revoluție și pentru care Biserica a luat deja măsuri — după puterile ei materiale și financiare — de ajutorare, de recuperare, de integrare în societate.

Iată pentru ce am ținut ca să fim împreună cu dumneavoastră, în această comuniune sfântă a noastră cu Hristos în Sfânta Liturghie, și să vă felicit pe toți, credincioși, prea cucernicii

slujitori ai acestui sfânt locaș — Părintele Vasile Bria și Părintele Dumitru Spoială — și mai ales pe binefăcători, care iată, încep să se nască, încep să se desprindă din ceata celor lacomi și insetați de bogăție, aducându-și aminte de Sfânta Biserică și de nevoile ei.

Trebuie să zidim însă și biserica cea mică, familiile noastră, fiecare în parte, având cu toții credință și curaj pentru a nu lăsa pătrunderea în ea a vreunui păcat mare sau strigător la cer. Nu trebuie să îngăduim hulirea lui Dumnezeu sau a Bisericii. Este mare păcat, un păcat împotriva Duhului Sfânt, și el vine de la sectanții de toate felurile în eforturile lor de prozelitism prin discreditarea Bisericii Ortodoxe.

Vă binecuvântează din toată inima, vă doresc sănătate — și dumneavoastră și celor pe care îi aveți acasă și nu au putut fi alături de noi în aceste clipe de bucurie. Transmiteți-le tuturor binecuvântarea noastră intru mărturia că Dumnezeu este cu noi, păstrând puternica credință în El.

Se obișnuiește, cu prilejul unui astfel de moment, ca Biserica să-și arate dragostea și prețuirea ei, oferind, ca semn al acestora, distincția „Crucea Patriarhală”, înființată de fericitul întru poménire Patriarh Miron Cristea, simbol al vieții noastre bisericești și românești. Căci poporul nostru a răbdat îndelungat crucea suferințelor de tot felul spre învierea neamului și Învierea de la sfârșitul veacurilor. Iar părintele paroh Vasile Bria, chiar dacă a fost consilier al Arhiepiscopiei Bucureștilor, doctorand în teologie și un distins preot, a avut de la Dumnezeu această bucurie de a primi crucea aceasta. Să o purtați cu sănătate!

Iubiții mei frați și părinți, cum ar putea oare să existe o zi mai frumoasă decât cea de astăzi? Sfânta Duminică, învierea lui Hristos; Sfântul Prooroc Ilie, pildă de credință; sfințirea bisericii, locașul mântuirii și sfințirii noastre. Păstrând în inimi ca pe o comoară frumusețea acestei zile, să rugăm pe acest „casnic și prieten” al Mântuitorului Hristos, Sfântul Prooroc Ilie, să împlinească cererile noastre, știind „că mult poate rugăciunea cea lucrătoare” (Iacob 5. 16). ↑

Prea Fericitul Părinte Patriarh a acordat apoi P.C.Pr. Vasile Bria și ctitor — DI. Lt. Col. Ștefan Olteanu și DI. Ilie Stanciu — distincția „Crucea Patriarhală”, în semn de apreciere a strădaniilor depuse în refacerea acestei sfinte biserici.

Diac. Nicolae Vladu

„CASEI TALE SE CUVINE SFINȚENIE, DOAMNE“ SFINȚIREA BISERICII FILIPESCU, DRAJNA DE JOS

După târnosirea bisericii „Sfânta Treime“ din cimitirul parohiei Drajna de Jos de către Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, la data de 27 august 1997, enoriașii acestei parohii au avut din nou prilejul să se bucure de strădania trudei lor prin sfințirea, de această dată, a bisericii Filipescu cu hramul „Sfântul Alexandru“ avându-l în mijlocul lor pe P. S. Teodosie Snagoveanu, Episcop vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, delegat al Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

Viața omenească pe teritoriul satului Drajna de Jos se pierde în epoca bronzului. În punctul „pe Vale“ a fost descoperit întâmplător un tezaur de bronz (vârfuri de sulii, topoare, un sceptor și seceră) care se află la Muzeul Național din București.

Documentar satul este atestat din vremea domnitorului Dan al II-lea potrivit unui hrisov din 1429 datat din Argeș. Satul a purtat numele de Stănești — Drajna de Jos fiind așezat pe malul stâng al râului Teleajăn — câmpul Stăneștilor și a fost distrus în timpul luptelor lui Radu Șerban cu moldovenii Simion și Ieremia Movilă veniți cu ajutor tătarăsc. În fața bisericii Filipescu se află o movilă cu osemintele ostașilor căzuți în aceste lupte și se păstrează legenda care descrie lupta dintre fiul hanului tătar și căpitanul Stroe Buzescu așa cum atestă piatra de pe mormântul acestuia din biserică din Stănești — Argeș.

Satul s-a mutat pe valea râului Drajna.

Începând cu 1630, Hrizea Vornicul cumpără aici moșie, apoi Udrea Radu Mihalcea vel comis, Ioan Abagiu din Ploiești, iar în 1678 Constantin căpitanul Filipescu face începutul Filipeștilor în Drajna.

Primele biserici atestate: 1631 pe malul Teleajenului, apoi biserică din Popari, în 1680 Constantin Filipescu ctitorește schitul Cetățuia (la sfârșitul veacului XVIII); Nicolae Filipescu vel comis construiește biserică Sfântul Nicolae, iar în 1844 marele logofăt Alexandru Filipescu termină actuala biserică Sfântul Alexandru. Biserica a fost construită după planurile

arhitectului francez Colson care a locuit multă vreme la castelul Filipeștilor din Drajna. Ctitorul, marele logofăt Alexandru Filipescu a fost o personalitate a vremii cu o cultură deosebită, studii în Franța. A avut misiuni diplomatice în Franța și la Moscova, a fost efor al școlilor, prieten cu cărturarul arhimandrit Eufrosin Poteca din Nucșoara, Prahova, profesor la colegiul Sfântul Sava, de asemeni în relații foarte apropiate cu episcopul Ilarion al Argeșului și cu domnul Tudor Vladimirescu, el meditează între acestea și divanul domnesc la tabăra din Cotroceni, când Tudor vroia să cucerească Bucureștiul.

Biserica este construită din piatră și cărămidă, bine proporționată, bolțile și arcadele armonioase, transformat după cutremurul din 1977 în turlă tradițională în care funcționează un ceas pe bază de greutate care prin bătăi de clopot anunță orele și jumătățile de oră, a fost confecționat la Paris în anul 1868.

Interiorul bisericii este în stil tradițional bizantin, iar exteriorul în stil gotic asemenea bisericilor din Transilvania.

Pictura în ulei cu semnătura pictorului Toma Vintilescu 1897, restaurată în 1960 și 1979 i-au adus o seamă de modificări. În anii 1996-1997 au fost executate ample lucrări de restaurare de către pictorul Ionescu Șerban și a avut plăcuta surpriză ca sub cele două straturi de pictură să găsească pictura lui Gheorghe Tatarăscu, deci Toma Vintilescu ucenicul lui Tatarăscu a executat tablourile votive în 1897 și restaurarea vechii picturi. De menționat tablourile ctitorilor în pronaos: pe pereții din dreapta marele logofăt Alexandru Filipescu cu tatăl său Nicolae Filipescu vel comis și bunicul Pană Filipescu vel vornic, iar pe peretele din stânga Elena Filipescu Crețulescu nepoata, ctitorului cu copiii, Maria și Dumitru cu macheta bisericii în brațe.

Tot în pronaos se află mormintele ctitorilor cu o frumoasă piatră din marmură cu ornamente și stema filipeștilor, roata sprijinită de doi lei, iar deasupra vulturul bicefal.

Catapeteasma este din lemn de nuc executată de către ctitorul bisericii, un pasionat maestru în lemn.

În cursul vremii biserica a suferit o seamă de stricăciuni și reparații în anii 1895-1897, 1941, 1964-1966, iar ample consolidări în anii 1977 și 1980, deasemeni a fost confecționat mobilier, sculpturi, pardoseli. A fost reparată clopotnița, au fost construite în imediata apropiere cancelaria, muzeul și alte anexe.

În ziua de 31 august 1997, Prea Sfințitul Episcop Teodosie Snagoveanul a poposit în parohia Drajna de Jos, însoțit de către P.C.Pr. Tănăsioiu Nicolae, inspector eparhial, P.C. Diac. Mihai Aurel și P.C. Diac. Păpă Gheorghe și un grup de elevi ai școlii de cântăreți bisericești de la Seminarul Teologic din București, unde a fost întâmpinat de către P.C.Pr. paroh Ilie Vasile, protoierul al Protoieriei Vălenii de Munte, un sobor mare de preoți din localitate, dar și din parohiile vecine, primarul comunei Drajna, d-l inginer Călinoiu Ion, un număr impresionant de credincioși și copii în costume naționale cu buchete de flori în mâini, precum și corul de copii

condus de profesoara Cioc Eugenia.

Epitropul Călinoiu Alexandru a primit oaspeții cu pâine și sare potrivit tradiției străbune.

A urmat, după rânduială, sfințirea apei, înconjurarea bisericii în sunet de clopot, pecetluirea cu semnul Sfintei Cruci a zidurilor exterioare ale bisericii și apoi a interiorului, prin ungerea cu Sfântul și Marele Mir, stropirea cu apă sfințită, după care Prea Sfințitul Episcop Teodosie Snagoveanul a citit, în fața credincioșilor, rugăciunile pentru sfințirea bisericii precum și a icoanelor de pe catapeteasmă.

După terminarea slujbei de sfințire a bisericii, cu toții au intrat în sfântul locaș, unde s-a dat citire documentului întocmit cu această ocazie, de către P.C. Pr. paroh Ilie T. Vasile.

În continuare, a urmat Sfânta Liturghie săvârșită de P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul în fruntea unui sobor de preoți și diaconi prezenți la această mare sărbătoare.

În timpul Sfintei Liturghii, la momentul potrivit, a fost hirotonit, în preot, diaconul Buinovschi Mihai, pe seama parohiei Belciug, Protoieria Urlați și tânărul teolog Pretorian George Adrian, în diacon, moment care a înfrumusețat Sfânta Liturghie.

La sfârșitul Sfintei Liturghii, p.c.pr. Ilie Vasile a făcut un scurt istoric al localității, o dare de seamă asupra lucrărilor, mulțumind lui Dumnezeu pentru această zi și pentru realizările obținute; a mulțumit Prea Fericitul Părinte Patriarh care a vizitat bisericile, P.S.Episcopului Teodosie Snagoveanul pentru deosebita dragoste și cinstea de a binecuvânta și sfinți biserica; membrilor Consiliului și Comitetului parohial, bunilor enoriași pentru râvna și jertfelnicia lor pentru casa Domnului.

În continuare, P.S.Episcop Teodosie Snagoveanul a împărtășit credincioșilor prezenți, un frumos și înălțător cuvânt de învățătură care a mișcat inimile și sufletele credincioșilor, aducând totodată binecuvântările, dragostea și prețuirea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist.

S-a oficiat, în continuare, polihroniu pentru Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, pentru Prea Sfințitul Episcop Teodosie Snagoveanul și pentru toți preoții și binecredincioșii creștini care au luat parte la această frumoasă și înălțătoare slujbă.

După terminarea Sfintei Liturghii, credincioșii prezenți au plecat la casele lor cu mulțumirea în suflet că Dumnezeu Cel Atotputernic și multmilostiv le-a ajutat să ia parte la această solemnitate a sfințirii bisericii precum și de prezența în mijlocul lor a Prea Sfințitului Părinte Teodosie Snagoveanul, Episcop Vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, delegat al Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist pentru a încununa munca enoriașilor acestei parohii.

Diac. Gheorghe Pop

AGENDA DE LUCRU A PREA FERICITULUI PĂRINTE TEOCTIST, PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE, PE PERIOADA 1 MAI — 31 AUGUST

Joi, 1 mai a.c.:

- a vizitat Mănăstirea Pasărea. Seminarul teologic monahal, precum și lucrările de restaurare a bisericii;

- a primit pe Dl. *Adrian Severin*, Ministrul de Externe și I.P.S.Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului. Crișanei și Maramureșului;

- a primit pe P.Cuv. Ierom. *Sebastian Pașcanu*, starețul Schitului Crasna, jud. Prahova, însoțit de P.Cuv. Ierodiac. *Ciprian Spiridon*, doctorand la Facultatea de Teologie a Universității din Tesalonic;

Vineri, 2 mai a.c.:

- a asistat la Sfânta Liturghie din biserica Mavrogheni, săvârșită de P. S. Episcop Vicar *Teodosie Snagoveanu*, cu ocazia prăznuirii hramului — *Izvorul Tămăduirii* — și a adresat credincioșilor cuvânt de învățătură și binecuvântare;

- a participat la o Consfătuire cu șefii de Culte din România, organizată la Palatul Cotroceni de Dl. Emil Constantinescu, Președintele României;

Luni, 5 mai a.c.:

- a primit un grup de pastori și diaconese din Decanatul Brackenheim și Diaconatele din Stuttgart și Schwäbisch Hall, din cadrul Bisericii Evanghelice din Germania, grup condus de consilierul evanghelic *Manfred Wagner* și însoțit de Dl. *Radu Preda* doctorand la Universitatea din Heidelberg;

- a primit pe Eminența Sa Mons. *Vincenzo Paglia*, președintele *Întâlnirii Internaționale „Oameni și Religii”* în legătură cu invitarea Prea Fericii Sale la cea de-a XI-a ediție a *Întâlnirii Internaționale de Rugăciune pentru Pace* (Padova, Italia, 5-7 octombrie a.c.). La discuții a participat și P.S.Dr. *Casian Crăciun*, Episcopul Dunării de Jos;

Marti, 6 mai a.c.:

- a primit pe Dl. *Ion Diaconescu*, Președintele Camerei Deputaților. La discuții au participat P.S. Episcop Vicar Patriarhal *Vincentiu Ploieșteanu* și P.C.Diac.prof. *Nicu Octavian*, consilier patriarhal;

- a primit pe Dl. *Nicolae Florei*, artist liric;

- a participat la conferința cu tema „*Învierea lui Hristos în cărțile de cult ale Bisericii Ortodoxe Române*”, susținută de P.S. Teodosie Snagoveanu, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor,

Miercuri, 7 mai a.c.:

- a primit un grup de elevi de la *Liceul Internațional particular de Informatică din București*, condus de Dl. *Vely Dede*, director principal și de D-na *Veronica Jianu*;
- a primit pe Dl. *Dean Milhovan* din Statele Unite ale Americii;
- a primit pe P.C.Pr.prof.dr. *Mircea Basarab* de la parohia ortodoxă română din München, Germania;

Joi, 8 mai a.c.:

- a primit pe Dl. *Arie M. Ooslander*, raportor al Parlamentului European privind lărgirea Uniunii Europene, însoțit de D-na *Mariana Stoica*, președinta Comisiei Parlamentului României pentru integrare europeană;

- a primit pe P.S.Episcop *Galaction* al Alexandriei și Teleormanului;
- a primit pe D-na *Mfinodora Luca*, primarul comunei Băișoara, jud. Cluj, în legătură cu lucrările de construcție a bisericii parohiale;

Luni, 12 mai a.c.:

- a primit pe Dl. *Corneliu Leu* și Dl. *Alecu Ivan Ghilia*;
- a primit pe D-na *Aurora* și Dl. *Eugen Enea Caraghiaur*;

Mărti, 13 mai a.c.:

- a primit pe P.S. Episcop *Gherasim* al Râmnicului, cu invitația de a participa la sfințirea noului complex de chilii de la Mănăstirea Hurez;
- a participat la conferința „*Femeia creștină — mărturisitoare a Învierii*” prezentată de P.C.Pr.univ.dr. *Dumitru Radu*;

Miercuri, 14 mai a.c.:

- a primit pe I.P.S.Mitropolit *Eustathios* de Monembasia și Sparta (Grecia), aflat în drum spre Iași;

Joi, 15 mai a.c.:

- a primit pe Dl. *Dorin Clocotici*, secretar de Stat în Ministerul Justiției, în legătură cu asistența religioasă în penitenciare. La discuții au participat P.P.C.C.Pr. *Constantin Pârnu*, vicar administrativ, Pr.dr. *Dumitru Colotelo*, consilier patriarhal precum și P.C.Pr. *Adrian Mărginean*;

- a participat la lansarea casetelor de muzică bizantină „*Axioane praznicare și duminicale*” și „*Utreuia Sfântului Andrei Apostolul românilor*”, interpretate de corul „*Psalmodia*” dirijat de P.Cuv.Arhid.prof.dr. *Sebastian Barbu-Bucur*, cu acest prilej adresând celor prezenți cuvânt de binecuvântare;

Vineri, 16 mai a.c.:

- a primit pe P.C.Pr.prof.dr. *Ion Bria* de la Geneva;
- a primit pe Dl. *Petre Badea*, director general al S.C. *Aedificia Carpați S.A.*;

Sâmbătă, 17-mărti, 20 mai a.c.:

- a vizitat Schitul *Dragoslavele*, jud. Argeș, împreună cu P.Cuv.Arhimandriți: *Sofian Boghiu* și *Grigore Băbuș*;

Miercuri, 21 mai a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie împreună cu I.P.S. Mitropolit *Eustathios* de Monembasia și Sparta și P.S.Episcop Vicar Patriarhal *Teofan Simaitul*, adresând credincioșilor cuvânt de învățătură și binecuvântare. Cu această ocazie a oferit ierarhului grec un engolpion iar arhimandritului însoțitor „*Crucea patriarhală*”;

- a primit pe I.P.S.Mitropolit *Eustathios* de Monembasia și Sparta (Grecia);

Joi, 22 mai a.c.:

- a primit pe P.C.Pr.*Casian Fetea* parohul Parohiei *Sfânta Maria* din New York

(Episcopia Ortodoxă Română în America):

Vineri, 23 mai a.c.:

- a primit pe Excelența Sa, Dl. *Völkhan Boscir*, Ambasadorul Turciei la București;

- a primit pe Prințul Paul însoțit de Dl. *Emil Adrian Maghinici*, directorul pentru Franța al Fundației Prințului Paul pentru România;

Sâmbătă, 24 mai a.c.:

- a participat, la invitația P.S. Episcop *Gherasim* al Râmnicului, la sfințirea Casei de oaspeți a Mănăstirii Hurezi și a unei părți din incinta Mănăstirii Bistrița, cu aceeași destinație, rostind cuvânt de binecuvântare și apreciere. Au fost prezenți ierarhi, reprezentanți ai autorităților de stat județene, ai Academiei Române, numeroși preoți și credincioși;

Duminică, 25 mai a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură la Duminica a V-a după Paști;

Luni, 26 mai a.c.:

- a participat la recepția oferită de Ambasada Ungarică la București în onoarea D-lui. *Arpad Göncz*, Președintele Ungarici;

- a primit pe Dl. *Virgiliu Z. Teodorescu* de la *Arhivele Statului* cu invitația de a participa la vernisajul expoziției de artă decorativă-mosaic - *Florile pământului*;

- a primit pe P.C.Pr. *Gabriel Popescu*, parohul Parohiei ortodoxe române *Sfânta Maria* din Sidney, Australia;

Marti, 27 - joi, 29 mai a.c.:

- a prezidat ședința de lucru a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române;

Joi, 29 mai a.c.:

- a participat la lansarea celei de a II-a ediții a *Bibliei de la 1688* și a *Pentateuhului*, tradus de I.P.S. *Bartolomeu*, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului, eveniment ce a avut loc în Rotonda Palatului Patriarhiei Române în prezența membrilor Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, a numeroase personalități ale vieții culturale, preoți și credincioși, adresând cuvânt de învățătură și de mulțumire tuturor ostentitorilor;

Vineri, 30 mai a.c.:

- a prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor;

- a primit pe P.C.Prot. *Petru Buburuz* și Dl. *Vlad Cubreakov*, membri ai Consiliului eparhial al Mitropoliei Basarabiei, privitor la dialogul cu Patriarhia Moscovei;

- a primit pe Dl. Prof. *Jean Lupu*, dirijorul corului *Symbol*;

Sâmbătă, 31 mai a.c.:

- a primit în Rotonda Palatului Patriarhiei Române un numeros grup de copii cărora le-a împărtășit cuvânt de binecuvântare și le-a oferit numeroase daruri;

Duminică, 1 iunie a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală, citindu-se *Cuvântul pastoral al Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române „Copiii sunt un dar și o binecuvântare a lui Dumnezeu”*;

- a primit în curtea Palatului Patriarhiei Române, copii de la Casele de copii nr. 1 - „*Sfânta Fecioara Maria*”, nr. 2 - „*Sfinții Apostoli Petru și Pavel*”, nr. 4 - *Grădina Icoanei* și de la Școala de ambliopi, cărora le-a împărtășit, cu părintescă dragoste, cuvânt de binecuvântare și numeroase daruri, cu ocazia Zilei Internaționale a Copilului. Grupuri de copii și actori ai Teatrului *Ion Creangă* din București au prezentat scurte momente artistice;

Luni, 2 iunie a.c.:

- a primit pe Monseniorul Dr. *Albert Rauch*, de la Regensburg - Germania și Dl. *Rainer Henn*, directorul Tipografiei *Bruder Henn* din Viena, Austria, aflați în România cu ocazia înmormântării P.C.Pr. *Sabin Verzan*;

- a primit pe I.P.S. Mitropolit *Chrysostomos* de Zakynthos și I.P.S. Mitropolit *Chrystodoulos* de Konitsa, aflați în țara noastră pentru a participa la hramul Mănăstirii Neamț;

- a participat la recepția oferită de Ambasada Republicii Italiene la București, cu ocazia aniversării Zilei Naționale a Italiei;

Marti, 3 iunie a.c.:

- a asistat la slujba înmormântării P.C.Pr. dr. *Sabin Verzan*, consilier patriarhal, săvârșită în biserica parohiei *Ferentari* din Capitală, rostind necrologul;

Miercuri, 4 iunie a.c.:

- a primit pe P.C.Pr. prof. dr. *Ilie Moldovan* de la Facultatea de Teologie „*Andrei Șaguna*” a Universității din Sibiu;

- a primit pe Dl. prof. univ. dr. *Virgiliu Radulian*, președintele Comitetului Național Român UNICEF;

- a primit pe Dl. Senator *Sorin-adrian Voicu*;

- a participat la vernisajul Expoziției Naționale „*Icoana din sufletul copilului*” - ediția a V-a - la Sala de Expoziții a Palatului Parlamentului, rostind alocuțiunea de deschidere;

Joi, 5 iunie a.c.:

- a săvârșit în Catedrala Patriarhală, Sfânta Liturghie și slujba pomenirii Eroilor Neamului, rostind cuvânt de învățătură și de prețuire a jertfelor;

- a săvârșit slujba pomenirii Eroilor Neamului la Mormântul *Eroului Necunoscut*;

Vineri, 6 iunie a.c.:

- a primit pe Pr. prof. dr. *Pierre Babin*, directorul *Centrului de Comunicații Sociale și Creștine* din cadrul *Universității Catolice* din Lyon, Franța;

- a primit pe Dl. *Grigore Popescu*, directorul general al *Institutului pentru Calculatoare* - București;

Sâmbătă, 7 iunie a.c.:

- Însoțit de Prea Sfințiii Episcopi vicari *Vincentiu Ploieșteanul* și *Teodosie Snagoveanul*, de Dl. *Viorel Lis*, primarul general al Capitalei, Dl. prof. univ. dr. *Remus Rus*, de la Președinția României, Dl. Arhiep. *Adrian Albu*, arhitectul șef al Capitalei, Dl. Arhiep. *Cristian Moisesescu*, Dl. Arhiep. *Voicu Florea* și Dl. Ing. *Daniel Stan*, a vizitat Parcul Carol unde s-au purtat discuții preliminare în legătură cu *Catedrala Mântuirii Neamului*;

Duminică, 8 iunie a.c.:

- a primit pe Dl. *Alexandru Dumitrescu*, secretarul general al Senatului României;

- a primit pe Dl. prof. *Valeriu Dăescu*, redactor-șef al *Societății Naționale de Radiodifuziune*;

- a primit pe participanții la seminarul *Biserica și SIDA*, conduși de P.C.Pr. dr. *Ioan Sauca*, secretar executiv al Unității II a Consiliului Mondial al Bisericilor - „*Bisericile în misiune*”;

- a asistat la Sfânta Liturghie săvârșită în Catedrala Patriarhală de către P.S. Episcop Vicar Patriarhal *Teofan Sinaitul*;

Luni, 9 iunie a.c.:

- a primit pe Dl. *Radu Boroianu*, noul ambasador al României la Berna, Elveția;

- a primit pe P. Cuv. Ierodiac. *Justinian Stoica* de la Schitul românesc *Prodromul* din Sfântul Munte Athos;

Marți, 10 iunie a. c.:

- a prezidat ședința de lucru a Comisiei Patriarhiei Române pentru realizarea *Catedralei Mântuirii Neamului*;

Joi, 12 iunie a. c.:

- a primit pe Înalt Prea Sfințitul *Antonio Mattiazzo*, arhiepiscop romano-catolic de Padova, însoțit de reprezentantul Comunității *San Egidio* - Italia, prezentând invitația acestei comunități ca Prea Fericirea Sa să participe la *Întâlnirea internațională „Oameni și Religii”*, ediția a XI-a (Padova, Italia, 5-7 octombrie a. c.);

- a primit pe P.Cuv. Maica prof. *Theonymfi*, stareța Mănăstirii *Adormirea Maicii Domnului* din Koropion, Grecia și Dna *Mairy D. Fournaraky*;

- a primit pe P.Cuv. Arhim. *Ioachim Giosanu*;

- a participat la recepția oferită de Ambasada Federației Ruse cu ocazia Zilei Proclămării Suveranității Federației Ruse;

Vineri, 13 iunie a. c.:

- a primit pe membrii delegației *Societăților Biblice Unite* din Ungaria conduși de Episcopul Dr. *Harmati Bela*;

- a primit pe Dl. prof. univ. dr. *Chrystos Marcopoulos*, președintele *Federației Balcanice pentru Pace și Cooperare* și pe Dl. *George Douliantis*, din partea aceleiași federații, însoțiți de Dl. Acad. *Ștefan Milcu*, președintele *Alianței pentru Pace din România*;

- a asistat la Sfânta Liturghie săvârșită în biserica Mănăstirii *Radu Vodă* din București de P.S. Episcop Vicar Patriarhal *Teofan Sinaitul* și a rostit cuvânt de binecuvântare;

- a primit pe Excelența Sa Dl. *Christos Alexandris*, ambasadorul Republicii Elene la București, la încheierea misiunii sale diplomatice în țara noastră;

- a acordat un interviu Televiziunii Române, exprimând protestul ierarhilor, preoților și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române, în „retrocedarea” unor locașuri de cult Bisericii Catolice de Rit Bizantin;

Sâmbătă, 14 iunie a. c.:

- a vizitat la spital pe I.P.S. Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului;

Sâmbătă, 14 - duminică, 15 iunie a. c.:

- a vizitat Mănăstirea Sinaia, cercetând stadiul lucrărilor de refacere a bisericii vechi și a reparațiilor de la corpul de chilia, și dând sfaturi duhovnicești părintelui stareț și întregii obști;

- a participat împreună cu P.S. Episcop vicar patriarhal *Teofan Sinaitul* la recepția oferită de Ambasada Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, cu ocazia Zilei Naționale;

Duminică, 15 iunie a. c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie în biserica mare a Mănăstirii Sinaia cu ocazia prăznuirii hramului, *Pogorârea Sfântului Duh*, și a rostit cuvânt de învățătură;

Marți, 17 iunie a. c.:

- a primit pe P.S. Episcop *Galaction* al Alexandriei și Teleormanului;

- a asistat la conferința „*Sensul iconografic în creștinismul răsăritean și cel apusean*”, susținută de Dl. Acad. *Virgil Cândea* în Rotonda Palatului Patriarhiei Române;

Miercuri, 18 iunie a. c.:

- a primit pe Dl. *Alexandru Dumitrescu*, secretarul general al Senatului României;

- a primit pe P.S. Episcop *Nifon* al Slobozici și Călărașilor;

Joi, 19 iunie a. c.:

- a avut o întâlnire și discuții cu Dl. *Emil Constantinescu*, Președintele României și cu Grația Sa *David Hope*, Arhiepiscop de York, aflat în vizită în țara noastră în legătură cu sprijinirea căminelor de copii de către *Comunitatea Bisericilor Anglicane*;

- a primit pe I.P.S. Dr. *Daniel Ciobotea*, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, înaintea plecării la cea de a doua *Adunare Ecumenică Europeană* (Graz, Austria, 23-29 iunie) și la cea de a XI-a *Adunare generală a Consiliului Bisericilor Europene* (Graz, 30 iunie-4 iulie);

- a primit pe P.P.S.S. *Casian*, Episcopul Dunării de Jos și *Irineu Slătineanul*, Arhiepiscop-vicar al Episcopiei Râmnicului, în legătură cu participarea acestora la *Întrunirea Comitetelor de Coordonare pentru pregătirea Jubileului anului 2000* (Ierusalim, 20-27 iunie);

Vineri, 20 iunie a.c.:

- a primit pe I.P.S.Dr. *Iasile Costin*, Arhiepiscopul Târgoviștei în legătură cu organizarea expoziției de icoane din fondul Arhiepiscopiei;

- a primit pe doamna și P.C.Pr. *Gabriel Popescu*, de la Parohia *Sfânta Maria* din Sidney, Australia;

Duminică, 22 iunie a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală, rostind cuvânt de învățătură și hirotonind preot pe P.C.Diac. *Gabriel Cristea*, licențiat în teologie, pentru parohia *Sfântul Gheorge* - Giurgiu, Protoieria Giurgiu Sud. La Sfânta Liturghie a asistat și Grația Sa, *David Hope*, Arhiepiscop de York;

- a oferit la Reședința Patriarhală o recepție în onoarea Grației Sale *David Hope*, Arhiepiscop de York;

Marti, 24 iunie a.c.:

- a primit pe Dl. *Jose Sarney*, senator, fost președinte al Republicii Federative a Braziliei, însoțit de E.S.Dl. *Jeronimo Moscardo*, ambasadorul Braziliei la București;

- a asistat la conferința „*Sfinți români — mărturisitori ai dragostei de Hristos și față de neam*” susținută de P.C.Pr.prof.univ.dr. *Constantin Galeriu* în Rotonda Palatului Patriarhiei Române, adresând auditoriului cuvânt de binecuvântare;

Joi, 26 iunie a.c.:

- a prezidat ședința de lucru a *Consiliului Eparhial* al Arhiepiscopiei Bucureștilor;

- a primit pe Dl. *Jean Spautz* și pe Dl. *Guillaume Wagner*, președinele, respectiv secretarul general al Parlamentului din Luxemburg, însoțiți de Dl. *Alexandru Dumitrescu*, secretarul general al Senatului României;

- a primit pe Dl. *Mugur Isărescu*, guvernatorul Băncii Naționale a României. La discuții a participat și P.S.Episcop Vicar patriarhal *Vincentiu Ploieșteanul*;

Vineri, 27 iunie a.c.:

- a vizitat Seminarul teologic liceal din București;

Sâmbătă, 28 iulie a.c.:

- a primit pe P.P.S.S. *Casian*, Episcop al Dunării de Jos și *Irineu Slătineanul*, Arhiepiscop-vicar al Episcopiei Râmnicului, sosiți de la *Întrunirea Comitetelor de Coordonare pentru Pregătirea Jubileului Anului 2000*;

Duminică, 29 iunie a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală hirotonind diacon pe tânărul *Emilian Franculescu*, licențiat în Teologie. rostind cuvânt de învățătură la praznicul Sfinților Apostoli Petru și Pavel și Duminica Sfinților Români;

Luni, 30 iunie a.c.:

- a primit pe P.P.S.S. *Nifon*, Episcopul Sloboziei și Călărașilor și *Teofan Smaitul*, Episcop Vicar Patriarhal, reveniți de la cea de a II-a *Adunare Ecumenică Europeană* (Graz, Austria, 23-29 iunie);

- a primit pe P.C.Pr.univ.dr. *Alexandru Moraru*, profesor la Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca, căruia i-a oferit „*Crucea Patriarhală*”;

- a primit pe Dl. prof. *Văleriu Dăescu*, redactor șef la *Societatea Națională de Radiodifuziune*;

- a participat, în mijlocul unei asistențe numeroase, la lansarea C.D.-ului „*Căile Raiului - Pictura murală moldovenească în secolele XI-XI T*”, editat de *Institutul pentru Tehnică de Calcul din București*, în sala mare de protocol a *Palatului Patriarhiei Române*, adresând, la sfârșit, cuvânt de binecuvântare și prețuire;

Marți, 1 iulie a.c.:

- a asistat la Sfânta Liturghie săvârșită în Paraclisul *Sfânta Ecaterina* al *Facultății de Teologie din București* de P.S.Episcop Vicar *Teodosie Snagoveanul* în prezența licențiaților promoției 1997, adresând cuvânt de binecuvântare;

- a semnat, împreună cu Dl. prof. univ. dr. *Dorin Clocotici*, secretar de Stat în Ministerul Justiției, *Protocolul* privind asistența religioasă în penitenciare. La ceremonie au participat P.S.Episcop Vicar Patriarhal *Teofan Simaitul* și P.P.C.C.Diac. *Nicu Octavian* și Pr.Dr. *Dumitru Colotelo*, consilieri patriarhali;

Miercuri, 2 iulie a.c.:

Primiri:

- Excelența Sa Dl. *Giuseppe De Michelis Di Slonghello*, Ambasadorul Republicii Italiene la București;

- Dl. General *Stan Stângaciu*, Comandantul Trupelor de Jandarmi;

- I.P.S. Arhiepiscop *Bartolomeu* al Vadului, Feleacului și Clujului;

- P.C.Pr.prof.dr. *Cezar Vasiliu* din Montreal, Canada, împreună cu soția;

- istoricul *Nicu Vladimир* de la Chișinău.

Joi, 3 iulie a.c.:

Primiri:

- I.P.S. Mitropolit *Petru* al Basarabiei;

- Dl. *Marian Croitoru*, doctorand al *Facultății de Teologie din Atena*;

- P.C.Pr. *Vasile Ciobanu*, secretar responsabil al publicației „*Curierul ortodox*” de la Chișinău;

Participări:

- a prezidat examenul de capacitate preoțescă la *Seminarul teologic liceal* din București;

Vineri, 4 iulie a.c.:

- a participat la recepția oferită de *Ambasada Statelor Unite ale Americii* la București cu ocazia *Zilei Naționale*;

Sâmbătă, 5 - duminică, 6 iulie a.c.:

- a vizitat *Schitul Dragoslavele*;

Luni, 7 iulie a.c.:

Primiri:

- I.P.S. *Pimen*, Arhiepiscopul *Sucevei și Rădăuților*;

- P.C.Pr. *Dumitru Sasu*, de la parohia ortodoxă română *Sfânta Treime* din *Miramar, Florida, S.U.A.*;

Marți, 8 iulie a.c.:

Primiri:

- P.C. Protoiereu dr. *Constantinos Karaisaridis*, parohul *Parohiei Sfânta Marina* din *Atena*, însoțit de un grup de credincioși ai parohiei aflați în pelerinaj în țara noastră;

- P.C.Pr. *Ignace Peckstadt*, parohul parohiei *Sfântul Apostol Andrei - Gand* (Belgia), însoțit de un grup de pelerini;

- P.C.Pr. *Costică Popa*, parohul parohiei ortodoxe române din Caracas, Venezuela;
- P.C.Pr. *Toader Doroftei*, parohul parohiei ortodoxe române din Stockholm, Suedia;
- P.Cuv. Arhim.dr. *Irineu Chiorbeja*, starețul Mănăstirii Neamț;

Miercuri, 9 iulie a.c.:

- a prezidat o ședință de lucru cu P.P.C.C. Părinți Consilieri ai Arhiepiscopiei Bucureștilor;

Primiri:

- P.S. Episcop *Nifon* al Sloboziei și Călărașilor;
- Dl. Asist.univ. *Radu Preda*;

Joi, 10 iulie a.c.:

Primiri:

- Dl. *Stănel Ghencea*, vicepreședintele *Băncii Comerciale Române*;
- Dl. *Florin Vasilescu*, judecător la *Curtea Constituțională*;
- Pastor *Bob Payne*, capelan general al Penitenciarelor din Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord;

- P.Cuv.Arhim. *Nikolaos Rigas*, noul șef al *Compartimentului de asistență religioasă* din Armata Greciei, însoțit de P.P.C.C.Arhim. *Emanuel Vasiliou* și Arhim. *Antonios Patras*, preoți militari. La discuții a participat P.C.Pr. *Nicolae Constantin*, șeful *Secției de Asistență religioasă*, din cadrul Ministerului Apărării Naționale;

- Dl. *Florian Unchiașu*, însărcinatul cu Afaceri al României în Cipru;

- P.Cuv.Ierom. *Dimitrie Ieremia*, doctorand la Institutul teologic *Saint Serge* de la Paris;

Vineri, 11 iulie a.c.:

- a prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor;

Primiri:

- P.Cuv.Arhim.dr. *Zareh Baronian*, vicarul Eparhiei Armene din România;
- P.C.Pr. *Rugero Delaiti*, preot romano-catolic din Trento și Dl. *Pietro Forcinella*, directorul Agenției *Garda Trentino* din Riva del Gardia, Italia;
- P.Cuv. Maica *Eupraxia*, stareța Mănăstirii *Vreca Botevgrad* din Bulgaria;

Duminică, 13 iulie a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie în biserica *Sfântul Spiridon Nou* rostind cuvânt de învățătură și binecuvântând grupul de pelerini din Grecia, conduși de P.C.Pr.dr. *Constantinos Koraisvaridis*;

Luni, 14 iulie a.c.:

- a primit pe P.C.Pr. *Aurel Grigoraș*, parohul parohiei ortodoxe române din Paris, împreună cu soția;

- a participat la recepția oferită, cu ocazia sărbătorii zilei naționale, de Ambasada Franței la București;

Marți, 15 iulie a.c.:

Primiri:

- I.P.S. *Savak Asadourian*, Arhiepiscop Primat al Episcopiei Bisericii Armene din Irak, I.P.S. *Severius Hawa*, Arhiepiscop de Bagdad, din cadrul Arhiepiscopiei Ortodoxe Siriene (Biserica Ortodoxă Universală Siriană) și P.Cuv.Arhim. *Lukas Al Khoury*, din cadrul Mitropoliei Ortodoxe de Bagdad și Kuweit (Patriarhia Antiohiei și a Întregului Orient);

- P.C.Pr. *Grigore Diaconu*, directorul Seminarului teologic liceal din Botoșani;

- Dl. Col. *Gheorghe Butnariu*, comandantul unității militare de grăniceri „*Sfântul Ștefan cel Mare*” din Rădăuți, cu invitația de a participa la târnosirea bisericii unității;

- D-l Dr. Traian Radu Negrei, consilier prezidențial, însoțit de un grup de studenți ai Facultății de Studii europene din cadrul Universității Babeș Bolyai din Cluj-Napoca:

Miercuri, 16 iulie a.c.:

- a prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc pentru reluarea lucrărilor de stabilire a amplasării Catedralei Mântuirii Neamului;

- a primit pe P.C.Pr.prof.univ.dr. Viorel Ioniță, secretar de studii în cadrul Conferinței Bisericeilor Europene;

Joi, 17 iulie a.c.:

- a primit pe I.P.S.Dr. Daniel Ciobotca, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, în legătură cu participarea delegației Bisericii Ortodoxe Române la Graz;

Duminică, 20 iulie a.c.:

- a săvârșit slujba de resfințire și Sfânta Liturghie în biserica Sfântul Ilie — Grant din București, rostind cuvânt de învățătură. A acordat „Crucea Patriarhală” P.C.Pr.paroh Vasile Bria și diplome unor binefăcători;

- a vizitat biserica parohiei „Înălțarea Sfintei Cruci” și Centrul de asistență socială și medicală de aici, adresând slujitorilor și credincioșilor cuvânt de prețuire și binecuvântare;

Luni, 21 iulie a.c.:

Primiri:

- P.C.Pr. Ion Constantinescu, parohul parohiei ortodoxe române din Brisbane, Australia;

- P.C.Pr. Nikolai Goranov, fost slujitor al Bisericii Bulgare din București;

Marți, 22 iulie a.c.:

- a prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor, pentru lucrări administrative;

- a vizitat noile birouri ale Administrației Patriarhale de la Palatul Patriarhiei Române, sectorul Externe, Diaconia, Biserica și Societatea;

Joi, 24 iulie a.c.:

Primiri:

- P.C.Pr. Vasilios Tsimouris din Pireu, însoțit de D-na Dr. Eleni Themeli și de Dl.Dr. Liviu Alexandru Andercou din Atena;

Sâmbătă, 26 iulie a.c.:

- a vizitat Mănăstirea Cernica, pentru identificarea unor piese din piatră pentru lucrările de la Reședință;

Duminică, 27 iulie a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală adresând cuvânt de învățătură la Duminica a VI-a după Pogorârea Sfântului Duh și rugându-se pentru conținerea ploilor.

Luni, 28 iulie a.c.:

- a primit pe Dl. prof.univ.dr. Mihail Diaconescu de la Facultatea de Teologie din Pitești;

Marți, 29 iulie a.c.:

Primiri:

- Excelența Sa Dl. Avraham Millo, Ambasadorul Statului Israel la București;

- Excelența Sa Dl.dr. Teodor Baconski, Ambasadorul României la Vatican;

- P.S. Episcop Ioan al Covasnei și Harghitei;

- P.C.Pr. Costică Popa de la parohia ortodoxă română din Caracas, Venezuela;

Vineri, 1 - duminică, 10 august a.c.:

- a vizitat Schitul Sfânta Maria Techirghiol având întâlniri cu Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Lucian al Tomisului și cu numeroși preoți și credincioși;

Luni, 11 august a.c.:*Primiri:*

- P.Cuv.Ierom. Pimen de la Mănăstirea BIC (Episcopia Oradiei), Dl. Vasile Gavril, consilier juridic al Consiliului Județean Sălaj;

- Dl.prof.univ.dr. Teodor Maghiar, rectorul Universității din Oradea:

Miercuri, 12 august a.c.:*Primiri:*

- Dl. Cristian Samoilă, pictor bisericesc din S.U.A.;

- P.S.Episcop *Andrei*, Episcopul Alba Iuliei însoțit de P.C.Diac.prof.dr. Constantin Voicu, decanul Facultății de Teologie din Alba Iulia;

- P.C.Pr. Costică Popa, de la parohia ortodoxă română din Caracas, Venezuela;

- Delegația condusă de Dl. Teodor Lepădatu, președintele Asociației Nevăzătorilor din România;

Vineri, 15 august a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală adresând, în cuvântul de învățătură, îndemnul Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române pentru sprijinirea comunităților ortodoxe românești din afara hotarelor actuale ale țării;

- a primit un grup de peste 100 de pelerini din diaspora armeană, Canada, S.U.A. și Europa, grup condus de Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop *Mesrobascian*, șeful Bisericii Armene din Statele Unite ale Americii și Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop *Hovnan Derderian*, șeful Bisericii Armene din Canada și însoțit de Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop *Dirayr Mardichian*, șeful Eparhiei Armene din România și de P.Cuv.Arhim.Dr. Zareh Baronian, vicarul Eparhiei Armene din România;

Luni, 18 august a.c.:*Primiri:*

- Prea Sfințitul Episcop *Casian* al Dunării de Jos;

- Dl. Ioan Goran, președintele și D-na Cristina Hoidrag, vicepreședinta Asociației „Prietenii copiilor din România“;

Marti, 19 august a.c.:

- a prezidat lucrările Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor;

Miercuri, 20 august a.c.:*Primiri:*

- Excelența Sa, Dl. *Tellos Mallikouris*, noul ambasador al Republicii Elene la București, în vizită de prezentare;

- Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop *Vasile* al Târgoviștei;

- P.C.Pr. *Vasile Iorgulescu*, parohul parohiei Ortodoxe române de la Strassbourg, Franța;

- P.C.Pr.prof.dr. *Mircea Păcurariu*, decanul Facultății de Teologie „Andrei Saguna“ a Universității din Sibiu;

- P.C.Pr. *Cezar Dumitrescu*, parohul parohiei ortodoxe române din Copenhaga, Danemarca;

Vineri, 22 august a.c.:

- a prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului eparhial;

- Dl. prof. *Virgil Petrescu*, Ministrul Educației Naționale;

- Dl. *Constantinos Loulis*, fostul guvernator al Sfântului Munte, însoțit de P.Cuv. Ierodiac. *Justini Stoica*;

- Dl. *Dimitros Karanasios* și Dl. *Giorgios Krexis* din Grecia, însoțiți de P.Cuv. Protos.

Rafael Ghiță:

Duminică, 24 august a.c.:

- a asistat la Sfânta Liturghie săvârșită în Catedrala Patriarhală de Prea Sfințitul Episcop Vicar Patriarhul *I incențiu Ploieșteanul*;

Luni, 25 august a.c.:

- a primit pe Dl. *Karl Bandhauer* din Offenbach, Germania;

Sâmbătă, 30 august a.c.:

- a vizitat Mănăstirea Căldărușani pentru a constata stadiul lucrărilor de la Seminar și Stăreție;

Duminică, 31 august a.c.:

- a asistat în Catedrala episcopală din Alexandria la Sfânta Liturghie arhierescă la aniversarea unui an de la hirotonirea și instalarea Prea Sfințitului Galaction ca episcop al Alexandriei și Teleormanului.

Diac. Nicolae Vladu

O CANDELĂ ARZÂND ÎN INIMA BUCUREȘTIULUI SCHITUL DARVARI

Biserica schitului Darvari din București, cu hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena” și „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil”, a fost zidită din temelie în anul 1834 de căminarul Mihalache Darvari și soția sa Elena, născută Buzescu. Clădită lângă biserica Icoana, biserica schitului Darvari, era o construcție simplă, fără turlă, fiind dintru început paraclis al familiei Darvari. În jurul bisericii se înmormântau membrii familiei iar sub altarul bisericii s-a construit o gropniță rotundă, ca pe la unele mănăstiri, în care se depuneau osemintele celor morți din familie, dezgropați după șapte ani.

Curtea bisericii a fost împrejmuită cu ziduri groase și înalte iar în partea de nord și apus s-au construit chilii pentru adăpostirea slujitorilor. Aceștia au fost preoți de mir ajutați de călugărițe aduse de la mănăstirile Pasărea și Ciorogârla, care serveau ca paraclisiere și cântărețe alcătuind o mică obște monahală condusă de maica stareță Sofia. Însă în 1865, după secularizare, Alexandru Ioan Cuza a dispus trimiterea călugărițelor la mănăstirile lor de metanie, biserica fiind închisă.

În anul 1869, schimonahul Isaia, de la Schitul Românesc Prodromul din Sfântul Munte Athos, venit în țară cu diferite treburi ale aceluși schit, cere ctitorilor să îngăduie călugărilor prodromiți aflați în trecere prin București să locuiască în chiliile goale din jurul bisericii, obligându-se în schimb să asigure serviciul divin cu personal călugăresc.

Astfel, de la 1869 și până în 1959, Schitul Darvari a servit ca metoh pentru călugării prodromiți din Sfântul Munte. Obștea schitului n-a depășit niciodată numărul de 12 călugări. Primul stareț a fost schimonahul Isaia, căruia i-a urmat, din 1910, arhimandritul Simeon Ciomandra, până în 1959, când schitul a fost desființat, călugării fiind închinoviați la alte mănăstiri.

Biserica, în forma sa actuală, datează din 1934, ea suferind de-a lungul anilor mai multe reparații și restaurări. În anul 1938, interiorul bisericii a fost pictat în frescă de pictorul Iosif Keber, după modelul picturii din veacul al XV-lea de la mănăstirea Marea Lavră din Sfântul Munte Athos. Din 1938 și până astăzi, pictura bisericii a fost curățată de două ori, o dată în 1967 iar a doua oară în 1995 când echipa de restauratori a fost condusă de Părintele Arhimandrit Sofian Boghiu, starețul mănăstirii Antim din București.

Icoanele de pe catapeteasmă au fost aduse în anul 1895 de la biserica din Strejești (Olt), ctitorie a familiei Buzeștilor și au o vechime de 250 de ani fiind de o frumusețe cu totul deosebită.

Tot în interiorul bisericii, în partea dreaptă a naosului se află și mormântul ctitorului, Mihalache Darvari, acoperit cu o placă de marmură sculptată și vegheat de lumina unei candelă.

Redeschiderea Schitului Darvari a avut loc la 31 martie 1996, în Duminica a V-a a Postului Sfințelor Paști, prin purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist și spre

bucuria bunilor noștri credincioși, schitul recăpătându-și statutul de așezământ monahal, statul pe care l-a deținut timp de aproape o sută de ani. Cei patru viețuitori veniți de la Schitul Crasna, sub îndrumarea Ieromonahului Ambrozic Meleacă, noul egumen al schitului, au pornit la drum plini de entuziasm, cu dorința de a aduce Schitul Darvari cât mai aproape de înălțimea duhovnicească la care ajunsese pe vremea călugărilor atoniți.

Schitul Darvari era foarte drag credincioșilor atrași de slujbele înălțătoare ce se săvârșeau aici după cel mai autentic tipic atonit. Mai mult decât atât, părinții înfiușeră aici și o tipografie, editând cărți care se bucurau de evlavia credincioșilor, ca: „Mântuirea păcătoșilor“, „Viețile sfinților“, „Minunile Maicii Domnului“ și altele. Dar peste toate acestea, monahii de aici atrăgeau prin faptul că erau părinți duhovnicești, cu viață aleasă, gata oricând să primească spovada oricărui om și să-i dea un sfat potrivit. Starețul Simeon era un bătrân luminat, cercetat de multe din personalitățile lumii. Așa s-a impus Schitul Darvari ca un izvor duhovnicesc la care veneau să se adape credincioșii. Aici, în biserica schitului, venea și Nicu Steinhardt, viitorul monah Nicolae de la Rohia, despre care îmi povesteau credincioșii mai în vârstă multe lucruri minunate. Ceea ce am reținut și vreau să redau este că era considerat ca un înger. Întrebam, mărturisesc, iscoditor: „Cum era?“ și mi se răspundea: „Părinte, ca un înger, cum mergea, cum se închina, cum vorbea... Deși n-am văzut un înger, cred că așa trebuie să arate, ca părintele Nicolae“. În această bisericuță s-a botezat cel care a putut să spună, în taină fiind: „Sunt fericit, fericit, fericit!“ (Jurnalul fericirii).

Iată, în doar câteva cuvinte, ce însemna Schitul Darvari pentru credincioși și care era statura sa duhovnicească. De aceea, cu multă emoție, pot spune chiar cu teamă, am venit în schit, primind ascultarea de egumen. Știam că nu este ușor să fi călugăr în mijlocul lumii, că monahul în lume este ca peștele pe uscat dar mai aveam și am convingerea că „Dumnezeu uide voiește, se biruiește rânduiala firii“ (Acatistul Bunevestirii).

Când am preluat administrarea schitului, am moștenit o situație nedorită: chiliile erau locuite de chiriași pe care soarta îi adusese aici, oameni nevoiași, cu mulți copii, bătrâni fără posibilitatea de a-și cumpăra o casă. Era destul de greu să locuiești în aceeași curte cu oameni care își duceau viața lor. Chiliile vechi de peste o sută cincizeci de ani stăteau să se dărâme, dar erau monumente istorice...

Cu darul lui Dumnezeu, într-un an de zile am reușit să găsim acestor oameni locuințe, să reparăm chiliile astfel încât ele arată astăzi asemenea celor de odinioară, într-o armonie desăvârșită cu biserica și cu spațiul atât de restrâns al incintei schitului. Arhitectura chiliilor, a bisericii și, de fapt, întregul ansamblu, atmosfera ce te cuprinde încă de cum treci de poartă, te fac să simți un plăcut parfum din vechime, al păcii și liniștii. Este aici, probabil, ceva din duhul părinților care ne acoperă de tot răul cu rugăciunile lor.

La început am venit aici doar pentru monahi însă problemele erau multe. Am căutat să ne gospodărim cât se poate mai bine, folosind la maximum spațiul existent. Astăzi, fiecare dintre cei opt viețuitori are chilia lui, amenajată în așa fel încât să-i ofere intimitatea dorită dându-i în același timp sentimentul că este o mică bisericuță. Un pat, o masă, un scaun, un dulap, este mai mult decât suficient pentru monahul care va învăța școala rugăciunii în chilia sa iar atunci când îi va fi greu, va intra în ea și aceasta „il va învăța toate“, după cum se spune în Pateric.

Deasemeni, am reușit să amenajăm o sală de mese cu zece locuri și o sală de zi de primire care este folosită și ca sală de studiu căci în ea se găsește și o parte din biblioteca mănăstirii, bibliotecă aflată în curs de formare. Deocamdată, am obținut de la biblioteca Sfântului Sinod colecțiile revistelor „Studii Teologice“, „Ortodoxia“ și „Biserica Ortodoxă Română“. La acestea se adaugă cărțile aduse de monahii veniți aici, odată cu redeschiderea

schitului, cărți adunate în vremea studiilor, pentru că cei mai mulți dintre viețuitorii schitului sunt studenți ai Facultății de Teologie din București. În această mică bibliotecă, părinții și frații se pot aduna și discuta sau lectura după ce porțile mănăstirii se închid scara.

Biserica schitului Darvari este deschisă tot timpul zilei, de la ora șapte a dimineții până la aceeași oră a serii, credincioșii putând participa la sfintele slujbe ce se săvârșesc zilnic: Acatistul zilei, Utrenia, Sfânta Liturghie și Parastas — dimineața, Ceasul IX, Vecernia și Pavecernița — seara. Între aceste slujbe, credincioșii pot găsi un preot cu care să discute sau să se spovedească. Am căutat să acomodăm programul slujbelor după posibilitățile creștinilor de a participa la ele, altfel oamenii nu ar fi putut lua parte la viața duhovnicească a schitului. Îmi amintesc că în primele zile am început slujba dimineața foarte devreme iar oamenii, când veneau, slujba era aproape de sfârșit. Cu vremea, locul ne-a învățat cum să se desfășoare slujbele și că cel mai mare tipic este dragostea. Dacă la început veneau câțiva credincioși, acum biserica se umple de lume, nu numai la sărbători ci și în zilele de rând. Regretăm că momentan nu avem posibilitatea de a găzdui creștinii care vin din provincie la schit, cum are orice mănăstire sau schit arhondaricului.

Cu darul lui Dumnezeu am reușit să amenajăm un astfel de spațiu pentru frații monahi care ne cercetează, arătându-le ospitalitatea noastră și, totodată, schimbând din puțincle noastre experiențe duhovnicești.

Tot în biserică, pentru nevoile credincioșilor, am amenajat un stand de carte religioasă, icoane, cruciulițe, tămâie de la Sfântul Munte Athos, casete audio cu muzică bizantină și multe altele.

În ceea ce privește opera de binefacere a bisericii, facem milostenie, după putere, cu cei ce vin la schit și cer ajutorul. Ne gândim însă, din ce în ce mai mult la o „masă de duminică“ pentru cei nevoiași în unul din spațiile amenajate în acest sens. Nădăjduim ca în primăvara anului viitor să putem desăvârși ceea ce am întreprins.

Referitor la activitatea misionar-învățătoarească, intenționăm ca la anumite sărbători, praznice și perioade deosebite din viața Bisericii să edităm anumite mesaje, cuvinte de folos care să fie puse la îndemâna credincioșilor. Dacă până acum ne foloseam pentru aceasta de alte surse, acum avem, cu ajutorul lui Dumnezeu, noi înșine posibilitatea de a redacta și imprima aceste mesaje cu care să venim în întâmpinarea credincioșilor, ajutându-i să nu se mărginească numai la predică sau mesajul zilei respective. Ca rucodelii (lucru de mână al monahilor), avem un mic atelier de tâmplărie, unul de croitorie și intenționăm să facem și unul de pictură de icoane pe lemn.

Cam atât despre lucrul mâinilor noastre și intenții pentru că este un cuvânt în Pateric care spune: „Zis-a un părinte: Călugărul care se silește să fie bineplăcut oamenilor, ca să-l laude, să-l ferească și să-l slăvească, unul ca acela își pierde bunătățile lui și rămâne fără de roadă și uscat“.

În rest, viața monahului se desfășoară obișnuit, între rugăciune și muncă, zi de zi, căutând să se apropie mai mult de Dumnezeu și să nu greșească fraților cu nimic. Ne străduim ca în tot ceasul să ne aducem aminte de Dumnezeu pentru ca El să nu ne uite niciodată și avem nădejde că Dumnezeu pentru rugăciunile Preacuratei Maicii Sale și ale părinților noștri, ne va milui și pe noi.

Ierom. Ambrozic Melcacă

SCHITUL CRASNA, VATRĂ DE HĂRNICIE ȘI DESĂVÂRȘIRE DUHOVNICEASCĂ

Începuturile istorice ale Schitului Crasna se pierd în negura vremurilor, un vechi document atestând existența unui schit de lemn la poalele muntelui *Ursoaia* încă din anul 1745.

În jurul anului 1820, mulți oameni din Izvoarele și din satele vecine, nemaiputând duce jugul greu al stăpânilor străini puși pe jaf și ciotopire, s-au refugiat și s-au stabilit pe aceste meleaguri, formând satul Băjenari. Proprietarul acestor ținuturi, Constantin Potlogea, mare postelnic, fiul preotului Radu Potlogea din Izvoarele, văzând că s-a înmulțit numărul băjenarilor, s-a hotărât să le facă o biserică pentru cultul divin. Astfel, cu a sa cheltuială, s-a construit biserica din piatră de râu și cărămidă, pe locul unde odinioară se înălța schitul de lemn.

Biserica a fost ridicată între anii 1824-1828 și a fost sfințită în anul 1828 de către episcopul Chesarie al Buzăului, care, văzând frumusețea și liniștea acestui minunat cadru natural, și-a exprimat dorința reînnoirii schitului de altădată. Marele postelnic, încântat de o ascinenea părere, a cerut ca însăși ctitoria sa să fie transformată în schit, iar el fiind văduv s-a călugărit, primind numele de Chesarie și devenind primul stareț al acestui schit numit atunci Schitul Izvoarele, după numele comunei. Întreaga sa avere de 200 de pogoane de pământ arabil, fâneață, pășune, livezi, vie la Valea Călugărească, muntele Ursoaia în întregime, moară etc., a fost dăruită schitului. Din anul 1836 a intrat în monahism, sub numele de Nil monahul și singurul fiu al starețului Chesarie, a nume Nicolae, care adaugă întreaga sa avere schitului.

Bine administrat, schitul ajunge mult cercetat de credincioși, mai ales că aici a luat ființă o școală la care învățau carte copiii gospodarilor din satele vecine, care în timpul cursurilor rămăneau în internatul schitului, fiind întreținuți tot din averea acestuia. Secularizarea averilor mănăstirești din 1864 a avut loc ca urmare decadența schitului, desființarea școlii și, cu consimțământul celor 2-3 călugări rămași aici, schitul a fost trecut în

supunerea mănăstirii Cheia, schimbându-și numele în Schitul Crasna. În anul 1916 schitul a fost jefuit de către ocnașii scăpați de la salina Slănic, iar în 1920, un incendiu a distrus chiliile, stăreția și arhivele, făcând din strălucitul așezământ de odinioară o simplă biserică în ruină.

În perioada interbelică și în anii imediat următori celui de-al doilea război mondial schitul se reface treptat prin osârdia stareților: Nicon Covrig (1922-1940, Ilarie Stănescu (1940-1954), Damaschin Duru (1954-1963) și Irodion Caraman (1963-1967). Dar perioada de înflorire a schitului începe abia în 1967, prin ostenețile Protosinghelului Ghedeon Bunescu (stareț între anii 1967-1976), Ieromonahului Nicodim Dimulescu și Arhimandritului Galaction Stângă (stareț între anii 1976-1996), care au refăcut întregul complex monahal, împodobindu-l cu clădiri noi, moderne, în pofida atâtor dificultăți create de regimul comunist.

Astfel, se procedează la o serie de noi lucrări de consolidare a bisericii și clopotniței, este restaurată pictura bisericii (1992), se construiesc noi chilii și camere pentru închinători, un nou complex zootehnic și un nou paraclis.

În august 1996, ales fiind starețul Schitului Crasna Arhimandrit Galaction Stângă, episcop al nou înființatei eparhii a Alexandriei și Teleormanului, Sfânta Arhiepiscopie a Bucureștilor a numit stareț al acestui sfânt așezământ pe Ieromonahul Sebastian Pașcanu.

În prezent, în schit se află 30 de călugări ce se străduiesc să mențină aprinsă candela istoriei și a credinței noastre ortodoxe în această frumoasă așezare monahală.

Ierom. Sebastian Pașcanu

METAFIZICĂ ȘI TEOLOGIE SAU DESPRE ÎNCEPUTUL REÎNTÂLNIRII TEOLOGIEI CU ACADEMIA

*„O, nepricepuților și zăbavnici cu inima
în a crede tot ceea ce au spus proorocii!
Nu trebuia oare să le pătimească pe acestea
Hristos și să intre în slava Sa?”*

Luca 24, 25-26

Sunt voci care permanent suspectează absența, indiferența sau chiar răzbunarea lui Dumnezeu în diverse împrejurări istorice, neînțelegând pedagogia mistică a Domnului creației și al istoriei. Mărturia Sfântului Grigorie Teologul, cel adânc inițiat în taina Presfintei Treimi, străbate însă vremurile: „Dumnezeu mută permanent lumea, prin duhovnicești cutremure, spre matca ei originară și firească”. În acest sens, *părăsirea pe care o trăiește umanitatea la un moment dat și pe care o exprimă pe cruce Hristos*. Cel ce a asumat prin negrăita Sa înomenire — fără de păcat — întreaga problematică a omului căzut, nu înseamnă altceva decât manifestarea dreptății lui Dumnezeu, care niciodată nu vrea să-l scoată pe om din situațiile limită decât respectând libertatea acestuia. Căci Dumnezeu îl poate mântui pe om fără aportul omului, dar nu vrea. E, aici, supremul argument al libertății pe care o regăsim doar în comuniune cu El.

Absență, indiferență sau răzbunare trebuie să fi gândit și mulți dintre noi când Biserica lui Hristos a căzut în cursa celui rău, când eram uciși în toate zilele precum Mielul junghiat fără încetare. Ce nu am văzut în strămtoarea aceasta a Bisericii, în mutilarea teologiei, în caricatura prezenței noastre sociale de atunci e faptul că Dumnezeu pregătea pentru noi ceva mai bun. Și, într-adevăr, a înviat Biserica lui Hristos, a înviat teologia și înflorește prezența ei în tot pământul.

*

Un semn al acestei treceri din „moarte la viață”, un semn important, a fost primirea Părintelui Dumitru Stăniloae în Academia Română. Părintele nostru iubitor de Hristos s-a făcut început — precum Acela învierii noastre — revenirii teologici Bisericii în cel mai înalt for cultural și științific din țara noastră.

*

Joi, 13 martie 1997, în aula Academiei Române s-a desfășurat prima sesiune de comunicări științifice a secției umaniste restructurată, în care, de acum, are loc și Teologia. Cu totul simbolic, au conferențiat doi teologi romano-catolici, doi filosofi și doi teologi ortodocși. Simbolic, pentru că nu e vorba numai de întâlnirea în dimensiune academică a metafizicii filosofice cu teologia în general, ci mai ales de reîntâlnirea filosofiei cu teologia occidentală din care s-a născut și de care a divorțat în epoca modernă, pe de o parte, iar pe de alta de reînnoirea unui dialog abia (interbelic) înfiripat între filosofia europeană modernă sau chiar postmodernă și teologia răsăriteană.

Pozițiile exprimate, dincolo de amabilitățile cuvenite, au conturat imaginea unui domeniu — cel al spiritului — în care sunt la fel de clare și convergențele și divergențele, dar și voința comună de apropiere.

După ce va prezenta cronologic și în rezumat conținutul celor șase expuneri, semnatarul rândurilor de față va încerca să evalueze pe scurt, în plan cultural și misionar, importanța acestei întâlniri.

*

Moderatorul ședinței festive, Academicianul Ion Surdu, și-a început expunerea afirmând că se marchează acum revenirea la situația normală în care cele două perspective ale spiritualității umane — filosofia și teologia — s-au aflat dintotdeauna. Mai mult, în preajma jubileului celor două mii de ani de creștinism pe terenul neutru al Academiei, se întâlnesc acum cele două teologii tradiționale, ortodoxă și catolică. Ceea ce este de remarcat, a continuat dl. academician, e că teologia creștină s-a sprijinit dintru început, pentru exprimarea credinței, pe curentele filosofice, iar filosofia, pentru conținutul ei, pe dogmele teologice, comună fiind funcția lor profetică, ambele având a da scama despre Realitate. Filosoful și teologul creștin trebuie să fie *dătători de seamă* pentru ceea ce se petrece în grădina lor comună, de la proliferarea sectelor la ofensiva păgânismului asiatic, de la satanism până la magia și astrologia revenite la modă. E necesară, de aceea, dezbateră comună a problemelor care ne confruntă pe toți în „acest întunecat sfârșit de mileniu“.

După această prefațare a spiritului întâlnirii, dl. Surdu a enunțat tema discursului său: *Transcendentul în filosofie și în teologie*. Pornind de la apropierea între ceea ce dănsul a numit „transcendentul subzistent“ (*hypokeimenon proton*) al lui Aristotel și definiția ioanică a Logosului ca „transcendent personal“, vorbitorul a arătat că la baza teologiei și a filosofiei occidentale se află în cele din urmă determinările antice ale transcendentului, mai precis categoriile metafizicii aristoteliene. Din momentul în care, însă, știința a pătruns în universul subatomic, aceste determinări și principiile logicii clasice (identitatea, noncontradicția, terțul exclus) au fost depășite. Vorbind de un transcendent macrofizic și de un transcendent microfizic, dl. academician a anunțat necesitatea unei alte percepții a realității decât prin categoriile logicii și ale metafizicii aristoteliene — și anume prin mistică. În acest punct, a continuat domnia sa, trebuie afirmat că orice critică „raționalistă“ a religiei este falsă pentru că religia operează cu „transcendentul subzistent“ (hypostatic, personal, aș zice), față de care criteriile obișnuite sunt neputincioase. Lumea trebuie redescoperită astfel — în această „epocă mistico-speculativă“ — ca minune, iar teologul și filosoful nu se tem de minuni, ci le recunosc ca atare, ca minunate.

A cuvântat apoi, despre *teologie și spiritualizarea umanității creștine*, P. S. Irineu Bistrițeanul. În demersul său, părintele episcop a definit teologia ca vedere a lui Dumnezeu care presupune „transformarea contemplativului” și în care există o prioritate a rugăciunii față de expresie. Teologia este în același timp *metanoia*, schimbarea minții și a vieții, și *koinonia* sau regăsirea de sine în Dumnezeu printr-o experiență comunitară. Sensul teologisirii nu stă în speculații sterile despre absolut, ci în trăirea și relevarea „veșniciei lui Iisus”, adică a „permanentei Lui actualității, contemporaneității”. Teologhisirea e, de aceea, nu doar apărarea tainei, ci plasare și cugetare în ea, proces în care omul se umanizează întrucât se îndumnezeiește. „Fidelitate inventivă a tradiției”, teologia nu operează cu speculații, ci cu viața.

La rândul său, dl. acad. Gheorghe Vlăduțescu a arătat, în expozeul despre *metafizică și aporetică*, faptul că metafizica, filosofia în general, se exprimă în planul interpretării. Utilizând ca metodă aporia, nedumerirea, metafizica nu propune soluții definitive și radicale, ci relative. Orice sistematizare înseamnă renunțarea la metafizică. Cu alte cuvinte, metafizica nu poate fi decât un sistem de probleme și nicidecum de soluții. De aceea, a încheiat domnia sa, „starea naturală a metafizicii e starea de întrebare, care e starea ei de grație”.

Mgr. Ioan Robu a întreprins o *evaluare a teologiei catolice* mai vechi și mai noi. Notând că raționalismul neoscolastic a căutat în argumentarea naturală a credinței, eminența sa a inventariat cele trei direcții principale din tomismul secolului al XX-lea: studiul istorico-critic al operei Sfântului Toma, tomismul doctrinar și tomismul spiritualist (antiscolastic). În același timp, față de tomismul care practică o metafizică aristotelică, noua teologie pluralistă (liberală, așa spune) respinge metafizica tradițională și orice idee de „ortodoxie” sau certitudine. Cauza acestei distanțări, definită de vorbitor ca „depășire a fixismului”, e prăbușirea fizicii aristotelice odată cu descoperirile din domeniul microcosmosului subatomic, antrenând remanierea unei teologii care pornea de la cosmologia antică pentru argumentarea existenței lui Dumnezeu. Cu toate că a determinat o asemenea schimbare în teologie, a continuat Mgr. Robu, știința contemporană tace privitor la spiritul divin și uman, domeniu al teologiei și al filosofiei. Descriind filosofia ca „știință a interiorității umane, interogatoare pentru științele interpretării”, și teologia ca „loc privilegiat al elaborării filosofice”, vorbitorul a subliniat în final „referința comună (a celor două domenii) la adevăr”.

În discursul său despre *metafizică și teologie*, Pr. prof. Dumitru Popescu a întreprins o evaluare din perspectiva răsăriteană a convergențelor și a divergențelor dintre cele două domenii de cunoaștere. Ceea ce le este comun e că ambele pornesc de la premisa unei calități ultime care își are cauza existenței în sine și din care decurge întreaga existență. Totuși, în pofida faptului că ambele operează cu noțiunea „transcendentului”, pe de o parte, metafizica filosofică propune, în termenii de rațiune și adevăr, un transcendent personal și relațional (Sfânta Treime revelată în Hristos). Pe de altă parte, întrucât teologia concepe Adevărul ca persoană și nu ca sistem, ea se adresează în același timp minții și inimii. În altă ordine, punctul de plecare al metafizicii e lumea sensibilă, realizând o cunoaștere naturală dependentă de subiectul cunoscător uman, ipotetică și oscilantă, iar punctul de plecare al teologiei este revelația, manifestare de sine a transcendentului personal, realizând o cunoaștere supranaturală, deplină și definitivă, chiar dacă expresiile acesteia sunt contextuale. Cu alte cuvinte, în primul caz e vorba de o metafizică în limitele universului, iar în al doilea de recunoașterea universului din perspectiva relației omului cu Dumnezeu. De altfel, aceste diferențe privitoare la transcendentul ca absolut au determinat și două tendințe extremiste: metafizica imanentă sau conceperea metafizicii filosofice ca teologie naturală și fideismul ca opoziție radicală între metafizică și teologie.

Aceste extremisme, a continuat vorbitorul, sunt astăzi depășite prin noua perspectivă asupra realității pe care o oferă microfizica: raționalitatea internă a creației exclude separația dintre natural și supranatural, astfel încât nu se mai poate gândi despre Dumnezeu fără lume și nici despre lume fără Dumnezeu. Lumea, așa cum e descrisă astăzi de fizicieni, nu e închisă față de Dumnezeu, ci deschisă spre El. Numai în acest fel, în relație cu Dumnezeu, scapă omul din determinismul cosmic, regăsindu-și demnitatea și libertatea, și numai astfel poate el să scape de pretenția autonomiei sau de supraevaluarea măgulitoare cu care se hrănește și care l-a distrus spiritual.

Cecea ce însă constituie o provocare adresată ambelor domenii e că omul contemporan nu se mai interesează de principiul ultim, de Dumnezeu, ci de lumea fizică.

Pr. prof. Vladimir Petercă a interpretat *problematika relației omului cu transcendentul* din perspectiva eliadescă a sacralului și a profanului. Vorbitorul a arătat simbolul sau hierofania ca manifestare a unui transcendent impersonal și identic, în cele din urmă, cu taina lumii, iar revelația sau teofania ca manifestare a unui transcendent personal, diferit radical de esența lumii. În plan religios, după mărturia Scripturii, revelația e marcă transcendentă a unui loc, a imanenței, astfel încât trăirea lui „homo religiosus” e o experiență a relației cu transcendentul personal în contextul lumii.

Rezumând, observăm că: primul vorbitor a definit transcendentul din perspectivă filosofică, în timp ce al cincilea din perspectivă teologică; al doilea vorbitor a definit metoda mistică sau apofatică a teologicii, în timp ce al treilea metoda proprie metafizicii — aporia; al patrulea vorbitor a evidențiat mutațiile suferite de teologia catolică în urma revoluției din microfizică; al șaselea vorbitor a discutat problema religioasă în sine sau a relației omului cu transcendentul.

*

„Părăsirea” de care vorbeam la început s-a manifestat concret în distanța pe care, mai mult sau mai puțin voit, filosofia și teologia au așternut-o între ele. Consecințele acestui divorț sunt până astăzi la fel de evidente.

Cultura profană, a cărei structură de rezistență, a cărei coloană vertebrală e cugetarea filosofică, s-a secularizat radical, fenomen care înseamnă refuzul transcendentului personal — Dumnezeu, închiderea în necropola imanentă, uscată și fără sens a lumii, în care stăpânește arbitrar (antihristic) „doamna rațiune” sau mai curând *bumul plac*. Utilizând critica tradițională a apologeților creștini față de păgânism, așa spune că lumea modernă — centrată pe sine — și-a fabricat noi idoli care să-i justifice patimile. Idol, adică reprezentare deformată a realității, devine și regăsirea misterului inexprimabil al lumii, mister dincolo și dincoace de noi, care nu mai face obiectul unei metafizici propriu-zise, capabilă să zboare dincolo de hotarele universului, ci al unei *transfizici imanente*. Consecința directă? Universul nu mai e lume, adică lumina lui Dumnezeu, ci iarmarocul monștrilor născuți de mintea bolnavă a omului contemporan și care întrețin sau chiar, amplifică boala.

La rândul ei, teologia s-a închis în turnul de fildeș al certitudinilor sale, într-un limbaj sterp și irelevant astăzi, calchiat după sacra sintaxă a limbilor clasice, ratând relația sa cu filosofia, cultura sau mentalitățile timpului.

Or, evenimentul supus atenției cititorului este semnul unui dublu reviriment: întoarcerea acasă a doi fii. E o altă plinire a vremii, în care filosofarea tinde spre teologhisire iar teologia spre viață, spre întruparea Cuvântului și în cultura veacului al XX -lea. Dincolo de

slăbiciunile amintite, redevinând metafizică, filosofia descrie o altă lume — minunată! — decât aceea propusă de veacul ateu. Redescoperind lumea ca taină, filosofia săvârșește din nou serviciul pe care l-a mai împlinit odată, pregătind *prodromic* cultura profană pentru o nouă înseminare cu Adevărul de sus. În același timp, teologia iese spre lumea largă a lui Dumnezeu, pentru că, vorba românului, deși mare și în continuă extindere, grădina aceasta a „cugetătorilor“ stă tot în mâna Lui. Revenindu-și, profetic, teologia începe să regândească Biserica și locul acesteia în lume, pentru a transfigura — prin puterea iubirii și a prezenței Prea Sfintei Treimi în Biserică și în lume — mentalitățile, cultura și viața bezmetică a veacului nostru până la starca Împărăției lui Dumnezeu.

Trebuia ca dubla anchiloză a veacului, filosofică și teologică, să cunoască purgatoriul atezant pentru a ieși din moarte prin cutremurul voit de Dumnezeu, spre mântuirea lumii. Pentru că niciodată bobul de grâu nu moare în zadar.

Cum spunea cineva într-un alt context, întrezărim — din mila Domnului — schimbarea la față a României. La trecutu-i mare, mare viitor!

Diac. Doru Costache

TINERI TEOLOGI CARE AU PRIMIT TAINA HIROTONIEI

- Muşat Florin* — Parohia Malu Spart, Protoieria Giurgiu Nord
 -hirotonit diacon: 6 aprilie 1997, de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul
 -hirotonit preot: 13 aprilie 1997, de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul
- Petrescu Mihail Bruno* — Parohia Grădinari, Protoieria Giurgiu Nord
 -hirotonit diacon: 6 aprilie 1997, de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul
 -hirotonit preot: 12 aprilie 1997, de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul
- Dima Avram Adrian* — Parohia Şotrilă, Protoieria Câmpina
 -hirotonit diacon: 18 aprilie 1997, de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul
 -hirotonit preot: 19 aprilie 1997, de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul
- Ivan Ion* — Parohia Groşani — Slănic, Protoieria Vălenii de Munte
 -hirotonit diacon: 19 aprilie 1997, de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul
 -hirotonit preot: 20 aprilie 1997, de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist
- Cristea Gabriel* — Parohia Sf. Gheorghe — Giurgiu, Protoieria Giurgiu Sud
 -hirotonit diacon: 8 iunie 1997, de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul
 -hirotonit preot: 22 iunie 1997, de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul
- Buinovschi Mihai* — Parohia Belciug, Protoieria Urlaţi
 -hirotonit diacon: 29 august 1997, de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul
 -hirotonit preot: 31 august 1997, de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul
- Pretorian George-Aurelian* — Parohia Bălănoaia, Protoieria Giurgiu Sud
 -hirotonit diacon: 1 septembrie 1997, de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul
 -hirotonit preot: 7 septembrie 1997, de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul
- Usturoi Victor-Valeriu* — Parohia Singureni, Protoieria Giurgiu Sud
 -hirotonit diacon: 7 septembrie 1997, de către P.S. Episcop Teofan Sinaitul
 -hirotonit preot: 8 septembrie 1997, de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul.

Ref. Ichim Cameluşa

CANDELELE VREDNICIEI NOASTRE BISERICI TÂRNOSITE, SFÎNȚITE ȘI RESFÎNȚITE

- Sfințirea cimitirului Jilava, Protoieria Ilfov, 1997, de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul
- Sfințirea bisericii parohiei Schimbarea la Față — Ghencea II, Protoieria I Capitală, pe data de 20 aprilie 1997, de către P.S. Teodosie Snagoveanul
- Sfințirea capelei parohiei Înălțarea Domnului — Drumul Taberei, Protoieria I Capitală, de către P.S. Teodosie Snagoveanul
- Resfînțirea bisericii parohiei Sfântul Ilic — Grant, Protoieria I Capitală, pe data de 20 iulie 1997, de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist
- Resfînțirea bisericii Filipescu, Drajna de Jos, Protoieria Vălenii de Munte, pe data de 27 august 1997, de către P.S. Teodosie Snagoveanul
- Punerea temeliei noii biserici „Schimbarea la Față” — Ghencea II, Protoieria I Capitală, pe data de 8 septembrie 1997, de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist
- Resfînțirea bisericii parohiei Cioranii de Sus, Protoieria Urlați, pe data de 21 septembrie 1997, de către P.S. Episcop Teofan Sinaitul
- Sfințirea capelei Sfântul Antonie cel Mare — București, Protoieria I Capitală, pe data de 28 septembrie 1997, de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul

Pr. Ioan Șurubaru

DIN AGENDA DE LUCRU A ÎNALT PREA SFINȚITULUI ARHIEPISCOP LUCIAN AL TOMISULUI PE PERIOADA 1 MAI - 31 AUGUST

Vineri, 2 mai 1997:

- la sărbătoarea Izvorului Tămăduirii, Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Lucian a oficiat Sfânta Liturghie arhierescă la Sfânta Mănăstire Dervent, Protoieria Medgidia, jud. Constanța, cu prilejul hramului, adresând un frumos cuvânt de învățătură marii mulțimi de credincioși prezenți la hramul sfintei mănăstiri.

Sâmbătă, 3 mai 1997:

- vizite canonice în Protopopiatul Medgidia la bisericile parohiilor Almalău și Ostrov și mănăstirea Sf. Ap. Andrei. La fiecare unitate bisericească vizitată Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop a cercetat canonic, dogmatic și cultic viața religioasă a fiilor duhovnicești încredințați spre păstorie, îndrumând și binecuvântând strădaniile depuse de păstori și păstoriți.

Duminică, 4 mai 1997:

- a participat la Sfânta Liturghie oficiată în Catedrala arhiepiscopală din Constanța, oferind un frumos cuvânt de învățătură celor prezenți.

Vineri, 9 mai 1997:

- la Monumentul Independenței din Constanța, a săvârșit slujba de pomenire a eroilor căzuți pentru libertate, prilejuit de împlinirea a 120 de ani de la dobândirea Independenței de Stat a României.

- la U.M. 0234 Palas Constanța a oficiat slujba Te-Deumului și a participat la depunerea Jurământului Militar de către cei mai tineri militari ai Trupelor de Jandarmi. Cu acest prilej s-au sfințit și două drapele de luptă ale unităților din subordine.

Duminică, 11 mai 1997:

- a cercetat canonic și cultic viața religioasă a credincioșilor din parohiile Cerchezu, Negru-Vodă, Darabani, Dumbrăveni, Olteni, Movila Verde și Plopeni din Protopopiatul și județul Constanța. În fiecare unitate bisericească Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop a îndrumat și binecuvântat toate strădaniile depuse de slujitori și credincioși în păstrarea și trăirea credinței autentice a Ortodoxiei.

- în aceeași zi a participat la recepția oferită la bordul vasului „ARIS” de comandantul acestuia, Căpitan Zomena Nicolaos, aflat în vizită în România.

Luni, 12 mai 1997:

- la sediul Statului Major al Marinei Militare din Constanța, a participat la recepția

oferită de Domnul Viceamiral comandor Gheorghe Anghelescu, cu ocazia predării funcției de Șef al Statului Major al Marinei Militare, și numirii în funcția de Consilier principal al Ministrului Apărării Naționale.

Duminică, 18 mai 1997:

- a participat la Sfânta Liturghie săvârșită la Sfânta Mănăstire Celic-Dere, protoieria și județul Tulcea.

- în aceeași zi a cercetat și Mănăstirea Saon protoieria și județul Tulcea, unde împreună cu soborul din conducerea mănăstirii au studiat stadiul lucrărilor de consolidare la biserica mare a mănăstirii.

Marți, 20 mai 1997:

- a oficiat Sfânta Liturghie în catedrala Sf. Ap. Petru și Pavel din Constanța. În cadrul Sfintei Liturghii tânărul Aștefănoaic Ionuț a fost hirotonit în diacon.

Miercuri, 21 mai 1997:

- Sărbătoarea Sf. Împărați Constantin și Elena. A oficiat Sfânta Liturghie arhierescă la sărbătorirea hramului parohiei Sf. Împărați II din municipiul Constanța, împărțășind binecuvântări mulțimii de credincioși prezenți la hram.

Joi, 22 mai 1997:

- la Palatul Copiilor din Constanța a participat în calitate de invitat la Festivalul de Creație Religioasă „A Ta este împărăția și puterea”, susținut în cadrul Asociației pentru Pace a Religiilor din România.

- în aceeași zi a primit în audiență pe Domnul Charbel Maroun, Consulul Onorific al Libanului la Constanța. Cu acest prilej au fost împărțășite cele mai frumoase tradiții de trăire creștinească ale credincioșilor din România și Liban.

Sâmbătă, 24 mai 1997:

- a oficiat slujba de sfințire a noului sediu „ROMTRANS“ din incinta Portului Constanța, al Consiliului de administrație al S.C. Romtrans S.A.

Duminică, 25 mai 1997:

- a vizitat șantierele de lucrări de la parohiile Lazu și Sf. Ilie din protoieria și județul Constanța. Cercetând bunul mers al lucrărilor, ierarhul a îndrumat pe slujitori și credincioși să depună în continuare aceleași eforturi de rodnică lucrare în binele Bisericii dobrogene.

Luni, 26 mai 1997:

- a prezidat lucrările Permanenței Consiliului Eparhial Tomis.

Marți, 27 mai - Vineri, 30 mai 1997:

- în Palatul Patriarhal din București a participat la lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Duminică, 1 iunie 1997:

- a vizitat șantierele de lucrări de la bisericile parohiilor Neptun și Costinești și de la Schitul Sfânta Elena de la Mare, protoieria și jud. Constanța. Cu acest prilej s-a analizat cu factorii responsabili, continuarea lucrărilor ce se impun a fi executate în anul în curs.

Marți, 3 iunie 1997:

- în Portul Militar Constanța a participat la recepția oferită la bordul navei F.F. El Nase de către Superintendentul Academiei Navale Egiptene Radm M. T. Khalil, aflat în vizită în România.

Miercuri, 4 iunie 1997:

- a oficiat Sfânta Liturghie la catedrala arhiepiscopală din Constanța, la prăznuirea Sf. Mucenici Zotic, Camasic, Filip și Atal de la Niculițel.

Pomenindu-i în rugăciunile de la Sfânta Liturghie și în cuvântul de învățătură împărțășit

credincioșilor, Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Lucian a spus: „Moaștele Sfinților Martiri de la Niculițel sunt dovezi dintre cele mai vechi și autentice păstrate până-n zilele noastre când Dumnezeu ne descoperă, scoțând la iveală Cripta martirică unică în istoria bisericească din primele veacuri creștine, devenit loc de pelerinaj, care transmite mesajul bucuriei și al păcii în Domnul nostru Iisus Hristos. Amin!”

Joi, 5 iunie 1997:

- Praznicul Înălțării Domnului, ziua când se cinstesc Eroii neamului, Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Lucian a oficiat Sfânta Liturghie în Catedrala Sf. Ap. Petru și Pavel din Constanța.

- La monumentele eroilor din Cimitirul Central din Constanța, Înalt Prea Sfinția Sa a oficiat slujba parastasului pentru pomenirea eroilor ce s-au jertfit pentru libertatea și demnitatea noastră națională.

În cuvinte emoționante, adresându-se tuturor creștinilor participanți. Înaltul Ierarh a spus: „Veniți, astăzi și întotdeauna să cinstim pe croii noștri, pe cei ce s-au unit cu duhul celor drepti și au fost înscrși pentru totdeauna în Cartea vieții și a neamului nostru românesc pentru care noi ne rugăm împreună, urmându-le credință și pomenindu-le faptele. Amin!”

Vineri, 6 iunie 1997:

- la Școala Normală — Tulcea, a prezidat examenele de atestare a cunoștințelor religioase a celor 50 de absolvenți învățători și educatori, promoția iunie 1997.

Sâmbătă, 7 iunie 1997:

- a oficiat Sfânta Liturghie arhiepiscopă la Paraclisul Sf. Ap. Andrei și Sf. Ioan Casian din cadrul Seminarului Teologic Liceal Ortodox Tulcea. Cu acest prilej Înalt Prea Sfinția Sa a felicitat pe toți ostenitorii acestui așezământ de pregătire teologică, îndrumându-i pe tinerii primei serii de absolvenți teologici să se pregătească exemplar pentru examenele ce se vor susține.

Duminică, 8 iunie 1997:

- a participat la Sfânta Liturghie oficiată în biserica Schimbarea la Față din municipiul Constanța. Adresându-se credincioșilor Ierarhul Dobrogei a spus: „Păstrați Sfânta Evanghelic a Mântuitorului Hristos, căci este normă de viață a credincioșilor, obiect de credință, împlinirea profesiilor și un act de dreptate făcut omului prin descoperirea lui Dumnezeu și risipirea stăpânirii întinericului asupra fiilor lui Dumnezeu. Păstrăm și păstrați Cuvântul vieții veșnice iubiți fii duhovnicești. Amin!”

Luni, 9 iunie 1997:

- a oficiat slujba Te-Deumului la deschiderea oficială a lucrărilor Simpozionului internațional cu tema „Atitudinea Bisericii față de problema SIDA”, organizat de către Consiliul Ecumenic al Bisericilor și Patriarhia Română, la hotel Perla din Constanța. Înalt Prea Sfințitul Lucian, Arhiepiscopul Tomisului, a adresat urarea de bun venit, transmitând totodată binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist. Înaltul Ierarh a vorbit despre însemnătatea istorică și culturală a Arhiepiscopiei Tomisului, dar a arătat, cu tristețe, că în ultimul timp aceste meleaguri sunt bânuite de maladia SIDA. Nu întâmplător a fost ales acest oraș ca loc de desfășurare a primului simpozion din România organizat de Biserică, având drept subiect problematica SIDA. Constanța este epicentrul SIDA din România.

- la Colegiul Pedagogic „Constantin Brătescu” din Constanța a prezidat examenele de atestare a cunoștințelor religioase a celor 100 de absolvenți învățători și educatori, promoția iunie 1997.

Marti, 10 iunie 1997:

- în Portul Militar Constanța a participat la recepția oferită la bordul Fregatei Faugeron de Comandantul I' Aviso Q. M. Anqueti aflat în vizită în România.

Miercuri, 11 iunie 1997:

- la Mănăstirea Celic-Dere, județul Tulcea, a primit vizita oficială a participanților la Simpozionul Internațional „Atitudinea Bisericilor față de problematica SIDA”, fiind în pelerinaj la Mănăstirile nord-dobrogene. Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Lucian în aleele cuvinte a prezentat viața monahicească din Dobrogea cu referire la mănăstirea Celic-Dere. În semn de prețuire față de toți participanții care au răspuns la chemarea Bisericii pentru a elimina flagelul SIDA, Înalt Prea Sfinția Sa a oferit agapa comună oferind daruri celor prezenți.

Vineri, 13 iunie 1997:

- a prezidat lucrările Permanenței Consiliului Eparhial Tomis.

Sâmbătă, 14 iunie 1997:

- a oficiat slujba de sfințire și a participat la inaugurarea Consulatului General al Greciei la Constanța și numirii primului Consul General în persoana Doamnei Dorothee Douvos.

Duminică, 15 iunie 1997:

- Praznicul Pogorării Duhului Sfânt, a săvârșit Sfânta Liturghie la Mănăstirea Cocoș, protoieria și județul Tulcea. În cadrul Sfintei Liturghii, monahul Hrib Costel Calinic a fost hirotonit ierodiacon pe seama Sfintei Mănăstiri Sf. Ap. Andrei, protoieria Medgidia, jud. Constanța.

Împărtășind cuvânt de învățătură mării mulțimi de credincioși prezenți la cinstirea hramului acestei vestite mănăstiri nord-dobrogene, Arhiepiscopul Dobrogei a spus: „Ortodoxia prăznuiește cu trup și suflet același eveniment unic și sfânt, ca acum două mii de ani, rugându-ne neîncetat pentru unitatea tuturor creștinilor în credința și împărtășirea darurilor Sfântului Duh. Astăzi este ziua cea mare a întemeierii Bisericii creștine, una, sfântă, sobornicească și apostolească, Ziua unirii desăvârșite a Cerului cu Pământul, Duminica Mare, când de la Sf. Ap. Andrei, moșii și strămoșii noștri au trăit și au oferit credința cea adevărată. Amin!”

Luni, 16 iunie 1997:

- Praznicul Sfintei Treimi, a oficiat slujba de tâmosire a Bisericii parohiale din localitatea Valea Nucarilor, protoieria și județul Tulcea. În cadrul Sfintei Liturghii tânărul Curleancă Lucian a fost hirotonit în diacon. Adresându-se credincioșilor prezenți la această măreață sărbătoare a Bisericii și localității, Înalt Prea Sfinția Sa a spus: „Imnele de rugăciune și cântare ridicate în cinstea Sfintei Treimi, participarea la slujba de sfințire a tuturor fiilor Bisericii, trebuie să ne facă mai credincioși, mai evlavioși, mai respectuoși și mai cumsecade, ca văzând lumea faptelor noastre să se convingă de credința noastră în Tatăl din ceruri și cugetul nostru să le spună: „Nădejdea mea este Tatăl, scăparea mea este Fiul, acooperământul meu este Duhul Sfânt, Treime Sfântă. Slavă Ție, Amin!”

Marti, 17 iunie 1997:

- la Protoieria Tulcea, a prezidat lucrările Conferinței preoțești din luna iunie 1997.

- a vizitat parohia și Cetatea Dunăvâl, județul Tulcea.

Miercuri, 18 iunie 1997:

- la protoieria Babadag, a prezidat lucrările Conferinței preoțești din luna iunie 1997

Sâmbătă, 21 iunie 1997:

- la inițiativa Consiliului de Administrație al Băncii Internaționale a Religiiilor a participat împreună cu Prea Sfințitul Gherasim Episcopul Râmnicului și Prea Sfințitul Nifon Episcopul Sloboziei și Călărașilor, la inaugurarea Filialei „Constanța-Port” a Băncii Internaționale a Religiiilor.

Duminică, 22 iunie 1997:

- la inițiativa Consiliului de Administrație al Băncii Internaționale a Religiiilor a

participat împreună cu Prea Sfințitul Gherasim — Episcopul Râmnicului și Prea Sfințitul Nifon, Episcopul Sloboziei și Călărașilor, la inaugurarea Agenției Techirghiol a Băncii Internaționale a Religiiilor.

Luni, 23 iunie 1997:

- la Protoieria Constanța, a prezidat lucrările Conferinței preotești din luna iunie 1997.

Marți, 24 iunie 1997:

- la Praznicul Nașterii Sf. Ioan Botezătorul a participat la Sfânta Liturghie oficiată în Catedrala Arhiepiscopală din Constanța. Adresând cuvânt de învățătură credincioșilor, Înalt Prea Sfinția Sa a spus: „Sfântul Ioan Botezătorul este o mărturie a credinței noastre, ca martor al existenței lui Dumnezeu Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, descoperit pe malul Iordanului odată cu Botezul Domnului și noi credincioșii sărbătorim aceste evenimente cu cântări și imne fiind în comuniune cu toți sfinții în fruntea cărora se află Maica Domnului și Sfântul Ioan, mijlocitorii oamenilor către Dumnezeu. Amin!”.

Miercuri, 25 iunie 1997:

- la protopopiatul Hârșova a prezidat lucrările Conferinței preotești din luna iunie 1997.

Vineri, 27 iunie 1997:

- la Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța, a participat la vernisajul expoziției „Artă și Magie în Preistorie”, cu valori de cultură materială și spirituală elevate, rod al cercetărilor arheologice efectuate în Câmpia Română, organizat de Muzeul Tomitan în colaborare cu Muzeul Dunării de Jos Călărași și Muzeul de Arheologie Oltenița.

Duminică, 29 iunie 1997:

- Prăznuirea Sf. Ap. Petru și Pavel — zi de hram al Catedralei Arhiepiscopale Constanța — Înalt Prea Sfinția Sa a slujit Sfânta Liturghie arhierescă, hirotonind pe diaconul Curleancă Lucian în preot pe seama parohiei I. C. Brătianu, protoieria și județul Tulcea și a tânărului Palade Dănuț în diacon. Împărtășind cuvânt de învățătură mulțimii de credincioși prezenți la sfânta slujbă, Înalt Prea Sfinția Sa a spus: „Predica și scrierile Sf. Ap. Petru și Pavel, viața lor în Hristos a schimbat lumea veche prin propovăduirea Evangheliei. Zelul creștin al Sf. Apostoli va străluci până la sfârșitul lumii și după aceea, spunea Sf. Ioan Gură de Aur. Să spunem și noi astăzi ca odinioară, mitropolitului martir Antim Ivireanul la cinstirea Sf. Apostoli: „Dați-ne la toți liniștea sufletească și sănătate trupească să putem cinsti în mulți ani numele vostru, să arătăm strădania voastră și să prăznuim în luminată cuviință slăvita voastră pomenire!” Amin!”.

Joi, 3 iulie 1997:

- a prezidat examenul de capacitate preotească, sesiunea iulie 1997, la Seminarul Teologic Liceal din Tulcea, la care a participat 34 de absolvenți de seminar.

Vineri, 4 iulie 1997:

- a fost prezent la escafa făcută de Dl. Președinte Emil Constantinescu pe Aeroportul Tulcea, după vizita făcută în orașul Izmail din Ucraina.

Sâmbătă, 5 iulie 1997:

- a oficiat Sfânta Liturghie la Mănăstirea Cocoș, județul Tulcea. În cadrul Sfintei Liturghii diaconul Palade Dănuț a fost hirotonit în preot pe seama parohiei Satu-Nou protoieria Babadag, județul Tulcea, și monahul Oană Viorel Varahil în ierodiacon pe seama sfintei Mănăstiri Cocoș.

Duminică, 6 iulie 1997:

- a oficiat Sfânta Liturghie la mănăstirea Cocoș, protoieria și județul Tulcea. În cadrul Sfintei Liturghii ierodiaconul Bighiu Ghiocel Gherman a fost hirotonit ieromonah pe seama sfintei mănăstiri Cocoș.

Luni, 7 iulie 1997:

- în Portul Militar Constanța a participat la recepția oferită la bordul navei „Schleswig Holstein” de către Comandantul Forțelor Navale NATO din Mediterana, Comandor Konstantinos Nikitiadis, aflat în vizită în România.

Marti, 8 iulie 1997:

- De „Ziua Poliției Române”, a participat la recepția ce a marcat acest eveniment, oferită de Șeful Inspectoratului de Poliție al Județului Constanța, Colonel Ion Cărlig.

Duminică, 13 iulie 1997:

- a participat la Sfânta Liturghie oficiată în biserica Sfântul Gheorghe a parohiei Mangalia I. Cu prilejul prezenței în municipiul Mangalia, Înalț Prea Sfinția Sa a vizitat și șantierele de lucrări deschise la bisericile Adormirea Maicii Domnului — Mangalia II și Sf. Arhangheli — Mangalia III. Împreună cu factorii responsabili Ierarhul a analizat viața și activitatea cultică a păstorilor și păstoritilor din această urbe dobrogeană.

Marti, 15 iulie 1997:

- la sediul Arhiepiscopal din Constanța, a primit vizita Înalț Prea Sfințitului Arhiepiscop Bartolomeu al Vadului, Feleacului și Clujului, aflat la mănăstirea Techirghiol. Împreună au vizitat biserica Sfântul Nicolae, catedrala Navigatorilor Români — Km 5 din Constanța și au semnat în Sfânta Evanghelie.

Joi, 17 iulie 1997:

- a oficiat slujba de sfințire a localului de la Banca „Ion Țiriac”, deschis pe str. Ștefan cel Mare 32-34 din Constanța.

Duminică, 20 iulie 1997:

- a oficiat slujba de tâmosire a picturii de la biserica Sf. Ilie a parohiei Techirghiol, protoieria și județul Constanța. În cadrul Sfintei Liturghii tânărul teolog Fătu Dan Gheorghe a fost hirotont în diacon. Adresând cuvânt de învățătură credincioșilor prezenți la această măreață sărbătoare de hram și sfințire, Înalț Prea Sfinția Sa a spus: „Sfântul Ilie este exemplu viu al iubirii de semen și al credinței celei adevărate, prin fapte. Marele Prooroc a făcut minuni asupra omului și asupra naturii, primind sfințenia de la Dumnezeu că a făcut dreptate și a câștigat lumea cealaltă pentru că s-a asigurat de viață prin sfințenie desăvârșită. Să i ne închinăm și să-l rugăm să ne învrednicească a ajunge la slava de care s-a învrednicit de la Dumnezeu și astfel vom vedea slava Mântuitorului împărtășită omenirii și între noi credincioșii în veci. În întreaga țară Sfântul Ilie este cinstit și ca patronul aviației, în rugăciunile sale Sfânta Biserică se roagă Sfântului Prooroc să fie mijlocitor la Părintele ceresc pentru ocrotirea flotei noastre aeriene pe aripile văzduhului. Amin!”

Sâmbătă, 26 iulie 1997:

- la U.M. 0234 — Palas Constanța a participat la ceremonialul depunerii Jurământului Militar de către noul contingent de tineri militari ai Trupelor de Jandarmi.

Duminică, 27 iulie 1997:

- la Pomenirea Sf. M. Mucenic și Tămăduitor Pantelimon, Făcătorul de minuni ale cărui Sfinte Moaște se află în Catedrala Arhiepiscopală din Constanța, Înalț Prea Sfințitul Arhiepiscop a oficiat Sfânta Liturghie arhierescă în aer liber, pe un podium special amenajat în curtea Palatului Arhiepiscopal, lângă zidul Catedralei în fața a mii de credincioși și pelerini dobrogeeni sosiți să se închine la racla sfântului. În cadrul Sfintei Liturghii diaconul Fătu Dan Gheorghe a fost hirotont în preot pe seama parohiei Ciocârlia, protoieria Medgidia și tânărul teolog Petcu Marian în diacon. În cuvântul de învățătură adresat mulțimii credincioșilor, Ierarhul tomitan a spus: „Să-l rugăm pe Marele Mucenic Pantelimon, să mijlocească la Doctoul cel Mare să trimită lumii pace și pe noi să ne miluiască și să ne apere de boli și

suferințe, totdeauna. Amin!”

Miercuri, 30 iulie 1997:

- a participat la recepția oferită cu ocazia împlinirii a 50 de ani de la deschiderea Consulatului General al Federației Ruse în orașul Constanța, organizat de Consulul General al Federației Ruse la Constanța, Dl. Alexandr I. Krășko.

- în aceeași zi a participat la deschiderea oficială a Restaurantului Pizza Inn, din Stațiunea Mamaia din cadrul S.C. „Alina Group” S.A. a D-lui Ion Draica.

Joi, 31 iulie 1997:

- la Statul Major al Marinei Militare a participat la ceremonia de absolvire a promoției 1997 și de înălțare la gradul de aspirant și maestru militar clasa a IV-a a absolvenților Academiei Navale „Mircea cel Bătrân” și a școlii Militare de Maștri de Marină „Amiral Murgescu” — Constanța.

Duminică, 3 august 1997:

- a participat la Sfânta Liturghie oficiată în biserica Sf. Ioan Botezătorul din municipiul Constanța.

Împărtășind arhieriești binecuvântări credincioșilor prezenți la slujbă, Înalț Prea Sfinția Sa a spus: „Viața trăită ireproșabil, dănuirea de sine pentru frații noștri de credință și națiune, ajutorarea celor în necazuri și rugăciunea pentru izbăvirea celor în calamități morale și naturale, este adevărarea credinței noastre ca acțiune și preocupare umană, aceasta fiind și porunca Mântuitorului ca toți să fie una și să ne putem împărtăși din același sfințit potir al dragostei Mântuitorului Hristos și să strigăm împreună: Iisus, Fiul lui Dumnezeu, mântuiește-ne. Amin!”

Miercuri, 6 august:

- la praznicul Schimbării la Față a Domnului, Înalț Prea Sfinția Sa a oficiat Sfânta Liturghie la parohia mixtă româno-elenă din municipiul Constanța, la sărbătorirea hramului. În cadrul Sfintei Liturghii diaconul Petcu Marian a fost hirotonit în preot pe seama parohiei Basarabi, protoieria Medgidia și tânărul Coroiu Cristinel în diacon. Adresând cuvânt de învățătură mulțimii credincioșilor prezenți la slujbă a spus: „Să dăm chemare simțămintelor noastre, trăind prin fapte și gânduri bune Evanghelia împăcării și predica mântuirii. Așa vom ajunge la Taborul cel ceresc prin credință curată, dragoste sporită, în rednicipindu-ne de un cer nou și un pământ nou, unde domnește dreptatea desăvârșită, idealul ceresc pregătit nouă de la întemcierea lumii. Amin!”

Duminică, 10 august 1997:

- după oficierea Sfintei Liturghii la mănăstirea Sf. Maria din Techirghiol, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, Întăistătorul Bisericii Ortodoxe Române, însoțit de Înalț Prea Sfințitul Arhiepiscop Lucian al Tomisului au poposit în pelerinaj la Sfintele mănăstiri Peștera Sf. Ap. Andrei și Dervent din județul Constanța.

După toată cuviința și smerenia, Înalț Prea Sfințitul Arhiepiscop Lucian a mulțumit Prea Fericitului Părinte Patriarh pentru osteneala de a vizita și a binecuvânta strădanii depuse într-o propășirea vieții religioase din străvechiul pământ al Dobrogei — Scîția Mică de altădată.

Vineri, 15 august 1997:

- la sărbătorirea Praznicului „Adormirii Maicii Domnului”, Marina Română serbează ziua ei, zi de profundă meditație creștină pentru ortodoxia românească și moment de apreciere a activității marinarilor militari și civili.

În prezența Președintelui României și a delegaților Senatului și a Camerei deputaților, Guvernului, M.A. Naționale, militarilor și mulțimii credincioșilor prezenți la festivitățile militare, Înalț Prea Sfințitul Arhiepiscop Lucian, înconjurat de un sobor de preoți, i-a

binecuvântat pe marinari și pe familiile lor, pe toți cei prezenți prin slujba Te-Deumului și rugăciunile de mulțumire înălțate către Dumnezeu.

Duminică, 17 august 1997:

- a participat la Sfânta Liturghie oficiată în Catedrala arhiepiscopală Adresându-se credincioșilor Înalt Prea Sfințitul a spus: „Valurile ispitelor și neorânduielilor naturii dacă se năpustesc asupra noastră, amenințându-ne cu pieirea, să nu ne părească curajul, ca dovadă a credinței și eroismul ca mărturie a dragostei față de aproapele, să ne aducem aminte de imnul: Marea vieții văzând-o înălțându-se de vifonul ispitelor la limapul Tău cel în alergând strig către Tine: Scoate din stricăciune viața mea, Mult milostive, Căruia se cuvine slava în veci. Amin!”

Joi, 21 august 1997:

- a oficiat Sfânta Liturghie în catedrala arhiepiscopală din Constanța. În cadrul Sfintei Liturghii diaconul Coroiu Cristinel a fost hirotont în preot pe seama parohiei Lumina II, protoieria și județul Constanța și tânărul teolog Stroie Gh. Nicușor în diacon.

Duminică, 24 august 1997:

- a oficiat slujba de târnosire a picturii celei noi de la biserica parohială Cumpăna, județul Constanța. În cadrul Sfintei Liturghii arhieresti, diaconul Stroie Gh. Nicușor a fost hirotont în preot pe seama parohiei „Acoperământul Maicii Domnului” — municipiul Tulcea și tânărul Topa Paraschiv în diacon. Împărtășind binecuvântări credincioșilor prezenți la slujbă, Înalt Prea Sfințitul a spus: „Credinciosul adevărat, cinstește memoria înaintașilor, urmându-le pilda și însușindu-și credința lor. Acest fapt este continuarea firească din generație în generație a săvârșirii faptelor bune în dreapta credință, așa cum ați făcut astăzi prin această nouă pictură care a îmbrăcat biserica dumneavoastră și puteți intra în bucuria Dumnezeului nostru ca buni și adevărați implinitori ai poruncilor evanghelice. Amin!”

Miercuri, 27 august 1997:

- a participat la lansarea primului volum din lucrarea publicistică „Constanța. Memoria orașului”, 1878-1940, avându-i ca autori pe Aurelia și Ștefan Lăpușan. Evenimentul a marcat și împlinirea a 5 ani de activitate ai Tipografiei „Goliat”, fapt ce s-a petrecut prin organizarea recepției oficiale către Directorul editurii, Dl. Romeo Hanți la Casinoul din Constanța.

Vineri, 29 august 1997:

- a participat la Sfânta Liturghie oficiată în biserica parohială Sfântul Ioan Botezătorul din Constanța. După oficierea Sfintei Liturghii a săvârșit slujba de sfințire a Troiței ridicată la intrarea în oraș pe D.N. 3 de către credincioșii parohiei Sf. Ioan Botezătorul împreună cu preoții lor slujitori la acest sfânt locaș.

Duminică, 31 august 1997:

- a oficiat slujba de târnosire a picturii Bisericii Cuv. Paraschiva din municipiul Constanța. În cadrul Sfintei Liturghii arhieresti, diaconul Popa Paraschiv a fost hirotont în preot pe seama parohiei Horia protoieria Babadag, și tânărul Ștefan Aurelian în diacon.

„Să ne apropiem cu dragoste și încredere de altarele strămoșești, a îndemnat Înalt Prea Sfinția Sa pe credincioșii prezenți la slujbă, căci cultivând virtuțile străbune și mai ales bunătatea vom avea comuniune desăvârșită cu Dumnezeu și cu sfinții Săi. Numai așa fiind în Biserica Dumnezeului nostru, vom primi danurile Sale cele bogate că bun și drept este Domnul, mult milostiv și mult îndurat. Amin!”

Pr. Cernica Gheorghe

BISERICA ȘI ȘCOALA

HRAMUL PARACLISULUI SEMINARULUI TEOLOGIC DIN BUCUREȘTI

Luni, 16 iunie 1997, prima zi după Duminica Pogorării Sfântului Duh (Rusaliile), a avut loc sărbătoarea hramului Mănăstirii „Sfânta Treime” — Radu Vodă, paraclisul Seminarului teologic din București, într-o atmosferă festivă, de elevată comuniune și trăire spirituală creștină ortodoxă.

Serviciul religios închinat marelui praznic a început încă din ajun; seara a fost oficiată slujba Vecerniei cu Litie după rânduiala ortodoxă.

A doua zi, dimineața, în continuarea slujbei Utreniei, un sobor de slujitori condus de *P.S. Episcop Teofan Sinaitul*, vicar patriarhal, a oficiat slujba Sfintei Liturghii. Din sobor au făcut parte: p.c. Arhim. Grigore Băbuș de la Catedrala patriarhală, p. c. pr. prof. Constantin Sârbu, directorul Seminarului teologic, p. c. diac. prof. Aurel Mihai, director adjunct, p. c. pr. prof. Sorin Filip, p. c. pr. Aurel Bundă, p. c. diac. prof. Stelian Ionașcu, p. c. diac. Zaharia Matei.

Răspunsurile stranei au fost date de un grup de elevi seminariști sub îndrumarea p. c. pr. prof. Victor Frangulea.

Au participat cadre didactice, elevi seminariști, numeroși credincioși, între care mulți tineri.

În partea a doua a serviciului liturgic festiv, a sosit și *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist*, reținut până atunci la reședința patriarhală de înalte treburile bisericești.

La sfârșitul slujbei sfintei liturghii, Prea Fericirea Sa a adresat celor prezenți un cuprinzător cuvânt de învățătură, în care a arătat însemnătatea ortodoxă a praznicului Sfintei Treimi. Prin temă, prin bogata încărcătură ideatică, prin logica expunerii, prin îndemnurile practice, cuvântul acesta a depășit de fapt caracterul și parametrii unui obișnuit „cuvânt de învățătură”, constituindu-se într-o magistrală lecție de sinteză biblică, doctrinar-dogmatică și liturgică, prezentată la un accesibil nivel de înțelegere pentru toți participanții la slujbă.

După ce a arătat că „sărbătoarea la care participăm astăzi face parte din marile sărbători creștine ortodoxe, fiind închinată Sfintei Treimi dumnezeiești”, Prea Fericitul Părinte Patriarh a subliniat că „Sfânta Treime dumnezeiască este în același timp și o dogmă și o taină. O dogmă, adică o învățătură fundamentală de credință a Bisericii noastre. O taină, adică un mister, un adevăr, o realitate de necuprins și de neînțeles cu mintea noastră obișnuită, limitată. Totuși, avem posibilitatea ca, printr-o credință puternică, printr-o continuă rugăciune adresată Sfintei Treimi, printr-o viață curată, mereu îmbunătățită, nepătată de păcate, să pricepem și noi câte

ceva din această mare taină dumnezeiască”

După ce a arătat strânsa legătură între dogma și taina Sfintei Treimi dumnezeiești, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist s-a referit la definiția dogmatică ortodoxă a Sfintei Treimi, care ne învață că „există un Dumnezeu unic ca ființă spirituală, cu origine veșnică, ce se manifestă sau activează neincetat în trei ipostasuri sau persoane: Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, având fiecare aceeași origine veșnică, aceeași ființă (substanță) spirituală și aceeași egalitate și putere dumnezeiască”.

Mai departe, pomind de la această definiție dogmatică, Prea Fericirea Sa a spus că „despre existența și lucrarea dumnezeiască a Sfintei Treimi se poate vorbi sprijinindu-ne pe texte din Sfânta Scriptură, pe scrierile Sfinților Părinți din epoca patristică și de mai târziu, pe rugăciuni, cântări și mărturisiri din cultul religios ortodox”. În acest sens, a invocat mai multe exemple.

Asfel, în Vechiul Testament, Dumnezeu s-a descoperit ca Treime de persoane la crearea lumii, când a hotărât: „Să facem pe om după chipul și asemănarea Noastră”, cum citim în Cartea Facerii (I, 26) sau în cartea prorocului Isaia: „Sfânt, Sfânt, Sfânt Domnul Savaot” (VI, 3).

În Noul Testament, credința într-un singur Dumnezeu, „închinat în trei persoane” este pe deplin descoperită de însuși Fiul lui Dumnezeu, a doua persoană a Sfintei Treimi. Așa, de pildă, la botezul Mântuitorului Hristos în Iordan, „sunt prezente în mod real cele trei persoane sau ipostasuri ale Sfintei Treimi: Tatăl, care prin glasul său cerească mărturisește: „Acesta este Fiul Meu cel iubit întru care am binevoit”; Fiul Iisus Hristos — Cel care primește botezul de la Ioan și Duhul Sfânt, concretizat în chipul unui porumbel care s-a pogorât peste Fiul (Matei III 16-17). În alte locuri din Sfintele Evanghelii și din alte cărți ale Noului Testament, găsim numeroase versete despre cele trei persoane ale Unicului Dumnezeu cel veșnic, fie laolaltă, fie separat, ipostatic. De pildă: „Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh” (Matei 28, 19), le poruncește Domnul Hristos ucenicilor Săi. Sau: „Trei sunt care mărturisesc în ceruri: Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, iar aceștia trei Una sunt” (I Ioan V, 7). Sau: „Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu voi, cu toți” (II Cor. XIII, 14).

Privite ipostatic, despre fiecare persoană din Sfânta Treime avem, de asemenea, multe mărturii scripturistice. De exemplu, despre Tatăl: „Așa să lumineze și lumina voastră înaintea oamenilor, ca ei să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru care este în ceruri” (Matei V, 16). Despre Fiul: „Și Cuvântul trup S-a făcut și S-a sălășluit întru noi, și am văzut slava Lui, slavă ca a Celui Unul născut din Tatăl” (Ioan I, 14). Despre Duhul Sfânt: „Când va veni Mângâietorul pe care Eu îl voi trimite vouă de la Tatăl, Duhul adevărului care de la Tatăl purcede, Acesta va mărturisi despre Mine” (Ioan XV, 26).

Din punct de vedere doctrinar-dogmatic, Sfânta Treime a constituit una din „preocupările fundamentale” ale Sfinților Părinți bisericești, așa cum am afirmat mai înainte. Aceștia, întemeiați pe texte din Sfânta Scriptură, în rednăcându-se de harul și înțelepciunea lui Dumnezeu și călăuziți de Duhul Sfânt, și-au exprimat ideile lor în scrieri de valoare, rămase până astăzi scrieri de bază pentru această dogmă, așa cum o mărturisim și noi astăzi în rugăciune, în predici, în simbolul de credință, în cultul ortodox în general.

Dintre Sfinții Părinți din perioada patristică, adică din primele opt veacuri creștine care au scris despre Sfânta Treime, amintim în Răsărit pe: Sfântul Atanasie cel Mare, Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Grigorie de Nazianz, Sfântul Grigorie de Nissa, Sfântul Maxim Mărturisitorul, Sfântul Ioan Damaschin — iar în Apus pe Fericitul Augustin. Toți aceștia au scris despre Sfânta Treime fie ca unicitate în sine, fie ca activitate personală, ipostatică

Dintre toți aceștia, pentru înălțimea vizionară a ideilor la care s-a învrednicit să se ridice, Sfântul Grigorie de Nazianz a fost chiar numit „teologul Sfintei Treimi“, devenind normativ în privința învățaturii despre Sfânta Treime. „Dumnezeu după fire — spune Sfântul Grigorie de Nazianz — este Unic, dar conceput în trei persoane sau ipostasuri identice, cu unică origine din veșnicie și din aceeași unică substanță: Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt. Dumnezeu-Tatăl este izvorul Dumnezeirii, nenăscut și necreat; este principiiu veșnic al consubstanțialității treimice. Fiul își are originea din Tatăl prin naștere din veșnicie. Duhul Sfânt primește existența de la Tatăl; prin Duhul Sfânt porces de la Tatăl, Fiul născut din Tatăl s-a manifestat în lume în ipostaza de Dumnezeu-Om“.

În interiorul Sfintei Treimi există o activitate, o dinamică interpersonală, numită perihoreză, de comuniune absolută, de întrepătrundere perfectă, păstrându-se, totuși, individualitatea și atributele proprii ale fiecărui ipostaz treimic“.

Lucrarea, activitatea în afară a lui Dumnezeu, adică „creația, mântuirea și sfințirea sunt o operă comună a Sfintei Treimi distribuită însă între cele trei ipostasuri sau persoane“

Fericitul Augustin, cel mai mare teolog apusean din perioada patristică, împrumutând termeni, sintagme, idei din aserțiunile Sfântului Grigorie de Nazianz, formulează și el o doctrină treimică asemănătoare, care, însă, mai ales după moartea lui (430), prin nuanțări și adăugiri, se va diferenția de conținutul și forma inițială, cum este cazul cu formula „Filioque“ raportată la purcederea Sfântului Duh, formulă respinsă de învățătura ortodoxă.

Ca învățătură oficială a Bisericii noastre, dogma despre Sfânta Treime a fost formulată la primele două sinoade ecumenice (Niceea, 325 și Constantinopol, 381), când au fost discutate și condamnate marile erezii: a lui Arie, care nu recunoștea dumnezeirea Fiului; a lui Macedonic, care nu recunoștea dumnezeirea Sfântului Duh; a lui Apolinaric, care nega integritatea firii umane, la întrupare, a lui Iisus Hristos, despre care spunea că-i lipsește rațiunea umană, care a fost înlocuită de Logosul divin.

Învățătura fundamentală despre Sfânta Treime — dogmă și taină dumnezeiască în același timp — așa cum a fost stabilită de primele două sinoade ecumenice și reconfirmată de celelalte și de „mărturisirile de credință“ din vremea aceea și de mai târziu, o găsim exprimată și în cultul religios, sub formă de rugăciuni, de cântări liturgice sau legate de anumite evenimente, momente și situații din viața credincioșilor, începând cu simpla închinare, când facem semnul sfintei cruci: „în numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh“.

Una din „rugăciunile dimineții“, de pildă, este dedicată Sfintei Treimi ca unitate de ființă și existență: „Din somn sculându-mă, mulțumesc Tie, Prea Sfântă Treime, că prin multă bunătațea Ta și îndelungă răbdarea Ta, nu te-ai mâniat pe mine, păcătosul...“. În „rugăciunile de seară“ avem câte o rugăciune pentru fiecare din ipostasurile sau persoanele Sfintei Treimi: „Dumnezeule cel veșnic și Împărate a toată făptura...“ adresată Tatălui; „Atotțiitorule Cuy întele al Tatălui însuși fiind desăvârșit Iisuse Hristoase...“ adresată Fiului; „Doamne, Împărate ceresc, Mângâietorul, Duhule adevărate...“ adresată Sfântului Duh. Într-o „rugăciune de culcare“ cerem lui Dumnezeu: „Și ne învrednicește, Doamne, să cinstim, să binecuvântăm și să slăvim în Preacinstită Treime: pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh...“.

La Sfânta Liturghie, în răspunsurile cântărețului de la strană sau ale credincioșilor participanți la slujbă, mărturisim de mai multe ori despre Sfânta Treime, ca, de pildă, în imnul Henric: unde aducem „sfântă cântare făcătoarei de viață Treimi“. Într-un alt răspuns al stranei mărturisim: „Cu învrednicie și cu dreptate este a ne închina Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, Treimea cea de o ființă și nedespărțită“. După primirea sfintei împărtășanii, facem iarăși mărturisire: „Am văzut lumina cea adevărată, am primit duhul cel ceresc, am aflat credința cea adevărată, nedespărțitei Sfintei Treimi închinându-ne, că aceasta ne-a mântuit pe noi“ —

cuvînte prin care se arată puterea mântuitoare a Sfintei Treimi. Într-o rugăciune, la sfârșitul slujbei sfintei liturghii, din nou mărturisim persoanele sau ipostasurile Sfintei Treimi, pe „Părintele cel fără de început împreună cu Unul născut Fiul Său și cu Prea Sfântul Duh”.

La cântările prohodului Domnului Hristos, în cântările „acatistelor” și „paracliselor” sfinților, în cântările de la înmormântare, în alte cântări, găsim, de asemenea, invocată Sfânta Treime în unicitate sau individualizată pe ipostasuri.

„Perfecta unitate și armonie de conlucrare din Sfânta Treime poate și trebuie luată ca model și simbol suprem pentru unele acțiuni de importanță deosebită din viața socială, din istoria poporului nostru, ca de pildă unitatea de neam, de limbă și de credință, care a facilitat unirea țărilor române înfăptuită de Mihai Viteazul la 1600, care a simbolizat apoi unirea cea mare de la 1918 când s-a înfăptuit și confirmat unitatea politică a întregului neam românesc în hotarele României întregite”.

După prezentarea învățăturii despre Sfânta Treime și a semnificației acestei sărbători ortodoxe, în încheierea cuvîntului său, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a spus: „Iată, iubiți credincioși, cât de important și plin de învățăminte, cât de ziditor pentru credința noastră, pentru călăuzirea vieții noastre de toate zilele este marele praznic închinat Sfintei Treimi dumnezeiești, de care ne bucurăm cu toții astăzi: „Binecuvîntând pe cei de față, dintre care unii, în semn de prețuire și de dragoste, i-au oferit flori, Prea Fericitul Părinte Patriarh s-a îndreptat apoi spre Reședința patriarhală împreună cu P. S. Episcop-vicar Teofan Sinaitul.

*

După terminarea serviciului religios festiv închinat hramului paraclisului „Sfânta Treime” — Radu Vodă, în incinta Seminarului teologic a urmat o mică agapă frățească, la care, alături de cadrele didactice, de elevi, de personalul de educație și administrativ, au luat parte ca invitați oficiali reprezentanți ai Inspectoratului școlar al Municipiului București și al sectorului IV din Capitală: d-na inspector Georgeta Bărbulescu, dl. inspector M. Dobrin, ambii din partea Inspectoratului școlar al Municipiului București, dl. inspector Aurel Popescu și dl. inspector Silviu Paragină, din partea Inspectoratului școlar al sect. IV.

Agapa hramului s-a desfășurat sub îndrumarea și purtarea de grijă a p. c. pr. prof. Constantin Sârbu, directorul Seminarului teologic.

Prof. Adrian N. Popescu

SERBAREA DE SFÂRȘIT DE AN ȘCOLAR LA SEMINARUL TEOLOGIC DIN BUCUREȘTI

Vineri, 13 iunie 1997, a avut loc serbarea de sfârșit de an școlar 1996-1997 a Seminarului teologic ortodox din București. Eveniment de bilanț al activității desfășurate de-a lungul întregului an școlar, serbarea s-a desfășurat în aula fostului Palat al Parlamentului, în prezența Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, a P. S. Teodosie Snagoveanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, a P. C. Pr. Mihai Hau, consilier cultural și a altor componenți ai suitei patriarhale.

Au fost invitați și au participat ca oaspeți oficiali: domnul Gheorghe Angelescu, ministru secretar de stat pentru Culte, domnul Vasile Molan și doamna Georgeta Bărbulescu, inspectori din partea Inspectoratului școlar al Municipiului București.

Au fost prezenți profesorii Seminarului teologic și ai Școlii de cântăreți bisericești, în frunte cu p. c. pr. prof. Constantin Sârbu, directorul celor două școli, precum și părinți și rude ale elevilor, alți oaspeți.

La intrarea în sala de serbare, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, însoțit de suitea sa, a fost întâmpinat cu Imnul patriarhal executat de elevii seminarști.

Festivitatea a fost deschisă de p. c. Director *Constantin Sârbu*, care a rostit o alocuțiune oficială, în care a prezentat momente și aspecte semnificative din activitatea desfășurată în Seminarul teologic pe anul școlar încheiat. Reproducem din această alocuțiune câteva fragmente:

„Ar putea părea lipsit de modestie din partea noastră, a spus Părintele Director, când apreciem că, în general, orice profesor și orice elev care a lucrat în Seminar a făcut lucrul acesta cu exigențele unei reale responsabilități, care a revenit fiecăruia... Indiferent de obiectul de învățământ predat sau de nivelul la care au lucrat profesorii, s-a lucrat cu responsabilitate didactică și metodologică, scopul fiind predarea exactă — cantitativ și calitativ — a cunoștințelor, intenția și dorința profesorilor fiind ca aceste cunoștințe să fie însușite, asimilate ușor și temeinic de către elevi. Stau mărturie în această privință aprecierile de la inspecțiile didactice făcute în școala noastră în cursul anului”.

În altă ordine de idei, Părintele Director a subliniat, cu îndreptățită mândrie și satisfacție, „comportamentul strălucit al unor elevi ai Seminarului teologic din București la concursurile „olimpiadelor“ interșcolare și interdisciplinare, concurenții din școala noastră fiind premiați la aceste „olimpiade“. Pentru aceste succese îi felicităm, cu această ocazie, pe domnii profesori care au cules aceste roade prin elevii pe care i-au pregătit în acest scop. Felicităm, de asemenea, pe elevii premiați la aceste „olimpiade“. În același timp și cu aceeași căldură, felicităm corul Seminarului nostru care a obținut „premiul pe Capitală“ și „premiul marelui juriu“, și care va participa la „Concursul interseminarial pe țară“, ce se va desfășura la Târgoviște”.

În încheierea cuvântului său, Părintele Director Constantin Sârbu a mulțumit „cu smerenie și recunoștință” Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist „pentru părintească grijă ce ne poartă, pentru îndemmurile ce ni le dă, și căruia noi, dascălii, îi prezentăm acum ostentelile noastre din acest an școlar, precum și rezultatele concrete obținute”

După alocuțiunea Părintelui Director, corul elevilor seminariști și al cântăreților bisericești sub conducerea p. c. pr. prof. *Victor Frangulea* și a p. c. diac. prof. *Stelian Ionașcu*, a prezentat următorul program muzical, în cadrul căruia au fost intercalate și două poezii:

1. - *Rugăciune*, de T. Teodorescu-Iași; dirijor: pr. prof. *Victor Frangulea*;
 2. - *Tropare la Te-deum*, interpretate de absolvenții Școlii de cântăreți bisericești; dirijor: diac. prof. *Stelian Ionașcu*;
 3. - *Deschideți mari ...*, de W. Glück; dirijor: diac. prof. *Stelian Ionașcu*;
 4. - *Psalms*, poezie de Tudor Arghezi; în lectura elevului Iașca Corneliu, cl. X B;
 5. - *Lăudati pe Domnul*, de p. c. pr. prof. C. Drăgușin; dirijor: diac. prof. *Stelian Ionașcu*;
 6. - *Mare ești Doamne*, de p. c. pr. Iulian Cârstoiu; dirijor: pr. prof. *Victor Frangulea*;
 7. - *Axion la Îndălțarea Domnului*, interpretat de absolvenții Școlii de cântăreți bisericești; dirijor: diac. prof. *Stelian Ionașcu*;
 8. - *Litanie*, poezie de Tudor Arghezi, în lectura elevului Iașca Corneliu, cl. X B;
 9. - *Mama*, de I. D. Chirescu; dirijor: Pr. prof. *Victor Frangulea*;
 10. - *Limba noastră*, de Al. Cristea; dirijor: pr. prof. *Victor Frangulea*;
 11. - *Corul robilor* din opera *Nabuco* de G. Verdi; dirijor: pr. prof. *Victor Frangulea*.
- Programul muzical a fost prezentat de către elevul Pilă Lucian, din clasa a XI-a B.

După programul muzical, a luat cuvântul p. c. diac. prof. *Aurel Miha*, director-adjunct, care a prezentat o dare de seamă asupra rezultatelor la studii și conduită ale elevilor seminariști și ale elevilor-cântăreți bisericești, insistând asupra primei promoții de absolvenți ai școlii de cântăreți bisericești — foștii elevi ai anului III —, pe care i-a evidențiat în chip deosebit pentru constituințiozitatea și spiritul lor gospodăresc.

Apoi a dat citire listei cu elevii premianți din cele treisprezece clase paralele ale Seminarului teologic și din cei trei ani ai Școlii de cântăreți bisericești. Au primit premii și mențiuni la studii și purtare peste cincizeci de seminariști și cântăreți bisericești. Premiile și mențiunile, constând din cărți, au fost înmăunate personal de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, care i-a binecuvântat și i-a felicitat călduros pe cei ce s-au învrednicit de asemenea recompense.

La sfârșitul serbării, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a adresat elevilor, absolvenților și profesorilor un cuprinzător cuvânt de învățătură, în care, cu recunoșcerea-i experiență de viață și cu obiectivitatea critică ce îl caracterizează, a apreciat elogios bunelile învățurii, dar a criticat și unele lipsuri constatate.

„Sfârșitul anului școlar concretizat prin festivitatea de astăzi — a subliniat Prea Fericirea Sa — este un moment important în viața Seminarului teologic și a Școlii de Cântăreți bisericești. El constituie bilanțul bunelor intenții, al strădaniilor și realizărilor concrete ale tuturor: profesori, educatori, personal administrativ, elevi. Pentru elevi și pentru proaspeții absolvenți, el are danul de a aduce mulțumiri și satisfacții atât pe latura spiritual-morală, cât și prin situația la învățătură, adică prin notele bune obținute la disciplinele de învățământ. Este vorba, firește, de elevii sârguincioși și cuminiți” ↗

Adresându-se absolvenților seminariști, Prea Fericirea Sa a spus că „cei ce vor merge la Facultatea de Teologie sau la alte facultăți — căci potrivit rânduielilor școlare de astăzi ale Statului, aceștia au și o astfel de posibilitate — lucrul acesta înseamnă și presupune o nouă, o schimbare în planul vieții fizice și sufletești a fiecărui individ, înseamnă o maturizare,

presupune o responsabilitate sporită, atât în planul vieții personale cât și în contextul vieții obștești, în primul rând al vieții bisericești — ca viitori preoți, ca slujitori ai sfințelor altare”.

Referindu-se la cântăreții bisericești ca „ajutoare ale preoților la parohii, cărora le este încredințată în primul rând căutarea la strană”, aceștia „au rolul, prin activitatea lor specifică, de a împodobi slujbele, de a crea un cadru mai înălțător, de a realiza prin căutare o mai strânsă comuniune spirituală a credincioșilor cu Dumnezeu — lucru de mult așteptat și dorit de credincioși, dar destul de greu de realizat în trecut, timp de aproape cincizeci de ani, când era mult îngrădită manifestarea religioasă în voie și pe deplin. De aceea, astăzi, o dată cu procesul de reînnoire, de reactivizare a vieții sociale și civice, și noi în Biserică avem, deci, îndatorirea de învioreare a căutării la strană, a înfrumusețării slujbelor religioase în spiritul tradiției noastre ortodoxe”

„Trebuie dată mai multă atenție slujbelor Vecerniei și Utreniei, părți integrante ale serviciului liturgic. Trebuie create melodii ușoare, atractive, păstrându-se însă conținutul teologic — doctrinar ortodox neschimbat; melodii pe care să le învețe cu ușurință credincioșii — așa cum se practică lucrul acesta în bisericile ortodoxe din Transilvania”.

În altă ordine de idei, Prea Fericirea Sa a atras atenția că „nu este admis ca din grabă sau din comoditate să se officieze serviciul liturgic lăsând la o parte cântările Vecerniei și Utreniei. De aceea, voi cântăreții bisericești și voi elevii seminariști, dar și studenții, cu toții aveți menirea și îndatorirea de a împlini această lipsă”.

În contextul celor de mai sus, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și-a exprimat nemulțumirea că „unii preoți nu locuiesc în parohie, în mijlocul credincioșilor lor”, că „sunt navetiști, domiciliind la zeci de kilometri de biserică lor”, că „nu dau pe la biserică decât din săptămână în săptămână, sau când au de înmormântat pe cineva”.

„Din cauza multor altor preocupări, unii preoți de azi fac preoție de mântuială, fără vocație, fără dragoste, fără efort. Or, este știut că un preot cărnia nu-i place slujba completă, care nu-și înbește enoria — acesta nu poate face o preoție eficientă, adevărată, iar lipsa preotului din mijlocul parohienilor săi este ca o rană care doare. Speculând astfel de situații și lipsuri din activitatea preoților, sectele au pătruns puternic în unele părți atât în orașe cât și în sate și sunt foarte active și primejdioase pentru credincioșii ortodocși, ca de pildă, cei din secta iehos iștilor”.

În legătură cu ofensiva prozelitistă a sectelor împotriva credincioșilor ortodocși, Prea Fericitul Părinte Patriarh a mai atras atenția că „în unele blocuri de locuințe din orașe, prezența preotului ortodox este nedorită sau respinsă de către unii locatari, care preferă prezența sectarilor — situație dureroasă pentru noi, dar care arată și ne îngrijorează cât de puternic se manifestă fenomenul sectar”.

Revenind la obligativitatea prezenței preotului în parohie și a oficerii slujbelor religioase după rânduiala ortodoxă, Prea Fericirea Sa a subliniat ca un „fapt foarte îmbucurător orientarea tineretului nostru spre credință, spre Biserică, spre Dumnezeu, din impuls propriu, din nevoie sufletească. Aceste impulsuri proprii de căutare a lui Dumnezeu de către tineri trebuie sprijinite, călăuzite, întărite de către preoți pentru a nu-i lăsa pe tineri să se îndrepte spre sectele religioase, să cadă în plasa ademenirilor lor”.

În altă ordine de idei, Prea Fericitul Părinte Patriarh a pus în evidență „corelația strânsă între ținuta sacerdotală și îndemânarea cu care preotul trebuie să officieze sfințele slujbe: mișcări corecte și decente, cântare și vorbire plăcută, atrăgătoare, prin care să deschidă sufletele credincioșilor și să le formeze puternice convingeri religioase. Pentru înfăptuirea acestor deziderate trebuie să se insiste încă din seminar, iar la Teologie acestea să devină deja deprinderi practice”

Vorbind despre rolul haină^{scă} preotești, despre veșmintele liturgice, Prea Fericirea Sa a spus că „acestea fac parte din ființa și personalitatea adevăraților preoți în fața credincioșilor. și ele exprimă mesajul Ortodoxiei, cu toate că astăzi (ținuta sacerdotală parcă jenează pe unii slujitori, iar pentru unii sectari haina preotească ortodoxă constituie prilej de batjocură și ironie din partea acestora”.

În contextul îndatoririlor pastorale, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a atras atenția asupra „dezorganizării din diferite familii”, punând întrebarea: „ce fac preoții? cum au împiedicat ei această situație nedorită?” De asemenea s-a referit la „păcatul iubirii de arginți, de care sunt tentați sau pe care îl practică unii preoți”, sfătuind „să nu ne lipim inima de păcatul iubirii de arginți, care face pe credincioși să se smintească și să se îndepărteze de astfel de preoți, să-i judece foarte aspru și să se îndrepte spre sectari. Toate aceste situații și atitudini de comportament necorespunzător din partea unor astfel de preoți crează multe greutăți și neplăceri, ce se răsfâng asupra credinței și Bisericii noastre Ortodoxe știrbind prestigiul și valoarea ei”.

În încheierea acestor îndemnuri și sfaturi din cuprinzătorul și instructivul cuvânt de învățătură adresat celor prezenți la festivitatea de sfârșit de an școlar a Seminarului teologic ortodox din București, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, adresându-se iarăși elevilor și absolvenților, le-a dat îndemnul: „Voi, elevii, și voi, proaspeții absolvenți, să vă puneți în gând să purtați haina preotească cu plăcere și demnitate când veți ajunge preoți, și să slujiți din convingere pe Dumnezeu și pe aproapele!” ↑

Însoțit de suita sa oficială și urmat de ceilalți participanți, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a părăsit apoi sala de serbare îndreptându-se spre Reședința patriarhală.

Prof. Adrian N. Popescu

BISERICA ȘI NEAMUL

APEL LA UN DIALOG ÎNTRE BISERICI NEOBSTRUCȚIONAT DE CĂTRE STAT

Domnule Președinte,

Avem onoarea de a vă aduce la cunoștință că, de curând, am aflat cu nedumerire că Senatul României urmează a lua în dezbateră un proiect de lege privind utilizarea unor lăcașuri de cult de către Biserica Română Unită cu Roma (Greco-Catolică), inițiat între alții de către P.C. preot greco-catolic-senator Matei Boilă. Nedumerirea noastră constă în faptul că această inițiativă legislativă a fost înscrisă pe ordinea de zi a Senatului României pentru dezbateră, fără ca Biserica Ortodoxă Română să fie avizată pentru a-și exprima punctul de vedere, așa cum s-a procedat în cazurile anterioare.

După cum se cunoaște, P.C. preot senator Matei Boilă se află la a cincea inițiativă legislativă pe aceeași temă, a restituirii lăcașurilor de cult care, înainte de anul 1948, au aparținut Bisericii Române Unite cu Roma (Greco-Catolică).

Actuala inițiativă legislativă, intitulată „Proiect de lege privind utilizarea unor lăcașuri de cult de către Biserica Română Unită cu Roma (Greco-Catolică)”, vizează, în esență, modificarea dispozițiilor articolului 3 din Decretul-Lege nr. 126/1990, text care prevede că situația juridică a lăcașurilor de cult și a caselor parohiale care au aparținut Bisericii Române Unite cu Roma (Greco-Catolică) înainte de 1948 și au fost preluate de Biserica Ortodoxă Română, se va stabili de către o comisie mixtă, formată din reprezentanții clericali ai celor două culte religioase, ținând seama de dorința credincioșilor comunităților care dețin aceste bunuri.

Considerăm că prevederile art. 3 din Decretul-Lege nr. 126/1990, în actuala sa formă respectă principiile de drept și ține seama de realitățile concrete din parohii, nejustificându-se modificarea și completarea lui. Acesta este punctul de vedere al Bisericii Ortodoxe Române în problema greco-catolică, punct de vedere transmis în repetate rânduri, principalelor instituții ale Statului: Președinție, Senat, Camera Deputaților, Guvern, Curtea Constituțională.

Dorim să cunoașteți că, la inițiativele legislative anterioare, având același obiect, Biserica Ortodoxă Română a fost invitată să participe la Comisia de avizare de specialitate, prin reprezentanții ei, împreună cu reprezentanții Bisericii Române Unite cu Roma (Greco-Catolică), pentru a-și exprima punctele de vedere. Obiectăm că, de această dată, această metodologie a fost eludată, fapt care a condus la promovarea prezentului proiect de lege. Având în vedere că Biserica Ortodoxă Română este direct implicată în soluționarea corectă a

acestei probleme, considerăm că includerea pe ordinea de zi a Senatului privind utilizarea unor lăcașuri de cult de către Biserica Română Unită cu Roma (Greco-Catolică), s-a făcut în mod unilateral, fără cunoașterea punctului de vedere al Bisericii Ortodoxe Române.

De aceea, ne vedem în situația de a considera faptul ca inadmisibil și inechitabil.

Ne vedem iarăși în situația de a obiecta că, potrivit metodologiei generale de elaborare și tehnică legislativă, proiectul de lege sus-menționat nu a fost trimis în avizarea ministerelor funcționale și instituțiilor centrale interesate, respectiv Consiliului Legislativ, Secretariatului de Stat pentru Culte și Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române, pentru formulare de observații, și că, acest proiect de lege nu a primit nici avizul de specialitate al Comisiei juridice a Senatului.

Constatăm totodată că inițiativa legislativă „... privind utilizarea unor lăcașuri de cult de către Biserica Română Unită cu Roma (Greco-Catolică)”, încalcă în mod flagrant prevederile art. 3 din Decretul-Lege nr. 126/1990, care a fost confirmat ca fiind constituțional prin decizia Curții Constituționale nr. 127/1994.

De asemenea, având în vedere dialogul dintre Biserica Catolică și Biserica Ortodoxă, respectiva inițiativă legislativă este contrară Documentului de la Balamand-Liban, semnat în anul 1993, de reprezentanții cei mai autorizați ai Bisericilor Catolică și Ortodoxă, act normativ care reglementează soluționarea problemei lăcașurilor de cult foste greco-catolice exclusiv de partea dialogului și condamnă ocuparea bisericilor prin violență.

Față de cele arătate mai sus, ne exprimăm protestul față de împrejurarea că înscrierea pe ordinea de zi a Senatului României a proiectului de lege privind „... utilizarea unor lăcașuri de cult de către Biserica Română Unită cu Roma (Greco-Catolică)”, s-a făcut fără consultarea prealabilă a Secretariatului de Stat pentru Culte și a Bisericii Ortodoxe Române, pentru a-și exprima punctul de vedere în această problemă. Este motivul pentru care vă adresăm rugămintea ca această inițiativă să fie scoasă de pe ordinea de zi și să fie remisă Comisiilor de specialitate ale Senatului României pentru avizare, după ce, în prealabil, acestea vor cunoaște și punctul de vedere al Secretariatului de Stat pentru Culte.

Solicităm totodată remiterea proiectului de lege menționat Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române pentru ca această inițiativă legislativă să fie cunoscută de organele locale ale Centrelor Eparhiale din Transilvania, direct interesate în problema restituirii lăcașurilor de cult și a caselor parohiale și să-și exprime punctul de vedere.

Suntem încredințați că veți manifesta întreaga sollicitudine față de dolanțele justificate ale Bisericii Ortodoxe Române în soluționarea justă a acestei probleme.

Primiți, Vă rugăm, Domnule Președinte al Senatului României, asigurarea deosebitei noastre considerații.

† Teoctist,
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române
Pr. Constantin Pârnu,
vicar administrativ
Ioan Neagu,
consilier juridic

DRAGOSTEA ȘI TOLERANȚA CREȘTINĂ

Iisus Hristos. Fiul lui Dumnezeu, a venit pe pământ pentru a propovădui iubirea și dragostea între oameni. Pentru aceste virtuți sufletești, Mântuitorul a suferit chinurile Golgotei și sacrificiul suprem pe Muntele Căpățânci. De două mii de ani, Biserica noastră Ortodoxă, păstrând tradițiile apostolice ale Sfântului Andrei, a îndemnat și îndeamnă la pace, iubire și toleranță. Dar cât poți fi de tolerant față de ceea ce fură neincetat sufletele fiilor și fiicelor credincioșilor ortodocși?

Sfânta Scriptură ne arată că toate faptele lui Iisus au fost de blândețe, de dragoste și de iertare. Numai o singură dată Mântuitorul a fost necruțător, când, pe scările templului, neguțătorii făcuseră din Casa Domnului târg al desfrâului și nerușinării și atunci, Bunul Iisus, cu o funie, a alungat pe toți acești „furi“.

Ierarhii, preoții, creștinii ortodocși au apărut cu sfințenie unitatea credinței străbune. Vrajmașii, însă, prin forță, falsuri și înșelăcinne și numai pentru interese de ordin material, au reușit, cu 300 de ani în urmă, să dezbine o parte din credincioșii Bisericii Ortodoxe, umindu-i cu Biserica Romei.

Cu toate că, la început, se precizase că această unire ar însemna numai recunoașterea primatului papal și se promitea a se păstra nealterat ritul liturgic bizantin, de-a lungul anilor aveau să se facă presiuni tot mai mari pentru catolicizarea credincioșilor. Din ordinul Mariei Tereza, aproape toate bisericile și mănăstirile ortodoxe transilvănene și frumosele lor icoane pe lemn au fost arse. Au urmat secole de împilare, de asuprire, de temniță, obligând pe preoții ortodocși să lase credința străbună, să se unească cu Roma. Toate au culminat cu pierderea independenței Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania și crearea Episcopiei unite supuse Arhiepiscopului Romano-Catolic maghiar de la Esztergom.

În vremurile grele ale opresiunii comuniste, persecutați deopotrivă preoți ortodocși, catolici și greco-catolici își împreunau rugile către Atotputernicul, în închisori. De ce acum, în libertate, gânduri rele, străine neamului și credinței străbune vor să semene iarăși ură, discordie și vrajmășie între frații creștini?

La 1 decembrie 1996, la sărbătoarea de la Alba-Iulia, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a întins ramura de măslin fraților greco-catolici, chemându-i la conciliere și dragoste întru Domnul.

Acum, însă, când toată țara speră în dreptate și adevăr, apelurile Bisericii Ortodoxe la întâlnirea frățească au fost tratate cu indiferență și refuz. Mai mult, s-au făcut presiuni și dezinformări care au dus la adoptarea de către Senat a unei legi nedrepte, care a semănat din nou ură, discordie și intoleranță între credincioși. Într-un moment atât de delicat ca cel al vieții spirituale, nu se poate interveni „în forță” peste voința comunităților locale, creând noi stări conflictuale.

Orice judecată nepărtinitoare trebuie să țină seama de situația lăcașurilor de cult în raport cu ponderea credincioșilor ortodocși și greco-catolici, să permită dialogul celor direct implicați și să aplice principiul „*Audiatu et altera pars*” (audierea și celeilalte părți).

De-a lungul timpului, comunitățile și-au schimbat structura și localități întregi nu mai au credincioși care să se închine Vaticanului. Statisticile recente arată că, în toată țara, s-au declarat a fi greco-catolici numai cc. 230.000 locuitori. Bisericele nu sunt ale celor rămași greco-catolici. Sunt și ale celor care au rămas sau au trecut din nou la Biserica străbună.

În tradiția noastră sfântă, bisericile nu sunt ale episcopilor, preoților sau nu știu cărei autorități. Ele sunt ale comunităților. Astfel că nu ierarhii sau autoritățile, ci numai credincioșii sunt în măsură să hotărască ale cui sunt și cum le folosesc.

În ciuda tuturor nedreptăților și a greutăților ivite, Bunul Dumnezeu va face ca credincioșii celor două Biserici frățești să-și găsească împreună, de comun acord, calea cea bună spre înțelegere și bună conviețuire.

Prof. Dr. Paul Blidaru

STATUL ROMÂN NU POATE DISPUNE DE CEEA CE NU-I APARTINE

Profesorii și studenții Facultății de Teologie Ortodoxă din București își exprimă indignarea față de legea votată în Senat, referitoare la retrocedarea unor biserici foste greco-catolice credincioșilor uniți din localitățile unde există mai multe biserici ortodoxe.

Dorim să amintim celor care au votat această lege că bisericile sunt proprietatea credincioșilor care le-au construit și le-au îngrijit și nimeni nu poate dispune asupra soartei lor, decât ei înșiși. În anumite localități din Transilvania, numeroși credincioși greco-catolici (uniți) au revenit la Biserica mamă, adică cea Ortodoxă și doresc să rămână în continuare în cadrul ei. Deposedarea lor de aceste biserici prin legi cu caracter politic reprezintă o imixtiune în viața intimă a credincioșilor și o sprijinire fățișă a prozelitismului în favoarea catolicismului. Există și localități din Transilvania unde, după Revoluție, preoții greco-catolici au pus mâna cu forța pe toate bisericile existente și nu permit credincioșilor ortodocși să folosească nici una din ele, deși unele stau zăvorâte. Regretăm cazurile unde greco-catolicii nu au locașuri de cult, dar cum ei sunt supuși Vaticanului, unul dintre statele bogate ale lumii, le stă în putință să primească ajutoare financiare de la Roma.

Considerăm că nu trebuie rezolvată problema locașurilor de cult ale uniților prin crearea de nedreptăți și prin alimentarea discordiei între români. Înțelegem, de asemenea, că statul român nu poate dispune de ceea ce nu-i aparține și că nu are dreptul să rezolve problemele fără a consulta și a ține seama de opinia celor interesați.

Sperăm ca factorii de decizie, având în vedere posibilele tulburări pe care le-ar putea provoca această lege, să nu permită aplicarea ei.

Consiliul Profesoral
al Facultății de Teologie Ortodoxă din București

MERGÂND, ÎNVĂȚAȚI TOATE NEAMURILE

PENTRU O MAI ACTIVĂ PREZENȚĂ A BISERICII ÎN SOCIETATE

*Interviu cu Acad. Dr.
Constantin Bălăceanu-Stolnici*

În cartea dumneavoastră „Dialoguri despre cele văzute și cele nevăzute”, arătați că este esențială „cunoașterea Adevărului”. În acest sens scriați: „am căutat să prezint și aspectele care sunt comune sau contradictorii între doctrinele exoterice”.

Sfinții Părinți arată că „preparatio evangelica” nu a urmărit decât pregătirea „neamurilor” pentru primirea adevărului revelat în Persoana Mântuitorului. Revelația din alte religii este doar un punct de plecare spre Revelația creștină. Însă, în ultimul timp se încearcă tot mai des prezentarea unor analogii, a unor puncte comune, ce nu țin evident, de influențe, ci de unitatea viziunii.

Credeți că acest lucru este benefic pentru omul modern? Credeti că New Age va putea prinde cu această religie a viitorului, colaj al mai multor religii? Chiar dacă această religie are în centru ideea de Dumnezeu, pe care sunt centrate în mod natural existența și gândirea umană, ea nu visează și Calea pe care ne-a arătat-o Dumnezeu prin Fiul Său: Calea Crucii. Omul modern nu este dispus să se căiască, nu știe să se căiască. Cum vedeți această situație?

Este o întrebare dificilă, pentru că sunt mai multe probleme aici. În primul rând, convingerea mea este că Revelația ne dezvăluie niște aspecte legate de transcendent și de divinitate, dar numai în mod parțial, deoarece capacitățile cognitive ale omului nu sunt suficiente ca el să înțeleagă complexitatea lumii nevăzute.

Diferitele revelații am impresia că sunt diferite modalități de a prezenta reducționist

aspecte transcendente pentru a le face comprehensibile. Dacă, în spatele lor, există același adevăr, aceleași realități, modul în care au fost ele prezentate speței umane diferă prin diferitele forme de luare de contact între om și Divinitate. Asta ar presupune că s-ar putea crea o sinteză globală între toate aceste religii, un fel de religie „perennis”, dar — așa cum ați spus și dumneavoastră — acest lucru este un colaj

Eu cred că fiecare formă care a fost prezentată își are structurile ei, entitatea ei, logica ei interioară, care, poate, de multe ori, ne scapă. Personal, prin educația pe care am primit-o, prin modul cum mi-am trăit existența, consider — de sigur — că Revelația veterotestamentară și cea evanghelică sunt cele fundamentale, la care evident am aderat. Nu printr-un simplu act de credință, fără o analiză cognitivă, ci pentru că, citind și celelalte revelații, aceasta mi se pare că este în concordanță cu modul în care percep eu realitatea

Nu cred că este în interesul omului modern să i se prezinte un colaj, fiindcă acesta va fi, cu siguranță artificial, deoarece tu, ca om, vii și „cârpăcești” Revelația. Este marele defect al „evangelizatorilor” aceștia universalii, al sectelor care consideră că fac sinteza tuturor religiilor. Nu tu, ca om, ești chemat să faci o asemenea sinteză, fiindcă aceasta este, în fond, o idee luciferică, de a depăși Divinitatea în programul ei. Eu sunt convins că singura formulă este ca fiecare revelație să se păstreze intactă, așa cum a fost dată ea și să fie interpretată corect de oameni, care au și priceperea și harul necesar.

Cum vedeți actuala situație a catolicismului, care, pe zi ce trece, pierde tot mai mult teren în fața protestantismului și neoprotestantismului?

Catolicismul a avut la sfârșitul secolului trecut, posibilitatea să opteze pentru o revenire la spiritualitatea patristică sau către o orientare spre formele acestea mai raționale ale protestantismului.

Din punctul meu de vedere, Biserica Catolică a făcut o eroare când s-a orientat mai mult spre protestantism. Sigur că a fost împinsă spre acest lucru de faptul că protestantismul se apropie, prin structura lui, mai mult de mentalitatea occidentală și mai ales de mentalitatea occidentală post-iluministă, post-carteziană, decât de spiritualitatea ortodoxă.

Pe de altă parte, oamenii cu religiozitate reală n-au mai găsit în catolicism sprijinul spiritual pe care îl aveau înainte. De aici și diferitele dizidențe pe care le au acum și eforturile extraordinare pe care Papa Ioan Paul al II-lea le face de a menține catolicismul în anumite căi foarte tradiționale. În schimb, sub alte aspecte, chiar și cel liturgic, a făcut concesii care au fost în detrimentul mesajului real al Bisericii Catolice. Este păcat, fiindcă ei „pierd teren” nu numai față de Biserica Protestantă, ci și față de mișcările neoprotestante și, în special față de secte. Biserica Catolică este „roasă” de secte, mai ales în spațiile unde prezența ei nu este foarte puternică, cum ar fi Statele Unite ale Americii. Spiritualitatea catolică nu mai satisface populația, care recurge atunci, complementar, la alte forme de spiritualitate, cu cea încărcătură de originalitate preferată în fața artificialului intelectualist al actualei Biserici

Catolice

Mentalitatea omului modern, autonom, a lumii desacralizate a opărut și este impusă de Occident. Ce rol au jucat știința și cultura occidentală în acest sens?

În privința desacralizării, aportul esențial l-a adus gândirea occidentală și, în special, gândirea occidentală de la sfârșitul barocului, când succesele mari ale descoperirilor științifice și progresul realizat au creat omului o satisfacție și i-au dat impresia că el poate să fie și creator și „poate — așa cum spunea Laplace — să se dispenseze de ipoteza Dumnezeu” în interpretarea realităților, lucru datorat în special mișcării enciclopediste franceze, cu Voltaire, Diderot, cu triumful cartezianismului și care a dus, până la urmă, la formele absolute reduționiste, așa zice aberante, de materialism, cu corolarul imediat în viața noastră social-politică prin apariția marxismului, cu toate consecințele anti-umane care au reieșit, în mod firesc, din această desacralizare.

Însă, impresia mea este că, în momentul de față, asistăm la un proces invers: apare o sete de sacralizare. Valențele spirituale umane au fost astfel create de Divinitate, încât încep „să ceară” să fie satisfăcute. Este un moment extrem de interesant pe care îl trăim în momentul de față, mai ales noi, cei din țările apăsate de ateismul militant comunist. Pericolul este, însă, extrem de mare, deoarece această sete apare pe un fond lipsit de educație. Aici intervine elementul de cultivare. În ultimul secol, cultura a fost foarte mult dirijată spre ateism, mai ales intelectualitatea de stânga franceză, anticlericală, în anumite mișcări în care s-a confundat antispiritualismul cu anticlericalismul, care au creat un sistem cultural datorită căruia, în momentul de față, tineretul se găsește complet lipsit de orice fel de reper. Din această cauză cade foarte ușor victimă unor pseudo-spiritualități. Mă uit cu interes, dar și cu anxietate, la maculatura care apare — în vitrinele librăriilor, pe tarabe — iar, pe de altă parte, văd cu bucurie că tineretul se aruncă asupra acestor cărți, ceea ce dovedește că vrea spiritualitate. Acest moment, educația în familie și cea instituționalizată, pe de o parte, și Biserica națională, pe de altă parte, trebuie să-l conștientizeze în așa fel încât tineretul să nu „derapeze” spre secte pe de o parte sterile, din punct de vedere spiritual, pe de altă parte distructive, din punct de vedere social. Suntem deci, într-un moment de efervescență spirituală, dar și de lipsă de reper. Cred că ierarhii noștri și conducătorii noștri politici, oamenii de cultură trebuie să fie foarte atenți la ceea ce se întâmplă acum.

Aici, așa vrea să fac o paranteză: este o foarte mare deosebire între ceea ce s-a petrecut în țări catolice — cum este Polonia — și țările ortodoxe — cum sunt România, Bulgaria, Serbia — în care spiritualitatea ortodoxă s-a menținut ceva mai mult și cu un prestigiu ceva mai mare, în ciuda detractărilor care apar, nu atât în legătură cu conținutul mesajului religios, cât cu personalitatea unor anumiți ierarhi. Spiritualitatea ortodoxă a reușit să mențină mai ales prin familie, un anumit prestigiu, o anumită prezență în gândirea oamenilor, chiar și a tinerilor. În timp ce în Polonia se observă o îndepărtare de Biserică, la noi constat că Biserica se impune din

ce în ce mai mult: văd cum apar în biserici, tineri, chiar și copii. În acest fel, Ortodoxia își îndeplinește misiunea. Sigur că misiunea nu trebuie să fie numai de ordin pur spiritual și cultic. Ortodoxia trebuie să se implice și în social, dar asta este o altă problemă

Cum vedeți raportul dintre Biserică și Stat?

Cred că, în tradiția noastră românească, totdeauna a fost o strânsă cooperare între Biserică și Stat. Există o opțiune a majorității, a mării majorități a populației pentru Ortodoxie, atât de mare, încât Ortodoxia poate să-și asume toate răspunderile spiritualizării României. Bineînțeles că nu o poate face ca instituție autonomă, ci împreună cu instituțiile publice, pentru că așa a fost construită prin tradiție, încă din epoca patristică, din care a existat această relație strânsă între Biserică și Stat, relație evident contestată în Occident, motivată istoric prin faptul că Biserica Romano-Catolică a avut pretenții la putere temporară, la o implicare directă în conducerea statală, ceea ce în statele ortodoxe nu s-a întâmplat niciodată. De aceea, o colaborare între Biserică și Stat este absolut necesară.

Cum vedeți poziția intelectualului în și față de Biserică?

Lucrul acesta este foarte complicat, deoarece intelectualul, în special intelectualul vest-european, adoptă de foarte multe ori o poziție teribilistă, prin care vrea să se singularizeze față de toți ceilalți prin ceva, unul din elementele prin care vrea să se singularizeze este uneori o atitudine anticlericală, luând poziții care ridiculizează Biserica, deși foarte mulți dintre ei, în intimitate, sunt oameni credincioși. Este un lucru care ține de mentalitatea intelectualului și care niciodată nu se va scăpa.

Ideea este că statistic acești intelectuali să nu domine opinia publică și să creeze o mișcare culturală în care marile repere ale spiritualității ortodoxe să fie păstrate, atât pentru valoarea lor spirituală — asupra căreia, dacă meditezi, vezi câtă bogăție conține — cât și ca valoare ontologică și etică, fiindcă un sistem de morală care nu se sprijină pe un sistem religios este steril. Ideea kantiană a unei morale abstracte, independente mi se pare lipsită de sens, fiindcă orice sistem de repere trebuie să aibă, pe de o parte, și o justificare transcendentă, iar pe de altă parte să conțină o sancționare, dar nu în sensul acesta juridic, al statului de drept, ci o sancționare morală, care se petrece în adâncul spiritualității, chiar cu o perspectivă eshatologică.

A consemnat,

Leon Magdan

SEMNAL

Biblia de la București,

**Editura Institutului Biblic și de Misiune al
Bisericii Ortodoxe Române,
Ediția a II-a, București, 1997**

O nouă ediție jubiliară a Bibliei de la București, numită și Biblia lui Șerban, a fost lansată joi, 29 mai 1997, în Rotonda Palatului Patriarhal, împreună cu Pentateuhul, tradus și comentat de Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu Anania al Vadului, Feleacului și Chișineului, tipărite la Tipografia Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.

Prima ediție jubiliară a Bibliei lui Șerban, tipărită în condiții grafice deosebite la Tipografia Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, cu două texte paralele — unul cu literă chirilică și altul cu literă latină — a fost lansată, după cum se știe, în noiembrie 1988, prin grija Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, care și-a asumat atunci, împreună cu un grup de specialiști, răspunderea pregătirii pentru tipar și reeditării acestei capodopere românești. Epuizându-se repede, dată fiind cererea mare a iubitorilor de limbă românească, dar și tirajul redus, impus de autoritățile comuniste, care nu îngăduiau tipărirea Bibliei în ediții de masă, iată că, după aproape zece ani, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a inițiat reeditarea, într-o ediție revizuită, a acestei cărți epocale, căutată cu insistență atât în țară cât și peste hotare.

Tot acum, a fost lansat Pentateuhul, adică primele cinci cărți ale Vechiului Testament, în traducerea Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu Anania, care se înscrie într-o nouă traducere românească a Bibliei, pe care și-a propus să o realizeze Înalt Prea Sfinția Sa și din care a mai apărut până acum Noul Testament în întregime. Este o ediție revizuită, dar în fond o traducere nouă, confruntată cu alte traduceri similare din literatura română, dar și din alte părți, un text explicat cu note, care îl face accesibil cititorilor de astăzi. Pentateuhul, care se adaugă Noului Testament, vine acum să completeze și să se apropie de traducerea integrală a Bibliei, asumată de Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu Anania, care va marca și ea un moment important în cultura neamului nostru.

Așadar, cele două apariții editoriale, a doua ediție jubiliară a Bibliei lui Șerban și Pentateuhul, datorat Î.P.S. Bartolomeu Anania, au fost anunțate publicului în cadrul unei festivități, ce s-a transformat într-un veritabil simpozion, atât prin caracterul teologic al lucrurilor de cuvânt, cât și prin valoarea asistenței, alcătuită din membri ai Sfântului Sinod, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, profesori de teologie, filologi, lingviști, istorici și

slaviști, specialiști în literatura veche românească, editori de carte rară și cunoscători ai artei tiparului, bibliofili, oameni de cultură, precum și preoți, studenți și elevi. Printre participanți s-au numărat: DI Ion Diaconescu, Președintele Camerei Deputaților, parlamentari, alte personalități ale vieții publice românești. Rolul de moderator și l-a asumat Î.P.S. Mitropolit Nicolae Corneanu al Banatului, care — după ce a pus în lumină importanța evenimentului, subliniind valoarea excepțională a celor două reușite editoriale, a invitat pe Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu Anania, să expună câteva considerații privind traducerea Bibliei românești. În continuare, Î.P.S. Sa a dat cuvântul profesorilor Mihai Moraru și Nicolae Mitu, de la Universitatea din București, și cercetătorului științific Zamfira Mihail — trei cunoscători ai scrisului nostru vechi bisericesc, care au trudit, alături de regretații profesori Ion Chițimia și Pandele Olteanu, la transcrierea și adnotarea în alfabet latin a textului chirilic al Bibliei lui Șerban — precum și acad. Virgil Cândea și pr. prof. Dumitru Gh. Popescu de la Facultatea de Teologie din București, care au pus în evidență faptul că poporul nostru, sensibil la valorile credinței, a excelat în traduceri exemplare ale Bibliei, cunoscute ca atare, nu numai în cultura românească, dar și în cultura universală.

Încheind șirul cuvântărilor, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a prezentat pe scurt etapele și strădanile conducerii Bisericii noastre pentru realizarea celor două ediții jubiliare ale Bibliei lui Șerban, din 1988 și din 1997, având sprijinul unor mari personalități ale scrisului românesc și al colectivului de redactori și lucrători ai Editurii și Tipografiei Institutului Biblic, cărora le-a mulțumit călduros.

Evenimentul editorial, care s-a desfășurat într-un cadru atât de atrăgător și prin discuții interesante, rostite cu adâncă simțire, a fost un act de cinșire a monumentului nepieritor, care este *Biblia de la București din 1688*, prima traducere integrală a Sfintei Scripturi în limba română.

Gh. Vasilescu

MELOS

ANTON PANN, CLASIC AL MUZICII PSALTICE ROMÂNEȘTI 200 DE ANI DE LA NAȘTEREA SA

În cadrul marilor aniversări culturale recomandate de UNESCO pentru anul 1997 s-a înscris și comemorarea lui Anton Pann, figură proeminentă a culturii românești din secolul al XIX-lea, de la a cărei naștere se împlinesc 200 de ani.

Pentru a putea urmări activitatea sa muzicală complexă, considerăm necesară sublinierea câtorva date biografice.

Anton Pann — psalt și profesor de psaltichie

Posibilitățile materiale ale familiei erau modeste. Anton, înzestrat cu o minte ageră, foarte isteț și plin de vioiciune, a fost de mic elev „dascălului Sofronie de la bisericuța satului”¹.

Rămânând orfan de tată, la 1806, în anii războiului ruso-turc (1806-1809), mama cu cei trei fii se refugiază în nordul Dunării, apoi, vremelnice, se stabilesc la Chișinău unde, abia ajunși, cei doi frați mai mari au fost înrolați în armata rusească și trimiși la asediul Brăilei, unde au și murit. Anton, pentru a câștiga existența sa și a neconsolodatei mame, înzestrat fiind cu o voce frumoasă de sopran și având sumare cunoștințe și de muzică bisericească, intră în corul Catedralei din Chișinău atrăgând admirația credincioșilor², așa cum își amintește el mai târziu, când scrie la începutul unui Doamne miluiește: „cântat în rusește de mine Anton Pann, aflându-mă între soprani armoniei eclesiastice, la anul 1810”³.

În iarna grea a anului 1812, în urma asediului Brăilei, Anton Pann, împreună cu mama sa Tomaida, se stabilește în București⁴, unde urmează cursurile școlii de cântăreți bisericești (1812-1816), ce funcționa pe lângă Mitropolie, sub direcția eruditului dascăl de psaltichie — Dionisie Fotino. Își continuă studiile muzicale la Școala de cântăreți („sistema nouă” de la biserica Sfântul Nicolae-Șelari (1816-1818) cu Petru Efesiu. Concomitent, funcționează mai întâi ca paraclisier la biserica Olari (1812-1813) și apoi „difteriu” (cântăreț II) la biserica cu Sfinți (1813-1818)⁵.

Până la 1819 se poate spune că este perioada de educare, acumulare și formare a lui Anton Pann. Este foarte important de reținut că, până la vârsta de 16 ani, cunoștea cinci limbi: română, greacă, bulgară, rusă și turcă⁶.

Apreciindu-i talentul muzical și puterea de muncă deosebită, Petru Efesiu îi încredințează conducerea tipografiei grecești de muzică psaltică pe care o va administra din anul 1819 până la izbucnirea revoluției lui Tudor Vladimirescu.

În calitate de director al tipografiei, Anton Pann „a tipărit pentru prima dată în anul 1819, un axion în românește (s.n.)⁷, după mărturisirea sa personală”⁸.

De reținut faptul important că, în această tipografie a lui Petru Efesiu, au fost tipărite — sub direcția lui Anton Pann — primele cărți de psaltichie (în limba greacă) din tot orientul ortodox (s.n.), *Neon Anastasimatarion*⁹ și *Doxastarion sintomon*⁹.

Întreg secolul al XVIII-lea poate fi caracterizat printr-o luptă deschisă între cântarea grecească și cea românească, cu toată opoziția întâmpinată, cântarea în limba română prinde continuu teren.

După 1790, când ideile revoluției franceze încep să fie cunoscute și în Țările Române, acestea devin un ferment al mișcării de idei care își va da roadele în primul și al doilea deceniu al secolului următor.

Ca o necesitate firească trebuia ca și biserica să îmbrace haina națională a patriei, trebuia ca slujba să fie făcută în limba poporului.

Acestei stringente necesități răspundeau întru totul Macarie Ieromonahul și Anton Pann, înflăcărați patrioți, înzestrați cu o vie inteligență și cu un remarcabil talent.

Începând cu anul 1820 este timpul de maximă încordare a luptei de întronare a limbii române în Școală și în Biserică. De aceea, noul mitropolit, Dionisie Lupu, nu se mulțumește numai cu înființarea Școlii de psaltichie, ci hotărăște să se porceadă imediat la traducerea cântărilor bisericesti în limba română, mai precis, să fie adaptată linia melodică grecească la textul românesc. În acest scop, alcătuiește o comisie formată din Macarie Ieromonahul, Anton Pann și Panait Enghiurliu¹⁰.

Comisia numită este un ecou al celui alt „triumvirat” grecesc: Hrisant, mitropolitul de Prusa, Grigore, Protopsaltul mării Biserici Ecumenice și Hurmuz Hartofilaxul.

Din păcate, cei trei nu au putut lucra împreună decât pentru un scurt timp, din motive necunoscute nouă. Probabil, ambiția de a „români” și a publica separat.

Revenind la ideea numirii unei comisii de „traducere” a cântărilor psaltice, trebuie reliefată importanța dobândită de Anton Pann la acea vreme. Să ajungi la 23-24 de ani să fii numit „tălmăcitor”, alături de impozanta personalitate a lui Macarie denotă priceperea și imensa activitate desfășurată de Anton Pann până la acea vreme, cât și conturarea puternică a personalității sale, considerată indispensabilă într-o asemenea acțiune.

În timpul mișcării revoluționare a lui Tudor Vladimirescu (1821), se refugiază la Brașov¹¹ cu mitropolitul și alte fețe bisericesti — unde va cânta la biserica Sfântul Nicolae din Schei și unde va reveni în 1928.

Reîntors în București, în primăvara anului 1822, este angajat cântăreț la biserica Alba, concomitent, între anii 1823-1825 este profesor de psaltichie la Școala de cântăreți.

În anii 1826-1827 îl găsim la Râmnicu Vâlcea profesor de muzică la Școala publică, întreținută de episcopie — unde are elev pe Nifon, viitorul mitropolit al Țării Românești — și cântăreț la biserica „Maica Domnului”¹². Tot în aceeași perioadă, vremelnic, îl găsim la mănăstirile Cozia, Dintr-un Lemn și Tismana.

Manuscrisele descoperite la mănăstirile Tismana¹³, Dintr-un Lemn și Surpatele¹⁴ sunt grăitoare în acest sens.

În 1828 îl aflăm din nou angajat la biserica Sfântul Nicolae din Schei, cum rezultă din *Rânduiala Sfintei Liturghii* (1847, p. 60).

Întors la București, marele psalt ocupă postul de profesor de muzică la Școala de pe podul Mogoșoaii¹⁵ și pe cel de prim cântăreț la biserica Olteni.

În 1842, se transferă la biserica Curtea Veche. Tot acum, murind dascălul (profesorul) de cântări de la Seminarul Mitropoliei, Costache Chiosea, care îl înlocuise în 1840 pe Dobre Fântăveanu, Anton Pann este numit la 27 iunie 1842 „profesor de cântări”¹⁶.

În anul revoluției, 1848, se afla cântăreț la biserica Cretzulescu, unde avea și un cor de tineri pe care îi plătea cu câte 20 lei pe lună”.

Înainte de moarte cu un an și jumătate, îl întâlnim cântăreț la biserica Lucaci și la alte biserici unde era chemat fără plată, făcând aceasta numai din dragoste pentru muzica bisericească.

Anton Pann, autor, tipograf și editor de muzică psaltică

Din întreaga activitate a lui Anton Pann desprindem direcțiile: *psalt. dascăl de psaltichie, creație muzicală bisericească (psaltică), religioasă (Cântece de stea) și laică (Cântece de lume), creații literare și tipărituri.*

Activitatea sa literară îl așează la loc de cinste în galeria marilor făuritori ai culturii românești din secolul al XIX-lea: Nicolae Bălcescu, Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Alecu Russo, Costache Negri, Ion Creangă, Petre Ispirescu și genialul poet și scriitor român, Mihail Eminescu.

Dacă pe tărâm literar a fost mare și „isteț ca un proverb”, acest „fin al Pezelei”, cum l-a numit Eminescu în poezia sa „Epigonii”, *îndeletnicirea lui de căpetenie a fost totuși muzica bisericească (s.n.)*, după cum singur mărturisește: „Eu altele n-am învățat decât din mica mea copilărie mi-am bătut capul să ajung desăvârșit în meșteșugul muzicii bisericești, în care am și izbutit”¹⁸.

Despre opera literară a lui Anton Pann s-au publicat numeroase studii de specialitate.

Dublându-și funcția de psalt cu aceea de cântăreț de „inimă albastră”, Anton Pann era bine primit pretutindeni, fiind socotit cel mai reprezentativ trubadur al vremii, din întregul șir de petrecăreți ce reprezentau în fond un aspect de manifestare a artei populare.

Creația laică (concretizată în *Spitalul Amozului*), colecție ce conține „cântece vechi populare despre orice întâmplare, pe care junii le cântă și babele le descântă, broșura întâia” și *Idem „cânteccele sătenilor și ale orășenilor, broșura a doua”*, ambele tipărite în București la 1850) — a fost de asemenea temeinic studiată și publicată de folcloristul bizantinolog Gh. Ciobanu¹⁹.

Cu privire la creația muzicală psaltică nu s-au făcut decât referiri de suprafață în publicațiile laice și bisericești, fapt pentru care, în demersul nostru, la acest popas aniversar, ne vom referi numai la opera sa muzicală-psaltică, fructul unei profunde și îndelungate pasiuni, *incepută încă din anii copilăriei cu dascălul Sofronie din satul Sliven și continuat până la obștescul sfârșit*.

Când a „români” Anton Pann mulțimea cântărilor concretizată în 20 de volume, nu știm, cu excepția puținelor indicații cum ar fi cea din „Sfânta Liturghie a Marelui Vasile” (tipărită în anul 1854, p. 30), unde citim: „Aceste fiind compuse grecește și românește de mine Anton Pann la anul 1822 s-au prelucrat la anul 1854 ian. 30 pe ifosul vechi național”.

Cărțile sale cu poezii și povești erau solicitate de un număr tot mai mare de cititori, fiind scrise într-un stil atrăgător și simplu. Și numărul lor va crește și mai mult, când psaltul-profesor va reuși să înfițeze propria tipografie.

Anton Pann însă voia îndeosebi să-și vadă îndeplinit dezideratul ce mi-l părăsise nici o clipă, acela de a tipări cărțile de cântări religioase pe care le „românise” cu atâta trudă între anii 1823-1830 și care zăceau pe fundul lăzilor, cum citim în „Prefața la Fabule și Istorioare”, apărute în 1841: „După ce am învățat canoanele și ortografia acestui meșteșug (al muzicii psaltice), n-am zăbovit a „români” și a lucra pe note cărțile cele mai trebuincioase care sunt

Anastasumatarul, Catavasierul împreună cu *Triodul și Pentecostarul, Heruvico-Kinonicarul* și altele multe, care, nedându-mi mâna să le tipăresc, șed pe fundul lăzii de vreo 20 de ani...!”

Întreaga sa activitate (creatoare și editorială) este subjugată acestui ideal, prin mijloace diverse: traduceri, culegeri, creații originale, precum și tipărirea și răspândirea lor în medii sociale diverse.

Seria tipăriturilor psaltice (excluzând axioma tipărit în tiparnița lui Petru Efresiu — 1819), începe în 1841 cu *Noul Doxastar* Tomul I” (232+34+5 pag.) în tipografia pitarului Sencovici, sub direcția lui Iosif Koeping, care a lucrat și notele de cântare. La sfârșit se află trecut „numele cinstiților prenumerați (abonați) care bine au voit a ajuta la tipărirea acestui Doxastar”: mitropolitul Ungrovlahiei Neofit, episcopii Chesarie al Buzăului și Ilarion al Argeșului, arhimandriți, stareți, egumeni, călugări, profesori, elevi seminariști, cântăreți și un număr de unsprezece „Precinstiți boieri”. Totalul exemplarelor este de 415 din care mitropolitul a cumpărat 130 exemplare, Chesarie al Buzăului 25 exemplare, Ilarion al Argeșului și Iosif arhimandritul Sfintei Mitropolii câte 10 exemplare.

După multe greutăți, reușește să înființeze, în anul 1843, o tipografie proprie în chiliile bisericii Olteni²⁰.

Până la 1845 nu tipărește muzică psaltică. Amatorii de cărți cu cântare bisericească erau puțini, spre deosebire de amatorii de tipărituri cu conținut „poetic” (laic-lumesc). Cheltuielile cu tipărirea cărților de psaltichie erau mari iar scriitorul și editorul se zbate în mari lipsuri și nevoi.

Prima carte care vede lumina tiparului în tipografia proprie este: „*Bazul teoretic și practic al muzicii — sau Gramatica melodică*”, tipărită în anul 1845 (276 pagini). Această gramatică se constituie într-o reală „Biblie” a teoretizării psaltichiei, prin amploarea și structura sa. Avându-l ca înaintaș pe Macarie cu al său „*Teoreticon*”, A. Pann recurge în *Gramatica* sa la o simplificare drastică a sistemului anunțat de predecesorul său.

În ampla prefață la „*Bazul*”, autorul enumeră multiplele motive ce au dus la editarea unei asemenea gramatici: stabele cunoștințe ale elevilor, necesitatea răspândirii unor asemenea lucrări teoretice atât în sfera neofitiilor, dar și a clerului „consacrat”, lipsa unor „tălmăciunitori” autentici rezultată prin trecerea în neființă a Părintelui Macarie, nivelul scăzut al interpretării cântărilor la strană, nefirescă adaptare a cântărilor grecești la prozodia limbii române, necesitatea deprinderii corecte a „artei muzicii” ca element nemijlocit de transferare a conținutului literar al cântărilor către auditori, lipsa unui număr suficient de exemple muzicale absolut necesare deprinderii oricărei reguli, etc.

În 1846, tipărește „*Irmologhiu sau Catavasier*”, (218 pag.) cu o prefață către „Prea cuviosul Arhimandrit Spiridon, igumenul Sfintei monastiri Tismana (care este trecut în lista „Cinstiților abonați” cu 200 de exemplare din totalul de 918) și o prefață „Către cei ce cu dragoste urmează la știința muzicii bisericești”.

Tot în 1846 tipărește „*Heruvico-Chinonicar*”, tomul I (206 pag.) și „*Eptafidul sau slujba înmormântării Domnului...*”.

În 1847, tipărește: *Rânduiala Sfintei (...) Liturghii*, în care găsim prefața „*Către cântători*”, cu celebrele versuri: „Cântă, măi frate române, pe graul și limba ta...”. Tot aici se află și Prefața-dedicație adresată „Cuvioșiei sale părintelui Veniamin (...) Monastirea Bistrița din care se vede cât de aieveoioasă era recrutarea abonaților: „Cuvioșia voastră... zice Anton Pann... v-ați arătat și cu mai înflăcărată râvnă și dragoste pentru darea ei la lumină (a cărții respective) și mi-ați întors în bucurie înfristarea ce mă cuprinsese pentru puțini abonați ce-mi făcusem în umbrelele mele, într-o lună de zile, pe la toate mănăstirile de peste Olh, cât mei cheltuielile drumului nu scosesem”.

În felul acesta și-a tipărit Anton Pann mai toate cărțile de muzică bisericească. Ori de câte ori vroia să tipărească o carte nouă, începea peregrinările din episcopie în episcopie, din mănăstire în mănăstire. Dacă nu ar fi avut venitul pe care i-l aduceau celelalte tipărituri „politicești”, poate că nu ar fi putut tipări niciodată astfel de cărți atât de costisitoare.

Tot în 1847 tipărește „*Heruvico-Chinonicar*, tom. II (178 pag.) și *Presentare din Bazul muzicii bisericești și din Anastasimatar* (116 pag.) în ambele semnându-se „profesor de muzică bisericească în Seminariul Sfintei Mitropolii...”.

În anul 1848, anul revoluției, n-a putut tipări decât o singură carte: *Priveghierul*, care cuprinde toată rânduiala privegherii sau Măneacării (456 pag.). În prefața ei citim: „Muzica bisericească nu era talmăcită, ci se slujește numai de cele trei cărți tipărite de Macarie, iar cântările cele mai multe și de neapărată trebuință erau siliti să le învețe în limba grecească și din pricina acestei greutăți se împuținase cântăreții cu totul”.

Între anii 1848-1853, nu mai tipărește nici o carte de muzică bisericească.

În anul 1853 tipărește patru cărți: *Noul Doxastar*, tomul II (127 pag.) și tomul III (76 pag.); *Antifoane* „compuse la cererea Prea Sfințitului (...) Episcop D. D. Filotei Buzăul” (24 pag.) și *Epitaful*, ed. a II-a (36 pag.).

În ultimul an al vieții sale, tipărește încă trei cărți și două broșuri de muzică psaltică: *Alica gramatică muzicală teoretică și practică* (52 pag.), *Noul Anastasimatar* — dedicat Prea Sfințitului (...) Episcop D. D. Filotei Buzăul” (324 pag.), *Irmologhiu Catavasier*, ed. a II-a, cu o prefață „cătore cântătorii eclesiastici” (260 pag.)²¹.

Ca un prinos de laudă a slujbei lui de cântăreț, dascăl și editor, Anton Pann și-a încununat strădania sa îndelungată în ogorul muzicii psaltice înainte de a trece într-o viață veșnică — cu încă două broșuri de cântări: *La Sfânta Liturghie a lui Ioan Gură de Aur* (50 pag.) și *la Sfânta Liturghie a marelui Vasile* (44 pag.)²².

„Românirea” cântărilor în viziunea lui Anton Pann²³

Continuator al unei tradiții izvorâte din „*Psaltichia românească*” a lui Filothei din Agăi Jipei, urmat de Sărbăni „*Protopsaltul Țării Românești*”, Ioan Radu Dunca Brașoveanul, Constantin, Mihalache Moldovlahul și cu deosebire Macarie Ieromonahul, Anton Pann continuă să definească idealul iluștrilor săi predecesori: afirmarea ethosului psaltic românesc.

„Românirea”, cuvânt întrebuințat pentru prima dată de Anton Pann²⁴, este un termen tehnic ce se referă în general la procesul complex cultural-istoric în care întreaga noastră viață și cultură (limba, scrierea etc.) și-au dobândit atât un conținut, cât și o formă de sine stătătoare românească. În cazul cântărilor bisericești, „românirea” indică acțiunea de talmăcire a textului și de adaptare a lui la melodiile bizantine și de adaptare a melodiilor grecești la textul românesc deja tradus, adaptarea lor la firea și gustul poporului nostru pentru a le face mai ușor înțelese și acceptate. Acest drum a fost parcurs — cu limitele impuse de perioada respectivă — și de către Filothei, Mihalache, Macarie și Anton Pann.

Paralel cu slujba de psalt la biserică, precum și cea de dascăl de psaltichie la diferite școli de cântăreți bisericești pe care le-a îndeplinit cu cinste, Anton Pann a fost preocupat permanent de „românirea” cântărilor.

Anton Pann respectă concepția iluștrului său înaintaș — Macarie —, care spune: „Cântările fiind lucrare dumnezeiască, se cade ca la alcătuirea lor să (se) lucreze cu toată evlavie și dreapta socoteală, iar când vor fi predăsite altora să se dea cu neștrămutare ca să

rămână aceleași cum au ieșit din buzele vechilor melozi“ (*Irmologhion*, Introducere).

Având avantajul de a fi al doilea în timp, Anton Pann a acumulat tot ce realizase Macarie în materie de românire și reformă, fapt pentru care concepția despre „românire“ apare mult mai clară la el. Dezaprobând — ca și Macarie — pe cei care „n-au făcut decât au rădicat silabele zicerilor streine și au așezat silabele zicerilor românești“, din care cauză constată el „într-alt loc viind locul melodiei și într-alt locul zicerii“, s-a ajuns să se contrazică „noima sau înțelesul zicerilor românești“. În continuare cere ca melodia să redea ideea textului chiar în traduceri, scriind: „Cât ar greși întraducătorul unei cărți, de ar zice pământ în loc de: cer, mărire, tânguire, în loc de: smerenie și bucurie, atât greșește și traducătorul unei cântări de va întrebuița melodia unia în locul altia“ (*Bazul...*, p. XXXVI). De aceea, zice el: „... am căutat la tomul zicerilor românești / Și am potrivit glăsnirea ca-n vorbirile firești“ (*Heruvico-Chinonicar*, I, p. VIII).

În opera sa muzicală, mai mult decât Macarie, Anton Pann:

- nu respectă linia melodică grecească decât în mare, adaptând-o la muzicalitatea limbii românești;

- acordă prioritate cuvântului, cerând ca melodia să se adapteze accentului acestuia;

- cere ca melodia să redea ideea textului, chiar și în traduceri;

- înlătură „figurile externe“ asiatice din cântare;

- lungimile, eriteremurile și teremurile grecești le scurtează;

- pentru *catavasii* adopta forma „syntomon“ (scurtă, concisă), ceea ce a făcut ca această categorie de cântări să reziste în timp până astăzi, iar Anastasimatarul său „prescurtat“ să servească de model pentru cântările stihirice.

În ziua de 2 noiembrie 1854, mâna marelui stihuitor și psaltichist „ce la scris meruu ședea“, a încetat pentru totdeauna să mai dea la lumină cărți „musico-eclesiastice“, versuri religioase și „politicești“, snoave, anecdote, proverbe din popor, calendare etc.

Prohodirea, precum și înmormântarea rămășițelor sale pământești au avut loc la biserica Lucaci din Capitală, unde în anul 1934, Asociația generală a cântăreților din România, sub președinția lui I. Popescu-Pasărea, i-au ridicat un monument pe a cărui piatră funerară stă scris epitaful pe care singur l-a alcătuit:

„Aici s-a mutat cu jale / În cel mai din urmă an,

Cel ce în cărțile sale / Se subscrie Anton Pann.

Acum mâna-i încetază / Ce la scris meruu ședea,

Nopți întregi nu mai lucrează / La lumină cărți să dea.

Împlinindu-și datoria / Și talentul ne-ngropând,

Și-a făcut călătoria / Dând altor în lume rând“²⁴.

„Alături de Macarie Ieromonahul, Anton Pann a fost cu adevărat omul unui început de veac nou în muzica psaltică. N-a lăsat sub nici o formă să se piardă comoara plină de farmec și de bogăție a psaltichiei. A muncit o viață întreagă să adune cântările vestiților dascăli, le-a tălmăcii și le-a potrivit cu iscusință pentru graiul nostru pe ifosul vechi național“²⁵.

Acest popas aniversar — 200 de ani de la nașterea sa — este omagiat și prin șase lucrări de diplomă, elaborate de absolvenții Academiei de Muzică, Secția Muzică religioasă, constând în transliterarea textului cirilic în cel latin, transcrierea textului muzical în notație paralelă psaltică și liniară și analiza a cinci dintre cele 20 de volume: *Bazul teoretic* (...) din 1845 (Sorina Goia), *Rânduiala Sfintei* (...) *Liturgii* (Valentin Marin) și *Paresimierul*, din 1847 (Filofteia Pistol), *Irmologhiu sau Catavasier* ed. II, 1854 (Irina Duță).

Intenționăm ca și în continuare să dăm ca subiecte de diplomă transcrierea în notația liniară a altor opusuri muzicale ale lui A. Pann tipărite sau inedite, pentru a putea fi citite și

analizate de muzicologi laici care nu cunosc notația neumatică (psaltică), în scopul valorificării acestui tezaur de creație românească autentică.

În acest sens, așteptăm cu viu interes lucrarea Părintelui Conf. univ. Alexie Buzera, care a descoperit și alte manuscrise muzicale ale lui Anton Pann, în afară de cele cunoscute de la Mănăstirea Tismana²⁶. Dintr-un Lemn. Surpatele și Academia Română²⁷.

Avem datoria sfântă, ca din viața și opera prodigiosului psalt, folclorist și literat, Anton Pann, să luăm și noi pildă de trăire, muncă și de ideal, în slujba Bisericii și Neamului Românesc.

Arhid.Prof. Dr. Sebastian Barbu-Bucur

Note bibliografice:

1. Weinber, Dr. I. *Monumente și figuri din trecutul muzicii românești*, București, 1967, p. 59
2. Vasile Ciureanu-Bodești, *op. cit.*, p. 613
3. Anton Pann, *Rânduiala Sfintei și Dumnezeieștei Liturghii*, București, 1847, p. 53
4. Octavian-Lazăr Cosma, *op. cit.*, p. 389
5. G. Dem Teodorescu, *Viața și activitatea lui A. Pann*, București, 1891, p. 11
6. Mihail Gr. Poslușnicu, *op. cit.*, p. 37
7. Anton Pann, *Bazul teoretic și practic al muzicii bisericesti*, București, 1845, p. 33
8. Petru, Efesiul / *Neon Anastasimatarion* (Noul Anastasimatar), I. Transpus după noua metodă a muzicii / de prea învățații în cele ale muzicii învățători / și inventatori ai noii sisteme muzicale. / *Dat la lumină acum, pentru prima dată cu / semne tipografice ale muzicii / ... / Editat prin grija stănuitoare a prea învățatului / în cele ale muzicii, domn Petru Efesiul / ... / Cu cheltuiala plină de zel a preanobilului boier / , a domnului vornic Grigorie Băllianu / . În noua tipografie înființată la București / 1820 / . Dedicată „lui Grigorie Băllianu / marele vornic / bărbatului prea iubitor de muze / și prea iubitor de frumos / cu recunoștință / închin această / carte / . Editorul” . Cu o prefață de Grigorie Băllianu și cu o prefață adresată către „Prea iubitorii de muze conaționali” / , semnate de „Petre Efesiul, dascăl la Școala Domnească de muzică” București, mai” (460+6 pagini)*
9. Idem, / *Doxastarion Sintomon* / (Scurt Doxastarion, I. gr.). De adormitul într-o fericire / Petru Lampadarie Peloponezul. Tradus după noua metodă a muzicii / , a preainvățăților dascăli de muzică ai sistemului nou / . Adus la lumina tiparului acum, cu cheltuiala / editorilor / în tipografia nou înființată la București, 1820 / ...” , cu o prefață dedicată domnitorului Alexandru Nicolae Șuțu Strinul, semnată de Petros M. Efesios didascalos muzicos / , Stefanos D., șef cizelator în linotipuri, Hagi Theodosios Serghion din Naussa (pag. III-IV) Între pat. 241-403 Triodul, iar între pag. 404-436 Penticostarul (444 pagini)
10. Gheorghe Ciobanu, *op. cit.*, p. 83
11. Ion Manole, Anton Pann, *100 de ani de la moartea lui*, în *Gazeta Învățământului*, VI (1954), nr. 292 din 13 nov. p. 34
12. N. C. Mateescu, *Acte despre Anton Pann*, în „Arhivele Olteniei”, V (1926), p. 419
13. A se vedea Teodora Voinescu, *Manuscrise ale lui Anton Pann*, în *Biblioteca Mănăstirii Tismana*, în S.C.I.A. an. I (1954), nr. 1-2, p. 218-219; Prof. Gh. I. Moiescu, *op. cit.*, notele 27, 44, 52 și 53; Pr. D. Bălașa, *Șase manuscrise psaltice ale lui Anton Pann*, în

„Mitropolia Olteniei” an. VII (1955), nr. 1-2, p. 78-83

14. Gheorghe Ciobanu, *Studii de Etnomuzicologie și Bizantinologie* vol. II, București, 1979, p. 239-240

15. V. A. Urechia, *Istoria școlilor*, București, 1892, p. 33

16. Gh. I. Moiescu, *art. cit.*, p. 175

17. *Ibidem*, p. 189-191

18. Anton Pann, *Fabule și istorioare*, vol. I, București, 1841, Prefață Gheorghe Ciobanu, *Anton Pann – Cântece de lume*, Espla, 1955

19. Titus Moiescu (Anton Pann, *Istoriograf și teoretician al muzicii de tradiție bizantină*, în *Muzica*, București, nr. 2, 1990, p. 74) trece pentru acest an (1841) și Tomul II care este tipărit abia în anul 1853.

20. Încetul cu încetul, o dezvoltă, așa încât în anul 1854, anul morții lui — avea, după mărturisirea personală — două teascuri, unul de fier și altul de lemn (...) cinci rânduri de slove, note orientale și note europene, toate cu castiile lor (...) patru rânduri de stempți și matrice, dimpreună cu un instrument de turnatul slovelor, două instrumente de linii mici și o mașină pentru tăiatul slovelor, care mă costă aproape uă miă de galbeni” (Diata din 1854, sf. G. Dem. Teodorescu, *Operele lui Anton Pann*, București, 1891, p. 123)

21. De curând am publicat: în Mitropolia Moldovei și Bucovinei, „Teologie și Viață”, LXX (1994) nr. 8-10, pag. 51-70) *Bibliografia tipăriturilor muzicale psaltice românești*, care cuprinde numai tipărituri certe, existente în diferite biblioteci oficiale și particulare, nu și pe acelea care sunt menționate în diferite publicații sau pe coperta interioară a unor tipărituri pe care nu le-am găsit sau care, poate, n-au fost tipărite, ci numai enunțate”. Așa explicăm faptul că în *Bibliografia* mai sus menționată, ca și în articolul de față, nu am trecut și cele două volume din cele „patrusprezece” — menționate de Părintele Profesor Nicu Moldoveanu (art. cit., p. 894-895): *Kalofonicon*, pentru anul 1846 și *Antologia musico-ecclesiastică* pentru anul 1852

În *Bibliografia tipăriturilor*, ca și în articolul de față, A. Pann figurează cu 20 volume de psaltichie, dintre care trei se repetă în ediția a II-a: *Heruvico-Chinonicar* (tom. I (1846 și 1847), *Irmologhiu-Catavasier* (1846 și 1854) și *Epitaful* (1846 și 1854)

22. Anton Pann, în prefața cărții *Fabule și istorioare* (București) 1841, p. 4) spune: „După ce am învățat canoanele și ortografia acestui meșteșug (al muzicii psaltice) n-am zăbovit a rămâne (s.n.) și a lucra pe note cărțile cele mai trebuincioase...”

23. *Idem*

24. I. Popescu-Pasărea, *Un monument lui Anton Pann*, în *Cultura*, București, an. XXV (1935), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 55-56

25. Diac. prof. Gh. Moiescu, *art. cit.*, p. 187

26. Voinescu Teodora, *Manuscrise ale lui Anton Pann în Biblioteca Mănăstirii Tismana*, în S.C.I.A. an. I 1954, nr. 1-2 (ian.-iun.) p. 218-219; Pr.D. Bălașa, *art. cit.*, p. 78-83

27. Gabriel Stempel, *Catalogul manuscriselor românești*, vol. II, București, 1983, p. 175 și 180, *Ibidem*, vol. IV București, 1992, p. 406

„PSALMODIA“ ÎN SALA DE CONCERT

Formația corală de muzică bizantină „Psalmodia“, dirijată de Arhid. prof. univ. dr. Sebastian Barbu-Bucur, avându-l ca solist pe diac. Gabriel Oprea, a susținut miercuri, 23 aprilie 1997, în sala George Enescu a Academiei de muzică din București, un concert de mare rezistență și de înalt nivel artistic, prezentând un program variat de monodii calofonice din Postul Mare. Atât prin conținutul lucrărilor, ai căror autori sunt mai puțin cunoscuți publicului larg, cât și prin ethosul muzicii interpretate, concertul formației „Psalmodia“ s-a singularizat, stârnind interesul și admirația celor care au auzit aceste monodii de tradiție bizantină interpretate de un grup de studenți ai secției religioase a Academiei de muzică. Printre autori au figurat: Filothei Ieromonahul (sec. XVII-XVIII), Macarie Ieromonahul (1770-1836), Anton Pann (1796-1854), Dimitrie Suceveanu (1816-1898), Neagu Ionescu (1836-1917), Ion Popescu-Pasărea (1871-1943), Arhid. Sebastian Barbu-Bucur (n. 1930). Toate cântările au fost executate monodic, în grup omofon — o monodie de tradiție bizantină neacompaniată, a noii sisteme chrysanthice, susținută doar de acel prea binecunoscut ison specific cântării psaltice. Omofonia a fost realizată fie prin voci bărbătești sau de femei, fie în formație mixtă, alternanța fiind determinată de imperativul dirijorului formației, Arhid. Sebastian Barbu-Bucur, un excelent practician în interpretarea acestui gen de muzică religioasă. Caracterul specific al melosului psaltic a fost pe deplin realizat, acesta reliefându-se cu claritate în formulele melodico-ritmice și cadențiale comatice sau enarmonice utilizate de autori în compozițiile lor, cu modulații evidente spre scări și moduri complementare, în scop coloristic sau în tendința de reliefare a ideii poetice însoțitoare.

Au fost interpretate 10 lucrări, cele mai multe fiind ample, cu o durată peste limitele obișnuite cântărilor psaltice de repertoriu liturgic. Toate cântările fac parte din repertoriul perioadei Triodului, a Postului Mare, a postului Păresimilor, cum este acesta numit în popor. Concertul a fost deschis cu o lucrare vocalizantă, *Jubilații bizantine*, creație a P. Cuv. Arhid. prof. dr. Sebastian Barbu-Bucur, care reprezintă propriu-zis începutul vocalizant a unui Henuic în glasul 8 al autorului. După un *Aliluia papadic*, a fost executat Troparul din marea luni a Patimilor, *Întă mirele*, în glasul 8, de cântare veche notată de Macarie Ieromonahul în „Tomul al doilea al Antologiei“ (1827), în varianta „sintomon“ (adică „pe scurt“). A urmat cântarea *Ușile pocâinței*, în glasul 8, în varianta lui Dimitrie Suceveanu, în tipic fiind Slava la Utrenie, după citirea Evangheliei din Postul Mare, și *Prochimenul „Să nu întorci fața Ta“* (Psalmul 101, 2), în glasul 8, de la Vecernia din Duminica lăsatului sec de brânză (Duminica izgonirii lui Adam din Rai), în versiunea compozitorului Ioan Zmeu. O altă cântare de mai mari proporții a fost *La Râul Vavilonului*, în glasul 8, de Dimitrie Suceveanu, specifică ortodoxiei noastre, cunoscută de obicei numai din interpretări de grup omofon; este Polieleul Utreniei (Psalmul 136), ce se cântă de regulă în cele trei duminici ce preced Postul Mare. L-am ascultat într-o execuție excelentă, fapt ce a entuziasmat întregul auditoriu. În Postul Mare, miercuri și

vinerea și în unele sărbători ale unor sfinți se săvârșește Liturghia Danurilor mai înainte sfințite, unită cu Vecernia. O cântare specifică acestei liturghii este și aceea compusă pe textul liturgic *Să se îndrepte rugăciunea mea, pe care formația Psalmodia a interpretat-o în a varianta lui Anton Pann, în glasul 1. Cunoscutele Catavasi ale Floriilor, în glasul 4, operă a lui Filothei Ieromonahul, au fost preluate și prelucrate de mai mulți compozitori români, ca Macarie, Suceveanu etc., circulând în repertoriul de cântări ale Utreniei în diverse variante. P. Cuv. Arhid. Sebastian Barbu-Bucur a preferat-o acum pe cea a lui Dimitrie Suceveanu. O altă cântare amplă și de mare virtuozitate este și *Slava la Stihovună*, glasul 8, din Duminica lăsatului sec de carne (Duminica înfricoșatei judecăți) ce se cântă seara la Vecernie: *Iai mie, înnegritul suflete*, creație bine cunoscută a lui Macarie Ieromonahul. De obicei, această cântare este interpretată de un solist virtuoz, care se poate strecura cu mai multă ușurință prin pasajele cromatice și enarmonice ale scârilor utilizate de compozitor, execuția în formație corală monodică fiind mai dificilă, tocmai din cauza acestor pasaje ce se cer a fi perfect omogenizate. Am fost martorii unei bune și corecte omogenizări a acestui ansamblu coral, fapt ce a determinat o interpretare de mare spectaculozitate, dirijorul și interpreții fiind aplaudați îndelung. Toate aceste calități au fost relevante și în cântarea următoare a programului, la fel de amplă și dificilă în interpretare, *Fericit bărbatul* (Psalmul 1), în glasul 8, de Neagu Ionescu, corifon al școlii muzicale de la Buzău, cântare ce se execută la Vecernia de sâmbătă seara la sărbătorile unor sfinți mai importanți, cu precădere în mănăstiri și în catedrale. Programul s-a încheiat cu *Slava Laudelor* de la Utrenie, la praznicul Marelui Mucenic Gheorghe (23 aprilie), în glasul 5, creație a lui Ion Popescu-Pasărea — *Răsărit-a primăvara* — de asemenea o lucrare amplă și încărcată de virtuozități interpretative pe deplin realizate de interpreții formației Psalmodia.*

Acesta a fost programul concertului formației de muzică bizantină Psalmodia, care a demonstrat și de această dată o bună omogenizare și o excelentă și autentică interpretare stilistică, fapt ce ne determină să o considerăm ca pe una dintre cele mai bune și reprezentative formații de muzică bizantină din țara noastră. Nu putem încheia însă cronică noastră înainte de a sugera Psalmodiei o prezență mai deasă pe estrada de concert. De asemenea considerăm că în viitor formația trebuie să-și completeze repertoriul cu acea muzică veche bizantină practică în mănăstirile și bisericile ortodoxe din țara noastră creată în spiritul tradiției bizantine de psalți și compozitori români aparținând secolelor XV-XVIII. P. Cuv. Arhid. Sebastian Barbu-Bucur, bun practician și cunoscător al acestei muzici vechi — el însuși a transcris muzică de Ioanșcu Vlahu (secolul XVII) și întreaga creație a lui Filothei Ieromonahul („Psaltichia românească”, 1713) — ar trebui să abordeze și lucrări din această veche și lungă perioadă istorică a culturii muzicale românești. Cinci secole de artă muzicală bizantină, practică în ortodoxismul românesc, nu pot fi eludate de o formație ca Psalmodia și un dirijor ca Arhid. prof. univ. dr. Sebastian Barbu-Bucur.

Titus Moisescu

IN MEMORIAM

IN MEMORIAM: PR. DR. SABIN VERZAN

Părintele Sabin Verzan s-a născut la 1 mai 1928, în comuna Negoiești, județul Gorj. Tatăl său a fost preot, iar mama sa a fost casnică. Școala primară a urmat-o în satul natal, iar între 1939-1947 a urmat cursurile Seminarului Teologic „Sfântul Nicolae” din Râmnicu Vâlcea. În toamna anului 1947, s-a înscris la Facultatea de Teologie, devenită un an mai târziu Institutul Teologic de Grad Universitar din București, obținând în anul 1951 titlul de licențiat în teologie. Între anii 1952-1955 a urmat cursurile de doctorat la același Institut Teologic, secția Biblică, specialitatea principală Studiul Noului Testament, având ca îndrumător pe profesorul Iustin Moisescu (Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, între anii 1977-1986), promovând examenul de admisibilitate în 1955.

Titlul de doctor în teologie l-a obținut în anul 1988, prezentând lucrarea: *Epistola I către Timotei a Sfântului Apostol Pavel – introducere, traducere și comentariu*, lucrare pe care a elaborat-o sub îndrumarea P.C. Pr. Prof. Dr. Constantin Cornișescu.

În anul 1955, a fost hirotonit preot pe seama bisericii Sfântul Ioan Botezătorul Ferentari – din București. Din anul 1979, i s-a încredințat și oficiul parohial al acestei biserici, de care s-a îngrijit, efectuând reparațiile capitale necesare după avariile suferite de acest locaș în urma cutremurului din martie 1977 și realizând o nouă pictură, contemporană, apreciată în mod deosebit de părintele Wilhelm Nyssea, în lucrarea sa *Flacăra Mântuirii* și, de asemenea, considerată de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae drept un „Comentariu îmbogățit al dogmelor ortodoxe”. Tot aici a construit anexele ce se văd: clopotnița, cancelaria, magazia etc.

Din anul 1961 până în anul 1964 a funcționat ca protoiereu al Protoierei II Capitală, iar din anul 1964 a fost numit consilier administrativ patriarhal al Sectorului de Editură și Tipografie al Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, funcție pe care a îndeplinit-o, cu rezultate deosebite, până în ultima zi a vieții sale: 30 mai 1997. În această calitate, preotul Sabin Verzan a depus eforturi remarcabile pentru a dota tipografia cu tehnică modernă, obținând sprijinul firmei „Briders Henn” din Viena, al Institutului Ecumenic din Regensburg, precum și al Societății Biblice, fără ajutorul cărora, mai ales înainte de decembrie 1989, n-ar fi fost posibil să se realizeze nenumărate tipăriri, în tiraje satisfăcătoare, în condiții grafice remarcabile. Aici s-au tipărit aproape toate cărțile de slujbă, și, în primul rând Biblia, în sute de mii de exemplare anual, iar în anul 1988 și în anul 1997 edițiile jubiliare ale Bibliei de la 1688, lucrare de o mare dificultate tehnică, realizată cu mult profesionalism.

Prin dispariția preotului Sabin Verzan apreciem că tipografia Institutului Biblic pierde

pe cel mai devotat și mai competent slujbaş al său căreia i-a dăruit întreaga energie și pricepere timp de 33 de ani. Dar preotul Sabin Verzan nu s-a remarcat numai ca preot în parohia din Ferentari și ca un foarte competent conducător al tipografiei Institutului Biblic, ci el s-a făcut cunoscut ca un foarte valoros teolog, ale cărui studii, lucrări științifice și tratate teologice, din ce în ce mai importante și voluminoase, au apărut mai ales în ultimii 9-10 ani.

Pe lângă numeroasele studii apărute în principalele reviste teologice, se adaugă și cele patru lucrări, de mari dimensiuni și cu o valoare deosebită pentru teologia ortodoxă românească, adevărate tratate de teologie biblică: *Epistola I către Timotei a Sfântului Apostol Pavel*, apărută în 1990; *Preoția Ierarhică Sacramentală în opera apostolică*, apărută în 1992; *Epistola Sfântului Apostol Pavel către Tit*, tipărită în 1994; *Sfântul Apostol Pavel, viața și activitatea Apostolului neamurilor*, apărută în 1996.

Aceasta nu este, însă, ultima sa lucrare, căci, din câte cunoaștem noi există și a cincea lucrare gata de tipar, al cărei subiect nu l-a făcut cunoscut nimănui. Prin toate strădaniile sale, preotul Sabin Verzan și-a agonisit viața veșnică, pe drumul căreia a pornit cu totul neașteptat și nebănuit de cineva în seara zilei de 30 mai 1997. Rămân în urma sa toate înfăptuirile cunoscute sau mai puțin cunoscute pe planurile vieții familiale și obștești, realizări remarcabile și recunoscute.

Astfel, preotul Sabin Verzan va fi mereu în sufletele noastre, căci el nu a murit ci doar s-a dus la Domnul, unde credem că va fi așezat în rândul celor drepti, așa cum merită pentru toate faptele sale bune, pe care numai Bunul Dumnezeu le știe!

Preotul Sabin Verzan, printre toate înfăptuirile vieții sale, s-a străduit să intre în comuniunea neîngrădită și iubitoare de Dumnezeu, Care acum l-a chemat la moștenirea Sa „conform planului divin al mântuirii, urzit dinainte de veci”. Noi avem încredințarea că Dumnezeu îi va da, după cum merită, locul său de odihnă veșnică între toți aceia care l-au slujit, toată viața lor, cu râv nă și cu credincioșie.

Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Pr. Constantin Drăgușin

